

ЮРІЙ ФАТУЛА

«НЕСИ МАМЦІ ЖАЛІСТЬ МОЮ...»

Закарпатці
у Першій світовій війні

УДК 94(4)"1914/1918":355.312(4)
Ф 27

*Книгу "Неси мамці жалість мою..." видано за сприяння
департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю
Закарпатської обласної державної адміністрації у рамках
програми підтримки видань творів закарпатських авторів*

На обкладинці – Меморіальна поминальна церква Святого Духа біля м. Толмін на заході Словенії в Юлійських Альпах, збудована 1916 р. на вшанування пам'яті вояків австро-угорської армії, які загинули на фронті Ізонцо.

На форзацах:

на першому – карточки загиблих вояків австро-угорської армії, мобілізованих з території нинішнього Закарпаття;

на другому – австро-угорські солдати на фронті Ізонцо.

Цілковите або часткове відтворення і розмноження у будь-який спосіб матеріалів,
опублікованих у цій книзі, допускається виключно з дозволу автора.

Фатула Ю. М.

Ф 27 "Неси мамці жалість мою..." Закарпатці у Першій світовій війні /
Юрій Фатула ; передм. М. Вегеша. – Ужгород : ТДВ "Патент", 2018. –
352 с. : іл., табл.
ISBN 978-617-589-155-1

Військово-історичне дослідження, в якому на основі маловідомих архівних та бібліографічних даних описана участь у Першій світовій війні солдатів різних національностей, мобілізованих з території сучасного Закарпаття. Подана достовірна інформація про військові підрозділи австро-угорської армії, в яких воювали закарпатці, описані найбільші бої та військові операції, в яких вони брали участь. Вперше наведені військові кладовища, на яких були поховані сини Срібної Землі. На підставі опрацьованих архівних матеріалів міст Прага та Будапешт складений мартиролог, який містить 1516 прізвищ вояків з інформацією про дату, обставини, місце загибелі та місце поховання кожного. Алфавітний покажчик полеглих дозволяє нащадкам-сучасникам знайти і вшанувати своїх прадідів, яким випала драматична доля свого покоління.

Призначена для істориків, краєзнавців, військових, для всіх, кому не байдужа історія рідного краю, кому важливий і дорогий свій родовід.

УДК 94(4)"1914/1918":355.312(4)

Зміст

Правда про Велику війну. М. Вегеш	6
Вступ	10
Розділ 1. Військові підрозділи австро-угорської армії, в яких протягом Першої світової війни воювала більшість солдатів, мобілізованих з території сучасного Закарпаття	13
Устрій австро-угорської армії у Першій світовій війні	13
85-й Мараморосько-Угочанський піхотний полк (<i>Infanterieregiment Nr. 85, IR 85</i>)	33
65-й Березький піхотний полк (<i>Infanterieregiment Nr. 65, IR 65</i>)	36
66-й Унгварський піхотний полк (<i>Infanterieregiment Nr. 66, IR 66</i>)	37
11-й Мункачський гонведний піхотний полк (<i>Honvédinfanterieregiment Nr.11, HIR 11</i>)	39
12-й Сатмарський гонведний піхотний полк (<i>Honvédinfanterieregiment Nr.12, HIR 12</i>)	40
29-й польовий єгерський батальйон (<i>Feldjägerbatallion Nr. 29, FJB 29</i>)	41
32-й польовий єгерський батальйон (<i>Feldjägerbatallion Nr. 32, FJB 32</i>)	42
Розділ 2. Найбільші битви та військові операції Першої світової війни, в яких брали участь солдати, мобілізовані з території сучасного Закарпаття	44
2.1. Участь 85-го піхотного полка австро-угорської армії у бойових діях на Російському фронті у 1914 р.	44
Бойове хрещення – бій за Павловку. Магеровські бої (26 серпня – 12 вересня 1914 р.)	44
Перший стратегічний відступ (12–27 вересня 1914 р.).....	47
Контрнаступ на ріці Сян і другий стратегічний відступ (4 жовтня – 15 листопада 1914 р.).....	50
Краківські бої (18–28 листопада 1914 р.).....	51
Події у Російській Польщі (30 листопада 1914 р. – 12 лютого 1915 р.).....	56
2.2. Участь окремих батальйонів 85-го і 66-го піхотних полків австро-угорської армії в боях на Сербському фронті у 1914 р.	59
Битва на Дрині.....	60
Колубарська битва.....	63

2.3. Участь 85-го піхотного полка у Зимовій Карпатській битві (1915 р.)	66
Штурм і оборона гори Манілова (28 лютого – 12 березня 1915 р.)	66
Бої коло Рабе і відступ за Карпатський хребет (9 березня – 3 квітня 1915 р.)	74
Бої на горі Борсук (4–18 квітня 1915 р.)	76
Бої на гірських вершинах Козіалата і Гайдошік (19 квітня – 5 травня 1915 р.)	77
2.4. Участь 85-го піхотного полка у звільненні Галичини від російських військ (травень – вересень 1915 р.)	81
Наступальні бої весни – літа 1915 р.	81
Бої за гору Гонтова (15–18 вересня 1915 р.)	87
Позиційні бої на річці Іква (25 вересня 1915 р. – 10 червня 1916 р.)	89
2.5. Участь 85-го піхотного полка в боях під час російського Брусилівського наступу 1916 року	92
Бій за Тарнавку (15 червня 1916 р.)	93
Бої між Радзивіловим і Бродами (18–27 липня 1916 р.)	94
Оборонні бої біля Поніковиці (1–2 серпня 1916 р.)	100
Позиційна війна на оборонній лінії Висоцько – Поніковиця (вересень 1916 р. – вересень 1917 р.)	101
2.6. Участь окремих батальйонів 85-го та 66-го піхотних полків в боях на фронті Ізонцо (1915–1917 рр.)	105
2.7. Участь 85-го піхотного полка в боях на Італійському фронті (березень – жовтень 1918 р.)	129
Позиційні бої на оборонній лінії Кол-Капріле – Монте-Асолоне (18 березня – 14 червня 1918 р.)	129
Участь у битві при Піаве. Штурм гірських вершин Кол-Мошин і Кол-Фенілон (15–16 червня 1918 р.)	131
Участь у битві при Вітторіо-Венето. Бої на плоскогір'ї Асіаго (18–30 жовтня 1918 р.)	134
Повернення з фронту (8–15 листопада 1918 р.)	135

Розділ 3. Військові кладовища Першої світової війни, на яких поховані солдати, мобілізовані з території сучасного Закарпаття	138
---	-----

3.1. Військові поховання Першої світової війни на території Італії	138
Військове австро-угорське кладовище Просекко (Prosecco)	138
Військове австро-угорське кладовище Палманова (Palmanova)	138

Військовий меморіал Асіаго (Sacratio Militare di Asiago)	139
Військове кладовище-меморіал на горі Монте-Граппа (Monte Grappa).....	139
Військові поховання на острові Асінара (Asinara).....	140
3.2. Військові поховання Першої світової війни на території Словенії	140
Меморіальна церква Святого Духа на Яворці.....	140
Військове кладовище у Лоче	141
Військове кладовище в Айдовщині	142
Військове кладовище в Горянско	142
Військове кладовище в Локе	143
Військове кладовище в Штанєл.....	143
Військове кладовище в Осеку	143
Військове кладовище в Подмельці	143
3.3. Військові поховання Першої світової війни на території Словаччини	144
Військовий цвинтар у Кошице	144
Військовий цвинтар у Гуменному	146
Військовий цвинтар у Стакчині	147
Військові поховання під горою Козіалата і на горі Гайдошік.....	148
3.4. Військові поховання Першої світової війни на території України.....	149
Військові поховання в Ужгороді.....	149
Військові поховання у Великоберезнянському районі Закарпатської області	154
Військові поховання на Галицькій землі.....	159
Розділ 4. Мартиролог полеглих у Першій світовій війні солдатів-закарпатців.....	173
Виноградівський район	174
Рахівський район.....	200
Тячівський район.....	239
Хустський район	289
Алфавітний покажчик прізвищ загиблих вояків	336
Список використаних джерел.....	347
Довідка про автора	351

Правда про Велику війну

Видатний англійський історик Норман Дейвіс у своїй фундаментальній праці “Європа. Історія” справедливо відзначав: “Майже всі сподівалися, що Велика війна, яка почалась у серпні 1914 р., триватиме три або чотири місяці. Вона мала скінчитися до Різдва. Здоровий глузд підказував, що сучасна війна буде куди жорсткіша, ніж минулі, проте й набагато рішучіша. Та сторона, яка здобуде перевагу на ранніх стадіях війни, матиме й засоби швидко домогтися перемоги. А насправді бої точилися не чотири місяці, а понад чотири роки. Та й це не головне: “великий трикутник” військово-політичних блоків був розформований тільки 1945 р., а в деяких своїх аспектах – аж 1991 р.”. Чимало сучасних дослідників притримуються думки, що Перша світова війна взагалі не завершилася в 1918 р., мова може йти тільки про двадцять років відносного затишшя, яке наприкінці 30-х років знову було порушене.

Радянські історики, як правило, будь-яку велику війну, тим паче світову, вважали неминучою, закономірною боротьбою між світовими імперіалістами. Саме так вони дивилися на Першу світову війну. Але в останні роки на Заході суттєво посилилась і зміцніла інша тенденція – розглядати Першу світову війну як певну трагічну випадковість, викликану ланцюжком помилок, що призвели до кардинального порушення природного розвитку світової історії. У цьому ракурсі заслуговують на увагу фундаментальні дослідження Барбара Такман та Джона Кігана. На глибоке переконання останнього “обидві війни – частинки одного ланцюга”. До речі, тогочасна сербська влада досить швидко провела судове розслідування проти групи радикалів, які здійснили замах проти ерцгерцога Австро-Угорщини Франца Фердинанда: Данила Іліча та ще двох терористів стратили, а Гаврило Принцип, Н. Чабринович та Т. Грабеж опинилися у в’язниці. Слідство довело, що терористичні організації “Млада Босна” та “Чорна рука” не мали жодних контактів із представниками сербської влади. Навіть спеціальний представник Австро-Угорщини Ф. Візнер, якого направили до Сербії для розслідування обставин підготовки теракту, доповідав 13 липня 1914 р.: “Довести чи навіть підозрювати сербський уряд в тому, що він знав про замах чи брав участь у його здійсненні й підготовці..., не видається можливим”.

Іван Вислоцький у своїй книзі “Спомини розвідника з часів Першої світової війни” (Львів, 2007) констатував: “Австрія після вбивства спадкоємця престолу Франца Фердинанда в Сараєві переживала важкі часи. Усе населення, затамувавши подих, очікувало, що вийде з цієї “халепи”. Одні казали, що буде війна з Сербією, інші ворожили, що не буде, але тих голосів було з кожним днем менше... Австрійська армія гарячково готувалася до війни не тільки з Сербією, але й з Росією. Уже на третій або четвертий день після замаху в Сараєві всіх розвідників покликано до команди дивізії і розділено між їхніми командирами, старшинами розвідки”. Командир 88-го піхотного полку австрійської армії граф Антон Берхтольд з такими словами звернувся до своїх офіцерів: “Панове, це не ультиматум, це взагалі не дипломатичний документ, а звичайнісінький наказ по полку. Погодитися з такими вимогами не може жодна держава у світі; війна неминуча!”

Перша світова війна, яка розпочалася у липні 1914 р., за своїм характером була імперіалістичною і загарбницькою з боку всіх її учасників – ворогуючих держав Троїстого союзу (Німеччини, Австро-Угорщини, Італії) і Антанти (Росії, Англії, Франції). У найбільше за всі часи військове протиборство поступово було втягнуто 38 держав з населенням понад 1,5 млрд (3/4) людності всього світу. Одним з найважливіших театрів воєнних дій була територія України, насамперед Східна Галичина, Закарпаття, Північна Буковина, західна частина Волині. Аналізу різних етапів Великої війни, окремим операціям, битвам присвячені сотні авторських та колективних монографій, чимало книг написано про видатних полководців, окремі армії, досить детально проаналізовано руйнівні наслідки війни, яка, за різними джерелами, забрала життя понад 10 млн людей.

Шановні читачі! Перед нами нова книга про Першу світову війну, автором якої є лікар за фахом та історик за покликанням Юрій Фатула. Враховуючи той факт, що на сьогоднішній день перу Юрія Михайловича належать десятки наукових публікацій та окремі монографічні дослідження, маємо всі підстави стверджувати: перед нами ґрунтовне і об'єктивне дослідження про окремі полки австро-угорської армії часів Великої війни, в яких воювали закарпатці. Джерельна база нової книги Юрія Фатули, як завжди, багатогранна. Основу її становлять раніше неопубліковані архівні документи, опубліковані джерела, спогади очевидців, матеріали тогочасної періодики, численні монографії та статті.

У центрі дослідження Юрія Фатули перебувають ті військові підрозділи австро-угорської армії, до яких були мобілізовані закарпатці. 85-й Мараморосько-Угочанський піхотний полк формувався на території Рахівського, Тячівського, Хустського, Міжгірського, Виноградівського, частково Іршавського, Свалявського та Воловецького районів теперішньої Закарпатської області. Закономірно, що русини-українці в ньому становили 35 %. Окрім наших земляків у полку служили румуни, угорці та марамороські німці. 22 % русинів-українців несли військову службу в 66-му Унгарському піхотному полку, 8 % – у 65-му Березькому піхотному полку. Щодо офіцерського складу, то він, як правило, був представлений австрійцями, німцями, угорцями, рідше чехами та поляками. Найбільш легендарним серед вищеназваних бойових підрозділів австро-угорської армії був, безперечно, 85-й полк, який вже досліджувався автором у попередній монографії. Якщо врахувати той факт, що 85-й полк пройшов чи не всю війну, то, зрозуміло, що й втрати його були значними. За підрахунками Юрія Фатули, втрати полку становили 8 тисяч вояків і 114 офіцерів. Що стосується поранених, то їх було втричі більше. Якщо врахувати, що в одному з боїв від осколків загинув командир полку, то можна собі уявити, в яких жорстоких і нелегких випробуваннях довелося брати участь нашим землякам у 1914–1918 роках.

Сьогодні ми багато знаємо про нові види зброї, які використовувалися арміями в Першій світовій війні. Сучасні танки і літаки, важкі гармати, раніше невідома хімічна зброя. Історія війн до цього часу не знала таких масованих руйнувань і людських жертв. Події розвивалися з таким швидким перебігом, що далеко не завжди вдавалося ідентифікувати загиблих. Так, за підрахунками Юрія Фатули, із восьми тисяч вояків 85-го полку, які загинули в боях, майже 61 % поховані як невідомі солдати. Нерідко ховали тільки фрагменти тіл у братських могилах.

Юрій Фатула неодноразово заявляв про головну мету свого дослідження – максимально, наскільки це можливо, встановити прізвища закарпатців, які воювали і загинули під час Великої війни. Автор не претендував на детальний аналіз та опис бойових операцій, походів, битв. Разом з тим, у другому розділі книги йдеться про численні бої, в яких брали участь закарпатські українці протягом 1914–1918 років. Досить детально описано участь вояків 85-го Мараморосько-Угочанського полку в Томашовській та Городоцькій битвах Галицької операції, перші два стратегічні відступи (12–27 вересня; 4 жовтня – 15 листопада 1914 р.), бої поблизу Кракова, битва під Лодзем, участь окремих батальйонів на Сербському фронті, битва на Дрині, Колубарська битва. Тобто, Юрій Фатула, детально проаналізувавши першу фазу війни, яка тривала більше чотирьох місяців, дійшов висновку: “Втрати з обох боків були величезними. Загальні втрати сербської армії... становили 170 тисяч чоловік. Австро-угорська армія постраждала ще більше – 215 тисяч”. На сторінках цього розділу йдеться й про репресії, які застосовувалися щодо дезертирів, місцевого населення тощо. Про такі випадки також писав український історик Віталій Сарбей: “До масових репресій проти західноукраїнського населення вдавалася влада обох окупаційних режимів. Австрійська переслідувала українців за прихильність до росіян. Тисячі людей було покарано (багато навіть страчено) за вирокми військовопольових судів і трибуналів у Галичині й на Буковині. На Закарпатті до в’язниць потрапило майже 800 чоловік. Іноді у родин засуджених селян конфісковували землю й майно. Отож не тільки симпатії до Росії, а й страх перед терором австро-угорської армії призвели до масової втечі західноукраїнського населення під час відступу російської армії з Галичини і Буковини у 1915 р.”.

Великий фактичний матеріал міститься в окремих параграфах другого розділу книги Юрія Фатули, які присвячені штурму і обороні гори Манілова в Польських Бещадах. Дослідник справедливо його відносить до найважчих боїв протягом всієї війни. Не дивно, що 85-й полк втратив 60 % свого особового складу. Вперше в українській історичній літературі завдяки Ю. Фатулі аналізуються бої в Карпатах, на горі Борсук та гірських вершинах Козіалата і Гайдошік. Це стосується також опису подій про участь 85-го піхотного полку у звільненні Галичини від російських військ.

Зрозуміло, що будь-яка війна, яка затягується, призводить до випадків дезертирства, братання вояків ворожих армій, які чекають закінчення бойових дій, швидкого повернення додому. Зокрема, таке братання російських і австро-угорських вояків описав у своїй книзі “До волі” майбутній міністр Карпатської України Степан Ключурак. Юрій Фатула наводить фрагмент із вищезазваної книги. Додамо, що подібні випадки зафіксували у своїх спогадах також Августин Штефан, Вікентій Шандор та деякі інші відомі закарпатці. Ставлення закарпатців до війни яскраво описав видатний закарпатський письменник Василь Гренджа-Донський у своєму романі “Сини Верховини”, який не оминув своєю увагою Юрій Фатула: “Людство стільки настраждалося за цих майже чотири з половиною роки, що, мабуть, навіть відпала охота воювати. Голод, пошесті, злидні, муки, терпіння, біль і печаль за рідними, зойк і плач вдів і сиріт, нарікання калік, ожебрачення, зубожіння – це були наслідки страшної війни...”.

Третій розділ книги Юрія Фатули присвячений дослідженню військових кладовищ Першої світової війни, на яких поховані закарпатські вояки австро-угорської армії. Найбільше їх у Словенії (меморіальна церква Святого Духа на Яворці, військові кладовища у Лоче, Айдовщині, Горянско, Локе, Штанел, Осеку). Військові поховання Першої світової війни в Італії знаходяться в місті Асіаго та на горі Монте-Граппа. У боях за звільнення Галичини влітку 1915 р. 85-й полк втратив лише вбитими близько тисячі вояків, які тут поховані. Багато вояків 85-го полку поховані на найбільшому галицькому військовому кладовищі – австрійському цвинтарі у Львові (нині неіснуючому). “На превеликий жаль та ганьбу, – констатує Юрій Фатула, – цвинтар не зберігся. Оскільки Радянський Союз ніколи ні з ким не підписував жодних міжнародних угод про охорону й відновлення військових поховань, то практично всі нерадянські військові цвинтарі в ті часи оголошувалися ворожими і непотрібними”.

Завершують монографічне дослідження Юрія Фатули ґрунтовні списки більше 1500 загиблих закарпатських вояків, уродженців Виноградівського, Рахівського, Тячівського і Хустського районів Закарпаття. У них вказано вік та рік народження, військове звання, військова частина, дата смерті, обставини та місце загибелі або смерті, місце поховання. На сьогодні – це найповніший перелік закарпатських вояків, що полягли на полях Першої світової війни. У книзі також поміщено алфавітний покажчик прізвищ полеглих, список використаних джерел та літератури, окремий ілюстративний матеріал.

Книга Юрія Фатули “Неси мамці жалість мою... Закарпатці у Першій світовій війні” є значним вкладом у вивченні й об’єктивному дослідженні однієї з найтрагічніших сторінок історії ХХ століття. Написана на величезному масиві архівних та опублікованих джерел, вона заповнює суттєві прогалини у вітчизняній історіографії. Не викликає жодних сумнівів, що книга Юрія Фатули знайде свого читача не тільки серед учнів шкіл та студентів вищих навчальних закладів, які вивчають історію Першої світової війни, але всіх, хто хоче більше знати про наш край, про невмирущі звитяги наших предків. Книга Юрія Фатули в черговий раз попереджає, що будь-яка війна є величезним злом, несе масові руйнування та загибель мільйонів невинних людей. Цивілізований світ повинен все робити для того, щоб трагедії такого масштабу більше не повторювались. Особливо це актуально для українців, які вже четвертий рік поспіль ведуть справедливу визвольну війну проти російського агресора, відстоюючи суверенітет та незалежність власної держави.

Микола Вегеш,
доктор історичних наук, професор

Вступ

У листопаді 2018 р. минає 100 років від завершення однієї з найбільших драм і трагедій ХХ сторіччя – Першої світової війни (1914–1918), яка розв'язала ланцюг подальших геополітичних конфліктів сучасного світу. Велика війна, як її ще називають у багатьох джерелах, забрала мільйони людських життів, зруйнувала долі мільйонів сімей, залишила матеріальну руїну на значній частині земної кулі.

Не оминула Перша світова війна і наш закарпатський край. Третина території Срібної Землі стала ареною бойових дій протягом 1914–1915 рр., а відгомін Брусиловського наступу російських військ дістався сюди ще й у серпні 1916 р. Наслідком війни стали зруйновані транспортна інфраструктура, будівлі, інші господарські об'єкти. Але людські втрати були ще більшими. Важкі випробування випали на долю кожної родини, що проживала в нашому краї в той період. З кожної сім'ї чоловіки призовного віку були мобілізовані до австро-угорської армії. Тисячі з них ніколи більше не повернулися додому, десятки тисяч прийшли з фізичними та душевними ранами.

У радянський період з ідеологічних міркувань тема Першої світової війни була неактуальна; будь-які намагання дослідити та відновити ці питання вважалися недоцільними. Але людська, народна біль і пам'ять зберігалися у родинах і передавалися із покоління в покоління. На жаль, з часом втрачалась повна і точна інформація, не було суспільної і наукової реалізації цієї теми. Конкретна інформація про загиблого солдата була відсутня у відкритих або доступних джерелах. Це привело до того, що сучасне покоління, для якого солдати тієї далекої війни є, в більшості, прадідами, майже нічого про них не знають. Стирається наша ментальна історична пам'ять про один з найважчих і драматичних періодів нашої історії.

Книга, що пропонується шановному Читачу, це одна з перших спроб заповнити "білі плями" нашої регіональної історії періоду Першої світової війни. Акцент книги спрямований, в першу чергу, на гуманітарний аспект проблеми: вперше сотні закарпатських родин зможуть знайти повні офіційні дані про своїх полеглих пращурів, дізнатись обставини загибелі та місця їхнього поховання. Сумна географія військових поховань наших земляків просто вражає, вона простягається від Камчатки, через всю Сибір, Середню Азію, європейську частину Росії, всю Україну, всі східноєвропейські країни аж до Італії.

У **першому розділі** книги описаний бойовий шлях військових підрозділів австро-угорської армії, мобілізаційними округами яких були території, що нині входять до Закарпатської області України. Відповідно, в них служили і воювали більшість вояків з нашого краю. Це три полки загальної армії (85-й Мараморосько-Угочанський, 66-й Унгарський та 65-й Березький), два піхотні полки угорського гонведу (11-й Мункачський та 12-й Сатмарський) і два польові єгерські батальйони (29-й і 32-й). Наші пращури воювали і в багатьох піхотних (в основному), артилерійських, кавалерійських та інших військових частинах, але у меншій кількості. Їх опис планується у наступних книгах.

У **другому розділі** описуються найбільші військові операції та бойові події, в яких брали участь зазначені військові підрозділи. Сини Срібної Землі воювали на всіх фронтах Першої світової війни і брали участь у всіх її основних битвах. На Російському фронті: Галицька битва та стратегічні відступи восени 1914 р. вглиб Австро-Угорщини, Зимова Карпатська битва 1914–1915 рр.; звільнення Галичини від російських військ після Горлицького прориву (1915 р.); оборонні бої під час Брусиловського наступу (1916 р.). На Сербському фронті закарпатці воювали у початковий період війни, восени 1914 р., на півночі Сербії. З травня 1915 р. по грудень 1917 р. наші земляки воювали на фронті на ріці Ізонцо (нині територія Словенії та Італії), де брали участь у всіх дванадцятьох битвах. З відкриттям Румунського фронту в кінці 1916 р. вони воювали в Румунських Карпатах, у Трансильванії. Останній рік війни закарпатці знаходилися на Італійському фронті, брали участь в останній наступальній операції австро-угорської армії – червневому наступі на ріці Піаве, в боях в Італійських Альпах: на плато Асіаго, горах Монте-Граппа. По-різному склалася важка солдатська доля: більшості “закарпатських” військових частин пощастило повернутися додому, проте деякі опинилися в італійському полоні.

У **третьому розділі** вперше описані окремі військові поховання часів Першої світової війни на території чотирьох країн (Італії, Словенії, Словаччини та України), де спочивають наші пращури. Наші солдати назавжди залишилися похованими також в Австрії, Албанії, Боснії і Герцеговині, Польщі, Румунії, Сербії, Угорщині, Хорватії, Чехії, Чорногорії, а також в Росії, Казахстані, Туркменії, Узбекистані. Наші пращури були поховані на військових цвинтарях багатьох європейських столиць (Братислава, Будапешт, Відень, Загреб, Київ, Любляна, Прага, Рим, Сараєво, Тирана) та великих європейських міст (Брно, Грац, Дебрецен, Егер, Кошице, Краків, Лінц, Львів, Неаполь, Палермо, Сегед тощо), а також у безлічі великих і малих містечок та сіл обширної території Європи. Вони лежать у безіменних братських могилах на гірських схилах, а подекуди і на вершинах Карпат і Альп; на берегах річок Буга, Дністра і Прута, Бренти, Піаве і Сочі (Ізонцо). У країнах Євросоюзу ці ментальні об’єкти здебільшого знаходяться у доглянутому стані; громадські і державні організації піклуються про збереження та відновлення пам’яті про Першу світову війну. На Україні, на жаль, більшість кладовищ і пам’ятників цього періоду знищені часом та людською, часто злочинною з точки зору моралі, діяльністю. **В цьому сенсі актуальними є слова великого німецького гуманіста, лауреата Нобелівської премії миру Альберта Швейцера: “Військові цвинтарі – це великі проповідники миру”.**

Четвертий розділ книги містить **мартиролог з 1516-ти полеглих вояків – це офіційні дані Центрального військового архіву (м. Прага).** Автором книги разом із однодумцями-ентузіастами було проаналізовано 180 000 (сто вісімдесят тисяч) *карточок загиблих солдатів*, які знаходяться у вільному інтернет-доступі. Ці архівні документи були складені у 1920-х роках фахівцями новоствореної Чехословацької держави на підставі первинних австро-угорських документів про смерть вояка. Вони містять доволі ґрунтовну інформацію: прізвище та ім’я, рік народження, військове звання, військову частину, населений пункт, з якого солдат призивався, дату смерті, обставини та місце загибелі або смерті (в бою, в санітарній колоні або потязі, шпиталі, полоні тощо), місце поховання та первинний документ,

на підставі якого заповнювалася карточка. Таким чином, було віднайдено близько чотирьох тисяч карточок, в яких вказано, що вояк був мобілізований з населених пунктів, які нині знаходяться на території Закарпаття. Мартиролог доповнений також інформацією про 113 вояків з матеріалів Інституту та музею військової історії Міністерства оборони Угорщини (м. Будапешт), які люб'язно надали автору співробітники Інституту д-р Андор Біро та Марк Штієр.

У книзі наводяться дані про вояків з Марамороського та Угочанського комітатів (нині це переважно чотири райони Закарпатської області: Виноградівський, Хустський, Тячівський і Рахівський). Інформація розподілена по кожному місту і селу цих районів, що дозволяє оцінити приблизні втрати кожного населеного пункту у війні. Наведені сумні цифри, безперечно, не є повними і остаточними. Частина матеріалів по загиблим воякам знаходиться в австрійському та угорському архівах. Значну частину інформації по зниклим безвісти (а таких за статистику було від 25 до 50 %) взагалі важко відновити. Тому реальні цифри втрат, вірогідно, удвічі більші. На сьогоднішній день це перші, опубліковані в українських джерелах, офіційні дані про військові втрати нашого краю у Першій світовій війні. У наступних книжках автор планує опублікувати подібний мартиролог по інших районах Закарпатської області. Автор сподівається, що благородна праця з відновлення нашої історичної пам'яті буде продовжена й іншими дослідниками, і всі полегли сини Срібної Землі будуть названі і вшановані.

У кінці книги наведений алфавітний покажчик прізвищ полеглих вояків з укаванням сторінки мартирологу, на якій міститься інформація про кожного конкретного солдата, щоб Читачеві легше було знайти і впізнати знайомі прізвища. Автор сподівається, що багато закарпатських родин знайдуть своїх пращурів і нарешті дізнаються про місце їхнього останнього спочинку, зможуть їх вшанувати розумом і серцем. А можливо когось ця книга спонукає до більш глибокого пошуку і дослідження, для того щоб заповнити "білі плями" нашої історії.

Автор висловлює щире подяку історикам і краєзнавцям: професору Миколі Вегешу, кандидату історичних наук Йосипу Кобалю, доктору Андору Біро, Михайлу Бембіло, Віктору Стиничу, Василю Угрину, Івану Біланчуку, Олександрю Сусіку, Миколі Годованцю за консультативну та творчу допомогу; перекладачам Єві Павлик та Миколі Антоненку за переклад угорських джерел; колегам-хірургам Дезидерію Петнегазі та Лайошу Варзі за організаційну підтримку; Ірині Петрик та Катерині Шомоді за технічну допомогу.

Особлива велика вдячність своїм соратникам-однодумцям Костянтину Лесіку та Василю Біличу за товариську, інтелектуальну, організаційну та фінансову допомогу.

Автор вдячний працівникам державного архіву Закарпатської області (директор Місюк М.Д.) та творчому колективу видавництва "Патент" (директор Ключевський І.І.) за високопрофесійну та колегіальну роботу.

Щира подяка рідним та близьким за моральну підтримку.

Розділ 1.

Військові підрозділи австро-угорської армії, в яких протягом Першої світової війни воювала більшість солдатів, мобілізованих з території сучасного Закарпаття

Устрій австро-угорської армії у Першій світовій війні

У 1867 р. Австрійська імперія була перетворена на дуалістичну монархію, що складалася з формально незалежних Австрії та Угорщини, які мали суверенітет, рівні права та власні парламенти й міністерства. Проте такі державні установи, як міністерства закордонних справ, фінансів та військового, були загальнодержавними.

Угорщина отримала власні збройні сили (honvedség) для захисту держави. Через два роки такі ж права зажадала собі й Австрія, повернувши власну армію (Landwehr), розпущену 1852 р. Спочатку національні збройні сили призначалися тільки для оборони території власної держави, але з часом вони перетворилися на звичайні армійські військові частини, що не відрізнялися від регулярної армії.

Таким чином, на початок Першої світової війни австро-угорська армія складалася з таких військових формувань:

Загальної (спільної) армії (цісарські й королівські збройні сили), що підпорядковувалася цісарському військовому міністерству і фінансувалася обома державами (Австрія покривала 63,6 %, Угорщина 36,4 % витрат);

Австрійської армії (цісарсько-королівська територіальна оборона – ландвер/Landwehr й австрійське ополчення – ландштурм/Landsturm), що підпорядковувалася цісарсько-королівському міністерству оборони;

Угорської армії (королівська угорська територіальна оборона – гонвед/magyar kiralyi honvedség та угорське ополчення/Népfőkelés), що підпорядковувалася угорському королівському міністерству оборони.

Всі три частини збройних сил держави, попри те, що вони адміністративно підпорядковувалися різним міністерствам, були об'єднані під загальним керівництвом Вищого командування, на чолі якого стояв сам цісар Австро-Угорщини Франц Йосип. Для здійснення зв'язку між вищим командуванням та трьома військовими міністерствами існувала Військова Канцелярія.

Особовий склад. В Австро-Угорщині діяла загальна особиста військова повинність. Кожен чоловік 1 січня того року, коли йому виповнювалося 19 років, заносився у списки австрійського або угорського ополчення першої черги, яке призивалося на дійсну військову службу як резерв другої або третьої черги тільки у разі початку війни. Ця загальна військова повинність відбувалася до досягнення 42-річного віку.

З 1 січня того року, коли чоловіку виповнювався 21 рік, й до 31 грудня року, коли виповнювалося 23, військовозобов'язані проходили спеціальну перевірку на придатність до військової служби. Якщо призовника визнавали гідним до

несення військової служби, він був зобов'язаний пройти жеребкування при спеціальній комісії для визначення роду військ. Згідно з законом, прийнятим у 1912 р., термін служби в збройних силах складав 2 роки, а в кавалерії й кінній артилерії залишався 3 роки.

До 32 років військовозобов'язаний числився у резерві, а ті, що відслужили у кавалерії або артилерії – до 30. За цей час вони мали чотири рази призватися на перепідготовку загальною тривалістю 14 тижнів, кавалеристи та кінні артилеристи – 11 тижнів. Після виповнення 35 років військовозобов'язаних заносили у списки ополчення першої, а після досягнення 42 років – другої черги.

У період ведення державою військових дій до збройних сил могли призвати й тих чоловіків, яким ще не виповнилося 19 років, або вже виповнилося 50, щоправда, з обмовкою, що вони не можуть використовуватися в зоні бойових дій. **Під час Першої світової війни, на початку 1915 р., нижня межа призова була знижена до 18 років, а в січні 1916 р. верхня підвищена до 50, а в кінці року – до 55 років.**

Ті чоловіки, які були визнані непридатними до військової служби за станом здоров'я, мали щорічно платити військовий податок, який в Австрії складав мінімум 2 крони (максимум визначався за сукупним річним доходом), а в Угорщині – від 6 до 200 крон. Якщо ж військовозобов'язаний не міг виконати свій військовий борг перед державою та цісарем, оскільки проживав за кордоном, військовий податок сплачували його батьки. Військовий податок вносився в податкове відомство протягом 12 років, тобто до того часу, коли чоловік зараховувався до ополчення на загальних підставах. Всі доходи від військового податку, які, наприклад, у 1914 році склали 4 млн крон, передавалися до спеціального державного фонду, з якого оплачувалися витрати на догляд інвалідів, вдів та сиріт загиблих військовослужбовців.

Певні категорії громадян, такі як священики, семінаристи, викладачі, в деяких випадках землевласники, єдині годувальники сім'ї, а також надлишок призовників записувалися в додатковий резерв і призивалися тільки у випадку війни.

Офіцери. Кадрових офіцерів для армії готували в академіях та кадетських школах. Для регулярної спільної армії офіцерів готували дві академії. Майбутні офіцери піхоти й кавалерії навчалися у Вінер-Нойштадті у "Терезіані". "Техніка" готувала артилеристів (відділення в Медлінзі) та інженерів (відділення у Гайнбурзі). Офіцерів ландверу готували у Відні у цісарсько-королівській військовій академії Франца Йосифа, а гонведу – у Будапешті в академії "Людовіка". Після закінчення навчання в академії, яке тривало 3 роки, згідно з показаними результатами випускникам привласнювалося звання лейтенанта або прапорщика.

Потреби регулярної армії в піхотних офіцерах задовольняли 11 кадетських шкіл, у кавалерійських та артилерійських – по одній. Офіцерів для австрійського ландверу готували ті ж школи, а ось для угорського гонведу – дві школи у містах Пейч та Нодь Варад (нині м. Орадеа в Румунії).

Крім того, поповнення командного складу збройних сил, особливо у військовий час, здійснювалося за рахунок офіцерів резерву. Відповідно до "Військового закону" від 1869 р. та його подальших редакцій (остання передвоєнна 1912 р.) молоді люди, які на час призову (рік, коли призовнику виповнювалося 21 рік) закінчили повний курс цивільної гімназії або реальної школи і отримали атестат зрілості, мали право вступити на службу на правах "однорічного добровольця". Основною метою "однорічних добровольців" було протягом одного року про-

йти військову службу і отримати звання “лейтенант резерву”. Саме на категорію офіцерів резерву випав найбільший тягар Першої світової війни: виконання бойових завдань на фронті у підрозділах ланки “рота – батальйон” лягло на плечі цих, по суті, цивільних людей у військових одностроях. Протягом війни офіцерський корпус зростав, в основному, за рахунок випускників шкіл офіцерів резерву, саме вони в більшості задовольняли постійно зростаючі потреби фронту. На 1 жовтня 1918 р. з 188 тисяч офіцерів Австро-Угорської монархії лише близько 35 тисяч становили кадрові офіцери чинної служби.

Загальні втрати офіцерського корпусу австро-угорської армії протягом Першої світової війни становили близько 70400 чоловік: 15408 вбитих, 34900 потрапили до полону або зникли безвісти; до цих сумних цифр слід додати 8000 померлих в полоні і 12000 захоплених у полон італійцями при розвалі фронту в кінці жовтня 1918 р.

Унтер-офіцери. Єфрейторами ставали кращі солдати, що прослужили не менше 6 місяців. Для того щоб отримати перше унтер-офіцерське звання капрала, потрібно було прослужити не менше 8 місяців. Сержантами ставали ті капрала, які пройшли спеціальні підготовчі курси при підрозділі. Щоб стати фельдфебелем, потрібно було добровільно погодитися на службу протягом 3 років. Ті добровольці й унтер-офіцери, які бажали продовжити військову кар’єру, могли залишитися на надстрокову службу, яка зараховувалася їм як дійсна.

Територіальний принцип формування збройних сил

Кожний полк існував за рахунок одного округу поповнення, рідше двох або трьох. Тому у ньому переважали представники однієї національності. Це робилося для того, щоб уникнути непорозумінь між військовослужбовцями, які говорили на різних мовах. **Офіційно в Австро-Угорській імперії визнавалися дев’ять мов: німецька, угорська, чеська, хорватська, польська, українська, словенська, сербська та італійська. Найголовнішою мовою була німецька: кожний солдат мав знати всі спеціальні терміни й команди на цій мові. Інструкції перекладалися на одну або більше “полкових мов”, якщо на ній говорили не менше 20 % військовослужбовців підрозділу.**

В австро-угорській армії діяла душпастирська служба, було офіційно прийнято сім релігій і конфесій: римо-католицька, греко-католицька, православна, євангельсько-лютеранська, юдаїзм та іслам. В армійських частинах кожному представляв священник, прирівняний в чині до капітана. Дотримання такої кількості релігійних культів та поваги до всіх конфесій було викликано необхідністю зберегти у солдатів відчуття релігійної незалежності, що сприяло дотриманню дисципліни й відданості цісарю, а також не допускало виникнення релігійних конфліктів у військах.

Як правило, в адміністративному центрі округу поповнення був розквартирований тільки базовий або мобілізаційний батальйон; решта батальйонів розміщалися в інших частинах імперії. Це робилося свідомо, щоб позбавити солдатів від небажаного впливу рідного середовища й близького їм націоналістичного руху. Водночас це дозволяло використовувати війська для наведення суспільного порядку та навіть придушення можливого заколоту в інших, національно чужих їм регіонах імперії.

Піхота загальної армії

Піхота була основною силою австро-угорської армії. Всі інші роди військ були призначені для забезпечення її потреб. Згідно з бойовим статутом піхота повинна була бути готовою з маршу і без підтримки допоміжних частин вступати в бій. Кожна піхотна дивізія складалася, як правило, з двох піхотних бригад (кожна – з двох полків) і двох полків артилерії (польової та гаубичної). **Піхотний полк складався зі штабу, чотирьох піхотних батальйонів з кулеметним підрозділом в кожному, кадрового батальйону, полкового обозу та медичної служби і у військовий час налічував 104 офіцери та військових чиновників і 4599 унтер-офіцерів і рядових, озброєних 4041 гвинтівкою й 8 кулеметами.** Полком командував полковник, батальйоном – підполковник або майор, ротою – капітан.

В адміністративному центрі округу поповнення залишався базовий батальйон, в якому резервісти й призовники проходили військову підготовку та озброювалися. Потім з них формували маршові батальйони для відправки на фронт. У деяких випадках маршові батальйони могли продовжувати службу як самостійні бойові одиниці. Запасні батальйони призначалися для заповнення втрат, які полк зазнав на фронті.

Кожний піхотний полк спільної армії мав, крім порядкового номера, ще й почесного шефа. Це було пережитком епохи феодалізму. Хоча у разі початку війни будь-який дворянин мав право сформувавати за свій рахунок полк, надати його в розпорядження суверена й очолити його в чині полковника.

Польові єгерські батальйони. Ці підрозділи легкої піхоти проходили посилену фізичну підготовку, більше тренувалися у використанні стрілецької зброї, краще екіпірувалися. Батальйоном, як правило, командував підполковник. Батальйон складався з чотирьох рот, штати мирного й військового часу відповідали ротам піхотних полків регулярної армії. Чотири батальйони мали тільки по три польові роти, а четверта була велосипедною.

Протягом 1917–1918 рр. в австро-угорській армії була проведена значна реорганізація. Склад піхотного полка був зменшений до трьох батальйонів. При цьому з четвертих були сформовані нові полки або створені штурмові батальйони для кожної з 60 піхотних дивізій. Тепер піхотний полк включав в себе штаб, 3 піхотні батальйони, 3 кулеметні роти, взвод піхотних гармат, штурмову роту, технічну роту та полковий обоз.

Австрійський ландвер

Піхота ландверу. Піхотні підрозділи австрійського ландверу були зведені в дивізії, нумерація яких входила в одну систему з регулярною армією і угорським гонведом. Піхотні дивізії ландверу склалися з двох піхотних бригад (кожна по два полки) і двох артилерійських дивізіонів (польового і гаубичного).

Полки склалися з трьох батальйонів, по 4 роти кожний; рота – з 4 взводів. Полком командував полковник, батальйоном – підполковник або майор, ротою – капітан. З початком мобілізації полк налічував 3443 особи, озброєні 3020 гвинтівками і 6 кулеметами.

Забрили до війська...

Солдати маршового батальйону готові до відправки на фронт.

Російський фронт. Австро-угорські підрозділи рухаються на передову.

Російський фронт. Австро-угорські кулеметні підрозділи зайняли оборону.

Російський фронт. Галичина. Осінній відступ 1914 р.

Російський фронт. Полковий обоз зупинився на нічліг.

*Російський фронт. Зимова Карпатська битва 1914–1915 рр.
Австро-угорські підрозділи на позиціях у Карпатах.*

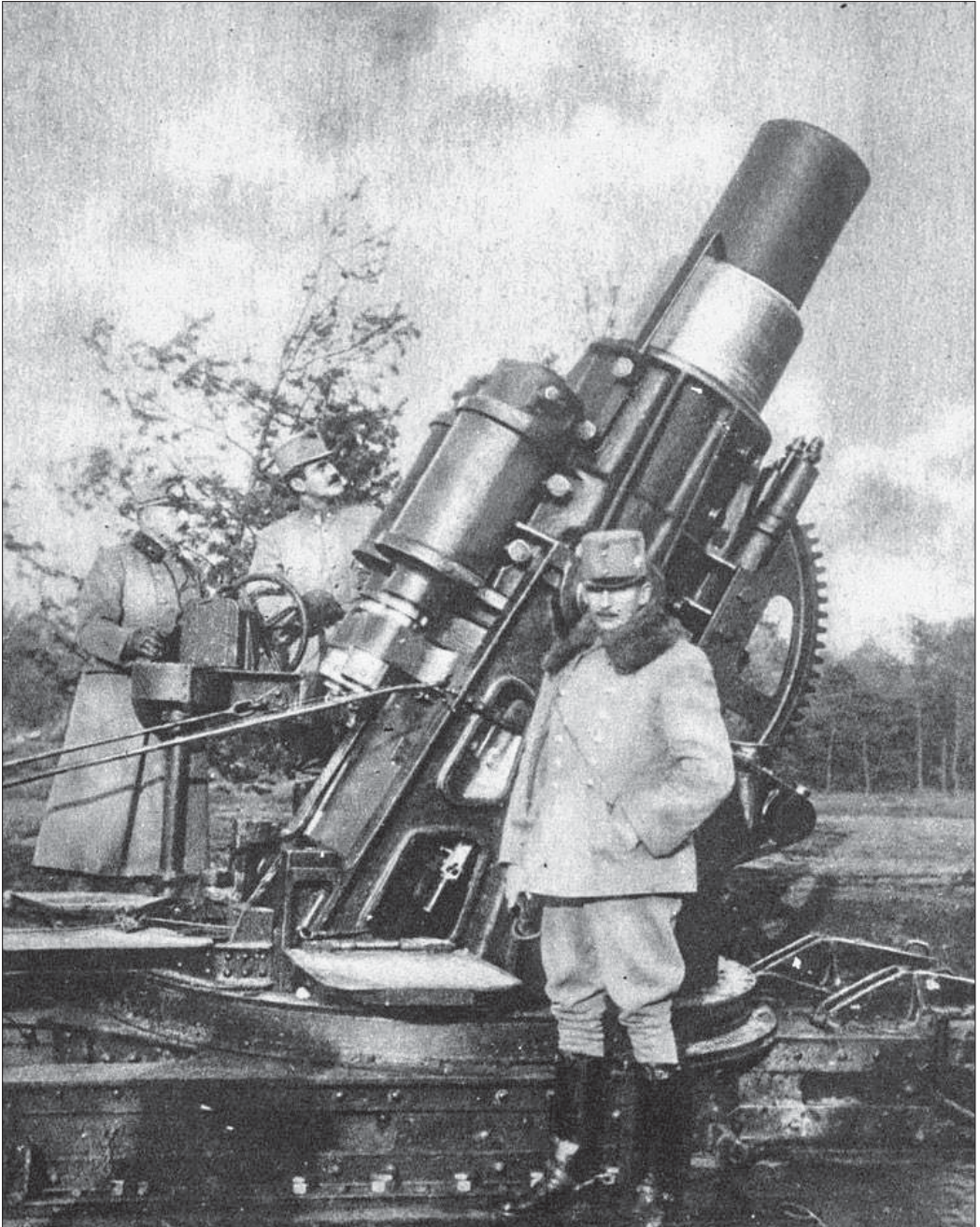
Російський фронт. В останню путь... Поховання у братській могилі.

Російський фронт. Військовополонені австро-угорські (верхнє фото) та російські (нижнє фото) вояки.

Позиційна окопна війна на Російському фронті.

Мортира (калібр 305 мм) взірця 1911 р. – один з найкращих взірців артилерійської зброї австро-угорської армії у Першій світовій війні. Вироблялася на заводі «Шкода», перед війною було виготовлено 24 екземпляри, кожна вагою 21 тонна, вага снаряду 380 кг. Максимальна дальність стрільби 12 км. Частота: 20 пострілів на годину. Крайній діаметр розриву сягав 8 метрів у діаметрі з ураженням на відстані до 400 метрів.

Артилерійська зброя австро-угорської армії.

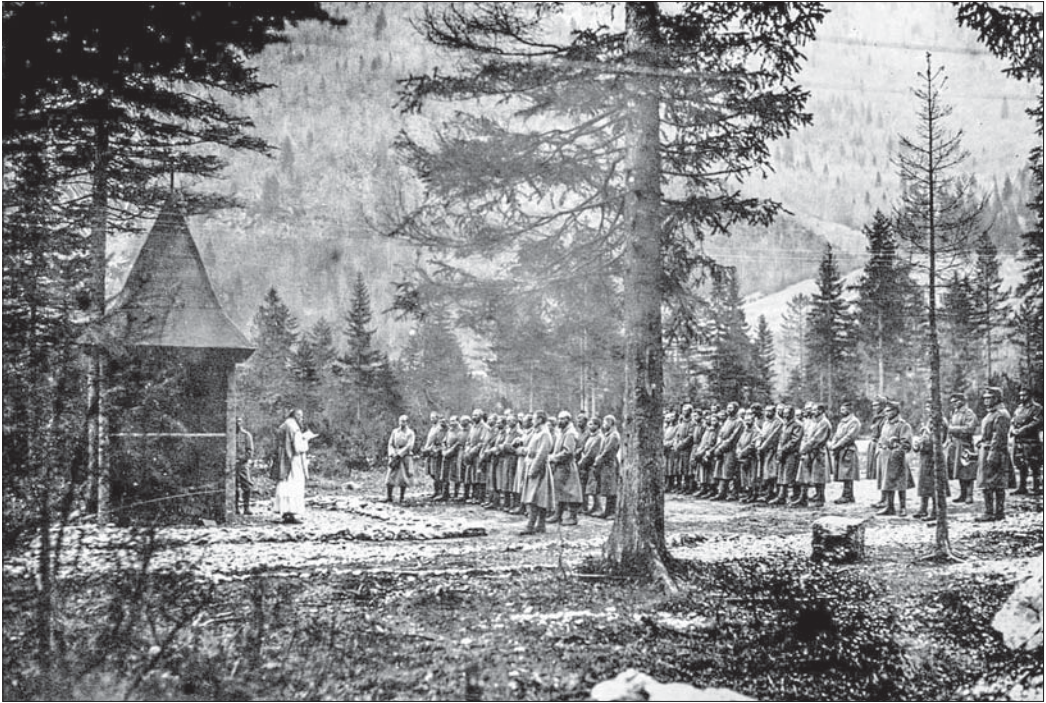
Російський фронт. Евакуація пораненого з окопів (верхнє фото) та транспортування до перев'язочного пункту (нижнє фото).

Евакуація поранених австро-угорських солдатів у тил.

Військовий капелан австро-угорської армії проводить останнє причастя у помираючих вояків.

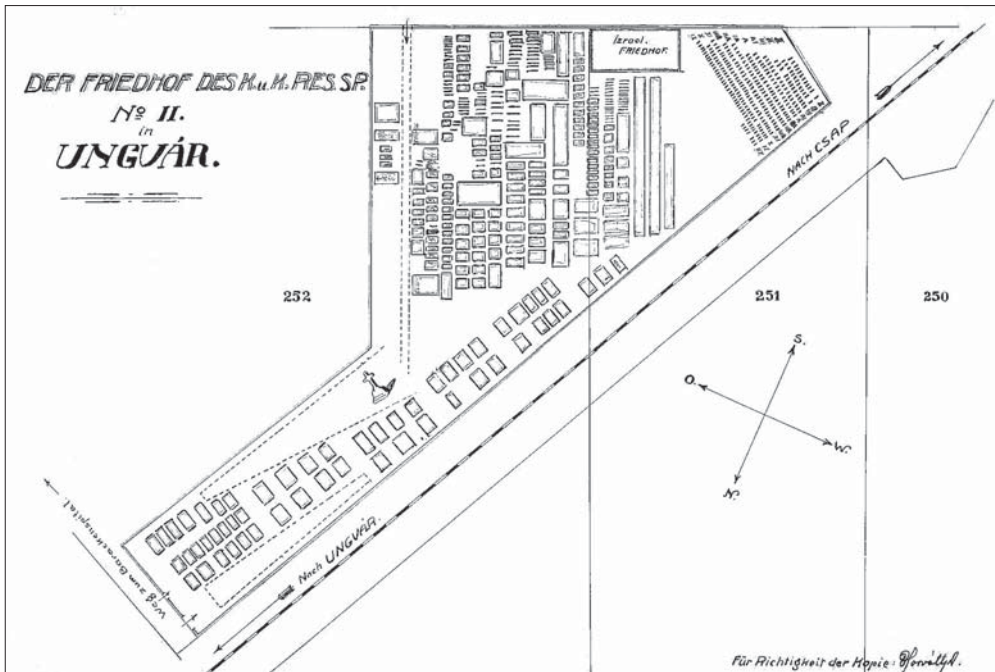
Російський фронт. Поминальна меса за загиблими вояками.

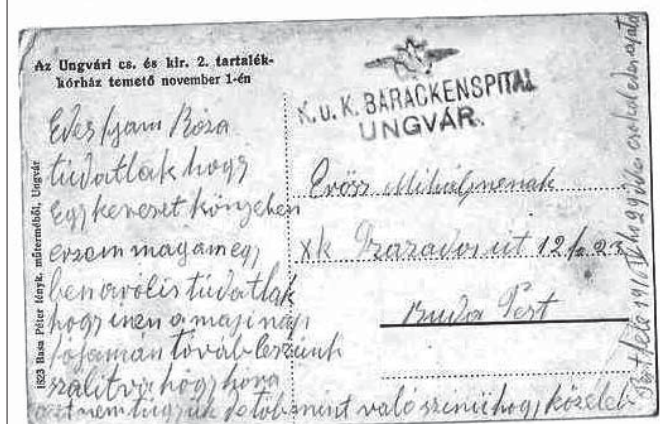
Пам'ятник та військовий цвинтар періоду Першої світової війни у м. Коломия (Івано-Франківська область). З 30.04.1915 по 18.02.1916 рр. тут було поховано 629 австро-угорських вояків, які загинули в боях під Коломиєю або померли у міському шпиталі. Серед них і солдати 66-го Унгарського та 65-го Березького піхотних полків. (Фото 1916 р.).

Колишній Австрійський військовий цвинтар у Львові, де були захоронені майже 10 тисяч вояків австро-угорської, німецької та російської армій, які загинули у Першій світовій війні. Був повністю зруйнований у 1946–1947 рр. комуністичною владою Радянського Союзу. (Фото 30-х років XX ст.).

Військовий цвинтар № 2, біля залізничного вокзалу м. Ужгород, де протягом Першої світової війни було поховано близько 10 тисяч вояків у 1283 одиночних, 82 спільних і 139 великих братських могилах. З них до 7 тисяч невідомих солдатів. Зверху – план цвинтаря (наданий Інститутом і музеєм військової історії Міністерства оборони Угорщини, м. Будапешт). Знизу – фотографія періоду війни, де зображена лише четверта частина цього кладовища.

Австро-угорська поштова листівка від 1916 р. На фотографії зображені бараки військового шпиталю біля залізничного вокзалу Ужгорода, перед якими величезна територія військового цвинтаря. Фотографія зроблена у вечірній час 1 листопада, у День пам'яті: на могилах тисячі палаючих свічок. У текстовій частині відкритки: солдат, який лікується у шпиталі, пише своїй жінці у Будапешт, що скоро партію поранених разом з ним будуть відправляти далі, вглиб Угорщини. (Фото з інтернет-сайту: www.delcampe.net)

Військовий цвинтар Першої світової війни біля залізничного вокзалу м. Ужгород. Фотографія 1920 р., зроблена чеським військовиком та журналістом Флоріаном Заплеталом.

Угорський гонвед

Піхота гонведу. Піхотні підрозділи угорської територіальної оборони були зведені у вісім дивізій гонведу. Кожна дивізія складалася з двох піхотних бригад гонведу (по два піхотні полки кожна) і польового артилерійського полка. Полки склалися з трьох батальйонів. Полком командував полковник, батальйоном – підполковник або майор, ротою – капітан. Службовою мовою у підрозділах гонведу була угорська, а у хорватських гонведських полках – сербська і хорватська.

Три польові батальйони, зведені в полк, налічували 3520 військовослужбовців, які мали на озброєнні 3065 гвинтівків і 6 кулеметів. Для бойових і транспортних потреб в полку налічувалося 220 коней і 47 повозок. Один батальйон складався з чотирьох рот і у своєму штаті мав 1100 чоловік, 40 коней і 13 повозок. Кожен батальйон мав свій кулеметний підрозділ: 2 кулемети, 40 чоловік особового складу, 22 коні, 1 віз. Штаб полка налічував 90 чоловік, 30 коней, 5 повозок.

Піхотна дивізія гонведу мала свій медичний підрозділ: 210 чоловік, 6 лікарів, 145 коней, 32 повозки, а також резервний підрозділ із 127 осіб персоналу. Дивізійна пекарня мала у своєму штатному розкладі 340 чоловік, 210 коней, 10 печей, 70 повозок.

Згідно з австрійськими офіційними даними за 4 роки війни в австро-угорську армію було мобілізовано близько восьми мільйонів чоловік. Загальні втрати становили 2 мільйони 707 тисяч, з яких 1 мільйон 16 тисяч 200 померли.

85-й Мараморосько-Угочанський піхотний полк (Infanterieregiment Nr. 85, IR 85)

85-й Мараморосько-Угочанський піхотний полк належав до піхотних полків загальної армії. Був сформований у 1883 р. у м. Кошшо (нині м. Кошице у Східній Словаччині) і входив до 27-ї піхотної дивізії австро-угорської армії. Засновником і почесним шефом полка був генерал від кавалерії барон Йосиф Гаудернак. Командування, штаб і два батальйони (I і IV) полка у різні періоди знаходилися у різних містах: Кошице (1883–1889 рр. та 1893–1896 рр.), Відень (1889–1893 рр.), Левоча (1896–1914 рр.). У м. Мараморос-Сігет (нині м. Сігету-Мармаціє – повітовий центр на півночі Румунії, на кордоні з Україною) базувався II батальйон, який був мобілізаційним і навчальним. У жовтні 1914 р. через загрозу захоплення міста російськими військами цей батальйон був евакуйований до м. Балашдьярмат (біля Будапешта) і до кінця війни знаходився там, тому 85-й полк у деяких джерелах називають ще Балашдьярматським. А III (окремий) батальйон дислокувався в іншій частині імперії, на Балканах, у м. Рогатіца (у східній частині Боснії і Герцеговини, за 60 км від Сараєва).

Мобілізаційними округами поповнення 85-го полка були Марамороський та Угочанський комітати. До цих комітатів у той час входила в тому числі і половина території сучасної Закарпатської області: Рахівський, Тячівський, Хустський, Міжгірський, Виноградівський, частково Іршавський, Свалявський, Воловецький райони, а також сусідні території сучасної Румунії (Марамуреський та Сату-Марський повіти) та Угорщини (адміністративний район Саболч-Сатмар-Берег).

Національний склад 85-го полка відповідав національній структурі населення комітетів, з яких набиралися військовозобов'язані. Більшість солдатів полка становили русини-українці (35 %), румунів було 30 %, угорців – 25 %, марамороських німців – 10 %. Офіцерський склад був представлений, в основному, австрійцями, німцями та угорцями, в невеликій кількості чехами і поляками. Полк складався з чотирьох батальйонів. Один батальйон був укомплектований майже повністю з русинів-українців, другий – з румунів, у інших двох відсоток цих національних груп був значно меншим. 85-й полк був одним з небагатьох в усій австро-угорській армії, де відповідно до національного складу офіційно використовували чотири мови: німецьку, угорську, русинську і румунську.

85-й полк провів на фронті з першого і до останнього місяця війни: з 1914 по 1917 рр. на Російському, а у 1918 р. – на Італійському фронті, де воював з італійськими, а у жовтні – з британськими військами. Один відокремлений батальйон полка всю війну знаходився і воював окремо від основних сил. Полк брав участь у всіх основних битвах Першої світової війни.

Бойове хрещення полка відбулося під час Галицької битви, 26 серпня 1914 р. в бою за село Павловка, біля польського міста Томашов (нині Томашув-Любельські Люблінського воєводства Польщі). Бій тривав безперервно 8 годин. І хоча він був успішним, противник відступив, було взято в полон 240 росіян; але ціна перемоги була надзвичайно велика. Загальні втрати полка за один день становили третину особового складу: 450 вбитих, 800 поранених. Серед офіцерського корпусу вони були ще більшими: із 109 офіцерів 61 вибув зі строю, з них шестеро загинули.

Потім були два стратегічні відступи вглиб території Австро-Угорщини (вересень та листопад 1914 р.), між ними участь у контрнаступі на ріці Сян, участь у Краківській битві (18–28 листопада) та Лодзькій операції (грудень 1914 р. – січень 1915 р.)

У 1915 р. – участь у Зимовій Карпатській битві, під час якої полк пережив самі криваві і драматичні бої за всю війну – штурм і оборону Карпатської гори Манілова (810 м) у Польських Бещадах (28 лютого – 3 березня 1915 р.). Втрати полка за ці три дні були найбільші за всі чотири роки війни і сягнули 70 % особового складу. Серед офіцерів: 11 загинуло, 9 було поранено, 5 обморожено, 4 потрапили в полон. Серед солдатів: 900 загинуло (в тому числі замерзли пораненими на вершині через неможливість їх евакуації), 767 було поранено, 56 обморожено, 80 потрапили в полон. У березні – квітні 1915 р. були менш кровопролитні, але не менш важкі бої на гірських Карпатських вершинах Борсук, Гайдошік, Козіалата (нині території Східної Словаччини).

Хронологічно більша частина бойового шляху 85-го полка відбувалася на теренах Східної Галичини (на територіях нині Львівської, Тернопільської та Рівненської областей України). У вересні 1914 р. під час Галицької битви протягом десяти днів полк вів кровопролитні бої в районі с. Магерів (біля Жовкви) і пізніше, протягом майже трьох років (з травня 1915 р. по березень 1918 р.), до відправки на Італійський фронт. У цих боях на галицькій землі загинули близько 3000 солдатів 85-го полка.

Після Горлицького прориву (2 травня 1915 р.) протягом цілого літа 85-й полк брав участь у звільненні Галичини від російських військ. У травні – червні: бої за села Тамановіце і Чішкі (нині Тамановичі і Чішкі Мостиського району Львівської області) – 320 загиблих вояків полка. Бої (з незначними втратами) за Янов (нині смт Івано-Франкове Яворівського району). 21–22 червня 85-й полк брав участь у звільненні Львова (без втрат). Бої за с. Барщовіце (нині Борщовичі Пустомитівсько-

го району) – 200 убитих, тут загинув і командир полка полковник Фрідеш Баллінг. Липень – серпень: бої за села Хренів, Ракобити, Таданіє, Топоров (нині територія Кам'янка-Бузького і Буського районів) – 150 загиблих. 15–18 вересня: штурм і оборона гори Гонтова (на Тернопільщині) – сотні загиблих.

Далі була 8-місячна позиційна війна на річці Іква (25 вересня 1915 р. – 10 червня 1916 р.) біля села Лосятин (нині Кременецького району Тернопільської області) – 250 загиблих.

85-й полк брав участь у важких боях під час Брусилівського наступу російських військ 1916 р.: 18–27 липня тримали оборону біля Радзивілова і Бродів, на ділянці, де російська армія здійснювала один з основних проривів на Львів (400 загиблих).

Далі був цілий рік позиційної війни (до жовтня 1917 р.) на оборонній лінії між селами Висоцько та Поніковиця (нині Бродівського району) – 550 загиблих.

На початку березня 1918 р. полк був перевезений в Італійські Альпи (гори Монте-Граппа на півночі Італії), де вів 4-місячні позиційні бої, а у червні брав участь у невдалому і останньому у Першій світовій війні наступі австро-угорських військ на ріці Піаве, штурмуючи гірські вершини Кол-Мошин і Кол-Фенілон. Останньою бойовою операцією 85-го полка стали оборонні бої з британськими військами на італійському гірському плато Асіаго у жовтні 1918 р.

За декілька днів до завершення війни, в якій Австро-Угорщина зазнала фатальної руйнівної поразки, 85-й полк відвели з фронту, що врятувало його від здачі в полон. Полк зміг уникнути повної деморалізації і розкладу, що стало масовим явищем в австро-угорській армії в кінці війни. 85-й зміг зберегти себе як військову одиницю і організовано повернутися у Мараморош-Сігот, де був розформований.

Окремий (III) батальйон 85-го полка пройшов свій власний бойовий шлях, протягом всієї війни воював окремо від основних сил свого полка. З серпня по грудень 1914 р. вів бойові дії з сербськими військами на Сербському фронті. Після кількомісячного перебування та відпочинку на Сремщині (нині територія Сербії та Хорватії) в кінці травня 1915 р. був перевезений на новий фронт Першої світової війни – фронт на ріці Ізонцо (нині територія Словенії та Італії), де брав участь у всіх битвах, відбиваючи наступи італійської армії. У жовтні-листопаді 1917 р. брав участь у останній, 12-й, битві на Ізонцо – битві при Капоретто. Після шестимісячного перебування в північно-східній Італії у червні 1918 р. брав участь у наступі австро-угорських військ на Італійському фронті, форсуючи ріку Піаве. Після невдачі австро-угорської армії у цій останній у війні наступальній операції, у липні 1918 р. батальйон був перевезений на Україну, у м. Єкатеринослав (нині м. Дніпро, обласний центр Дніпропетровської області України), де протягом двох тижнів входив до складу експедиційних сил. У серпні 1918 р. був повернутий на Італійський фронт, у Південний Тіроль, але в бойових діях участі уже не брав. У самому кінці війни батальйон вивели з фронту, що спасло його від італійського полону. В листопаді залишки цього бойового підрозділу повернулися до Мараморош-Сігота.

Втрати полка вбитими за весь період війни становили 8 тисяч солдатів і 114 офіцерів, поранених було втричі більше. Із 8000 загиблих відомі імена та дати смерті лише у 3130 (39,1 %). Більше половини (60,9 %) поховані або залишилися на полях боїв як невідомі солдати. 1401 загиблий (відомий) солдат призивався з території сучасної Закарпатської області. 1749 були мобілізовані з населених пунктів, які нині знаходяться в Румунії, Угорщині, Словаччині.

65-й Березький піхотний полк (*Infanterieregiment Nr. 65, IR 65*)

65-й піхотний полк ерцгерцога Людвіга Віктора був сформований у 1860 р. і належав до піхотних полків загальної армії, входив до 29-ї піхотної бригади 15-ї піхотної дивізії (штаб дивізії у м. Мішкольц, Угорщина). Командування полка, штаб і два батальйони (I і III) базувалися в м. Мішкольц (Угорщина), II батальйон, який був мобілізаційним і навчальним, дислокувався у м. Мункач (нині м. Мукачево Закарпатської області України), і IV батальйон – в м. Бестерцебаньо (нині м. Банська Бистриця, Словаччина). До полка мобілізували військовозобов'язаних з Березького (нині це територія Берегівського, Мукачівського, Свалявського та більшої частини Іршавського та Воловецького районів Закарпатської області України) та Сатмарського (нині територія адміністративного району Саболч-Сатмар-Берег Угорщини та Сату-Марського повіту Румунії) комітатів.

На початку Першої світової війни за національною ознакою більшість солдатів становили угорці (83 %), інших національностей, в основному русинів-українців, було 17 %. Протягом війни національний склад полка дещо змінився. У черговому номері польової газети 65-го піхотного полка "Ludwigbaka" за 15 січня 1917 р. наводяться наступні статистичні дані щодо національного та конфесійного складу: угорців 75,6 %, русинів-українців 8 %, словаків 7 %, поляків 3,7 %, чехів 1,7 %, румунів 0,4 %, італійців 0,2 %; за віросповіданням: римо-католиків 33,6 %, реформатів 31,5 %, греко-католиків 24,5 %, іудеїв 9,4 %, євангелістів 1 %.

Протягом трьох років 65-й полк у складі 15-ї піхотної дивізії (разом із 66-м Унгарським піхотним полком) воював з російськими царськими військами на Російському фронті. Бойове хрещення відбулося 27–28 серпня 1914 р. під час Галицької битви, в бою біля с. Гопки (нині Томашівського повіту Люблінського воєводства, на сході Польщі), в якому полк отримав важку поразку. З трьох батальйонів один був знищений повністю, втративши бойовий прапор, втрати в двох інших становили 60–70 %, багато вояків опинилися в полоні. Неушкодженим лишився лише IV батальйон, який знаходився у резерві і не потрапив під нищівну атаку російських військ. Далі були два стратегічні відступи вглиб території Австро-Угорщини (вересень та листопад 1914 р.), між ними участь у контрнаступі на ріці Сян, участь у Краківській битві (18–28 листопада)

У Зимовій Карпатській битві полк брав участь у березні–квітні 1915 р. у складі армійської групи генерала Пфалцер-Балтіна на південній ділянці Російського фронту, у Східних Карпатах. Найбільш запеклі бої відбулися біля села Гарасимів (нині Тлумацького району Івано-Франківської області).

Після Горлицького прориву (2 травня 1915 р.) з травня по жовтень 1915 р. полк брав участь у звільненні Східної Галичини від російських військ. У травні – червні найбільші бої відбувалися на території сучасної Івано-Франківської області: 11 травня у села Жабокруки (нині Тлумацького району), 12 травня у села Фатовець (нині Коломийського району), 12 червня у села Незвисько (нині Городенківського району). У липні–жовтні бойові дії перемістилися на територію сучасної Тернопільської області: серед найбільших – в кінці липня у села Космирин (нині Бучацького району) та у жовтні у села Буряківка (нині Заліщицького району).

Найзапекліші бої з найбільшими за всю війну втратами 65-й полк витримав 4–7 червня 1916 р. під час Брусиловського наступу російських військ у села Язловець (нині Бучацького району Тернопільської області). За 4 дні оборонних боїв із значно переважаючими силами противника від полка залишилося декілька сотен боєздатних вояків. У полковому наказі за 12 червня 1916 р. вказані такі втрати: загинули 4 офіцери і 25 солдатів, були поранені 5 офіцерів і 105 солдатів, зникли безвісти 29 офіцерів і близько 2380 солдатів.

Відступаючи під час Брусиловського наступу, 65-й полк мав ще кілька великих оборонних боїв. Зокрема, 30 липня 1916 р. нічна контратака у с. Велеснів (нині Монастириського району Тернопільської області), внаслідок якої втрати полка вбитими і пораненими становили 6 офіцерів і 300 солдатів. У цьому бою загинув і командир полка полковник Генрік Блоше (Blosche). 31 серпня полк був оточений в с. Делієве (нині Галицького району Івано-Франківської області); при виході з оточення загальні втрати становили 4 офіцери і 900 солдатів.

6–8 червня 1917 р. 65-й полк у складі всього 1800 чоловік опинився на одному з основних напрямків останнього у війні наступу російських військ (т. зв. “наступу Керенського”) в районі міста Станіслав (нині м. Івано-Франківськ). Обороняючи фронт шириною 3 км від значно переважаючих сил противника, полк зазнав величезних втрат і змушений був відступити. Загинули 3 офіцери і 500 солдатів; було поранено 30 офіцерів і близько 1000 солдатів.

3 серпня 1917 р. і до кінця року 65-й полк воював на Румунському фронті з румунськими військами. Найбільші бої точилися 1–3 серпня на схилах гори Піатра Арша (1488 м) у Румунських Карпатах.

Після підписання 9 лютого 1918 р. у Бресті мирного договору між Українською Народною республікою та Німеччиною і Австро-Угорщиною, полк у складі експедиційних сил з 12 травня до 20 вересня 1918 р. знаходився на Україні, у м. Єкатеринослав (нині м. Дніпро, обласний центр Дніпропетровської області України). У кінці вересня 1918 р. полк був перевезений до Бесарабії, але в бойових діях участі уже не брав. У кінці жовтня повернувся до місць передвоєнної дислокації, де був розформований.

66-й Унгарський піхотний полк (*Infanterieregiment Nr. 66, IR 66*)

66-й Унгарський піхотний полк Ерцгерцога Петера Фердинанда був сформований у 1860 р. і відносився до піхотних полків загальної армії. Командування полка, штаб і два батальйони (III і IV) базувалися в м. Унгвар (нині м. Ужгород, обласний центр Закарпатської області України); один батальйон (I) дислокувався у м. Кошице (нині Східна Словаччина), і окремих (II) батальйон – на протилежному краю Австро-Угорської імперії, в боснійському місті Горажде. До полка мобілізували військовозобов'язаних з комітатів Унг і Земплін (нині це територія Ужгородського, Перечинського, Великоберезнянського районів Закарпатської області України, східні округи Кошицького і Пряшівського країв Словаччини та Токайський регіон Угорщини). На початку Першої світової війни за національною ознакою більшість

солдатів становили словаки (46 %), угорців було 25 %, русинів-українців 22 %, інших національностей 7 %. 66-й полк разом із 65-м піхотним полком відносився до 29-ї піхотної бригади, яка входила до складу 15-ї піхотної дивізії (штаб дивізії у м. Мішкольц, Угорщина).

Протягом трьох років війни полк воював з російськими царськими військами на Російському фронті. Бойовий шлях 66-го більшість часу перетинався з військовими дорогами 65-го полка, враховуючи, що вони воювали в складі однієї бригади.

Бойове хрещення полк отримав у серпні 1914 р. під час Галицької битви, в бою біля села Гопки (нині Люблінського воєводства, на сході Польщі), в якому полк отримав важку поразку: разом з іншими підрозділами 15-ї дивізії потрапив в оточення і зазнав важких втрат, в основному через потрапляння в полон. Потім були два стратегічні відступи вглиб території Австро-Угорщини (вересень та листопад 1914 р.), між ними участь у контрнаступі на річці Сян, участь у Краківській битві (18–28 листопада).

У Зимовій Карпатській битві полк брав участь у березні – квітні 1915 р. у складі армійської групи генерала Пфалцер-Балтіна на південній ділянці Російського фронту, у Східних Карпатах. Найбільш запеклі бої відбулися біля села Гарасимів (нині Тлумацького району Івано-Франківської області).

Після Горлицького прориву (2 травня 1915 р.) з травня по жовтень 1915 р. полк брав участь у звільненні Східної Галичини від російських військ. У травні – червні найбільші бої відбувалися на території сучасної Івано-Франківської області: у села Жабокруки (нині Тлумацького району), у села Княздвір (нині Коломийського району). У липні – жовтні бойові дії перемістилися на територію сучасної Тернопільської області: серед найбільших – у села Космирин (нині Бучацького району) та у села Синьків (нині Заліщицького району).

Найзапекліші бої з найбільшими за всю війну втратами 66-й полк витримав 2–6 червня 1916 р. під час Брусилівського наступу російських військ у села Новосілка (нині Бучацького району Тернопільської області). За 4 дні оборонних боїв із значно переважаючими силами противника полк втратив убитими, пораненими та полоненими 80 % особового складу; в строю залишилося всього лише 400 чоловік. Відступаючи під час Брусилівського наступу, 66-й полк мав ще кілька великих оборонних боїв, зокрема у села Порохова (нині Бучацького району Тернопільської області), в районі сіл Делієве і Медуха (нині Галицького району Івано-Франківської області).

На початку червня 1917 р. 66-й полк вів важкі оборонні бої біля м. Станіслав (нині м. Івано-Франківськ), де був один з основних напрямків останнього у війні наступу російських військ (т. зв. “наступ Керенського”).

З серпня 1917 р. і до кінця року 66-й полк воював на Румунському фронті з румунськими військами.

Після підписання 9 лютого 1918 р. у Бресті мирного договору між Українською Народною республікою та Німеччиною і Австро-Угорщиною полк у складі експедиційних сил з кінця травня знаходився на Україні, у селищах Синельниково та Роздори (нині Синельниківського району Дніпропетровської області). У листопаді 1918 р. полк отримав наказ передислокуватися на Балкани, але поки підрозділи прибули до місця призначення, війна скінчилася.

II (окремий) батальйон 66-го полка пройшов свій власний бойовий шлях і протягом всієї війни воював окремо. Був підпорядкований 15-й гірській піхотній бригаді, яка входила до складу 50-ї піхотної дивізії. Брав участь у боях проти Сербії восени 1914 р. А від травня 1915 р. (з моменту вступу у війну Італії) і до кінця війни воював і знаходився на фронті Ізонцо (нині територія Словенії). Найбільш запеклі бої на фронті Ізонцо батальйон витримав на горі Мерзлий Верх (1359 м) в масиві Юлійських Альп, біля міста Толмін, де воював з невеликими перервами майже сім місяців (з листопада 1915 р. і до кінця 1916 р.). Мерзлий Верх, або “гора Смерті”, як її називали італійські вояки, була стратегічним пунктом австро-угорської оборони на цьому відтинку фронту. Лише за перший місяць боїв на горі загальні втрати батальйону становили 70 % (з майже 1000 вояків в строю залишилося лише 300).

11-й Мункачський гонведний піхотний полк (*Honvédinfanterieregiment Nr. 11, HIR 11*)

11-й Мункачський гонведний піхотний полк відносився до піхотних полків територіальної оборони угорського гонведу і складався з трьох батальйонів. Командування полка, штаб і два батальйони, які були мобілізаційними і навчальними, базувалися у м. Мункач (нині м. Мукачево Закарпатської області України), один батальйон знаходився у м. Унгвар (нині м. Ужгород, обласний центр Закарпатської області України). Мобілізаційними округами поповнення полка були угорські комітати Берег та Унг. 11-й гонведний піхотний полк входив до складу 39-ї піхотної дивізії угорського гонведу.

На початку Першої світової війни за національною ознакою більшість солдатів становили угорці (42 %) та словаки (40 %), русинів-українців було 10 %, інших національностей 8 %. Наприкінці війни (на 1918 р.) національний склад полка змінився: угорців стало 77 %, русинів-українців 15 %, німців – 4 %, словаків – 3 %, румунів 1 %.

Протягом двох років полк воював з російськими царськими військами на Російському фронті. Бойове хрещення отримав 25 серпня 1914 р. під час Галицької битви в бою у села Тарнаватка (нині Томашовського повіту Люблінського воєводства Польщі). Загальні втрати полка (вбитими, пораненими, зниклими безвісти) в цьому бою становили 2/3 особового складу (1756 чол.). Далі були два стратегічні відступи вглиб території Австро-Угорщини (вересень та листопад 1914 р.), між ними участь у контрнаступі на ріці Сян, участь у Краківській (18–28 листопада) та Лімановській (2–12 грудня 1914 р.) битвах.

У січні – квітні 1915 р. полк знаходився на оборонних ар’єргардних позиціях у районі м. Горлице (нині повітовий центр Малопольського воєводства Польщі). На початку травня 1915 р. полк брав участь у Горлицькому прориві, у наступальних боях біля м. Кросно (нині повітовий центр Підкарпатського воєводства Польщі). Список втрат полка на 9 травня 1915 р.: вбито 7 унтер-офіцерів і 72 солдата; поранено 1 офіцера, 14 унтер-офіцерів, 353 солдата; зникли безвісти 1 унтер-офіцер і 40 солдатів. Продовжуючи наступ, полк 9 червня звільнив м. Жовкву (нині район центр Львівської області України). Після півторамісячного відпочинку 11-й полк

разом з іншими підрозділами 39-ї дивізії був перекинутий на лівий фланг широкомасштабного наступу і з 7 по 27 серпня брав участь в боях за звільнення Брест-Літовська (нині м. Брест, Білорусія).

Протягом наступних дев'яти місяців (вересень 1915 р. – травень 1916 р.) вів позиційні бої біля с. Доброполе (нині Бучацького району Тернопільської області України).

Під час Брусиловського наступу російських військ влітку 1916 р. полк вів важкі оборонні бої в районі сіл Зарваниця (нині Теребовлянського) та Високе (нині Монастириського районів Тернопільської області).

Протягом наступних півтора років (вересень 1916 р. – березень 1918 р.) полк воював на Румунському фронті, у Трансільванії, у Західних Карпатах, зокрема на схилах гірських вершин Лапош (1222 м) та Модьорош (1372 м). У квітні 1918 р. 39-ту гонведну піхотну дивізію разом з 11-м полком було відкликано у тил на територію Угорщини.

15 липня полк залізницею перевезли у південний Тіроль на Італійський фронт, де він ввійшов до складу 11-ї австро-угорської армії. 15 серпня 11-й полк разом з 9-м Кошицьким гонведним піхотним полком зайняли оборонні позиції на висоті Сассо Россо в горах Монте-Граппа, в Італійських Альпах, де здійснювали відволікаючі атаки, забезпечуючи відступ основних сил дивізії. До 30 жовтня полк знаходився на передових позиціях. В останні дні війни (до 2 листопада) 11-й і 9-й гонведні полки виконували наказ по прикриттю відступу основних сил. 3 листопада 1918 р. 11-й гонведний полк біля м. Борго-Вальсугана (нині регіон Трентіно-Альто-Адідже у північно-східній Італії) потрапив у полон, розділивши участь майже 300 тисяч солдатів і офіцерів австро-угорської армії, яких не встигли відвести з Італійського фронту.

12-й Сатмарський гонведний піхотний полк (*Honvédinfanterieregiment Nr. 12, HIR 12*)

12-й Сатмарський гонведний піхотний полк відносився до піхотних полків територіальної оборони угорського гонведу і складався з трьох батальйонів. Командування полка, штаб і один (I) батальйон, який був мобілізаційним і навчальним, базувалися в м. Сатмарнейметі (нині м. Сату-Маре – повітовий центр у північно-східній Румунії). II батальйон знаходився у м. Мараморос-Сігет (нині м. Сігету-Мармаціє – повітовий центр на півночі Румунії), а III батальйон – у м. Нодь Кароль (нині м. Карей у Сату-Марському повіті Румунії). До складу полка мобілізували військовозобов'язаних з трьох угорських комітатів: Марамороського, Угочанського та Сатмарського. На початку Першої світової війни за національною ознакою більшість солдатів становили угорці (58 %), румунів було 39 %, інших національностей, в основному русинів-українців – 3 %. Протягом війни національний склад полка змінився: угорців та румунів стало менше (42,5 % і 29,5 % відповідно), натомість відсоток русинів-українців збільшився до 22,5 %; налічувалось також 4 % словаків і 1,5 % хорватів.

Понад три роки (з 18 серпня 1914 р. і до 9 грудня 1916 р.) полк воював з російськими царськими військами на Російському фронті. Бойове хрещення отримав 28 серпня 1914 р. під час Галицької битви в бою у села Korczow (нині с. Корцов Білгорайського повіту Люблінського воєводства Польщі). Чисельність полка напередодні становила 37 офіцерів і 2035 солдатів. Втрати полка в бою становили 364 вояки: серед офіцерів – 2 вбитих і 12 поранених, серед солдатів 75 вбитих і 275 поранених.

Далі були два стратегічні відступи вглиб території Австро-Угорщини (вересень та листопад 1914 р.), між ними участь у контрнаступі на ріці Сян, участь у Краківській битві (18–28 листопада) та Лодзькій операції (грудень 1914 р. – січень 1915 р.)

Найважчі втрати за всю війну 12-й гонведний полк поніс під час Зимової Карпатської битви у період з 19 лютого по 30 березня 1915 р. у жорстоких боях на гірському хребті Магурисне (884 м) та перевалі Жебрак (816 м) у Польських Бещадах (нині територія Підкарпатського воєводства у південно-східній Польщі). За півтора місяця безперервних боїв 2404 вояки полка загинули або були поранені, ще 1341 захворів або пропав безвісти.

Після Горлицького прориву (2 травня 1915 р.) полк брав участь у боях на території Західної та Східної Галичини (нині територія східної Польщі, зокрема Люблінського воєводства та південно-західної Білорусії). Під час Брусиловського наступу російських військ влітку 1916 р. 12-й полк вів важкі оборонні бої на ріці Стоход (нині територія Волинської області України).

Загальні втрати 12-го гонведного полка на Російському фронті (загиблими, пораненими, хворими та зниклими безвісти) становили 19880 вояків, з яких 11408 було вбито або поранено і 3893 зникли безвісти.

У грудні 1916 р. полк був перевезений залізницею на протилежний кінець Австро-Угорської імперії, на фронт на ріці Ізонцо, де з 13 лютого по 29 жовтня 1917 р. вів оборонні бої на південній частині фронту в районі м. Костаневіца (нині територія південно-західної Словенії, біля кордону з Італією). У 1918 р. до завершення війни полк воював на Італійському фронті, у північно-східній Італії, у червні брав участь і в останньому, невдалому наступі австро-угорських військ на р. Піаве. Загальні втрати на Італійському фронті становили 8965 вояків, з яких 2620 були вбиті або поранені і 1437 зникли безвісти.

Загальні втрати полка протягом Першої світової війни (загиблими, пораненими, хворими та зниклими безвісти) становили 28 845 вояків, з яких 14 028 були вбиті або поранені, а 5332 зникли безвісти.

29-й польовий егерський батальйон (*Feldjägerbataillon Nr. 29, FJB 29*)

29-й польовий егерський батальйон був сформований у 1859 р. і відносився до військових формувань загальної армії. Перед Першою світовою війною штаб та більшість рот батальйону були дислоковані у м. Монфальконе, на західній окраїні Австро-Угорської імперії біля кордону з Італією (нині територія північно-східної

Італії). Запасна (мобілізаційна) рота знаходилася у м. Лошонц (нині м. Лученец, на півдні Словаччини). На службу призивалися військовозобов'язані з 16-ти комітатів Угорщини (нині територія Словаччини, Угорщини, України та Румунії), в тому числі з усіх чотирьох комітатів (Берег, Угоча, Унг, Мараморош) сучасної Закарпатської області України. На 1914 р. національний склад батальйону був такий: 67 % словаків, 29 % угорців, 4 % – інших національностей, в тому числі русинів-українців.

29-й батальйон входив до складу 53-ї піхотної бригади 27-ї піхотної дивізії (штаб у м. Кошице, Словаччина). У складі цієї дивізії батальйон з перших днів вступив у війну на Російському фронті на території Галичини. Бойове хрещення полка відбулося під час Галицької битви, 26 серпня 1914 р., біля польського міста Томашов (нині Томашув-Любельські Люблінського воєводства Польщі). У вересні 1914 р. протягом шести днів полк вів кровопролитні бої в районі с. Магерів (нині Жовківського району Львівської області). Далі були два стратегічні відступи вглиб території Австро-Угорщини (вересень та листопад 1914 р.), між ними участь у контрнаступі на ріці Сян, участь у Краківській битві (18–28 листопада) та Лодзькій операції (грудень 1914 р. – січень 1915 р.)

Під час Зимової Карпатської битви, у лютому – квітні 1915 р., брав участь у важких боях у Польських Бещадах (нині територія Ліського повіту Підкарпатського воєводства на південному сході Польщі), в яких поніс найважчі за всю війну втрати: батальйон скоротився до однієї повної роти. Після Горлицького прориву (2 травня 1915 р.) протягом червня – вересня 1915 р. брав участь у звільненні Галичини від російських військ, рухаючись в напрямку Самбір – Львів – Броди, дійшовши до ріки Ікви в районі села Дунаїв (нині Кременецького району Тернопільської області).

У червні 1916 р. батальйон був переведений до складу 19-ї піхотної бригади 2-ї піхотної дивізії і брав участь у важких оборонних боях під час Брусилівського наступу російських військ на території Волині (нині територія Володимир-Волинського району Волинської області). Протягом 1917 р. батальйон знаходився на Волині, більшість часу – в резерві.

У червні 1918 р. 29-й егерський батальйон увійшов до новоствореної 3-ї піхотної бригади у складі тієї ж 2-ї піхотної дивізії і був відправлений на Італійський фронт, де воював під час невдалого наступу на ріці Піаве та послідуєчого за ним відступу з території Італії. Останні ар'єргардні бої підрозділи 29-го батальйону провели 28 жовтня, після чого почався загальний відступ австро-угорської армії з території Італії. 4 листопада 1918 р., незважаючи на те, що на Італійському фронті було вже оголошено про перемир'я, в районі міста Портоногаро (нині м. Сан-Джорджіо-ді-Ногаро, провінція Удіне, північно-східна Італія) 29-й егерський батальйон потрапив до італійського полону.

32-й польовий егерський батальйон (*Feldjägerbataillon Nr. 32. FJB 32*)

32-й польовий егерський батальйон був сформований у 1859 р. і відносився до військових формувань загальної армії. Перед Першою світовою війною штаб та більшість рот батальйону були дислоковані у м. Теробовля (нині районний центр

Тернопільської області України). Запасна (мобілізаційна) рота знаходилася у м. Пряшів (нині адміністративний центр Пряшівського краю північно-східної Словаччини). На службу призивалися військовозобов'язані з 16-ти комітатів Угорщини (нині територія Словаччини, Угорщини, України та Румунії), в тому числі з усіх чотирьох комітатів (Берег, Угоча, Унг, Мараморш) сучасної Закарпатської області України. На 1914 р. національний склад батальйону був такий: 74 % словаків, 26 % – інших національностей, в тому числі русинів-українців.

З початку війни і до травня 1915 р. 32-й батальйон входив до складу 22-ї піхотної бригади 11-ї піхотної дивізії (штаб у м. Львів). Під час Галицької битви батальйон воював з російськими царськими військами в районі міст Галич, Городок (нині Івано-Франківської області) та Стрий (нині Львівської області).

Під час Зимової Карпатської битви вів бої в гірських масивах центральних Карпат, спочатку на території Львівщини (листопад 1914 р., с. Лавочне Сколівського району), а з грудня 1914 р. по січень 1915 р. на території сучасного Закарпаття: в районі населених пунктів Майдан, Нижній Студений, Новоселиця (нині Міжгірського району), Верхні Ворота, Воловець, Гукливий, Занька, Підполоззя, Скотарське (нині Воловецького району). В лютому 1915 р. – знову на Львівщині: біля с. Лібохора та на горі Чірак біля с. Нижня Рожанка (нині Сколівського району).

Після Горлицького прориву (2 травня 1915 р.) батальйон (уже в складі 131-ї піхотної бригади корпусу генерала Гофмана) брав участь у звільненні Галичини від російських військ. Бойовий шлях пролягав по території Львівщини (Стрийський район), Івано-Франківщини (Болехівський і Галицький райони) та Тернопільщини (Підгаєцький та Бучацький райони).

Під час Брусилівського наступу російських військ (літо – осінь 1916 р.) батальйон у складі 54-ї піхотної дивізії вів оборонні бої біля с. Соколів (нині Бучацького району Тернопільської області), міст Городенка, Делятин (нині Івано-Франківської області). Найважчі бої на Російському фронті батальйон витримав у період з 23 вересня по 6 жовтня 1916 р., обороняючи гору Лисоня (399 м) біля м. Бережани на Тернопільщині. В цих боях 32-й воював поруч з полком українських добровольців з Легіону Українських Січових Стрільців. Протягом всього 1917 р. батальйон вів позиційні бої на Російському фронті на ріці Золота Липа на Тернопільщині.

Взимку 1918 р. батальйон був передислокований на Буковину, де брав участь у боях з румунськими військами. У квітні був приданий до 67-ї піхотної бригади 34-ї піхотної дивізії, у складі якої знаходився уже до кінця війни. З кінця квітня і до кінця серпня 1918 р. батальйон знаходився на Україні у складі експедиційних сил, де брав участь у бойових зіткненнях з більшовицькими силами. З кінця серпня 32-й був перевезений на Італійський фронт в район ріки Піаве, де й застав кінець війни.

Втрати батальйону вбитими за весь період війни становили 2 тисячі вояків, в тому числі 13 офіцерів.

Розділ 2.

Найбільші битви та військові операції Першої світової війни, в яких брали участь солдати, мобілізовані з території сучасного Закарпаття

2.1. Участь 85-го піхотного полка австро-угорської армії в бойових діях на Російському фронті у 1914 р.

Бойове хрещення – бій за Павловку. Магеровські бої (26 серпня – 12 вересня 1914 р.)

85-й Мараморосько-Угочанський піхотний полк брав участь у двох великих битвах (Томашовській і Городоцькій) однієї з найбільших сухопутних операцій першого року Першої світової війни – Галицької операції.

Галицька операція (19 серпня – 26 вересня 1914 р.) – це перша битва між російською та австро-угорською арміями на території Австро-Угорщини (Галичина та Польща) між Віслою та Дністром на фронті протяжністю 320–400 км. Південно-Західний фронт російської армії повинен був оточити та розгромити основні сили австро-угорських військ у Галичині і не допустити їхнього відходу на південь за ріку Дністер та на захід – до Кракова. В битві брали участь вісім армій загальною чисельністю понад 1,5 млн солдатів і офіцерів: з російської сторони – 700 тисяч, з австро-угорської – 830 тисяч. У результаті місячних, майже безперервних боїв австро-угорська армія відступила на 280–300 км вглиб своєї території, за ріку Сян і Дунаєць. Обидві армії зазнали величезних втрат: російські війська – 230 тисяч убитими, пораненими і полоненими, австро-угорські – убитими і пораненими 326 тисяч, полоненими – до 100 тисяч. Наслідки битви: створена загроза російського вторгнення до Угорщини та Силезії, нівельовані успіхи німецької армії у Східній Пруссії, австро-угорська армія відтягнута від Сербії, Німеччина вимушена відправити частину військ на допомогу Австро-Угорщині.

Бойове хрещення 85-го піхотного полка відбулося 26 серпня 1914 р. в бою за село Павловка¹, що на північний схід від польського міста Томашов².

85-й Мараморосько-Угочанський піхотний полк на той момент входив до складу 27-ї піхотної дивізії VI армійського корпусу 4-ї австро-угорської армії. Протягом п'яти днів полк брав участь у кровопролитних маневрових боях, які стали маленьким епізодом великої Томашовської битви.

¹ Нині село Павлувка Томашівського повіту Люблінського воєводства Польщі неподалік від кордону з Львівською областю України.

² Нині місто Томашув-Любельські – адміністративний центр Томашівського повіту Люблінського воєводства Польщі.

Томашовська битва є частиною Люблін-Холмської операції великої Галицької битви і відбулася 26–31 серпня 1914 р. в районі міста Томашов. Це зустрічні безперервні маневрові бої між 4-ю австро-угорською армією (командувач генерал Ауффенберг) та 5-ю російською армією (командувач генерал Плеве). Австро-угорська армія, маючи чисельну перевагу над росіянами в живій силі (250 тисяч військовослужбовців проти 147 тисяч), але поступаючись у важкому озброєнні (436 пушок проти 516), планувала оточити та знищити російські війська. Натомість російська армія уникла оточення, відступила на рубіж південніше Холма, де 21 серпня перейшла до оборони. Скувавши значні сили австро-угорців, 5-та армія цим сприяла успіху головних сил Південно-Західного фронту у Галицькій битві

Атака на Павловку розпочалася 26 серпня о 10-й годині ранку з села Подгорце¹ (розташованому у 4 км південніше) силами трьох батальйонів (12 рот, 3 кулеметні підрозділи) за підтримки дивізійної артилерії.

Полк перебував у авангарді наступаючої 27-ї піхотної дивізії. Бій тривав безперервно 8 годин. Два батальйони фронтальним наступом захопили першу укріплену лінію російських військ перед селом, зайшли у Павловку і почали штурм другої укріпленої лінії, яка знаходилася на Павловських висотах (210 метрів), північніше населеного пункту. Цей оборонний рубіж виявився більш міцним. Росіяни відкрили щільний кулеметний та артилерійський вогонь, змусивши австро-угорські підрозділи зупинитися та залягти. Наступив критичний момент атаки. Ситуацію спас перший батальйон, який обійшов російські позиції зліва. Цей маневр був несподіваним для росіян і викликав розгубленість в їхніх рядах. Після повторного артилерійського удару другий і четвертий батальйони відновили атаку і заволоділи Павловськими висотами. Про інтенсивність рушничного вогню вояків 85-го свідчить кількість вистріляних ними набоїв – вона становила в середньому 120 на одного солдата, тобто весь боєзапас, який боєць носив при собі. Після активного опору російські підрозділи відступили, але після обіду спробували контратакувати позиції полка. Ця контратака була успішно відбита ефективним кулеметним вогнем. Росіяни відійшли на відстань 3–4 км, вогневого контакту з ними впродовж ночі не відбувалося. Полк провів ніч на полі бою.

Так завершився перший бій 85-го піхотного полка у Першій світовій війні. І хоча він був успішним – противник відступив, було взято в полон 240 росіян, захоплено 3 кулемети, бойове завдання була виконано – ціна перемоги була надзвичайно висока. Загалом полк втратив третину особового складу: 450 убитими, 800 пораненими. Втрати серед офіцерського корпусу були ще більшими (56 %): із 109 офіцерів шестеро загинули, 38 були поранені, 17 захворіли. Лікар другого батальйону, доктор Ене Шварц, будучи пораненим потрапив у полон. У 8-й роті з 7 офіцерів в строю залишився лише один, у чотирьох ротах – по два.

Наступного дня, 27 серпня, після нічного перепочинку на полі бою біля Павловки полк отримує наказ рухатися у північно-західному напрямку на Звяртов² (6 км від Павловки) для підтримки 39-ї піхотної дивізії, яка вела бій біля цього насе-

¹ Нині село Подгорце Томашівського повіту Люблінського воєводства Польщі.

² Нині село Звяртов Томашівського повіту Люблінського воєводства Польщі.

леного пункту. Кількакілометровий перехід відбувся без бойових сутичок, лише другий батальйон вступив у бойове зіткнення з противником. Більшу частину полка керівництво дивізії спрямовує на висоти північніше Павловки для охорони боєприпасів та дивізійного обозу. Після виконання цього завдання полк виконує нічний перехід на захід у напрямку Томашова.

28 серпня полк у складі дивізії знову атакує у напрямку Павловки і рухається по території, яка два дні тому була полем жорстокого кровопролитного бою. Солдати і офіцери вперше стикнулися з трагічними реаліями війни: тіла їхніх загиблих побратимів лежали непохованими і справляли сумне і гнітюче враження.

29–30 серпня полк у складі дивізії бере участь в оборонних боях у районі Рахане¹ – Міхалов². Російські війська прорвали лівий фланг дивізії, почався відступ. Полк з боями і важкими втратами (150 убитих, 500 поранених) відступив до Верахане³.

У бою за Рахане загинув командир кулеметного підрозділу капітан Дярмаць і був поранений командир II батальйону підполковник Гадія, захворів і вибув із строю командир IV батальйону майор Затецький. З перев'язочного пункту полка повернулися в стрій капітани Мога і Паєр.

Після завершення Томашовської битви 85-й полк у складі 4-ї армії був передислокований на південь і через 5 днів брав участь у Городоцькій битві.

З 6 по 12 вересня полк брав участь у Городоцькій битві у кровопролитних боях біля Магерова⁴ у складі 27 ("своєї") піхотної дивізії (I і II батальйони) та 41-ї піхотної дивізії (IV і новоприбулий маршовий батальйони). Протягом шести днів, без заміни, батальйони утримували свої позиції, відбиваючи інтенсивні атаки противника. За цей період полк утратив 300 чоловік убитими. Втрати серед офіцерського складу становили 9 чоловік (один загиблий).

Городоцька битва – бої в басейні річки Верещиці впродовж 6-12 вересня 1914 р., під час яких австро-угорці зробили спробу перейти в контрнаступ та вибити противника зі Львова на лінії фронту Черляни – Городок – Миколаїв – Янів – Рава-Руська – Белз. У боях брали участь 2-га, 3-тя і 4-та австро-угорські армії, потенціал яких становив 373 батальйони, 784 кулемети, 187 кавалерійських ескадронів і 209 батарей (1254 гармати); їм протистояли 3-тя і 8-ма російські армії – 352 батальйони, 752 кулемети, 183 кавалерійські ескадрони і 1400 гармат. Сили були приблизно рівні. 10 вересня, коли в бій вступили частини 5-ї армії під командуванням генерала Плеве, росіяни почали переважати противника. Під час Городоцької битви проходили зустрічні бої, які відбувалися в хаотичних умовах швидкої зміни ситуації на локальних теренах, розвідка не встигала доповідати про переміщення противника, свою роль відіграв також складний ландшафт місцевості та вузькі дороги.

На 9 вересня раніше зведення по двом батальйонам, що залишилися у 27-й дивізії, свідчило, що на забезпеченні рахувалося 2111 чоловік, з яких 1886 несли бойову службу. З важкого озброєння було 2 кулемети. Для зв'язку використовували

¹ Нині село Рахане Томашівського повіту Люблінського воєводства Польщі.

² Нині село Міхалув Томашівського повіту Люблінського воєводства Польщі.

³ Нині село Верахане Томашівського повіту Люблінського воєводства Польщі.

⁴ Нині село Магерів Жовківського району Львівської області.

ли 6 мотоциклів і 4 велосипеди. Цього дня було 7 убитих, 121 поранений та зниклий безвісти, а також 1 мертвий та 5 поранених коней.

На початку магеровських боїв до особового складу були доведені нові розпорядження, які доповнювали бойовий і службовий устав і були розроблені на підставі гіркого досвіду першого місяця війни. От деякі з них:

– військовим лікарям забороняється залишатися на території, захопленій противником;

– забороняється розповсюдження панічних чуток;

– забороняється купувати одягу від російських полонених;

– забороняється відкривати вогонь по автомобілях;

– перебіжчиків страчувати на місці;

– перевіряти російських медичних працівників;

– дозволяється видавати особовому складу замість м'ясних консервів ковбасу і сало.

Також запроваджувалося жорстке розпорядження про покарання цивільного населення в разі ворожого поведіння – розстріл кожного десятого. На підконтрольних територіях цивільним особам заборонено тримати зброю. На прифронтових територіях вводився надзвичайний стан.

Перший стратегічний відступ

(12–27 вересня 1914 р.)

12 вересня I і II батальйони полка були непомітно відведені з передової і відступили у напрямку населеного пункту Щерце¹, звідки відразу ж за наказом командування армією були перевезені вантажівками на відстань 50 км у напрямку Немиров² – Радимно³ для охорони відступаючих тилових підрозділів IV армії при переході через річку Скло на північ від селища Залеска-Воля⁴. Це бойове завдання батальйони виконували протягом трьох днів.

Тут вояки 85-го вперше зустрілися в бою з російськими козаками. От як описав ці події у своїх спогадах, опублікованих у 1928 р., капітан Бруно Шнеєбергер, який командував підрозділами полка у цій операції. *“Кавалерійська рота козаків атакувала нас у районі залізниці на схід від Немирова. Я наказав солдатам зайняти кругову оборону по обидві сторони залізниці. Коли вершники наблизилися на прицільну відстань, я дав сигнал на відкриття вогню. Атака козаків захлинулася. Повернувшись на початкові позиції, противник спішився з коней. Відразу же російська артилерія відкрила по нам вогонь, одночасно козаки піднялися у піхотну атаку. Протягом подальшого бою противнику вдалося зім'яти наш правий фланг і у рукопашному бою взяти нас у полон. З обох сторін було багато загиблих і поранених. Мене, як важко пораненого, відправили до перев'язочного пункту у Щерце (Szczerczec), де я зустрівся зі своїм недавнім противником – козачим капітаном,*

¹ Нині смт Щирець Пустомитівського району Львівської області.

² Нині смт Немирів Яворівського району Львівської області.

³ Нині Радимно – місто у південно-східній Польщі, на річці Сян, Ярославського повіту Підкарпатського воєводства.

⁴ Нині село Заліська Воля Ярославського повіту Підкарпатського воєводства.

який був також важко поранений. З його розповіді я дізнався, що в цій атаці в його роті 1 офіцер і 30 козаків загинули, а 75 % були поранені”.

15 вересня із настанням сутінків після проходження останнього обозу армії поріділі батальйони 85-го полка припинили оборонні бої і також почали відступ. За первинним планом рух мав відбуватися через міст над річкою Сян біля Радимно, але на той час він був уже підірваний австрійськими саперами. Тому підрозділи змушені були повернути на Барич¹ і форсованим нічним переходом встигнути дійти до єдиного ще не підірваного моста. На щастя, це вдалося. Команда саперів, що мала підірвати міст, була проінформована про необхідність дочекатися відступаючих, і лише після цього виконала своє завдання. Опинившись на західному березі Сяна, полк продовжив відступ у західному напрямку, шукаючи “свою” 27-му дивізію, не маючи інформації про місце її збору. На велику радість, 16 вересня командир корпусу генерал Крітек проінформував командування полка про напрямок руху і місце збору дивізії в районі Громніка². Полк приєднався до дивізії раніше, у Прухніку³, і уже в її складі 27 вересня вийшов до кінцевого пункту першого у війні великого відступу.

Втрати цих двох батальйонів становили: серед офіцерів 6 полеглих, 37 поранених, 6 зниклих безвісти та полонених, 19 хворих; серед солдатів – 127 полеглих, 665 поранених, 353 зниклих безвісти та полонених.

Більш драматичним виявився відступ для двох інших батальйонів 85-го полка, які були передані на час Городоцької битви 41-й дивізії. Ця дивізія 12 вересня згідно з наказом також почала відступ, але внаслідок організаційної плутанини, яка сталася при масовому відході всіх австро-угорських військ, про два придані їй батальйони “забули”, і вони наказ про відступ не отримали. Залишені фактично напризволяще ці підрозділи до ранку 13 вересня продовжували стримувати наступ російських військ. І лише під загрозою оточення та потрапляння в полон, на світанку почали відступ через густий ліс у напрямку Щерце. Для прикриття відступу були залишені патрулі, які постійно вели вогонь для створення у росіян хибної думки, що батальйони продовжують оборонятися. Через цю маленьку військову хитрість росіяни почали переслідування із запізненням, що дозволило всім вцілілим бійцям вийти, але більшу частину обозу противнику вдалося захопити. Росіянам дісталися багаті трофеї: 11 ротних повозок, 12 польових кухонь, 9 возів з провіантом, 5 возів з амуніцією та ящиками з військовими топографічними картами, книгами та особистими речами, 2 санітарні повозки, а також кулемет, ящик з вибухівкою, дальномір та 11 ящиків зв’язкового обладнання.

Цей маленький військовий епізод продовження ведення бою в інформаційній ізоляції, при відсутності наказів, відмови від здачі в полон та відступу лише при безпосередній загрозі був високо оцінений росіянами. Про це також згадував у своїх спогадах, на підставі свідчень російських офіцерів, капітан Шнеебергер, який пораненим потрапив у полон.

Але на цьому труднощі для двох “забутих” батальйонів не завершилися. Вийшовши на Немирівську дорогу, бійці побачили сумну картину – масовий, містами дезорганізований відступ різних частин австро-угорської армії. Рухатися по дорозі було надзвичайно складно, вона була запрудженою загрузлими в болото ван-

¹ Нині село Барич Пшемислянського повіту Підкарпатського воєводства.

² Нині Громнік – сільська гміна Тарновського повіту Малопольського воєводства у південній Польщі.

³ Нині село Прухнік Ярославського повіту Підкарпатського воєводства.

тажівками та повозками. Командири батальйонів дарма намагалися зв'язатися зі своїм командуванням для отримання якихось наказів, тому разом з цим безконечним військовим потоком, який рухався у напрямку Перемишля, з великими труднощами, без забезпечення, обозу та похідної кухні, через два тижні, 26 вересня, нарешті наздогнали і приєдналися до свого “рідного” полка.

Загалом протягом свого першого стратегічного відступу 85-й полк за 10 днів пройшов 170 км, долаючи в середньому 17 км за день.

У перші дні відступу солдати майже голодували, харчувалися лише фруктами та овочами, що збирали по дорозі. Багато бійців захворіли на черевний тиф. Лікарні і шпиталі Перемишля були переповнені хворими відступаючими. Заходить у Перемишль відступаючим частинам було заборонено, але багато вояків порушували наказ, щоб придбати у міських крамницях продукти харчування. Це мало у подальшому негативний наслідок – нестачу продовольства уже невдовзі відчули самі захисники фортеці.

Харчову проблему для полка допоміг вирішити щасливий випадок. Під час однієї з нічних стоянок на залізничній станції Тройциці¹ (Trojczycz) тут зупинився на відпочинок військовий ешелон гонведського корпусу з м. Кошице, командир якого, побачивши, в якому жалісному стані перебувають солдати, по-товариськи поділився з 85-м своїми продовольчими запасами, передавши 10 возів, повністю заповнених провіантом.

У військах було багато симулянтів. Так, тільки у кожного п'ятого вояка, який звернувся за допомогою у кошицький дивізійний шпиталь із начебто характерними скаргами, була запідозрена холера, а справді виявлена у значно меншій кількості². З'явився наказ про суворе покарання симулянтів.

Так завершився перший місяць війни для 85-го піхотного полка.

До 3 жовтня полк відпочивав і приводив себе до ладу у Громніку. На цей час у 85-му з особового складу зосталося 37 офіцерів і 1559 солдатів, а з важкого озброєння 4 кулемети. За місяць боїв полк втратив половину найкращих вояків – своїх резервістів. Втрати серед офіцерів були ще більш вражаючими – їх кількість зменшилася втричі. Морально-психологічний стан солдатів був пригнічений. Здача своїх позицій і відступ негативно впливали на особовий склад. У полку відчувалася гостра нестача офіцерів і унтер-офіцерів. Дисципліна серед особового складу похитнулася.

Незважаючи на це і на негоду (постійно лив дощ), за час тижневого відпочинку вдалося впорядкувати ряди, підлагодити обмундирування та амуніцію, зміцнити дисципліну і відновити боєздатність. Для того, щоб підняти настрої воякам, в першу чергу офіцерам, підрозділам полкових музикантів було дозволено грати у сво-

¹ Нині село Тройцице Пшемислянського повіту Підкарпатського воєводства Польщі.

² Протягом Першої світової війни був отриманий величезний досвід у питаннях профілактики та лікування інфекційних захворювань. Слід підкреслити, що армія зіткнулася і з такими інфекційними хворобами, які в Австро-Угорщині взагалі не зустрічалися. Також виявилася не готовою до бойових реалій протиепідемічна військова служба. В австро-угорській армії не проводилася вакцинація проти холери, віспи, тифу на підставі того, що в Європі уже тривалий час не існувало природних вогнищ цих небезпечних інфекцій, а військова розвідка не мала даних і не знала, що з Азії (вогнища холери) на фронт будуть направлені тисячі бациллоносців або навіть інфікованих солдат російської армії. Відсутність вакцинації призвела до того, що у 1914 р. в австро-угорській армії 25 тисяч військових захворіли холерою і 30 % з них померли. Проведення термінових протиепідемічних заходів у військах дало результат: у 1916 р. холерою захворіло тільки 6 тисяч військовослужбовців.

їх частинах. Так, зокрема, 2 жовтня оркестр 34-го піхотного полка виступав перед командуванням дивізії.

Командування полка вперше з початку війни подало рекомендацію про нагородження солдатів і офіцерів, що відзначилися в боях. Процедура оформлення документів тривала майже два місяці. Нарешті, за участь у Галицькій битві 85-й полк отримав 4 великі і 25 малих срібних медалей Вітязя.

Контрнаступ на ріці Сян і другий стратегічний відступ

(4 жовтня – 15 листопада 1914 р.)

Після поразки у Галицькій битві австро-угорські війська спробували здійснити контрнаступ на ріці Сян з метою повернення втрачених територій. Але він виявився слабо організованим і безуспішним і завершився другим стратегічним відступом ще далі вглиб Австро-Угорщини.

4 жовтня полк вирушив у піший марш і за вісім днів здолав 160 км, проходячи в середньому по 20 км за день.

Шість днів, до 17 жовтня, 85-й піхотний полк, як запас 4-ї армії знаходився у польському містечку Пшеворськ (у 14 км західніше Ярослава¹), де частково поповнився людьми і зброєю.

На фронті запроваджують деякі нововведення. Наголошується на необхідності економії боєприпасів. Командування армії буде призначати у роти і взводи офіцерів із складу жандармерії замість вибулих. У дивізії формується поліцейський підрозділ, завданням якого є суворо перешкоджати особовому складу покидати передову, а виявлених далеко від лінії фронту – страчувати.

18 жовтня надійшов наказ висуватися на південний схід у бік Ярослава у підпорядкування 18-го корпусу для заміни 88-го піхотного полка і 6-го егерського батальйону, які знаходилися на березі Сяну.

Два батальйони вирушили у нічний перехід, під час якого потрапили у полосу розвідувального освітлення російських прожекторів. З міркувань безпеки колона зійшла з дороги і продовжувала шлях полем. Якщо промінь прожекторів захоплював колону, солдати припиняли рух і лягали, перечікуючи небезпеку. Через таку вимушену обережність полк просувався повільно і тільки вранці, із запізненням прибув у визначене місце на південь від Ярослава. На завершення нічних пригод саме в цей час над колоною пролетів російський літак і скинув невелику бомбу. Солдати почали стріляти по літаку у відповідь, чим розкрили своє місце знаходження і викликали вогонь російської артилерії.

Зранку 19 жовтня другий батальйон з незначними втратами почав міняти підрозділи 88-го полка в районі села Муніна². Водночас перший батальйон не зміг виконати ротацію через відмову командування 6-го егерського батальйону замінюватися у денний час. Але вже після обіду від командування корпусом надійшов новий наказ: 85-й полк повинен відразу повернутися назад у напрямку Пелкінє³

¹ Нині місто Ярослав – адміністративний центр Ярославського повіту Підкарпатського воєводства, на лівому березі річки Сян.

² Нині село Муніна Ярославського повіту Підкарпатського воєводства, у 5 км на південний схід від Ярослава.

³ Нині село Полкіни Ярославського повіту Підкарпатського воєводства, у 7 км на північний захід від Ярослава.

(на північ від Ярославла) і ввійти у підпорядкування 41-ї гонведської піхотної дивізії, у складі якої він частково уже воював у вересні під час Магерівської битви. Перший батальйон, який відпочивав в очікуванні заміни, та половина другого батальйону, яка ще не встигла зайняти позиції, відразу вирушили назад. Дві роти, які вже сиділи в окопах, змогли вибратися з них лише вночі.

Ці незрозумілі і нелогічні накази про швидку зміну бойового розташування полка протягом двох днів викликали подив і певне розчарування не лише у солдатів, але і у командування 85-го полка.

Після повторного нічного переходу, о десятій годині ранку 20 жовтня солдати отримали короткий відпочинок під Мироцином¹. Але уже після обіду полк у неповному складі безуспішно атакує населений пункт Фолв-Костков², несучи важкі втрати. Наступного дня до полка приєднується половина другого батальйону і відразу стає до бою. Протягом двох наступних тижнів відбуваються позиційні бої. 4 листопада здійснюється повторна загальна атака дивізії на Фолв-Костков, на цей раз успішна. Росіяни відступили, залишивши 400 полонених і 7 кулеметів.

За цей період бойових дій (з 17 жовтня по 4 листопада) загальні втрати полка становили 70 %, полк перетворився в один повний батальйон. Втрати серед офіцерів: 8 загиблих, 8 поранених, 2 хворих, 3 зниклих безвісти. Втрати серед солдатів: 300 загиблих, 600 поранених, 200 хворих і зниклих безвісти.

У боях за Фолв-Костков вояки 85-го воювали поруч із чотирма піхотними полками гонведу. Тут вони зустрілися із своїми земляками з Мараморощини, яких було багато у 12-му Сатмарському гонведному полку.

Під час другого великого стратегічного відступу австро-угорських військ від ріки Сян до ріки Вісла з 5 до 15 листопада 85-й полк пішки дійшов до Кракова, подолавши відстань у 200 км. У середньому за день солдати проходили 25 км.

Краківські бої (18–28 листопада 1914 р.)

Бої біля Кракова були фрагментом Ченстохово-Краківської операції, проведеної з 14 по 24 листопада 1914 р. Це наступальна операція російських військ правого крила Південно-Західного фронту в Південній Польщі з метою розгрому 4-ї та 1-ї австро-угорських армій та німецької армійської групи, після чого сумісного вторгнення з військами Північно-Західного фронту до Німеччини. Російські сили (4-та і 9-та армії у складі 270 тисяч вояків і понад 1200 гармат) зіткнулися із зустрічним наступом австро-угорських та німецьких військ (300 тисяч вояків і до 1300 гармат), нанесли їм поразку і, просунувшись на 20–45 км, вийшли на підступи до Кракова і Ченстохова. Подальший наступ росіян був припинений через ускладнення обстановки на Північно-Західному фронті.

Після 3-денного відпочинку, в ніч на 18 листопада, полк піднімають по тривозі і разом з іншими частинами 27-ї дивізії (25-м і 34-м піхотними полками) перекида-

¹ Нині місто Міроцин Ярославського повіту Підкарпатського воєводства.

² Нині село Костків Ярославського повіту Підкарпатського воєводства, у 8 км на північ від Ярославла.

ють на північ від Кракова. Надходить наказ зайняти позиції протяжністю 2 км між населеними пунктами Ржеплін¹ і Красієнець², де росіяни 17 листопада прорвали оборону 18-го піхотного полка ландверу, який поніс важкі втрати.

Протягом всього дня 18 листопада відбувалися безперервні зустрічні бої. Австро-угорцям не вдалося розвинути наступ, більше того, вони з величезними втратами ледве утримували свої вихідні позиції. Військова фортуна у цих боях була на боці росіян. У цей день вояки 85-го зустрілися в бою з “семенівцями” – гвардійцями елітного Семенівського лейб-гвардії піхотного полка 1-ї Гвардійської піхотної дивізії (місце дислокації Санкт-Петербург).

Цей, один з найстаріших полків Російської імператорської армії, був сформований ще 1691 р. у підмосковному селі Семенівське для ще царевича Петра Першого, як “потішний” полк. Але вже у 1695–1696 рр. брав участь в Азовських походах молодого російського царя. Особливо відзначився у Північній війні зі шведами 1700–1721 рр. (у битві під Нарвою, 1700 р.; штурмі фортеці Нотебург, 1702 р.; Полтавській битві, 1709 р.). Брав участь у Вітчизняній війні 1812 р. (в т.ч. Бородинській битві), Закордонних походах 1813–1814 рр. (дійшов до Парижа). У 1820 р. у полку виник заколот проти військових реформ графа Аракчеєва, за що весь особовий склад був заточений у Петропавлівську фортецю Санкт-Петербурга, засуджений та розформований. Відновлений у кінці XIX ст., у 1905 р. полк брав участь у придушенні грудневого повстання робітників у Москві (за що командир полка полковник Мін був убитий есерами у 1906 р.) Після Лютневої революції 1917 р. Семенівський полк, який знаходився тоді у Петрограді, проголосив себе прихильником нової влади, був перейменований у 3-й Петроградський полк міської охорони і підтримував громадський порядок до травня 1919 р. Коли над більшовицькою столицею нависла загроза захоплення білогвардійськими військами, полк був відправлений на передову, де цілий батальйон разом з командуванням, учинивши розправу над комуністами, перейшов на сторону Білої армії. Частині була повернута стара назва і вона воювала у Громадянській війні проти Червоної армії до 1920 р. Для радянської влади цей полк був найбільш ненависним із усіх полків російської царської армії. У 1920-х роках у Радянській Росії відбувся судовий процес над офіцерами-семенівцями – з 21 арештованого 11 (серед них 3 генерали, 4 полковники) були розстріляні.

Ось як описує події 17–18 листопада (4–5 листопада за старим стилем) в районі населених пунктів Ржеплін і Красієнець учасник тих боїв, офіцер Семенівського полка А. Зайцев у книзі “Семеновцы в 1914 году”, виданій 1936 р. у Гельсінгфорсі.

“Настало утро 4-го ноября. 45-я ландверная австрийская дивизия, наступая, овладела высотами севернее Ржеплина и Красенеца. На поддержку ее правого фланга была двинута еще и 27-я венгерская дивизия.

В районе горы Кепура, где были захвачены неприятельские окопы, моя рота поравнялась с 13-й ротой. Я приказал не задерживаться в окопах и продолжать наступление. Спустившись в глубокий овраг южнее горы Кепура, я нашел там Его Величества и 3-ю роты и много пленных. К этому времени начался сильнейший

¹ Нині село Ржеплін Краківського повіту Малопольського воєводства. На околицях села по сьогодні збереглася братська могила невідомих австро-угорських та російських вояків, полеглих у боях листопада-грудня 1914 р., серед яких і солдати 85-го Мараморсько-Угочанського піхотного полка.

² Нині село Старі Красієнець Краківського повіту Малопольського воєводства.

шрапнельный обстрел всего этого района. Австрийская тяжелая артиллерия была по горе Кепура. Люди жались к стенкам оврага, особенно пленные. Опасаясь, что мы, лишённые здесь не только обстрела, но и обзора, в случае контратаки австрийцев можем попасть в очень тяжелое положение, я, чтобы ориентироваться, взобрался со связью по крутому скату оврага наверх и осмотрелся. Мне представилась следующая картина: где-то севернее опушки леса стояла батарея противника, открывшая беглый огонь по нашему району (я ясно видел вспышки); все поле передо мной было усеяно отступавшими в беспорядке австрийцами.

Другой участник этого боя, командир нашей 3-й роты, дополняет описание: “Атака 5-го ноября произошла настолько неожиданно, что я едва успел вывести 3-ю роту, чтобы не отстать от первой линии. Но это произошло настолько быстро, что заградительный огонь австрийцев из тяжелых орудий бил за нами по пустому месту. Атаку поддержала армейская артиллерия и замечательно удачно: шрапнель рвалась все время непосредственно перед нашими цепями. Все поле было устлано австрийскими трупами, такое количество убитых и раненых я видел только под Красноставом в 1915 году. В овраге у ф. Красенец лежало несколько сот трупов, уложенных длинными рядами. Мы понесли потери от австрийской шрапнели и ружейного огня, который бил нам в левый фланг. В 3-й роте было около 25 раненых и убитых. Я сам получил сильный удар осколком в правую сторону груди, от чего к счастью пострадала только шинель, а собственная кожа выдержала! Во время атаки было взято около 400 пленных только нашим батальоном. Видели, как снималась австрийская артиллерия с позиций, но это было далеко, ружейный огонь наш не производил на нее нужного воздействия, а бежать дальше не могли – выдохлись!”

Вот ее описание участником этой атаки на правом фланге: “...Я начал обходить позицию, занимаемую 2-й ротой. В некоторых местах приходилось продвигаться ползком, так как австрийцы по каждому, кто поднимал голову – стреляли. Я не успел дойти до середины роты, как мне указал солдат, что значительно слева от позиции, занимаемой 16-й ротой, наша пехота движется на противника и наша артиллерия слева сильно обстреливает австрийцев. Люди стали готовиться перейти в наступление. Я отдал приказание перейти в атаку. Рота двинулась вперед, причем до правого фланга приказание не успело вероятно дойти и люди сами пошли вперед, видя, что середина роты наступает. Против правого фланга роты находились венгры, которые, по рассказу подпрапорщика Рыбалкина, перешли в штыки. На левом фланге роты сдалось 265 австрийцев, между которыми было 4 младших офицера. 14-я и 16-я роты нашего полка также перешли в наступление. 2-я рота заняла окопы противника, который отступил в лес, лежавший в нескольких верстах впереди нас. Только что рота расположилась в окопах противника, как по ним они открыли сильный артиллерийский огонь, причем стреляли и крепостные орудия. Наша артиллерия, не смотря на мою просьбу открыть огонь, не стреляла, как я выяснил, по недостатку снарядов”.

“5-го ноября, приблизительно за час до захода солнца 2-я рота, – пишет другой участник этого боя – пошла на “ура”. На нашем правом фланге австрийцы,

видя нашу малочисленность (в нашей роте оставалось человек 140, их же было около батальона), рискнули перейти в контратаку, но были быстро смяты. Отослав в тыл около 200 пленных, рота из вновь занятого окопа открыла огонь по австрийцам, убежавшим в сторону леса. Они несли большие потери”.

Під ранок 19 листопада Семенівський полк був замінений підрозділами 23-ї піхотної дивізії і відведений у дивізійний резерв. За два дні боїв 17–18 листопада полк поніс чималі втрати. Офіційний документ свідчить наступне: “... полк *потерял убитыми: командира 13-й роты пор. Коновалова, мл. офицера 9-й роты подпор. барона Витте, и ранеными: мл. офицера 2-й роты прап. Тимашева, мл. офицера пулеметной команды прап. барона Типольт. Потери в нижних чинах... были довольно высоки... не менее 200–300 нижних чинов. Полк получил за этот бой по 5 Георгиевских крестов на роту от Государя Императора и по 5 же от Главкомандующего Юго-Западным фронтом”.*

21 листопада після обіду, трохи оговтавшись після невдач попередніх днів, знову починається загальна атака поріділих підрозділів 27-ї австро-угорської дивізії. Для 85-го вона проходила вкрай невдало – вояки попали під перехресний обстріл як росіян попереду, так і, помилково, своїх – ландверівців 18-го полка, які напередодні відступили. В такій ситуації на якийсь бойовий успіх годі було і сподіватися.

Але найбільш важким і невдалим днем виявився наступний. Вже уночі бійців підняли в атаку, але одночасно і росіяни пішли у наступ. У зустрічному бою австро-угорці не витримали і почали відступати, противник рухався за ними по п'ятах. Місцями це нагадувало втечу. Під вечір, коли почало сутеніти, росіяни стали наближатися уже до штабу 85-го полка, який знаходився на хуторі Поланкі. Швидко стемніло, офіцери командного полкового пункту нічого не могли розгледіти, було лише чути наростаючий шум бою, що наближався. Ситуацію прояснив важко поранений капітан Мілеа, якого принесли санітари. Він встиг доповісти, що противник стрімко наближається до штабу. Солдати почали хаотично стріляти в темноту, не бачачи нічого. Невдовзі з'явилися російські солдати. На щастя, вони в першу чергу звернули увагу на польові похідні кухні, які якраз курилися, готуючись до роздачі вечері по ротах полка. Противник ринувся до кухонь, і командир 85-го полковник Баллінг наказав негайно припинити вогонь. Наступні півгодини фактично спасли 85-й від повного розгрому. Росіяни припинили атаку і накинулися на вміст і запаси кухонь, почали ділити між собою консерви, тютюн, інші продукти харчування. За ці дорогоцінні хвилини австро-угорці непомітно почали “просочуватися” між вояками противника і так уникли полону.

Водночас капітан Матяш за наказом командира полка в авральному порядку сформував роту з полкових саперів, телефоністів, зупинених відступаючих вояків, яка пішла в контратаку і відбила у росіян свої позиції. Капітан отримав поранення, але залишився в строю. У цей день полк зазнав найбільших втрат.

Епізод бою 22 листопада, описаний 29-річним старшим лейтенантом, командиром кулеметного підрозділу 85-го полка Бейлою Стоішичем, був опублікований у газеті “Спішський вісник” (“Szepesi Hírök”) у лютому 1915 р.: “*Перед краківськими боями ми три дні провели у Кракові: кав'ярні, жваве Корзо, різні військові*

уніформи – це нагадувало більше маневри, а не війну... 22 листопада залишиться навек у моїй пам'яті. І не тому, що я був поранений, а тому, що в той день відбувся найстрашніший для мене з початку війни бій. Це був рукопашний бій, який тривав цілу годину. Серед усіх моїх побратимів я, поранений у ногу, постраждав найменше...

Тоді перед позицією мого кулеметного підрозділу стояв густий туман. Було темно, і навкруги нічого не було видно. Атакуючих росіян ми розгледіли лише на відстані всього 5 метрів від нас. Наші кулемети уже нічого не могли зробити. Я крикнув щосили своїм солдатам “До зброї”. Ми встигли ще зробити один прицільний залп до того, як росіяни підбігли до нас на відстань 2–3 кроків. Він виявився ефективним, тому що багато їхніх вояків попадали. А далі почався жах рукопашного бою. Не забуду ніколи одну мить, коли я побачив, що в декількох кроках від мене стоїть, націлюючись у мене з гвинтівки, російський солдат. На моє щастя, в руці у мене був зведений пістолет. У наступну секунду ми вистрілили один в одного. Солдат рухнув прямо переді мною обличчям в землю, а я відчув тупий удар у правій литці. Тоді я подумав: “Слава Богу, він промахнувся”, подивитися на свою ногу не було часу.

Одна група росіян прорвала лінію нашої оборони і ударила з тилу. Мої вцілілі солдати почали відчайдушно відстрілюватися. У секунду мить тиші між пострілами, без жодної надії на успіх, я раптом закричав до росіян “Пушка долу” (“Puska dolu”). На наш подив і радість, декілька російських солдатів кинули зброю, інші, забарившись, були вбиті або відступили...

Бій затих. Мої солдати почали приходити в себе і стали роздивлятися навколо, з'ясовувати, хто поранений, а хто вбитий. Але розслаблятися було ще зарано. Мені здалося, що дехто з росіян не відступив назад до своїх позицій, а поховався у щілинах та заглибленнях перед нами. Я дав наказ оглянути всю територію і сам рушив це робити. Раптом я побачив і відчув, що з двох боків, неначе з-під землі, до мене підскочили двоє росіян з криками “Офіцер, офіцер”, і почали ззаду вивертати мої руки. Знову мене спас мій пістолет, якого я не випускав з рук протягом всього бою. Вистріливши з-під мишки впритул у солдата, що схопив мене з лівого боку, я відчув, що він обм'якнув і почав поволі опускатися. Другий повалив мене на землю і ми почали боротися. Я відчував сильний біль у правій литці. Не знаю, чи зміг би я перемогти на цей раз, мене спас мій сержант, який штиком заколов неприятеля. Лише тепер я помітив, що причиною болю в литці була вогнепальна рана, яку я отримав майже півгодини тому, а моя штанина і чобіт були залиті кров'ю... На цей раз доля виявилася до мене прихильною, я зостався в живих...”

До 27 листопада відбувалися лише невеликі бойові сутички. Залишки 85-го приводили себе до порядку. Певна напруга була 25 числа, коли зник телефонний зв'язок через те, що неприятельські розвідники проникли у Красієнець і пошкодили дроти. Вони почали подавати своїм сигнали ліхтариками. У полку була оголошена бойова тривога в очікуванні атаки противника, яка, на щастя, не відбулася. Наступного дня стратили одного цивільного, якого звинуватили у тому, що він також подавав сигнали противнику. Під ранок 28 листопада нарешті прийшов довгоочікуваний наказ – здати позиції і відступити.

У Краківських боях 85-й полк зазнав величезних втрат – 700 чоловік, з яких 220 загинули. Серед офіцерів був вбитий командир батальйону майор Млінек (чех за національністю), п'ятеро були поранені. В строю залишилося всього лише 480 воїнів у 2 ротах і 2 кулеметних підрозділах. У особового складу, особливо офіцерів, бої під Краковом залишили важкий і неприємний осад. Вдруге після вересневих боїв спостерігався хаотичний відступ, а місцями – навіть втеча. Офіцери вважали, що вище командування ставило перед 85-м бойові завдання, як перед повністю укомплектованим полком, фактично ж він був лише посиленням батальйоном.

Події у Російській Польщі¹

(30 листопада 1914 р. – 12 лютого 1915 р.)

Наприкінці листопада 1914 р. 85-й полк перекидають у центральну Польщу для участі у завершальних акордах Лодзької битви.

Лодзька битва (11–24 листопада 1914 р.) – масштабна битва військ російської армії з військами німецької та австро-угорської армії на Східному фронті Першої світової війни. Бойові дії відбувалися на території Царства Польського Російської імперії. Битва стала результатом контрнаступу німецьких військ проти супротивника, що приготувався до наступу на території Центральної Польщі. У ході оборонної операції, а потім контрнаступу війська Північно-Західного фронту (генерал від інфантерії Рузький М. В.) зірвали спробу німецького Східного фронту (генерал-полковник П. Гінденбург) оточити і знищити дві російські армії (2-гу і 5-ту) в районі Лодзі, а потім відкинути росіян за Віслу. Лодзька битва стала однією з найбільших й найскладніших операцій маневрового періоду Першої світової війни, операцією глибоких обходів і оточень та зустрічних боїв. Активні бойові дії велися на фронті шириною у понад 200 км й глибиною до 150 км. Окремі бої тривали до середини грудня, але переломити ситуацію союзники так і не змогли.

Уночі 7 грудня полк прибув до місця бойового призначення, подолавши загалом за 7 днів 150 км пішки і 250 км залізницею. Відразу ж отримує наказ про наступ на село Гомулін² через населений пункт Ржахта³. У нічній атаці полк займає Ржахту. І хоча бій тривав 6 годин, він був для 85-го з найменшими втратами (10 %). Водночас у полон було взято 120 солдатів противника. Протягом наступних п'яти днів під Ржахтою і Гомуліном тривали позиційні бої. Росіяни неодноразово контратакували, намагаючись повернути втрачені позиції, але безуспішно.

13 грудня 85-й полк переводять із своєї дивізії у розпорядження німецького корпусу Галвіца (Gallwitz). 15 грудня полк рухається до річки Пілиця. Для форсування цієї водної перешкоди необхідно було знайти зручне місце для будівництва тимчасової переправи. В цьому епізоді мужньо проявив себе капітан Сухі, який під час ворожого обстрілу по шию у льодяній воді перейшов вброд річку. 17 груд-

¹ Частина Польщі, яка входила на той час до складу Російської імперії.

² Нині село Гомулін Пйотркувського повіту Лодзького воєводства.

³ Нині село Жакта Пйотркувського повіту Лодзького воєводства.

ня протягом дня і ночі сапери 85-го і 67-го полків наводять понтонну переправу в районі села Курнедз (Kurnendz)¹ південніше Сулейова (Sulejow)², і вже вранці наступного дня міст був готовий. Першим через річку переходить командир полковник Баллінг, за ним переправляються підрозділи полка разом з німецьким егерським батальйоном. Вони захоплюють плацдарм на східному березі Пілиці і забезпечують переправу основних сил.

19 грудня полк разом з іншими частинами просувається у напрямку Мнішкова³ і займає його. Росіяни, намагаючись відбити втрачені позиції, проводять запеклі контратаки. Самим важким був день 20 грудня, коли на ділянці оборони двох австро-угорських полків і німецького батальйону росіяни пішли в наступ силами до 5000 вояків. Завдяки тому, що атака проводилася відносно вузьким 900-метровим коридором, де австро-німецькі війська зосередили всі свої кулемети, союзникам вдалося інтенсивним вогнем зупинити атаку. 500 російських солдатів залишилися лежати на цьому смертельному полі. Російські контратаки тривали до кінця грудня, але без успіху.

Усім запам'яталося 24 грудня – римо-католицьке Різдво. Вдень було відносно спокійно. А після обіду у полковому тилу була прикрашена ялинка, біля якої відбувся святковий лотерейний розіграш подарунків для всього особового складу полка.

Наступного дня на австро-угорських позиціях один солдат (не з 85-го полку) зробив самостріл, його в той же день судить військовий трибунал, після чого відразу розстрілюють. Полковник Баллінг просить роз'яснень від командування дивізією щодо попереджувальних мір від повторення подібних вчинків, які на фронті почастішали. Приходить рекомендація – надалі здійснювати страти самострілів перед особовим складом.

29 грудня 85-й полк подав вищому командуванню дані про власні втрати з початку війни. Цифри виявилися вражаючими: сумними і трагічними. Загальні втрати серед офіцерів становили 86 чоловік: 13 загиблих, 27 поранених, 31 хворий, 3 полонених, 12 зниклих безвісти. Серед солдатів: 800 загиблих, 2500 поранених, 801 хворий та ті, що зникли безвісти та потрапили у полон; всього 4101 вояк. Фактично, особовий склад полка майже повністю “оновився”, більшість солдатів і офіцерів прибули уже після початку війни.

З наступного дня на фронті наступає затишшя. У вояків 85-го приємна несподіванка – розподіляють подарункові пакунки, зібрані громадою міста Левчі (Левоча), де до війни базувався штаб і два батальйони полка. Особливо радіють ті, кому дісталися зимові теплі речі. Австро-угорці укріплюють свої позиції, будують дротяні загородження.

31 грудня, вечором Сільвестр – новорічна ніч. Перша новорічна ніч у Першій світовій війні. В полку приготована святкова вечеря, з цієї нагоди забита свиня. Опівночі артилеристи 31-ї гонведської дивізії дали святковий залп у небо.

Перший день Нового 1915 року пройшов також тихо, без боїв. Полк поповнився маршовою ротою, яку привів капітан Тиводар Бем (загине через два місяці на горі Манілова у Карпатах): 2 офіцери, 251 солдат, 6 возів.

¹ Нині село Курнедз Пйотркувського повіту Лодзького воєводства.

² Нині місто Сулейов Пйотркувського повіту Лодзького воєводства.

³ Нині Мнішків – сільська гміна Опочинського повіту Лодзького воєводства.

До 13 січня обстановка не змінилася, продовжувала залишатися спокійною. Особовий склад займався утепленням своїх позицій. Православні росіяни святкували Різдвяні свята, як і більшість солдатів 85-го полку, русинів та румунів за національністю, греко-католиків за вірою. В ці дні на лінії фронту був повний спокій, жодного пострілу. Новоприбулу маршову роту відправили в найближчу до лінії оборони церкву на сповідь. На противагу святковому настрою, погода в ці дні не дозволяла воякам розслабитися – сильні снігопади і завірюхи з перепадами температур. Як наслідок – в окопах вода до колін. Ситуацію погіршував ще й піщаний ґрунт, унаслідок чого окопи просто розмивалися і їх доводилося постійно відновлювати.

Особовий склад ознайомили з новими інструкціями, що надійшли з військового відомства:

- за самостріл, грабунки і боягузтво встановлюється покарання – страта через розстріл;
- власних перебіжчиків, обмінаних на російських, – страчувати через повішення;
- переховування за лінією фронту забороняється під загрозою суворого покарання;
- поранені і хворі при відході з позицій зобов'язані нести з собою власну зброю та амуніцію;
- легкопоранені, які не мають при собі озброєння, завертаються назад;
- пораним призначається винагорода у 10 корон;
- особистий жетон повинен носитися не у карманах штанів, а на шиї;
- забороняється залишати або викидати особисте або спільне спорядження (ковдру, палатку, освітлювальну лампу для відділення, зимову амуніцію);
- суворо слідкувати за пічками, що обігрівають палатки (для запобігання пожеж);
- звертати увагу на особисту гігієну, вояки повинні голитися та стригтися;
- патрулі противника, що вдягнені в австро-угорську уніформу, не брати в полон, а розстрілювати на місці.

Надійшов також наказ, що забороняв відправляти з передової в тил листи, написані на івриті та кирилицею, цензурування покладено на командирів рот.

10 січня полк знову поповнився. Прибув маршовий батальйон під командуванням капітана Заха (попаде в полон в кінці лютого під час штурму гори Манілова в Карпатах): 14 офіцерів, 453 солдати, 46 коней, 13 возів.

14 січня, зранку, 85-й на бойових позиціях замінив 44-й піхотний полк. Росіяни помітили ротацію і відкрили вогонь. На щастя, обійшлося без втрат. Полк відвели у тил армії, в містечко Піотрков¹, де він відпочивав і готувався до участі у подальших боях.

26 січня полк знову поповнився маршовою ротою під командуванням старшого лейтенанта Путца (загине через місяць у боях на Маніловій): 5 офіцерів, 244 солдати, 21 кінь. Більшість з новоприбулих (75 %) уже мала фронтовий досвід. У цей день медична служба полка отримала також 250 порцій вакцин від холери, перев'язочний матеріал, санітарну амуніцію тощо.

¹ Нині місто Піотркув Трибунальський – повітовий центр Лодзького воєводства Польщі.

2 лютого до полка прибули ще дві маршові роти під командуванням капітана Мога (майбутній герой Манілової, командував плацдармом на горі, де і загинув у штиковій атаці): 12 офіцерів, 524 солдати, 50 коней, 17 возів. Таким чином, після поповнень (на 9 лютого) у полку налічувалося 49 офіцерів, 2310 солдатів, 280 коней, 82 в'ючні тварини, 53 транспортні вози, 2 велосипеди; з важкого піхотного озброєння – 6 кулеметів.

7 лютого надійшов прощальний наказ від командування 2-ї австро-угорської армії, а також подяка-похвала від німецького генерал-полковника Войшра з нагоди його прощання з 27-ю дивізією.

2.2. Участь окремих батальйонів 85-го і 66-го піхотних полків австро-угорської армії в боях на Сербському фронті у 1914 р.

28 липня 1914 р. Австро-Угорщина оголосила війну Сербії. Наступного дня австрійська артилерія обстріляла столицю Сербії – Белград. Так розпочалися бойові дії на Сербському фронті. 12 серпня австро-угорська армія почала загальний наступ у трьох напрямках: 4-й корпус переправився через річку Сава вище міста Шабац, 8-й і 13-й корпуси наводили мости через річку Дрину в районі населених пунктів Беліна, Лешніца, Лозніца; 15-й корпус переправлявся через Дрину у Зворніка. Загалом австро-угорські війська наступали у східному напрямку розрізненими гірськими дорогами на фронті шириною у 70 км.

Серби, відмовившись від оборони своєї столиці, яка з військової точки зору була безперспективною, перенесли її в Ніш. Стримуючи австро-угорські війська частинами прикриття, серби негайно перекинули Другу і Третю армії на Дринський фронт і перейшли в контрнаступ, який завершився успіхом. 20 серпня австро-угорці з ар'єргардними боями почали відходити на всіх ділянках фронту, залишаючи захоплені сербські території і до 24 серпня були відкинуті назад до Сави і Дрини.

З військової точки зору успіх сербської армії був обумовлений сміливим і рішучим наступом на гірському театрі бойових дій проти розрізнено діючих австро-угорських колон, що дозволило сербам прорвати фронт і захопити домінуючі в центрі гірські масиви, звідки відкривався широкий огляд на північ і південь, на австро-угорські тили. Сербська армія, яка не володіла чисельною кавалерією і артилерією, була менш придатною для широких наступальних дій на рівнині, натомість показала високі бойові здібності у гірській війні. Це була перша перемога Антант у війні. Загальні втрати становили: в австро-угорців – 23 тисячі (з них 4500 були взяті у полон), у сербів – 16,5 тисяч.

Після неочікуваної поразки П'ята і Шоста австро-угорські армії почали готуватися до другого наступу проти Сербії. Але серби випередили їх і у перших числах вересня самі перейшли у наступ на обох своїх флангах. На правому фланзі Перша сербська армія провела обмежений наступ через річку Сава в австро-угорську область Срем, але була зупинена рішучими діями австро-угорців, які тепер воювали уже на своїй території. На лівому фланзі сербська армія разом із дружньою чорногорською армією потіснили позиції 15-го і 16-го австро-угорських корпусів і скерували свої зусилля для захоплення столиці Боснії – Сараєва¹.

¹ У цих бойових подіях безпосередню участь брали і окремі батальйони 66-го і 85-го піхотних полків.

Однак австро-угорським військам вдалося і тут зупинити сербський наступ і саме з Боснії розпочати 7 вересня широкомасштабний наступ через річку Дрину силами двох армій: П'ятою з регіону Мачва і Шостою далі на південь. Сильніший за складом Шостій армії вдалося відразу форсувати Дрину, відкинувши підрозділи сербської Третьої армії, і закріпитися на нових позиціях. Наступ П'ятої армії спочатку був відбитий сербською Другою армією (у цих боях австро-угорці втратили 4 тисячі вояків). Але друга спроба виявилася успішною, їм вдалося створити плацдарм для подальшого наступу. Серби провели перегрупування своїх сил і розпочали контрнаступ проти Шостої австро-угорської армії, кульмінацією якого стали жорстокі шестиденні бої за гору Ягодна, в яких обидві сторони зазнали величезних втрат в лобових атаках і контратаках (зокрема, дві сербські дивізії в боях за Ягідну зазнали загальних втрат у 11 тисяч вояків). Після того як австро-угорці заволоділи цим стратегічним пунктом, серби окопалися на навколишніх пагорбах. Розпочалася виснажлива позиційна війна, яка тривала півтора місяця і була дуже важкою для сербів через нестачу зброї, обмундирування і набоїв.

Австро-Угорщина внаслідок боснійської кризи 1908–1909 рр. офіційно анексувала територію колишньої Османської Боснії і Герцеговини і відразу ж розмістила у боснійських містах свої військові гарнізони. У м. Горажде був розквартирований окремий батальйон 66-го Унгварського, а в м. Рогатіца – 85-го Мараморосько-Угочанського піхотних полків.

27 липня 1914 р. окремий батальйон 85-го полка знаходився в місці своєї постійної дислокації – боснійському місті Рогатіца (за 60 км від Сараєва). До військового гарнізону м. Рогатіца входили також окремі батальйони 34-го (Кошицького) і 5-го (Сату-Марського) піхотних полків. Вечором у гарнізоні був влаштований концерт із прощальною вечерею, в кінці якої комендант гарнізону майор Мартін Тршек зачитав урядову телеграму, в якій повідомлялося, що Його Величність Цісар Франц Йосиф оголосив часткову мобілізацію.

28 липня о 10-й годині ранку батальйон у складі чотирьох рот, кулеметного, саперного та загону зв'язку (всього до 1000 вояків) у повному екіпіруванні прийняв урочисту присягу і ввечері (о 22.00) покинув Рогатіцу. Батальйонний обоз прийшлося залишити, оскільки гужовий транспорт для нього надійшов лише 29 числа, що затримало відхід обозу до світанку 30 липня.

Битва на Дрині

29 липня батальйон увійшов до складу 7-ї гірсько-піхотної бригади і розташувався під містом Вишеград¹ для оборони річки Дрини², неподалік боснійсько-сербського кордону.

Відразу же надійшло поповнення в людях та амуніції за стандартами військового часу. До 16 серпня батальйон займався розвідкою правого берегу Дрини,

¹ Нині Вишеград – місто та муніципалітет з населенням 5869 осіб (на 2013 р.) у Республіці Сербській в державі Боснія і Герцеговина, розташоване на річці Дрина.

² Дрина – річка на кордоні Боснії і Герцеговини та Сербії загальною протяжністю 346 км, найбільша притока Сави. Великими населеними пунктами на Дрині в Боснії і Герцеговині є Фоча, Горажде, Вишеград та Зворнік, у Сербії – Баїна-Башта і Лозніца.

бойових дій не відбувалося. Дві роти (10-та і 11-та) займалися бойовим патрулюванням лівого берега, дві роти (9-та і 12-та) знаходилися, як резерв дивізії, безпосередньо у Вишеграді, командування батальйону розташувалося на 10 км північніше, у с. Мілошевичі. 18 серпня австро-угорські підрозділи, що знаходилися у Вишеграді, були присутні на табірній церковній месі, під час якої сербські війська вперше відкрили гарматний вогонь по місту з Нодь-Паноша, чим перешкодили службі Божій.

Перша битва на Дрині розпочалася о 5-й годині ранку 20 серпня, у день Святого Стефана, і мала за мету оволодіння гірськими вершинами на схід від Вишеграда. 7-а гірсько-піхотна бригада, до складу якої входив і 85-й батальйон, разом із 9-ю гірсько-піхотною бригадою та 11-м артилерійським полком гірських гаубиць отримали завдання захопити гірські вершини Панос (979 м) і Тетревіца (1242 м). У бою за гору Панос, де серби чекали на атаку в укріплених позиціях, батальйон 85-х отримав бойове хрещення та поніс перші втрати. У передвечірні години 20 серпня у рукопашному бою Панос перейшов до рук австро-угорців. Ніч, що наступила, підрозділи 7-ї бригади провели на його схилах, звідки 21 серпня, просунувшись уперед, уже на сербську територію, після обіду дісталися г. Тетревіца, де і заночували. 22 серпня солдати відпочивали. Наступного дня 85-й батальйон покинув Тетревіцу і повернувся на Панос, де зайняв відбиті у сербів оборонні укріплення.

Через п'ять днів відбувся бойовий епізод, в якому загинув перший офіцер 85-го полка на Сербському фронті. Під час короткого перебування на сербському кордоні австро-угорське командування облаштувало на прикордонній висоті Караула Шапольська (на північ від г. Тетревіца) харчовий склад з провіантом. 24 серпня туди був відправлений загін прикордонників (120 чоловік) із завданням забрати харчі, але через сербський обстріл вилазка виявилася неуспішною. Через два дні спробу повторила одна рота 85-х, але також безуспішно. Тоді весь батальйон 85-х отримав наказ захопити цей об'єкт і спасти провіант. 27 серпня після обіду, залишивши половину роти на Паносі, батальйон вирушив у двох напрямках: три роти – на вершину Тетревіца для блокування можливої сербської протидії і два взводи – на Караулу, безпосередньо для виконання наказу. Наступного дня вранці перша група без перешкод досягла своєї мети. Натомість другу групу спіткала невдача: в лісах навколо Караули вона була атакована значними силами сербів і втратила половину людей. У цьому бою загинув прапорщик Стефанідес, недавно призваний із запасу. Після обіду, дізнавшись про невдачу, перша група повернула із вершини Тетревіца на північ і атакувала Караулу, досягнувши ввечері злочасного складу. Яким же було розчарування і злість солдатів, коли вони побачили, що він порожній, провіант забрали серби. Із гірким відчуттям під покровом ночі батальйон повернувся на Панос.

Через день (1 вересня) батальйон замінили і направили на оборону лівого берега Дрини, де він патрулював берегові позиції. А 5 вересня вся 7-ма гірсько-піхотна бригада разом із 85-м батальйоном назавжди залишила Вишеград і вирушила маршем в район південніше боснійського міста Зворнік.

У цей же період (серпень – вересень 1914 р.) південніше від Вишеграда знаходився на бойових позиціях і окремий батальйон 66-го піхотного полка. З 22 серпня протягом наступних трьох тижнів він перебував у постійних боях.

Самою відповідальною операцією був захист кам'яного моста через річку Лім¹, неподалік від її впадіння у Дрину.

Саме 66-й батальйон обороняв підступи до цього стратегічного об'єкту і забезпечував відступ через міст інших австро-угорських підрозділів. Серби безперестанно атакували, намагаючись за будь-яку ціну захопити міст неушкодженим. Це давало б їм можливість прорвати оборонні лінії противника і обійти Вишеград з тилу та відрізати ар'єргард відступаючої австро-угорської армії. 66-й тримався до останнього і лише після проходження всіх відступаючих частин, отримавши наказ про підрив мосту, успішно виконав цю небезпечну задачу. Сапери батальйону задалегідь заклали вибухівку і, коли надійшла команда, підірвали міст. Крім бойових набоїв, були закладені і спеціальні відволікаючі світові і шумові заряди. Вибух, який пролунав, за своєю потужністю виявився недостатнім, щоб міст обвалився у воду, але детонація від нього та вибухова хвиля були настільки сильними, що серби були дезорієнтовані і припинили наступ. Це дозволило всім ротам 66-го батальйону під прикриттям пилової зависи, яка трималася декілька дорогоцінних годин, безперешкодно, без жодного пострілу, залишити свої оборонні позиції та рушити слідом за своїми військами.

Після того як над мостом спала завіса пилу та диму, серби наважилися провести розвідку боєм і з'ясували, що в дорожньому полотні моста утворилися великі пробоїни і тріщини, які роблять неможливим проходження повозок, артилерії та кінноти. Сербська піхота переплила Дрину на саморобних плотах, човнах, а хто і самотужки, намагаючись переслідувати відступаючих австро-угорців. Але час був уже втрачений...

За успішне виконання цієї бойової операції 66-й батальйон був відзначений у наказі по гірсько-піхотній бригаді і заслужив добру славу серед інших підрозділів за оборону моста через Лім.

У кінці жовтня 1914 р., коли сербський прорив у Боснію був ліквідований, 66-й знову опинився біля мосту, який став уже "рідним". Вояки побачили, що хоч він сильно пошкоджений, але після невеликого ремонту ним можна користуватися. Це стало у великій нагоді австро-угорським підрозділам у подальших подіях.

16 вересня 85-й батальйон підійшов до гори Ягодна² (923 м), де зайняв оборону разом із окремими батальйонами 86-го (Сабадського) піхотного полка (справа) та 25-го (Лошонського) піхотного полка (зліва). Командувати цими трьома батальйонами на Ягодній призначили підполковника Мартіна Тршека, командира 85-го батальйону. 17 вересня сербські війська почали контрнаступ на фронті 16-го австро-угорського корпусу. Найбільші атаки відбувалися на південному фланзі корпусу, особливо на гору Ягодна. Ця гірська вершина представляла ключову точку плацдарму 6-ї австро-угорської армії на схід від Зворніка.

Протягом трьох днів (17–19 вересня) серби безперервно і з перемінним успіхом атакували Ягодну. Найбільша кількість атак прийшлася на позиції 25-го ба-

¹ Лім – річка на Балканському півострові, завдовжки 220 км, найбільша притока Дрини. Протікає територією Чорногорії, Албанії, Сербії, Боснії і Герцеговини. Лім впадає в Дрину біля села Медеда (Боснія і Герцеговина).

² Гора Ягодна – гірська вершина (полонина) висотою 923 метри над рівнем моря, на заході Сербії. Нинішня назва Мачков Камен. На вершині гори знаходиться пам'ятник сербським солдатам, загиблим у 1914 р. в боях за Ягодну.

тальйону, який поніс величезні втрати, через що не зміг утримати свої позиції і першим вимушений був відступити. 20 вересня за ним відійшли і 85-й з 86-м батальйони. 19 вересня на Ягодні був поранений командир 85-го, підполковник Тршек, командування батальйоном перейняв на себе капітан Аурел Пекураріу.

Вечором 20 вересня від командування корпусу надійшов наказ про контрнатуп із завданням повернути Ягодну. Наступ здійснювався з трьох напрямків, півколом, силами чотирьох гірсько-піхотних бригад (2-ї, 6-ї, 7-ї і 9-ї). У перших атакуючих лавах 7-ї бригади був 85-й батальйон. Атака почалася 21 вересня перед обідом. Бої тривали два дні майже без перестану, протікали з перемінним успіхом, часто завершувалися рукопашними схватками. З обох сторін з близької відстані активно працювала гірська польова артилерія, наносячи важкі втрати. 22 вересня серби здійснили останню відчайдушну спробу переломити хід битви на свою користь, їм вдалося відбити деякі втрачені позиції. Але у вечірні години австро-угорські підрозділи, в тому числі і 85-й батальйон, провівши 7 атак, врешті-решт примусили сербів відступити і остаточно оволоділи вершиною Ягідної. Сербі відійшли на 300 метрів і окопалися на її схилах.

Це була важка і кривава перемога. Після завершення боїв на горі лишилося близько 2 тисяч мертвих тіл, половина сербів і половина австро-угорців. За свідченнями австро-угорських офіцерів, серед загиблих сербів були і жінки, які навіть після смерті міцно тримали в руках зброю. Тільки з села Дриняца, неподалік Ягодної, де знаходився один з дивізійних евакуаційних медичних пунктів, було відправлено понад 2 тисячі поранених австро-угорських вояків.

У боях за Ягодну 85-й батальйон поніс найбільші втрати на Сербському фронті: біля 60 % особового складу було вбито та поранено, серед офіцерів був поранений капітан Міклош Хюбхен. Після битви на Ягодні 85-й батальйон був виведений у резерв дивізії.

Колубарська битва

Бойові події, які відбулися на Сербському фронті у період з 16 листопада по 15 грудня 1914 р., ввійшли в історію Першої світової війни як Колубарська битва, або битва коло Колубари¹. Це був вирішальний бій початкового періоду війни на Балканах, в якому сербські війська змогли розбити 5-ту і 6-ту австро-угорські армії, завдяки чому був звільнений Белград.

Після битви на Дрині сербська армія була змушена відступити на правий берег річки Колубара. На цей час серби мали у своєму розпорядженні 250 тисяч слабо озброєних вояків, тоді як австро-угорські війська чисельністю у 280 тисяч чоловік були забезпечені зброєю та спорядженням набагато краще. 16 листопада австро-угорське балканське угруповання (5-та і 6-та армії) під командуванням генерала Оскара Потіорека почало масований наступ з метою захоплення залізничної гілки Обреновач – Валево для покращення постачання своїх військ на Сербському фронті. До 26 листопада 5-й австро-угорській армії вдалося відтіснити 2-гу і 3-тю сербські армії, захопити Лазаревац і перейти річку Ліг, обійшовши по флангу 1-шу сербську армію. У свою чергу 6-та армія 24 листопада захопи-

¹ Колубара – ріка в Сербії, утворюється біля міста Валево шляхом злиття двох менших річок, Обніци та Ябланиці. Через 100 км самостійної течії впадає в ріку Саву у пригороді Белграда.

ла стратегічну висоту, гору Мальєн, чим значно погіршила ситуацію для сербів на лівому фланзі. Під натиском австро-угорців сербські війська продовжили відступ до міста Горні Міловац, а 30 листопада залишили Белград. Вважаючи, що ослаблена 1-ша сербська армія не здатна до активних бойових дій, генерал Потіорек вирішив розбити 2-гу сербську армію на своєму правому фланзі, чим оголив свої позиції. Австро-угорці без відпочинку продовжили виснажливий наступ, тоді як серби відпочивали і готувалися до контрнаступу.

Третього грудня командувач сербською армією маршал Радомир Путнік віддав наказ про загальний наступ. 5 грудня серби досягли переломного успіху – захопили стратегічну висоту, гору Суворор. Австро-угорці відступили на лівий берег Колубари з надією на результативний контрнаступ обмежено на 2-гу сербську армію. Але організовані ними атаки і штурми сербських позицій успіху вже не мали. Отримавши підкріплення, серби розгромили 8-й корпус 5-ї армії, чим змусили австро-угорські частини залишити Белград і 15 грудня вступили до своєї столиці. Австро-угорська армія повернулася на свою територію.

На світанку 6 листопада 7-ма гірсько-піхотна бригада, у складі якої був і 85-й батальйон, розпочала наступ у напрямку міста Крупань. Перші три дні серби чинили жорсткий опір і відважно захищалися, але 9 листопада почали відступ по всій лінії зіткнення із запеклими ар'єргардними боями. Кожну висоту і кожную гірську вершину приходилося відвойовувати. Так тривало до 16 листопада, коли австро-угорські підрозділи ввійшли у Валево. Цей наступ вартував австро-угорцям великих зусиль і втрат. Адже серби очікували наступ на власній, знайомій їм території, на позиціях, які були облаштовані і добре замасковані ще у мирний час. До цього слід додати і переваги сербської артилерії, яка виявила перевагу в дальності стрільби. 85-й батальйон увійшов до Валево, втративши 40 % особового складу убитими, пораненими та хворими. За три дні перебування у місті батальйон отримав поповнення у живій силі, обмундируванні та спорядженні.

19 листопада 7-ма бригада залишила Валево і почала просуватися у південно-східному напрямку на села Горні Мілановац і Горні Лайковац. 21 листопада 1-ша австро-угорська дивізія, до якої входили 9-та і 7-ма гірсько-піхотні бригади, отримала завдання вибити сербів з гірської гряди Руда (622 м), Цугуль (624 м), Суворор (801 м), висота 881, Раяц (854 м). Після розвідки розпочався наступ, який тривав цілий день з перемінним успіхом, аж поки у вечірні години підрозділи 7-ї бригади не захопили перші три висоти, на яких і заночували на бойових позиціях. Наступні три дні відбувалося перегрупування сил дивізії і розвідка в напрямку гори Раяц. 26 листопада 85-й почав просуватися і наблизився до висоти 881. Наступного дня відбувся рішучий наступ, який 28 листопада завершився остаточним захопленням сербських позицій. 27 листопада в бою загинув командир 10-ї роти, 33-річний старший лейтенант Герман Гартер (родом з міста Комарно, нині Словаччина). В боях за висоту 881 батальйон поніс важкі втрати: 10 офіцерів та 231 солдат, з яких багато пропало безвісти. Такий сумний результат не в останню чергу був обумовлений несприятливими погодними умовами: стояв густий туман, який унеможливив проведення ефективної розвідки, утруднив зв'язок між підрозділами і роботу артилерії.

За 10 днів після виходу з Валево чисельний склад 85-го батальйону скоротився майже удвічі, з чотирьох до 2,5 рот.

30 листопада 7-ма бригада залишила висоту 881 і почала рухатися у північно-східному напрямку. З грудня 85-й разом із батальйоном 86-го полка вів наступальні бої за висоту Врановіца (595 м), в яких загинув лейтенант Фрідеш Берко. Але в останні години наступу до батальйонів надійшов наказ про загальний відступ всієї дивізії у напрямку ріки Сава, який повинні прикривати саме 85-й і 86-й батальйони. Вечором ці підрозділи, відірвавшись від противника, почали відступ у північно-західному напрямку, форсували річку Ліг і рушили в напрямку ріки Колубара.

7–8 грудня підрозділи 7-ї бригади зайняли оборонні позиції на висотах вздовж Колубари між населеними пунктами Лозниця і Словац. Тим часом контрнаступ сербських військ уже виснажив сили австро-угорської армії і, зайнявши 8 грудня Валево, серби загрожували оточенням австро-угорським підрозділам, що відступали на північ. Тож австро-угорці вже не оборонялися, а продовжили відступ до Сави. 7-ма бригада відступала через річку Уб до міста Шабац. 85-й батальйон рухався в ар'єргарді бригади, прикриваючи її тили. Сербські війська на цей момент були також настільки виснажені, що чинити якийсь збройний тиск уже не могли. 11 грудня 85-й батальйон без бою зайняв село Місар на Саві. Наступного дня до обіду на схід від Шабаца безперешкодно переплив річку на частинах понтонного мосту і повернувся на свою територію.

У подальших бойових діях на Сербському фронті окремі батальйони 85-го і 66-го піхотних полків участі уже не брали. У травні 1915 р. вони були відправлені на гарячу ділянку нового, Італійського фронту Першої світової війни, фронт на ріці Ізонцо, де протягом 2,5 років захищали територію Австро-Угорщини від нападів італійських військ.

Перша фаза війни на Сербському фронті, яка тривала 4,5 місяці (з серпня по грудень 1914 р.), завершилася без змін кордонів, але втрати з обох сторін були величезними. Загальні втрати сербської армії (вбитими, пораненими, полоненими і зниклими безвісти) становили близько 170 тисяч чоловік. Австро-угорська армія постраждала ще більше – аналогічні показники сягнули 215 тисяч. Генерал Потіорек за фактичну поразку був відсторонений від командування і замінений ерцгерцогом Ойгеном Австрійським.

Сербія взимку 1914–1915 рр. зазнала спустошливої епідемії тифу, яка забрала життя 150 тисяч сербських військових та цивільних осіб. Лише за допомогою Американського Червоного Хреста та 44 іноземних держав спалах хвороби було взято під контроль до кінця року.

Восени 1915 р. після кількомісячного затишшя на сербсько-австрійському фронті розпочався новий наступ австро-угорських військ, посилений цього разу кількома німецькими дивізіями. Коли ж у вересні 1915 р. у війну вступила ще й Болгарія, ситуація для сербів стала критичною. Сербська армія в черговий раз залишила Белград і була змушена відступати через важкодоступні гірські райони Чорногорії та Албанії в напрямку Адріатичного моря. Разом з нею столицю покинули уряд та значна частина жителів міста й біженців з окупованих противником територій. Цей похід, який коштував життя десяткам тисяч солдатів та цивільних осіб, став драматичною сторінкою сербської історії. На узбережжі рештки сербської армії (приблизно 120 тисяч чоловік) підібрали кораблі союзників (в основному французький флот) і переправили на острів Корфу, куди не-

забаром прибув і сербський уряд. Тут армія отримала можливість перепочити й підготуватися до продовження бойових дій. Територію Сербії тим часом поділили між собою Австро-Угорщина та Болгарія. Окупація, під час якої діяв жорсткий окупаційний режим, тривала до осені 1918 р., коли сербам за підтримки держав Антанти вдалося за короткий період визволити територію своєї країни й навіть продовжити наступальні дії в областях, населених "австрійськими" слов'янами. Це стало наслідком успішних операцій модернізованої сербської армії, яка поновила свої дії влітку 1916 р. на Салонікському фронті.

Першого грудня 1918 р. в Белграді було проголошено заснування Королівства сербів, хорватів, словенців, у рамках якого Сербія об'єднувала навколо себе всіх "австрійських" слов'ян з Хорватії, Славонії, Далмації, а також Чорногорію та Боснію і Герцеговину. Перемога Сербії у Першій світовій війні вважається однією з найважчих у сучасній історії. Сербія втратила 1 мільйон 100 тисяч жителів (армійські і цивільні втрати), що становило понад 27 % від загальної чисельності населення і 60 % чоловічого населення.

2.3. Участь 85-го піхотного полка в Зимовій Карпатській битві (1915 р.)

Штурм і оборона гори Манілова (28 лютого – 12 березня 1915 р.)

28 лютого – 12 березня 1915 р. відбувся важливий епізод Зимової Карпатської битви – взяття та оборона гори Манілова¹, в якій основний тягар випав на долю 85-го піхотного полка австро-угорської армії. Ця гірська вершина була стратегічною висотою, ключем до шосейної дороги Цісна – Балігруд – Ліско², контроль над якою відкривав шлях у долину річки Сян. Це давало б можливість австро-угорським військам наступати самим коротким шляхом у напрямку Перемишля з метою зняття з нього осади.

20 березня 1915 р. командування 27-ї піхотної дивізії IV Будапештського корпусу подало командуванню 2-ї австро-угорської армії представлення про нагородження 85-го піхотного полка найвищою військовою нагородою – золотою медаллю за доблесть, за взяття та утримання висоти Манілова 28 лютого – 3 березня 1915 р. У цьому документі, зокрема, зазначалося, що "85-й полк у складі двох батальйонів разом із маршовим батальйоном 25-го піхотного полка становили атакуючу групу під командуванням генерал-майора Урбарца, яка 28 лютого отримала наказ оволодіти висотою Манілова. Більша частина бою лягла на плечі 85-го полка. Несподіваною стрімкою атакою батальйони полка захопили російські позиції, які тягнулися по всій гірській сідловині За-Баланда. У цій атаці взято в полон 130 росіян, трофеями стали 3 кулемети. Продовжуючи наступ, долаючи стрімкі схили гори Манілова, в обідні години полк досяг

¹ Гора Манілова, нинішня назва Лисий Верх (висота 810 метрів), знаходиться у Карпатських горах на південному сході Польщі недалеко від кордону зі Словаччиною на території національного парку "Польські Бещади", біля села Яблонкі у гміні Балигород Лиського повіту Підкарпатського воєводства Польщі.

² Нині територія Лиського повіту Підкарпатського воєводства Польщі.

головної лінії оборони противника на самій висоті, яку захопив у запеклій боротьбі після рукопашного бою. В полон взято ще 450 росіян. Просунутися далі полк був уже не в змозі через те, що росіяни ввели в бій свої резерви, які чисельно значно переважали... Протягом наступних трьох ночей і чотирьох днів значно поріділи роти 85-го полка разом із введеними в бій батальйонами 25-го¹ і 34-го² піхотних полків у надзвичайно важких погодних умовах холоду та снігової бурі утримали висоту Манілова, відбивши 17 контратак противника. Лише на світанку 4 березня залишки 85-го полка були виведені з бою і відведені в резерв дивізії”.

За цими короткими сухими строками військового документа одна з найважчих та сама кривава битва 85-го полка за весь період Першої світової війни.

Хронологія тих подій наступна.

Після участі у Лодзькій операції та місячного відпочинку у польському містечку Піотрков біля Лодзя, 13 лютого 1915 р., 85-й полк був відправлений залізницею і через три доби прибув у Карпатські гори на станцію Fenyvesvölgy³.

На даному етапі полк після поповнення налічував у своєму складі 59 офіцерів і 2708 солдатів. Для забезпечення транспортних і харчових потреб полк мав у своєму розпорядженні 280 коней, 82 в'ючних тварини, 74 повозки і 30 забійних свійських тварин. Відразу же після розгрузки – піший марш у повній амуніції протягом восьми днів по гірським карпатським дорогам по території сучасних Закарпатської області України (через села Жорнава, Стужиця, Кострино), північно-східної Словаччини (через села Уліч, Старіна, Руське, перевал Руське Сідло) та південно-східної Польщі. До кінцевого пункту, села Яблонкі, полк прибув 23 лютого. Разом з 85-м марширували і батальйони 25-го піхотного полка. Саперний загін полка (100 солдатів) відразу почав налагоджувати дорогу звідси через сусіднє село Колоніцу до гірського хребта За-Баланда, поки інші роти відпочивали в очікуванні наказу про наступ.

Хронологія боїв за гору Манілова з 28 лютого по 8 березня 1915 р. подається так, як вони були описані у польовій газеті 85-го полка у лютневому номері 1917 р. (до другої річниці тих подій). Ця полкова газета на честь Маніловських боїв називалася “Манілова”. Такі події підтверджуються також і в іншому архівному джерелі⁴.

27 лютого після обіду командування полка отримує наказ про наступ на хребет За-Баланда (висота 783 метри). Опівночі полк у складі двох батальйонів та чотирьох кулеметних підрозділів виступає у нічний марш. Усі в білих маскувальних плащах, навіть на коней накинута біла покривала. Колона рухається обережно і тихо, постійно піднімаючись по гірській дорозі вгору в безпосередній близькості від позицій противника, які тягнулися по вершині хребта. На світанку полк, не будучи поміченим росіянами, вийшов на визначену лінію – густий ліс на хребті За-Баланда. Згідно з розробленим у штабі дивізії планом подальший наступ мав

¹ 25-й Лошонський піхотний полк 33-ї піхотної дивізії базувався у м. Losoncz (нині м. Лученець на півдні Словаччини) і формувався військовозобов'язаними з комітатів Nógrád і Zólyom. На початок війни (1914 р.) в ньому служили угорці (56 %), словаки (41 %), інші (3 %).

² 34-й Кошшойський піхотний полк 27-ї піхотної дивізії базувався у м. Kassa (нині м. Кошице у східній Словаччині) і формувався військовозобов'язаними з комітату Abaúj-Torna. На початок війни в ньому служили переважно угорці (91 %).

³ Нині село Ставне Великоберезнянського району Закарпатської області України.

⁴ Doromby József. Przemyslért. A Magyar Katona. Szerkesztő Ajtay Endre ny. áll. m. kir. ezredes. – Budapest, 1944. – S. 137–146.

початися після того, як сусідній 25-й піхотний полк захопить розташовану справа безіменну висоту (759 метрів). Після безконечних хвилин напруженого очікування нарешті приходить повідомлення – 25-й оволодів висотою, захопивши в полон кілька сотень росіян.

Тоді командир 85-го полковник Баллінг віддає наказ про наступ на гору Манілова і зі словами “Боже, помогай” рухається вперед разом із солдатами. Роти розтягуються вздовж фронту наступу, піднімаючись по стрімкому густо порослому схилу гори. Спочатку рух відбувається у глибокій тиші, але скоро росіяни помітили противника і відкрили інтенсивний вогонь із ручної зброї. Солдати прискорюють рух, командир полка особисто веде людей в атаку і, коли російські позиції стають видимими, віддає наказ стріляти, в тому числі і з кулеметів. Такий щільний концентрований вогонь виявився зовсім неочікуваним для росіян і застав їх зненацька – вони замовкають. Цю нетривалу паузу австро-угорці ефективно використовують і атакують з криками “Гурра”. Після жорстокого рукопашного бою їм вдається оволодіти окопами росіян, захопити 130 полонених і 3 кулемети.

Але це був лише передовий рубіж противника. Звідси гора продовжувалася у формі сідла, в кінці якого знаходилася сама вершина із дуже стрімкими схилами, на якій і знаходилися основні російські позиції, що високо здіймалися і домінували над навколишньою місцевістю. Ця територія, по якій потрібно було продовжити наступ, була рівною без жодного укриття, повністю досяжною ворожому вогню, тому пряма атака не давала надії на хороший результат. Потрібно було негайно шукати інше тактичне рішення. Полк перегрупувався. На зайнятій позиції залишилася одна рота з чотирма кулеметними підрозділами із завданням взяти під щільний і безперервний вогонь російські позиції на вершині Манілової для забезпечення подальшого просування інших підрозділів полка, які розділилися на дві атакуючі групи. Об 11.30 перший батальйон у складі чотирьох рот під командуванням капітана Moga Valér рухається наліво, по західному схилу гори, другий батальйон у складі двох рот під командуванням капітана Zach рухається направо, по східному схилу. Одну роту командир полка залишає в резерві.

Таким чином, чотири роти першого батальйону почали обережно, щоб подовше залишитися непоміченими, просуватися вперед. Коли ворог помітив їх, то відкрив вогонь з кулеметів та гвинтівок. Незважаючи на це, солдатам вдалося наблизитися до основної позиції росіян на вершині на відстань 400 кроків. Однак тепер, окрім вогню, солдати стикнулися з новими труднощами: стрімкий схил гори, край якої неподалік вершини являв собою дуже сильну укріплену позицію. Ліс тут був рідким і невисоким і недостатньо закривав солдат від противника, який знаходився зверху. І насамкінець, просування угору сильно утруднював сніг, який сягав колін. Під час цієї атаки батальйон поніс перші втрати, але зміг наблизитися до противника на 100–120 кроків.

Росіяни ще більше посилили вогонь, що заставило солдатів зупинитися. Наступив критичний момент атаки. Бійці відчули страшену фізичну втому від безперервного підйому під обстрілом по гірському схилу у повній амуніції, без відпочинку, та ще й після нічного маршу. Але в цей момент кожен з них чітко зрозумів, що тепер, безпосередньо перед ворожими позиціями, нічим не захищені, вони будуть або всі перебиті, або знайдуть у собі сили для останнього ривка і тоді, мож-

ливо, залишаться живими. Цей настрій солдатів відчули їхні командири і миттєво підняли їх на штурм. За лічені хвилини стрімким ривком вони опинилися в окопах росіян. Зав'язався кривавий рукопашний бій.

Росіяни, зрозумівши, що можуть втратити свої укріплені позиції, відкривають вогонь з артилерії. Австро-угорські батареї також починають стріляти у цей район. Фактично, підрозділи двох протиборчих армій опинилися під вогнем своїх же гармат. В окремих місцях дійшло до рукопашних схваток. На інших ділянках ситуація була легшою. Росіяни стріляли, допоки солдати 85-го не наблизилися на відстань 5–6 кроків, а тоді піднімали руки догори. Тут було взято у полон 200 росіян, яких відразу ж відвели донизу. Захопивши основну позицію противника, батальйон капітана Мога не мав можливості відпочити. Успіх, досягнутий ціною великих зусиль та жертв, потрібно було закріпити. Солдати почали відновлювати окопи та готуватися до ймовірних контратак противника.

У той же час дуже невдало розвивалися події для другого батальйону, який наступав по східному схилу Манілової. Передова рота попала в засідку, була оточена переважаючими силами росіян, внаслідок чого чотири офіцери, в тому числі і командир батальйону, та 80 солдатів опинилися у полоні.

А тим часом на західній стороні росіяни розпочали першу контратаку, яка була успішно відбита. Після неї австро-угорці вислали для забезпечення своїх флангів по одному взводу, яким вдалося зайти відступаючому після контратаки ворогові в тил і примусити здатися ще близько 300 росіян.

Після обіду бій, який тривав без перерв 10 годин, нарешті завершився. Солдати отримали довгоочікувану передишку. Почалося впорядкування підрозділів: надання допомоги та евакуація донизу поранених, уточнення списків загиблих. Відразу ж почалася часткова відбудова оборонних ліній.

Внаслідок боїв цілого дня 28 лютого західна сторона гори Манілової опинилася в руках 85-го полка. Протягом вечора командир полка полковник Баллінг, що знаходився на нижній позиції, забезпечив підхід на верхній плацдарм двох резервних рот. Таким чином, вечером 28 лютого на вершині гори Манілової було 7 рот і 4 кулеметні підрозділи.

Надвечір тиха ясна погода різко змінилася. Подув холодний пронизуючий північний вітер і почався сильний снігопад. Затишшя протрималося недовго. Уже о 23.30 росіяни розпочали чергову масовану контратаку по всій лінії оборони. В умовах різко обмеженої видимості у сніговій заметілі їм вдалося наблизитися непоміченими до позицій австро-угорців на кілька десятків кроків. Але застати солдатів 85-го зненацька не вийшло. Як лише вони побачили противника, відкрили щільний вогонь з рушниць та кулеметів. Росіяни з криком “Ура” кинулися на позиції. Знову почався рукопашний бій. Події відбувалися в темноті, противники з трудом розрізняли один одного. Одній з груп росіян вдалося прорватися вглиб оборони австро-угорців, але незважаючи на це бойові ряди 85-х порушити не вдалося. Російських солдатів, які потрапили в глибину оборонних позицій, перебили, інші відступили. Атака була відбита.

Але ненадовго. О 3-й годині ночі росіяни почали новий штурм, який тривав з невеликими перервами 6 годин, до ранку 1-го березня. Кожна атака доходила до рукопашного бою. Росіяни нащупали відсутність суцільної лінії оборони на лівому

фланзі плацдарму і намагалися зайти в тил. На одній з ділянок їм вдалося закріпитися безпосередньо перед австро-угорськими позиціями. Становище австро-угорців, що оборонялися, стає критичним. До людських втрат та фізичної й психологічної виснаженості додається ще один, дуже небезпечний чинник. Внаслідок майже безперервного багатогодинного бою кількість боєприпасів суттєво зменшилася, а їх поповнення значно ускладнилося. Ситуацію спасає те, що минулого дня вдалося захопити декілька ящиків з російськими набоями, які розподіляють по всій лінії оборони. Крім того, солдати беруть патрони від мертвих і поранених. Коли розвиток подій набув загрозливого характеру, капітан Мога вводить в бій останню резервну роту, яка відкидає росіян назад. У цю важку і холодну ніч, коли температура опустилася до мінус 15 градусів, більшість важкопоранених замерзла на смерть через неможливість бути евакуйованими донизу.

Цілий день і ніч першого березня пройшли відносно спокійно. Роти поповнили запаси боєприпасів, повиносили з позицій мертвих, евакуювали донизу поранених, що вижили. На допомогу прийшли дві роти 25-го полка, які дотепер знаходилися внизу в резерві. Уночі очікували атаку росіян, але відбулися лише незначні перестрілки між розвідувальними групами.

О першій годині ночі капітан Мога отримав наказ про наступ вранці разом з підкріпленнями, які мали на той час прибути. До ранку 2 березня на висоту Манілова піднялися два батальйони 34-го піхотного полка¹. Таким чином, вісімнадцять рот трьох полків (85, 25, 34-го) розпочали атаку з метою повного контролю над горою. Одночасно російські підрозділи пішли у свою чергову контратаку. Розгорівся кривавий зустрічний бій, який часто переростав у жорстокі рукопашні схватки. В одній з таких сутичок від штикових поранень загинув і командир Маніловського плацдарму капітан Валер Мога. І хоча бій тривав всього півгодини, обидві сторони зазнали великих втрат і домогтися намічених завдань не змогли. В цьому бою два батальйони 34-го полка втратили 230 (8 офіцерів) убитими і 600 (12 офіцерів) пораненими.

На кінець дня 2 березня ситуація на Маніловій залишалася без змін. Австро-угорські підрозділи контролювали більшу, західну частину гори, росіяни – її східний край, на якому вони створили цілий укріплений район.

Третього березня після важкого бою попереднього дня воюючі сторони знесилені, на вершині затишшя. Австро-угорці посилили свій плацдарм ще одним батальйоном 34-го полка. З двох батальйонів 85-го полка, які чотири дні назад починали бій за Манілову, в строю залишився лише один неповний батальйон. На світанку 4 березня його виводять з гірського плацдарму донизу, на хребет За-Баланда у резерв дивізії. На цей момент в полку залишилося боєздатними 26 офіцерів і 908 солдатів.

А бої на вершині гори Манілової за повний контроль над нею тривали аж до 12 березня. Росіяни перестали контратакувати і зосередили всі свої сили для утримання свого укріпленого форпосту. Натомість австро-угорці кожен день продовжували атаки, але щораз безуспішно, з постійними втратами. На світанку 8 бе-

¹ На участь 34-го полка в боях на Маніловій вказують і сучасні словацькі дослідники: Radoslav Turik. Účast "slovenských" plukov rakúsko-uhorskej armády v karpatskej kampani 1914/1915. KARPATSKÝ FRONT 1914/1915. Miloslav Čaplovič – Martin Drobňák – Viktor Szabó – Radoslav Turik (eds.). Vojenský historický ústav Bratislava a Klub vojenskej histórie Beskydy, Bratislava, 2016. – S. 114.

резня була здійснена чергова відчайдушна, але безуспішна спроба захоплення російського форпосту штурмовою групою, сформованою з добровольців трьох знекровлених полків 27-ї дивізії (85, 25, 34-го) під командуванням офіцера саме 85-го полка, який уже звитяжно проявив себе у боях за вершину, старшого лейтенанта Стоїшича.

Так для 85-го полка завершився бій за гору Манілова – самий важкий і жертвний бій протягом всієї війни. Втрати полка були надзвичайно великі, найбільші за всі чотири роки Першої світової війни і сягнули 60 % особового складу. Серед офіцерів: 11 загинули, 9 були поранені, 5 обморожені, 4 попали в полон. Серед солдатів: 900 загинуло (в тому числі замерзли пораненими), 767 були поранені, 56 обморожені, 80 попали в полон¹.

За Маніловський бій 96 солдатів і офіцерів 85-го полка були нагороджені орденами і медалями, більшість посмертно. Командир Маніловського плацдарму капітан Мoga Valér отримав найвищу військову нагороду Австро-Угорщини – орден Марії Терезії, посмертно (єдиний у полку за весь період війни).

Захопити російські укріплені позиції і встановити повний контроль над горою Манілова вдалося уже новим, “свіжим” австрійським полкам 13-ї Віденської дивізії ландверу, які замінили знекровлені, наполовину поріділі частини 27-ї піхотної дивізії. Командування австрійською дивізією, проаналізувавши бойову обстановку, прийшло до висновку, що одними лише піхотними атаками захопити російську укріплену позицію неможливо. Ситуація ускладнювалася ще й тим, що ця зона виявилася недосяжною австро-угорській артилерії, водночас російські гармати, розташовані на сусідній вершині, вдало покривали сектор атак противника. Тому була розроблена спеціальна бойова саперна операція, яка виявилася вдалою і завершилася успіхом².

Австрійська дивізія не мала власного спеціального технічного загону, тому командування армією скерувало до них одну роту 4-го окремого Будапештського саперного батальйону під командуванням капітана Vándorfy Kálmán. Ця рота разом із штурмовою ротою 24-го піхотного полка ландверу 10 і 11 березня здійснили розвідувальні вилазки з бойовим застосуванням нових видів зброї – мінометів і нових ручних гранат. Під час розвідки австрійці знайшли рів, який знаходився на відстані всього 15 метрів від краю російської укріпленої позиції, але на 10–12 метрів нижче, тобто майже під нею, фактично у “сліпій” зоні, невидимій росіянам. У досвідченого капітана-сапера виник сміливий план – зробити підкоп під російське укріплення та підірвати його вибухівкою. Для виконання цієї небезпечної операції командування 24-го полка ландверу у найкоротший час знайшло та відрядило 12 саперів Будапештського батальйону, які у минулому були гірниками і каменярами, а також 7 помічників, з відповідними шанцевими та свердлильними інструментами.

¹ Такі дані наводяться в книзі: Mátyás Sándor. A Máramaros-Ugocsa megyei 85-ik gyalogezred története 1914 – 1918. – Budapest, 1941, Stádium. – 848 o.

² Опис даної операції подається за матеріалами статті: Doromby J. Przemysłért. A Magyar Katona. Szerkesztő Ajtay Endre ny. áll. m. kir. ezredes. – Budapest, 1944. – S. 137–146. Подібним чином дана операція описується і в дослідженні сучасного польського історика: Andrzej Olejko. Karpacka wojna trzech cesarzy. – Wydawnictwo “Carpathia”, 2014. – S. 307.

11 березня вечором ця група приступила до роботи і, працюючи безперервно цілу ніч і весь ранок, лежачи в темноті, при температурі мінус 7 градусів, до 12 -ї години наступного дня викопала тунель довжиною 7 метрів, в який було закладено 260 кг вибухівки. О 14.30 пролунав вибух страшної сили, який здригнув увесь гірський схил. Внаслідок надзвичайно потужного вибуху російське укріплення злетіло в повітря у буквальному розумінні, утворилася велетенська воронка діаметром до 30 метрів. Велика кількість убитих і поранених була розкидана навкруги. Вцілілі російські вояки від несподіванки і контузії не змогли далі чинити опір. Австрійці стрімко, фактично без бою, заволоділи позиціями і взяли в полон 3 офіцерів і 100 солдатів. Згодом в австрійській пресі була описана ця нестандартна операція, але кількість полонених росіян в цих статтях “зросла” уже до 1000 чоловік.

Однак бої на Маніловій не припинилися. Росіяни здійснили ще декілька контр-атак, але безуспішно. Так закінчилася битва за гору Манілова, яка тривала два тижні і забрала тисячі життів з обох сторін. Австро-угорцям ціною неймовірних зусиль та жертв вдалося захопити цю важливу стратегічну вершину. Лише 17 березня, коли на горі запанувала відносна тиша, вдалося поховати у величезній спільній братській могилі, якою стала 30-метрова воронка від підриву, тисячі вояків протиборчих армій. Більшість з них були похоронені, як невідомі солдати. Значну частину з них становили солдати і офіцери 85, 25 і 34-го піхотних полків.

За австро-угорськими даними, на першому етапі штурму і захоплення більшої частини гори Манілова, який здійснювали частини 27-ї австро-угорської піхотної дивізії, в боях з російської сторони брали участь весь 137-й піхотний полк і частини 49, 50, 52 і 299-го піхотних полків. Втрати росіян у цій битві встановити тепер неможливо, але вони були не меншими, ніж з протилежної сторони. До взяття висоту обороняло 6 рот, а після її втрати росіяни провели 17 контратак, в яких брали участь 9 батальйонів, що налічували 36 рот. На другому етапі повного оволодіння горою, коли 27-ма дивізія була замінена 13-ю дивізією ландверу, з австрійськими підрозділами воювали вже 139, 140, 167 і 187-й піхотні полки російської армії.

Що собою являли російські сили? Більшість полків відносилися до елітних бойових частин, що мали багатий досвід участі у війнах, які вела Російська імперія у XVIII, XIX і XX сторіччях.

137-й Ніжинський піхотний її Імператорської Високості Великої Княгині Марії Павлівни полк. Був створений у 1863 р. Брав участь у Російсько-турецькій війні 1877–1878 рр. та Російсько-японській війні 1904–1905 рр. З 1892 р. полк квартирувався у м. Рязань. У 1906 р. брав участь у придушенні селянських бунтів у Рязанській губернії. Комплектувався з військовозобов'язаних Рязанської губернії Російської імперії.

139-й Моршанський піхотний полк був одним з найстаріших полків російської армії із 200-річною історією. Сформований у 1700 р. у Москві. Брав участь у більшості війн, які вела Російська імперія у цей історичний період. Полк воював у двох війнах зі шведами: Північній війні 1700–1721 рр. (в тому числі у битві під Нарвою 1700 р., у штурмі Ямбурга 1703 р. і Дерпта 1704 р., підкоренні Фінляндії, з 1713 р.) і Російсько-шведській війні 1741–1743 рр. У 1722–1723 рр. підрозділи полка у

Персидському поході займали Дербент і Баку. Полк воював у шістьох Російсько-турецьких війнах, що відбувалися протягом XVIII і XIX сторіч. Брав участь у Наполеонівських війнах, Вітчизняній війні 1812 р., Закордонних походах 1813–1814 рр. Під час Угорського походу (придушенні угорської національно-визвольної революції 1848–1849 рр.) входив до складу головних сил, але участі у боях не брав. Воював у Кримській війні (у тому числі обороні Севастополя 1854–1855 рр.). На початку XX ст. полк воював у Російсько-японській війні. Місце дислокації – Єгор’євськ Московського військового округу.

140-й Зарайський піхотний полк був сформований у 1863 р. Брав участь у Російсько-турецькій війні 1877–1878 рр. (в тому числі звільненні Болгарії від османського гніту) і у Російсько-японській війні 1904–1905 рр. Місце дислокації – Скопин Московського військового округу.

137, 139 і 140-й полки воювали у складі 35-ї піхотної дивізії з перших днів війни. Були розформовані у 1918 р.

49-й Брестський піхотний Його Імператорської Високості Великого Князя Михайла Михайловича полк. Був створений у 1806 р. Брав участь у Російсько-шведській війні 1808–1809 рр., Вітчизняній війні 1812 р. (в тому числі і в Бородинській битві), у Закордонних походах 1813–1814 рр. (Лейпциг, Кобленц, Данциг), у Кримській війні (в тому числі і обороні Севастополя). Місце постійної дислокації – Севастополь.

50-й Білостоцький піхотний Його Високості герцога Саксен-Альтенбурзького полк. Був створений у 1807 р. Брав участь у Російсько-турецькій війні 1806–1812 рр., Закордонних походах 1813–1814 рр. (Лейпциг, Брієн-ле-Шато), у Польському поході (придушенні польського повстання) 1831р., у Кавказькій та Кримській війнах. Місце постійної дислокації – Севастополь.

52-й Віленський піхотний Його Імператорської Високості Великого Князя Кирила Володимировича полк. Був створений у 1811 р. Брав участь у Вітчизняній війні 1812 р., Закордонних походах 1813–1814 рр., у Кримській війні. Місце постійної дислокації – Крим, Феодосія.

49, 50 і 52-й полки воювали у складі 13-ї піхотної дивізії з перших днів війни. Формувалися з військовозобов’язаних Таврійської губернії Росії. Були розформовані у 1918 р.

187-й Аварський піхотний полк 47-ї піхотної дивізії. Брав участь у Російсько-персидській війні 1826–1828 рр., у двох Російсько-турецьких війнах (1828–1829 рр. і 1877–1878 рр.). Місце дислокації – м. Царіцин (нині Волгоград). Розформований у 1918 р.

І лише два полки не мали бойового досвіду до Першої світової війни.

Це 167-й Острозький піхотний полк 42-ї піхотної дивізії. Місце дислокації – м. Черкаси Київської губернії. Сформований у 1877 р. на базі Київського місцевого батальйону. Розформований у 1918 р.

І 299-й Дубненський піхотний полк 75-ї піхотної дивізії, який був сформований безпосередньо перед війною (18 липня 1914 р.). Розформований у 1918 р.

Бої коло Рабе і відступ за Карпатський хребет (9 березня – 3 квітня 1915 р.)

Залишки 85-го полка (один неповний батальйон) стояли на хребті За-Баланда до 9 березня, коли їх замінили піхотинці 20-го гонведського полка.

Подальше просування уперед разом із залишками 25-го полка здійснили без великих бойових сутичок і зайняли спорожнілі позиції росіян на південь від села Рабе¹. 10 березня 85-й полк у важких погодних умовах, густому снігопаді, продовжив наступ на Рабе. При цьому росіяни були захоплені зненацька, чим скористалися роти полка і вдерлися на їхні позиції, 60 російських солдатів здалися в полон. Австро-угорці відтіснили противника до Рабе, а потім захопили і сам населений пункт. Тут відбувалися позиційні бої до 27 березня. В боях біля Рабе було поранено 8 і захворіло 18 солдатів, четверо попали в полон.

28 березня 85-й полк здійснює марш у проливному дощі на Цісну. В кінці дня розміщується у бараках лісопильні біля залізниці. Перед вояками відкрилася сумна і трагічна картина: на рейках скупчилися вагони, переповнені важкопораненими і хворими. Частина з них тут і померла від крововтрати та переохолодження. Кілька лікарів не встигали їх перев'язувати та надавати допомогу. З великими труднощами цей потяг врешті вдалося відправити у Лупков². Наступного дня серед вояків поповзли чутки, що австро-угорські підрозділи будуть відступати. За ними прийшла і дуже сумна для 85-го звістка – росіяни знову захопили Манілову.

На кінець березня 1915 р. 85-й полк скоротився до чотирьох рот і налічував 1006 солдатів (з 2700 на початку боїв). Втрати 27-ї дивізії внаслідок місячних боїв були такими ж величезними. У кількісному відношенні вона скоротилася до одного полка і налічувала 2700 боєздатних вояків (в австро-угорській піхотній дивізії військового часу в середньому налічувалося 15 тисяч чоловік) та усього 16 кулеметів. Виконувати бойові завдання у такому стані самостійно вона уже не могла, тому її полки для подальших бойових дій були придані іншим дивізіям.

Відступ за Карпатський хребет і наступні бої на гірських вершинах Борсук, Козалата і Гайдошік хронологічно відносяться до останнього, четвертого, періоду Зимової Карпатської битви.

Рішучий наступ головних сил Південно-Західного фронту (з'єднання 3-ї армії генерала Радко-Дмітрієва і 8-ї армії генерала Брусилова) почався в ніч з 19 на 20 березня 1915 р. Наступальний порив російських військ незабаром був посилений внаслідок того, що 22 березня після 5-місячної блокади капітулю-

¹ Нині село Рябе у гміні Балигород Ліського повіту Підкарпатського воєводства Польщі. Кількість жителів станом на 2007 р. 20 осіб.

² Нині Лупкув – пасажирська і вантажна залізнична станція на польсько-словацькому кордоні. Розташована на висоті 600 м у Карпатах у населеному пункті Старий Лупкув (вже неіснуюче лемківське село Лупкув) у Саноцькому повіті Підкарпатського воєводства Польщі. Станція, збудована у 1872 р., була важливим пунктом Першої угорсько-галицької залізниці, що з'єднувала Будапешт і Львів. Під час Першої світової війни мала стратегічне військове значення, тому що Лупковський перевал був одним з небагатьох карпатських перевалів, який мав залізничне сполучення.

вала австро-угорська фортеця Перемишль. Завдяки цьому всі з'єднання 11-ї армії генерала Селіванова поступово перекинули на штурм Карпат.

На протилежній стороні фронту австро-угорське командування кидало в бій останні резерви для утримання Карпатського хребта. У післявоєнних мемуарах австро-угорських воєначальників і в офіційній австрійській 6-томній історії Першої світової війни відверто визнається, що кінець березня і початок квітня 1915 р. були найбільш критичним моментом всієї війни, коли війська Австро-Угорської імперії трималися з останніх сил. Найбільшою мірою це стосувалося з'єднань 2-ї армії генерала Бем-Ермоллі (в складі якої воював і 85-й полк) і 3-ї армії генерала Бороєвича, що прийняли на себе головний удар російських військ.

На ділянці головного Карпатського хребта між Лупковським перевалом і перевалом Руське Сідло (за російською військовою термінологією Ростокський перевал) наступали три дивізії (13, 15 і 35-та) 8-го армійського корпусу 8-ї армії генерала Брусилова.

За австро-угорськими розвідданими на початок російського наступу проти 110 тисяч вояків 2-ї армії діяли 156 тисяч російських солдатів і офіцерів. 2-га австро-угорська армія стримувала, як могла, все більший натиск російських військ, але після капітуляції Перемишля стало зрозуміло, що свої позиції вона не втримає. У зв'язку з цим генерал Бем-Ермоллі 1 квітня 1915 р. віддав наказ про відступ на південну сторону головного Карпатського хребта на територію Угорського королівства (нині територія північно-східної Словаччини). Австро-угорцям удалося організовано провести відступ і протягом 4–5 квітня зайняти нові оборонні позиції на лінії сіл Осадне – Паризузовце – Велька Поляна

Генерал Брусилов віддав наказ своєму 8-му корпусу відразу ж прорвати оборону противника і продовжувати наступ у напрямку містечка Сніна. Захоплення цього стратегічного пункту і сусіднього перехрестя шосейних доріг у селі Стакчин відкривало російським військам шлях на південний схід до міста Ужгород, а також на південний захід до міста Гуменне. Російське командування планувало після захоплення Сніни направити свій головний удар на Ужгород з метою оволодіння з тилу Ужоцьким перевалом й широким виходом на Угорську рівнину. Допоміжний удар на Гуменне повинен був допомогти лівому флангу сусідньої 3-ї армії, з'єднання якої намагалися прорвати до цього міста з півночі, від Лупковського перевалу.

Атаки частин 8-го російського армійського корпусу почалися 6 квітня 1915 р., і бої у наступні дні стали одним з піків російського весіннього наступу на Карпатському фронті.

Загальний відступ австро-угорських військ почався 3 квітня 1915 р. на південь, до угорського кордону (адміністративного кордону між Галіцією та Угорським королівством). Полк брав участь в ар'єргардних коротких бойових сутичках коло населених пунктів Зебрак¹ і Цісна уже в складі 32-ї гонведної піхотної дивізії. Через Карпатський хребет 85-й переходив тим самим шляхом, що і півтора місяця назад – через перевал Руське Сідло.

¹ Нині село Зубряче Лиського повіту Підкарпатського воєводства.

Бої на горі Борсук (4–18 квітня 1915 р.)

Четвертого квітня полк займає оборонні позиції на горі Борсук¹ (719 метрів) на захід від Уйсомолнока². Ця вершина була ще в снігу, коли 85-й полк туди забрався і зайняв свої нові позиції в неділю Пасхи 1915 р. Окопи і траншеї були заздалегідь викопані в достатньому обсязі, але бліндажі та укриття були більше літнього, ніж зимового варіанту – в щілинах гуляв вітер, в них було холодно.

Позитивним аспектом для 85-го було те, що росіяни не знали і не допускали думки, що австро-угорські війська могли зайняти ці позиції. Декілька днів не було видно жодного російського вояка. Цей час полк плідно провів, виконавши повноцінну рекогносцировку місцевості, пристрілявши всі потенційно небезпечні для наступу напрямки. І коли 16 квітня з'явилися передові коричневі (за кольором форми) колони росіян, які відкрито, не ховаючись, рухалися прямо на оборонні позиції австро-угорців, не підозрюючи, що знаходяться під прицілом, то раптовий щільний вогонь з гвинтівок, кулеметів та гармат застав їх зненацька. Перша лінія російських військ зазнала важких втрат. Росіяни спробували окопатися, але через постійний обстріл не змогли. Можливість відступу була втрачена через відтинаючий вогонь австро-угорської артилерії. Зрозумівши, що знаходяться у безвихідній ситуації, росіяни підняли білі ганчірки. Було захоплено в полон 83 вояки і багато поранених. Головні сили російських військ відступили.

Але вже 17 квітня о 4.00 ранку польова розвідка австро-угорців доповіла, що у стані противника відзначається підозрілий рух, схожий на підготовку до нової атаки. Так воно і сталося. Росіяни без артпідготовки, сподіваючись на ефект несподіванки, розпочали черговий наступ. Але застати 85-х зненацька не вдалося – солдати дисципліновано відкрили вогонь лише по команді, підпустивши противника на вразливу відстань. Російські щільні ряди поріділи. Атака захлинулася. На снігу залишилось лежати багато вбитих і поранених. Ті, що вціліли, відступили і сховалися у невеликій улоговині, вкритій кущами. Тут вони в кількості 154 вояків були взяті в полон розвідниками під командуванням старшини Кунта, які знаходилися у засідці. Цього дня росіяни атак більше не повторювали.

Наступна атака розпочалася на світанку 18 квітня також без артпідготовки. Гірська місцевість ускладнила рух та маневрування російської артилерії, що різко знизило їхню наступальну силу. Росіяни рухалися двома атакуючими лініями. У першій солдати були без рушниць, мали лише гранати. Але застосувати їх не встигли, тому що були знищені зустрічним прицільним вогнем. Друга лінія встигла перебігти через тіла вбитих і поранених однополчан, але просунутися далі через щільний обстріл була уже не в змозі і вимушена була сховатися у тій же улоговині-приманці. Тоді австро-угорці перенесли вогонь своєї артилерії на це місце. Лише одиниці з росіян продовжували чинити опір, 200 чоловік здалися у полон. Від них вдалося довідатися, що в резерві схований і готується до атаки новий свіжий батальйон. До

¹ Нині гора Борсук знаходиться на території Національного парку "Полоніни" у північно-східній Словаччині.

² Колишнє село Смольник, яке у 1980 р. було виселено і знесено при будівництві водосховища Старіна у Пряшівському краї північно-східної Словаччини.

цього місця непомітно підкрався розвідницький підрозділ 85-го полка і зненацька відкрив прицільний вогонь. Росіяни цього явно не очікували і почали неорганізовано відступати. Російське командування, побачивши це, віддало наказ своїй артилерії відкрити вогонь по цьому району, фактично по своїм. Опинившись під перехресним вогнем, росіяни почали здаватися в полон. До обіду кількість полонених сягнула 647, в їх числі і 7 офіцерів. Велика кількість вбитих і поранених залишилися лежати на снігу. Австро-угорцям дісталися також 473 трофейні російські гвинтівки.

До вечора атак на позиції 85-го полка не відбувалося. Крім того, великою радістю стало те, що в обід полк поповнився прибулим IX маршовим батальйоном під командуванням капітана Ковача. О 10-й годині вечора розпочалася чергова атака, тепер уже не лобова, а з двох флангів. Протягом ночі до світанку росіяни здійснили 6 атак, всі вони були відбиті з втратами для атакуючих.

19 квітня зранку 85-й полк замінили. На цій карпатській горі його втрати були незначні, загиблих не було взагалі. Натомість росіяни лише вбитими втратили 480 вояків.

Бої на гірських вершинах Козіалата і Гайдошік

(19 квітня – 5 травня 1915 р.)

19 квітня 85-й полк передається до складу уже 31-ї піхотної дивізії і передислоковується на 6 км східніше, де має замінити частини австрійського ландверу на горі Козіалата¹ (917 метрів).

На цій горі з 6 квітня уже відбувалися жорстокі і криваві бої. Ця гірська вершина була домінуючою висотою, без оволодінням якою росіяни не могли просуватися далі долиною річки Цірохи в напрямку Сніни.

Штурм гори Козіалата здійснювали підрозділи 13-ї і 14-ї піхотних дивізій 8-ї армії генерала Брусилова у два етапи: з 6 по 10 та з 16 по 17 квітня. З трьома полками 13-ї дивізії (49-м Брестським, 50-м Білостоцьким та 52-м Віленським) 85-й полк уже воював при штурмі гори Манілової півтора місяця тому.

Австро-угорське командування не змирилося з втратою стратегічної оборонної позиції на горі Козіалата і в наступні дні, до 20 квітня, організувало декілька контратак з метою повернути контроль над домінуючою висотою. Доходило до жорстоких штикових боїв на самій вершині. Незважаючи на великі втрати з обох сторін, контратаки завершувалися безрезультатно.

У першій половині квітня 1915 р. в боях за Козіалату брав участь і 15-й Тренчинський гонведний піхотний полк, який після цих боїв отримав почесну назву “Козіалатський”. Цей полк формувався в мобілізаційній окрузі Тренчина і на 1914 р. в його лавах служило 85 % словаків. На фронт у Карпати полк був відправлений 16 березня 1915 р. Молодший офіцер (кадет-аспірант) цього полка Артур Шимко у своїх спогадах про Першу світову війну писав про ці бої наступне. *“Росіяни окопалися на вершині гори Козіалата не далі ніж на 150–200 метрів від нашого фронту. Ми не мали жодних укріплень. Перед нами не було жодних перепон, не було натягнуто колючого*

¹ Гора Козіалата (сучасна назва Кучалата) – гірська вершина у Західних Бескидах. Знаходиться на території Національного парку “Полоніни” у північно-східній Словаччині.

дроту, та ми його і не мали. Кожен з нас викопав собі примітивну яму і в ній лежав. Якщо викопав свою ділянку, то копав до лежачого вояка. Він був уже мертвий, або з простреленою головою, або замерзлий. Полеглих ми так і не поховали. Коли нас замінили, мав у своєму підрозділі лише 14 чоловік з 60. Росіяни лише там сям стріляли декілька разів, але не атакували. В царському російському війську офіцери на фронті не з'являлися, командували лише молодші офіцери. Той російський підрозділ, що був навпроти нас, зовсім не був агресивним. Але, якщо би вони пішли на нас, ми б здалися без пострілу. Не хотілося їм воювати, так як і нам.

Я пережив у Карпатах десь 12 днів таких страждань, холоду і голоду, що ті подальші 16 місяців, які я провів на фронті, я зміг би витримати ще раз, але тих 12 днів у Карпатах, думаю, що ні. Коли ми спустилися донизу у долину і дійшли до села Феньвешельд (нині Ставне на Україні), приблизно у 60 км північніше від Ужгорода, то я в мадярських Будапештських новинах "Az Est"¹ читав, що біля Будапешта спорудили за собою аж 40–60 рядів дротяних перешкод. Через деякий час в Ужгороді нас, офіцерів (я уже був кадетом), повідомили, що ми отримали похвалу за наш вчинок. За те, що ми там лежали на горі в Карпатах, був наш батальйон відзначений, а весь полк отримав почесну назву "Козіалатський".

Корпусна група австрійського генерала Шмідта була вимушена перекинути до Козіалати останні резерви (в тому числі і 85-й полк з гори Борсук) і до 26 квітня створила на підступах до неї нову оборонну лінію. На цій лінії, яка проходила по горі Гайдошік² (919 метрів) опинився і 85-й полк.

Протягом дня 19 квітня 85-й полк відпочивав у селі Цірокофолу. Вечором прийшла новина, що Козіалата захоплена росіянами і 85-х відправлять її відбивати. 20 квітня зранку полк піднімають по тривозі. Надійшов наказ рухатися у напрямку Козіалати на проміжкову висоту Погар через населений пункт Дара³, щоб опівдні прибути туди. Водночас один батальйон полка під командуванням майора Францла повинен був висунутися на гору Гайдошік, щоб розбити польовий табір. Звечора росіяни почали обстрілювати зайняті полком позиції артвогнем.

Наступного дня полкова розвідка доповіла, що гора Козіалата повністю захоплена росіянами, які інтенсивно розбудовують і укріплюють свої позиції.

22 квітня протягом дня австро-угорська артилерія почала обстрілювати російські укріплення на Козіалаті, найбільш ефективною була 30,5 см мортира. Запланований на вечір наступ був відкладений. Уночі росіяни несподівано відкрили артилерійський вогонь.

23 квітня ситуація ускладнилася. Дивізійна розвідка доповіла, що росіяни підтягують нові сили з напрямку Земпленоросі. Австро-угорці продовжують артобстріл Козіалати. Водночас полк розбудовує захисні укріплення на Гайдошіку в передчутті, що противник готується до подальшого наступу.

Цілий наступний день тривали артобстріли з обох сторін. За останні шість днів між горами Козіалата і Гайдошік залишилися непохованими багато російських

¹ Будапештська газета "Вечір".

² Гірська вершина Гайдошік знаходиться на території Національного парку "Полоніни" у північно-східній Словаччині.

³ Колишне село Дара, яке у 1980 р. було виселено і знесено при будівництві водосховища Старіна у Пряшівському краї північно-східної Словаччини.

солдатів, які загинули при штурмі Козіалати. Труп, що лежав у безпосередній близькості до нових австро-угорських позицій, почав розкладатися, і важкий запах почав дошкуляти воякам 85-го. Тому з дозволу вищого командування лейтенант Блажур був направлений до росіян як парламентар з пропозицією заключити коротке перемир'я для поховання загиблих. Але росіяни цю пропозицію відхилили. Після опівночі патрулі австро-угорців з метою дезінфекції почали посипати вапном тіла російських солдат, перед тим зібравши зброю з цієї території. Цей нічний рух і шум був помічений противником, який відкрив артилерійський вогонь. Австро-угорці відповіли тим же. Невдовзі солдати помітили між горами російський літак-розвідник. Стало зрозуміло, що росіяни готуються до наступу.

25 квітня. Зранку командування полка направило вищому командуванню рапорт про труднощі з харчуванням та обмундируванням. Полк уже два місяці, з 28 лютого, з нетривалими перепочинками знаходився у виснажливих зимових гірських боях. За цей час форма та взуття сильно зносилися. Протягом дня тривала артилерійська дуель між Козіалатою і Гайдошіком. Уночі росіяни пішли в атаку на позиції 85-го полка, яка була успішно відбита. Більше того, австро-угорці контратакували і ще ближче просунулися до позицій противника. В цьому нічному бою загинули 24 солдати з 85-го та сусіднього 34-го полків, які були відразу поховані на світанку.

Весь наступний день пройшов у безперервних зустрічних боях. Полк отримав наказ за будь-яку ціну утримувати свої позиції. Цілу ніч росіяни з рушниць та кулеметів обстрілювали австро-угорців.

27 квітня зранку отримано телефонне повідомлення: Їх Високість цісар Австро-Угорщини Франц Йосиф висловив подяку 85-му піхотному полку за бої на горі Манілова. А офіцер з штабу дивізії привіз нагороди особовому складу: 11 великих срібних, 50 малих срібних, 35 бронзових медалів Вітязів. На цей час більшості нагороджених, що лишилися в живих, у полку вже не було, вони перебували в шпиталях з пораненнями або хворобами. В таких випадках нагороди відправляли до запасного батальйону в Балашдьярмат, де вони отримували їх після прибуття з лікування. Нагороди загиблих відсилали звідти батькам. Офіційна інформація про нагороди друкувалася у Віснику розпоряджень Міністерства оборони і Міністерства військових справ Австро-Угорщини. На підставі цієї інформації у запасному батальйоні вносилися відповідні записи у накази по кадрах, а також в особові справи.

Вдень почалася інтенсивна перестрілка між передовими позиціями противників, яка безперервно продовжувалася цілу ніч і весь наступний день. Періодично до неї приєднувалися артобстріли з обох сторін. На австро-угорських позиціях відбулися деякі передислокації: всі підрозділи 85-го полка зосередилися на горі Гайдошік.

Вечором по лінії фронту, поширюючись хвилею, прокотилися російські вигуки “Урра”, на тлі яких розпочалася інтенсивна рушнична тріскотня. Австро-угорці спочатку подумали, що противник зненацька почав атакувати. Але причина виявилася кращою: від росіян прийшов парламентар з пропозицією тимчасового припинення вогню для поховання мертвих. Австро-угорське командування дало сигнал сурмою припинити вогонь і по всіх підрозділах також закричали “Гурра”. Тепер уже росіяни вирішили, що противник пішов в атаку і відкрили вогонь, на який отримали також відповідь. Незважаючи на ці непорозуміння, парламентар з російського 58-го піхотного

полка¹ прибув у розпорядження 43-ї гонведської дивізії і переговори все-таки відбулися.

Була досягнута домовленість про припинення вогню на лінії фронту між населеними пунктами Цірокфалва і Нодь Полань у ніч з 30 квітня на 1 травня (між першою і п'ятою годинами). Було узгоджено, що, по можливості, тіла загиблих мають бути перенесені і поховані по різні боки від лінії фронту.

29 квітня вперше за останній тиждень ніч пройшла спокійно, без обстрілів. Цей час вояки 85-го використали для укріплення та розбудови своїх позицій на Гайдошіку. А зранку відбулася приємна і неординарна подія: до 85-го полку прибули журналісти з центральних угорських газет: Шімон (Simon) з "Pesti Hirlap" ("Пештські Новини") і Оплатка (Oplatka) з "Freie Presse". Вони оглянули і сфотографували полкові позиції, поспілкувалися з солдатами та офіцерами. Після цього командування полка запросило їх на товариський сніданок, де були гарячі страви і напої. Невдовзі ці сміливі журналісти опублікували у своїх виданнях великі статті про бої на горі Манілова. А журналіст Шімон відвідував полк ще раз через два роки, у 1917 р., на позиціях біля Висоцько.

На світанку від освітлювальної ракети загорівся ліс, що викликало певну занепокоєність на австро-угорських позиціях. На щастя, вітер дув у бік росіян. Але через півтори години вогонь сам по собі загас. Удень австро-угорці відкрили артилерійський вогонь по Козіалаті, на що росіяни відповіли тим же.

Зв'язковий офіцер дивізії доправив наказ командування армії, в якому було сказано, що захоплення Козіалати поки що відмінюється, але така задача в перспективі зберігається; завданням полка на даний момент є утримання позицій на Гайдошіку. Приємністю було і те, що 85-й полк у наказі армії отримав похвалу.

30 квітня. Підрозділи 85-го продовжували інтенсивні інженерно-саперні роботи по укріпленню траншей, бліндажів, встановленню мінних загороджень. Вдень активно працювала австрійська мортира. Полк був у повній бойовій готовності – на вечір очікувалася атака росіян.

Уночі наступило перемир'я для поховання загиблих. Враховуючи, що на ділянці фронту 85-го полка значних втрат не було, вояки відпочивали.

1 травня. Підрозділи 85-го продовжували розбудову мінних загороджень. Паралельно облаштовували і свій побут. Полкові сапери замаскували бліндаж полковника Баллінга зеленим гіллям, упорядкували терасу перед бліндажем, змайстрували там стіл і лавиці і прикрасили її живими лісовими квітами, з яких виклали лозунги "За нашого Короля", "За нашу Батьківщину", "За наш полк". Для командира це стало справжнім сюрпризом. На війні немає місця сентиментальностям. Але полковника справді поважали і любили як офіцери, так і солдати. Адже не одне солдатське життя збереглося завдяки його професіоналізму, витримці, тверезому

¹ 58-й Празький (по рос. Прагський) піхотний полк був заснований у 1831 р. Брав участь у придушенні Польського повстання 1830–1831 рр., у Кавказькій війні 1840–1846 рр., Російсько-турецькій війні 1877–1878 рр., Російсько-японській війні 1904–1905 рр. Свою назву отримав від назви передмістя Варшави – Прага, після участі у польських подіях. З 1857 по 1874 рр. шефом полка був генерал-ад'ютант граф Лідерс, один з командувачів російського експедиційного корпусу, направлено для придушення Угорської національно-демократичної революції 1848–1849 рр. З 1870 р. полк дислокувався у Миколаєві. У Першій світовій війні полк воював у складі Південно-Західного та Румунського фронтів. Був розформований у 1917 р.

розумові. Він любив і цінував свій полк, своїх вояків, весь час був і воював поруч з ними, переносючи всі тяготи і небезпеки військового життя.

2 травня. Доленосний день для всього Східного фронту, коли хронологічно завершилася Зимова Карпатська битва і почалася Горлицька операція. На цей день на продовольчому та матеріальному забезпеченні 85-го полка перебувало 2132 вояки та 314 коней; на озброєнні було 1869 рушниць та 9 кулеметів; з транспортних засобів було 63 вози та 2 велосипеди. По всій лінії оборони полка велися інтенсивні саперні роботи по зміцненню позицій: в землю вкопували дерев'яні колоди, між якими натягували колючий дріт. Зі штабу дивізії прийшла приємна звістка: старшому лейтенанту Бейлі Стоїшичу, який воював з перших днів війни, став справжнім героєм боїв на Маніловій, був двічі поранений, достроково присвоїли звання капітана.

Протягом наступних двох днів австро-угорська артилерія продовжувала обстрілювати росіян, активність яких помітно знизилася. Наказ штабу армії вимагав вести по всій лінії фронту вогонь з усіх видів зброї з метою створення у росіян хибної думки про австро-угорський наступ, який от-от розпочнеться. Паралельно з цим полк продовжував укріплювати свої позиції і встановлювати мінні поля. Капітан Вайс, командир саперного підрозділу, заклав зі своїми підлеглими 120 мін.

5 травня. Опівдні вояки 85-го отримали радісну звістку про перемогу під Горлицею. Настрій солдатів і офіцерів ще більше піднявся, коли прийшов наказ про заміну. Вони відчували, що надзвичайно важкий і виснажливий 2-місячний період запеклих боїв у Карпатах на межі людських можливостей, в холоді і недоїданні, постійній фізичній втомі, в снігу і багнюці, в окопах і бліндажах, з досі небаченими жахливими людськими втратами, завершується. Ввечері 85-й передав свої позиції 44-му піхотному полку та 3-му боснійському батальйону і уночі спустився у долину в резерв дивізії.

У боях на Козіалаті – Гайдошіку 85-й полк захопив 134 полонених, військовими трофеями стали 358 гвинтівок, з них 43 російських.

Втрати полка за період з 15 по 30 квітня становили: серед офіцерів – 3 хворих, серед солдатів – 13 убитих, 56 поранених, 67 хворих, 45 зниклих безвісти.

2.4. Участь 85-го піхотного полка у звільненні Галичини від російських військ (травень – вересень 1915 р.)

Наступальні бої весни – літа 1915 р.

Весною 1915 р., у той час, коли російське командування Південно-Західним фронтом кидало у Карпати всі наявні сили з метою прорватися на Угорську рівнину, до Будапешта та Відня, німецько-австрійське верховне командування готувало удар у Галичині. Для його проведення з найбільш боєдатних військ, які брали участь у боях у Франції, було сформовано 11-ту німецьку армію. Командував нею генерал-полковник Август фон Макензен. Разом з німецькими військами до майбутнього прориву готувалася і 4-та австро-угорська армія, що мала досвід боротьби з росіянами. Таким чином, у районі Горлиці – Тарнув (територія сучасної південно-східної Польщі) на 35-кілометровій ділянці фронту проти 3-ї

російської армії було зосереджено німецько-австрійські війська чисельністю в 126 тисяч багнетів, які вдвічі перевищували кількість російських солдатів і офіцерів. Перевага у легкій артилерії була у 3 рази, важкій – у 40, кулеметах у 2,5 рази.

Другого травня зранку австро-німецькі війська розпочали масований арт-обстріл російських позицій, після якого 11-та німецька і 4-та австро-угорська армії прорвали оборону 3-ї армії й розпочали наступ на схід. Командувач армією, генерал Р. Радко-Дмитрієв втратив управління своїми з'єднаннями, і російські війська почали відступати з Галичини з величезними втратами – у середньому 235 тисяч убитими та пораненими щомісяця (упродовж усієї війни ця цифра становила 140 тисяч). Відразу ж з Карпат, боячись оточення, почали відходити 11-та (командувач Д. Щербачов) і 8-ма (командувач О. Брусилов) російські армії.

Наступ успішно розвивався. 31 травня був звільнений Стрий, 3 червня – Перемишль, що мало велике морально-психологічне значення як для австро-угорців, так і росіян, для яких це був символ перемоги у Галицькій битві (серпень – вересень 1914 р.). 8 червня росіяни залишили Станіслав (нині Івано-Франківськ). Під час відступу між 3-ю та 8-ю російськими арміями виник розрив, яким уміло скористався Макензен. 19 червня німці взяли Немирів і впритул наблизилися до Рави-Руської. З півночі на Львів наступала 11-та німецька, із заходу – 3-тя, а з півдня – 2-га австро-угорські армії.

Щоб втримати столицю Галичини – Львів, Ставка російського головного командування 19 червня видала наказ про відхід всіх залишених частин зі Сандомира до Рави-Руської. Однак виконати його було уже неможливо, тому що дорога на Раву в той час уже знаходилася в руках австро-угорців. Командувачу 8-ї російської армії, генералу Брусилову була доручена оборона Львова на лінії його передмість з одночасною евакуацією російської цивільної адміністрації. 20 червня бої велися на підходах до міста. А в ніч на 22 червня VI австро-угорський корпус прорвав російську оборону і о 7-й годині ранку два корпуси 2-ї австро-угорської армії (віденський і будапештський) зайняли околиці Львова (Рясну-Руську, Скнилів, Брюховичі та Лису Гору). В обідні години до центру міста під овації тисяч львів'ян урочисто в'їхав командувач 2-ї армії генерал Бем-Ермолі. Окупація Львова, яка тривала майже 10 місяців, завершилася. Цей день вважається закінченням Горлицької операції, в результаті якої росіяни залишили Галичину і зупинилися на рубежі Холм – Володимир-Волинський – Броди – Бучач.

У цих буремних подіях, звільненні Львова та у битві за Галичину, брав участь і 85-й піхотний полк. Штурм і оборона гори Гонтова стала для нього завершальною бойовою операцією літнього військового походу 1915 р.

З 10 травня 1915 р. 85-й полк бере участь у наступальній операції. Рухаючись в авангарді 27-ї піхотної дивізії, під Зерниці¹ вибиває відступаючих росіян з ар'єргардних позицій.

16 травня наступ продовжується у північно-східному напрямку вже по території сучасного Мостиського району Львівської області. З 85-го та 25-го полків

¹ Колишнє лемківське село Жерниця у Лиському повіті Підкарпатського воєводства південно-східної Польщі.

формують штурмову групу під командуванням командира 85-го полковника Баллінга, яка атакує населений пункт Лутков (донині села не збереглося). Атака триває 8 годин. Загальні втрати полка становлять 40 % особового складу, водночас у полон взято 200 росіян. Російські підрозділи з інженерно обладнаних позицій потужно протидіють, але після артилерійської підтримки австро-угорці у рішучому наступі займають російські передові та основні оборонні позиції. На лівому фланзі вдається зайняти Тамановіце¹. Росіяни у запеклому протистоянні зосереджують тут усі свої резерви, вся територія знаходиться під вогнем їхньої артилерії. Вони проводять постійні контратаки. Два тижні у важких боях, без ротації, полк утримував зайняту територію і поніс великі втрати, особливо через артобстріли. Ще більшими були втрати під час наступу 2 червня на сусідню висоту Гай (299 м). У боях за Лутков – Тамановіце – Гай 85-й полк втратив убитими 220 солдат; серед офіцерів – 4 убитих, 10 поранених, 5 хворих.

Наступний триденний бій відбувся 12 червня за село Чишки², де 85-й у складі атакуючого угруповування з п'яти полків подолав серйозний опір росіян і звільнив цей населений пункт. Втрати 85-го у цих боях: 3 офіцери загинули, 3 були поранені, серед солдатів – 100 убитих.

Наступ продовжується до 17 червня, коли полк підходить до Янова³, де росіяни зайняли оборонні позиції. Після обіду наступного дня після артпідготовки піхота йде в наступ. 85-й полк підходить до млина в районі Янівського ставу (озера) та залізничного насипу з незначними втратами (кілька загиблих і 38 поранених). З метою утруднення їх подальшого просування росіяни відкрили озерні шлюзи, внаслідок чого утворився непрохідний водяний потік шириною 8–10 метрів. Атака застрягла. Надвечір надійшло поповнення – прибув 11-й маршовий батальйон під командуванням капітана Сатмарі з підрозділом полкових музикантів. Настрій вояків піднявся – наступ буде продовжено. Адже при відступі чи обороні музика мовчить, музиканти полишають свої інструменти і переводяться на передову у бойові частини.

19 червня після обіду серед наступаючих на Львів німецьких та австро-угорських частин рознеслася радісна звістка – на фронт прибув німецький кайзер Вільгельм II. Відразу ж після прибуття кайзер разом з командувачем 11-ї німецької армії генерал-полковником Макензенем та командиром 27-ї дивізії генералом Кошаком оглядають підрозділи. Спочатку обходять артилерійські позиції, висловлюють похвалу артилеристам. Потім рушають до піхотних частин. Кайзер розмовляє з командиром дивізії, на питання, який полк найкращий у його дивізії, звучить відповідь – “вісімдесят п'ятий”. На честь кайзера всі артилерійські батареї відкрили показовий вогонь по позиціях противника, де здійнялися хмари диму. Пізно ввечері розвідгрупа доповіла, що росіяни залишили свої позиції і відступили. Отримавши цю позитивну звістку, сапери вирушають уперед і протягом ночі до ранку наводять понтонну переправу через штучно створену водну перепону.

21 червня на світанку полк рухається до передмість Львова в резерві дивізії. Попереду наступають 25, 34 і 67-й піхотні полки. Російські війська зосередилися

¹ Нині с. Тамановичі Мостиського району Львівської області.

² Нині с. Чішки Мостиського району Львівської області.

³ Нині смт Івано-Франкове Яворівського району, за 22 км західніше Львова.

в усіх лісах навколо міста. Австро-угорці проводять по них масований артобстріл. Один батальйон 85-го полка приєднують до штурмової групи, яка має наступати у підніжжя львівської Лисої Гори. Вночі – затишшя. Підрозділи готуються до застрашнього наступу.

22 червня на світанку командиру 85-го полковнику Баллінгу підпорядковують ще один (25-й) полк і наказують наступати на Чорну і Лису Гори у передмісті Львова. Росіяни без бою залишають свої позиції і уже о 10-й годині ранку австро-угорські підрозділи займають передмістя Львова. Не затримуючись, група полковника Баллінга продовжує переслідувати відступаючого противника. В усіх населених пунктах місцеві жителі з великою радістю і квітами зустрічали австро-угорські війська.

Наступного дня наступ продовжується. Напрямок атаки – село Барщовіце¹. Вдається захопити половину цього населеного пункту, але подальше просування неможливе через активний опір та контратаки росіян із застосуванням артилерійського вогню. Австро-угорці окопуються і тут тривають важкі позиційні бої до 29 червня.

Протягом цих декількох днів відбулися драматичні для 85-го полка події. Під час однієї з контратак росіянам вдалося захопити в полон 200 австро-угорських солдатів і 4 офіцерів. А 25 червня загинув полковник Фрідеш Баллінг, який командував 85-м полком вісім важких місяців (призначений 26 жовтня 1914 р. у званні підполковника). У той день він обговорював з командирами план наступу наступного дня, після чого оглядав бойові підрозділи. Саме в цей момент російська артилерія почала свій обстріл, внаслідок якого полковник Баллінг отримав осколочне поранення в голову і, не приходячи до свідомості, опівночі помер. Звістка про це миттєво рознеслася по підрозділах 85-го та сусідніх полків і дуже засмутила солдатів і офіцерів. Баллінг користувався великою і справжньою повагою у військах і заслужив її реальною участю в боях, вмінням грамотно керувати підрозділами, при цьому берегти людей.

Запланований на 26 червня наступ був відмінений у зв'язку з трагічною загибеллю командира. Поховали полковника Баллінга з військовими почестями у селі Пікуловіце². На похоронах були присутні командир 27-ї піхотної дивізії генерал Кошак, який промовив прощальне слово, командири сусідніх полків і вільний від бойового чергування особовий склад. 28 червня новим командиром 85-го полка був призначений полковник Рудольф Пфальц.

Загалом у боях за Барщовіце загинуло 200 солдатів 85-го, серед офіцерів 3 загинули, 9 були поранені, 4 попали в полон.

Наступ розпочався 30 червня у північному напрямку і відбувався по території сучасних Буського і Кам'янка-Бузького районів Львівської області. Протягом трьох днів 85-й полк вів важкі бої біля села Хреньов³. Потім утримував позиції на

¹ Нині с. Борщовичі Пустомитівського району, 20 км східніше Львова.

² Нині с. Пікуловичі Пустомитівського району, в 15 км на схід від Львова.

³ Нині – с. Хренів Кам'янка-Бузького району Львівської області.

висоті 262 біля Ржепньова¹, піддаючись безперервним артобстрілам. 10 липня у ліс біля села Желехов² прибув 12-й маршовий батальйон, який поповнив поріділі внаслідок безперервного наступу ряди 85-го полка. В саме село заходить було заборонено – там виявлена холера³.

У ніч на 12 липня полк вирушає у напрямку річки Буг з метою її форсування до села Ракобити⁴. Але тут зустрів сильний опір від елітних російських підрозділів і протягом трьох днів вимушений був відбивати їх контратаки. Тут австро-угорці уже відчували, що бойовий дух противника упав. Від двох російських солдатів-перебіжчиків командування дізналося, що на цій ділянці фронту воюють 9, 10 і 12-й піхотні полки⁵ 3-ї піхотної дивізії російської армії.

Вечором 15 липня полк був замінений 302-м і 409-м полками гонведу і направлений знову в район Желехова, де відпочивав протягом трьох днів у шатровому таборі. Погода була зовсім не літньою, похмурою та дощовою. Натомість настроїв у вояків, навпаки, був піднесений під впливом радісних новин про перемоги по усій лінії фронту. Приємним і несподіваним сюрпризом стала музика полкового військового оркестру по вечорам, коли вояки лягали спати.

¹ Нині – с. Ріпнів Буського району Львівської області.

² Нині – с. Стрептів Кам'янка-Бузького району Львівської області.

³ Влітку 1915 р. у 2-й армії було зареєстровано 7351 інфекційний хворий, серед яких 2092 (28,5 %) хворіли на черевний тиф, 797 (10,8 %) – на дизентерію, 744 (10,1 %) – холеру, 42 (0,6 %) – висипний тиф. Найвищою смертність була при холері (26,9 %), далі при висипному тифі (21 %), дизентерії (13,1 %), найнижчою при черевному тифі (8,2 %).

⁴ Нині с. Ракобовти Буського району Львівської області.

⁵ **9-й Інгерманландський імператора Петра Першого піхотний полк.** Один із перших і самих почесних полків Російської імперії, указ про формування якого підписав особисто Петро I у 1703 р. Полк брав участь майже у всіх війнах, які вела Росія на західному напрямку протягом XVIII, XIX і XX сторіч: у Північній війні зі шведами (1700–1721 рр.), в тому числі у штурмі Нарви (1704 р.), Полтавській битві (1709 р.), Прутському поході (1711 р.), Гангутському бою (1714 р.), у трьох Російсько-турецьких війнах (1787–1791 рр., 1806–1812 рр., 1877–1878 рр.); війні з революційною Францією (1799 р.), Наполеонівських війнах (1805–1807 рр.), Вітчизняній війні 1812 р. (в т.ч. Бородинській битві), Закордонних походах 1813–1815 рр.; придушенні обох польських повстань (1830–1831 рр. та 1863 р.); Російсько-японській війні (1904–1905 рр.). У Першій світовій війні полк з самого початку. За бойові досягнення при штурмі Варшави полк був нагороджений відзнаками на шапки “За Варшаву 25 і 26 Августа 1831 г.". Місце дислокації: Нижній Новгород (до 1892 р.), Калуга (1892–1914 рр.). Розформований у березні – квітні 1918 р.

10-й Новоінгерманландський піхотний полк. Сформований у 1790 р. Брав участь у трьох Російсько-турецьких війнах 1787–1791 рр., 1806–1812 рр., 1877–1878 рр. (визволення Болгарії від османського гніту); Наполеоновських війнах (в т.ч. у битві при Аустерліці у 1805 р.), Вітчизняній війні 1812 р. (в т.ч. Бородинській битві), Закордонних походах 1813–1815 рр. (в т.ч. Лейпцизькій битві); придушенні обох польських повстань (1830–1831 рр. та 1863 р.) та Угорської національно-визвольної революції 1848–1849 рр.; Російсько-японській війні (1904–1905 рр.). У Першій світовій війні полк з перших днів. Місце дислокації: Калуга. Розформований у березні 1918 р.

12-й Великолуцький піхотний полк. Сформований 17 січня 1811 р. в Криму. У Вітчизняній війні 1812 р. безпосередньої участі у бойових діях не брав, але супроводжував транспорти до діючої армії. Брав участь у Закордонних походах 1813 р. (блокада фортеці Модлін, Лейпцизька битва, блокада Гамбурга та Магдебурга), у придушенні польських повстань 1831 і 1863 рр. Особливо відзначився при штурмі Варшави в серпні 1831 р., за що 6 грудня (у подальшому цей день став полковим святом) був нагороджений відзнаками на шапки з надписом “За Варшаву 25 і 26 Августа 1831 г.". Учасник Російсько-турецької війни 1877–1878 рр. У Першій світовій війні з серпня 1914 р. Розформований в кінці 1917 р.

3 18 липня 85-й полк був підпорядкований IV корпусу і як резерв направлений західніше Кам'янки-Струмислової¹. До кінця місяця полк очікував наказ про переправу через Буг, яка постійно відкладалася – спочатку планувалася на 21 липня, потім на 23-тє, 26-те і нарешті була призначена на 31 число в районі села Батятице². Весь цей час підрозділи полка знаходилися у постійному русі, маршируючи від одних позицій для форсування Буга до інших. При цьому неодноразово потрапляли під артилерійські обстріли, а 29 липня зазнали нападу росіян, який успішно відбили.

5 серпня 85-й полк займає позиції в районі села Таданіє³ і протягом трьох тижнів (до 27 серпня) веде позиційні бої з росіянами, які вперто оборонялися. 10 серпня російська важка артилерія піддала пекельному обстрілу позиції полка, від якого загорівся пивний завод у Тадані. Від артилерійського вогню росіян найбільше ж постраждала Кам'янка-Струмислова, де вони обстріляли навіть красиву Струмилівську церкву. Загалом, відступаючи, росіяни підпалювали усі населені пункти, які залишали, а те, що вціліло зруйнували або пошкодили артилерійським вогнем.

29 серпня полк двома тактичними групами атакує укріплений район, що знаходився на підвищенні південно-східніше села Топоров⁴. Тут росіяни ґрунтовно підготувалися до оборони – перед своїми позиціями вони створили водяний рів, загативши невеличку річку, що протікала тут. На окраїні села біля єврейського цвинтаря облаштували кулеметні гнізда, перед якими простяглася лінія окопів з гранатометами. Тому з першого разу оволодіти Топоровим австро-угорцям не вдалося. Основна атака була призначена на 31 серпня. Уночі розпочалася артпідготовка, яка подавила артилерію противника. Через годину почалася атака. Основний удар наносився на вузькому 700-метровому відрізьку в районі Топоровської синагоги. Артилерія продовжувала підтримувати наступаючих, переносячи свій вогонь вглиб російських позицій. Такими спільними узгодженими діями австро-угорцям вдалося прорвати лінію оборони противника і окопатися за синагогою. Вечором, із настанням темноти, росіяни залишили свої позиції і відступили.

У боях за Хреньов, Таданіє, Топоров (з 30 червня по 30 серпня) полк втратив лише вбитими 150 чоловік.

3 31 серпня протягом двох тижнів 85-й рухається далі пішим маршем без бойових сутичок з короткими перепочинками спочатку до Бродів і Радзивілова⁵, а потім переходить на територію сучасної Тернопільської області, проходячи через Новий Почаїв⁶ до села Заложце⁷.

¹ Нині – м. Кам'янка-Бузька, районний центр у 43 км на північний схід від Львова.

² Нині – с. Батятичі Кам'янка-Бузького району Львівської області.

³ Нині – с. Таданіє Кам'янка-Бузького району Львівської області.

⁴ Нині – с. Топорів Буського району Львівської області.

⁵ Нині – м. Радивилів, райцентр Рівненської області у 100 км на південний захід від Рівного.

⁶ Нині – м. Почаїв Кременецького району Тернопільської області.

⁷ Нині – смт Залізці Зборівського району Тернопільської області.

Бої за гору Гонтова (15–18 вересня 1915 р.)

14 вересня полк дійшов до села Заложце, неподалік від австрійсько-російського кордону, де і заночував. Весь час було чути канонаду від запеклого бою, який протягом дня і ночі йшов біля села Гонтова та на висоті 424 (гора Гонтова⁸), що височіла над ним. Ця стратегічна висота, яка домінувала над навколишньою місцевістю, переходила з рук у руки декілька разів. У битві з обох сторін були задіяні не тільки піхотні частини, але й артилерія та кавалерія. Вечором 8-й гусарський полк⁹ 4-ї кавалерійської дивізії стрімкою атакою зайняв висоту, але утримати її не зміг, протягом ночі росіяни її відбили.

Гора Гонтова на цей момент уже була свідком бойових дій Першої світової війни. Адже з 1773 р. (після розпаду Речі Посполитої) біля неї проходив кордон між Австрійською (згодом Австро-Угорською) та Російською імперіями. На самій горі була митниця і прикордонний пост. У полях поблизу гори відбулася одна з перших сутичок війни – у серпні 1914 р. російська кіннота несподівано атакувала австрійських прикордонників.

Зранку 15 вересня 85-й піднімають по тривозі з наказом негайно вирушати і остаточно відвоювати Гонтову. Об 11-й годині полк зайняв свої стартові позиції для наступу, який був запланований на післяобідній час. О 16.00. почалася арт-підготовка, на яку росіяни відповіли тим же. Солдати і офіцери з хвилюванням та нетерпінням чекали наказу на штурм. Перед ними простиралася величава гора Гонтова. Дивлячись на неї, ті, хто брали участь у штурмі гори Манілової в Карпатах у лютому 1915 р., передчували, що тут також відбудеться щось особливе, яке запам'ятається назавжди... Тим, хто залишиться живими...

І ось о 17-й годині надходить наказ: 85-й повинен штурмом оволодіти висотою. Вояки піднялися в атаку і чимдуж побігли вперед. Їх підтримали всі кулеметні підрозділи, які відкрили фланговий вогонь по російським окопам. Росіяни відповіли кволим артилерійським обстрілом. Розуміючи, що час у даний момент на вагу життя і смерті, австро-угорці швидко долають відстань, стрімко наближаючись до позицій противника. В цей момент атакуючі застосовують гранати. Після вибухів, в диму 85-ті заплигують у російські окопи. Починається жорстокий рукопашний бій. Росіяни не витримують: ті, хто залишився в живих, здаються в полон або від-

⁸ Гонтова гора (висота 424 м) – одна з найвищих вершин Подільського товтрового кряжу (нині – це комплексна пам'ятка природи місцевого значення, розташована на межі Зборівського і Збаразького районів Тернопільської області між селами Мильне і Мала Березовиця).

⁹ 8-й імператорський і королівський Богемський драгунський полк імені графа Монтекукколі. У 1914 р. штаб і 1-й дивізіон полка базувалися у Ярославі, 2-й дивізіон – у Радимно, а запасний ескадрон – у Пардубіце. Національний склад (на 1914 р.): 58 % чехів, 42 % – інші національності. Полкова мова – чеська. Повний склад полка – 37 офіцерів і 874 драгуни. Мобілізаційний округ: Прага. Це один з найстаріших полків австро-угорської армії, створений ще у 1618 р. в Австрійській імперії. Брав участь у Тридцятирічній війні, Австро-турецькій війні 1663–1664 рр., Франко-голландській війні 1672–1678 рр., Великій турецькій війні, Російсько-турецькій війні 1735–1739 рр., у війнах за іспанську, польську, австрійську і баварську спадщину, Семирічній війні, у Наполеонівських війнах 1794–1814 рр., придушенні революції 1848–1849 рр. в Австрійській імперії, Австро-прусській війні. У Першій світовій війні з перших днів. Розформований у 1918 р.

ступують. Цей бій тривав 6 годин, висота була захоплена; в полон потрапило 180 російських солдатів, трофеями стали 4 кулемети.

Після виснажливого кровопролитного бою, в якому 85-й полк також зазнав чималих втрат, часу на розслаблення, тим більш на відпочинок – не було. Всі розуміли, що росіяни не змиряться і будуть намагатися відвоювати висоту. Тому треба було негайно закріплюватися на позиціях. Ситуація ускладнювалася ще й тим, що внаслідок успішної атаки полк відірвався від сусідів з флангів (29-го і 33-го піхотних полків), які опинилися внизу, у підніжжя і не міг розраховувати на їхню підтримку, опинившись, фактично, під загрозою оточення. Ця ситуація не була секретом і для росіян.

Довго чекати на першу контратаку не довелося. Протягом наступної ночі росіяни здійснили 7 контратак, щоразу пробуваючи оточити підрозділи полка. По центру атаки весь час захилялися. Але на лівому фланзі противнику вдалося вдертися на позиції, почався нічний рукопашний бій. Більшого жахіття, ймовірно, неможливо вигадати. Ветерани щось подібне пережили на Маніловій, але, здається, тоді ця маскра була на грам легшою. Адже зимова завірюха дещо приглушувала крики воюючих та стогін пораниених, а сніговий покрив дозволяв мінімально орієнтуватися і бачити противника. Натомість тепер осіння пільма зробила неможливим відрізнити свого від чужого, а нічна тиша удесятерила жажливі звуки бою. Тому невдовзі вояки перемішалися і почали вбивати своїх. У відчаї росіяни почали кричати на чотирьох мовах (російській, німецькій, угорській і навіть на румунській): “Не стреляй! Ne löjj! Feuer einstellen! Obzescsincs! Fünfundachtzig!” У відповідь австро-угорці почали кричати номер свого полка: “Вісімдесят п’ятий!” Росіяни, коли зрозуміли це, також почали кричати “Вісімдесят п’ятий”, щоб захистити себе від багнетів, тому що відчували перевагу австро-угорців. Від цього плутанина ще більш зросла. Цей нічний рукопашний бій тривав цілу годину, допоки росіян не вибили з позицій і вони відступили. На правому фланзі події для полка розгорталися за гіршим сценарієм. Тут росіянам вдалося обійти і оточити дві роти і захопити 140 солдатів у полон.

Загалом, незважаючи на шалений тиск, вибити підрозділи полка з Гонтової росіянам так і не вдалося. 85-й утримував свої позиції до 18 вересня, коли був замінений. За ці три дні його загальні втрати убитими, пораниеними та полоненими становили 45 % особового складу. Командувач корпусу генерал Гефер у військово-му зведенні відзначив героїчну боротьбу полка в боях за висоту Гонтова, високо оцінивши мужність вояків у штикових атаках і рукопашному бою. Багато офіцерів і солдатів були нагороджені за військову доблесть. А командир полка полковник Пфальц отримав особливу нагороду – орден Леопольда¹.

23 вересня полк наступає в районі населених пунктів Лопушно² та Ростокі³. Атака триває 7 годин. Загальні втрати – 40 % особового складу.

¹ Орден Леопольда – військова нагорода, яку затвердив 1808 р. австрійський імператор Франц I Габсбург на честь свого батька Леопольда II, короля Угорщини. Це була дуже почесна нагорода, якою відзначали офіцерів австро-угорської та німецької армій у Першій світовій війні. Останнє нагородження відбулося 1 листопада 1918 р. Після розпаду Австро-Угорської імперії нагороджень більше не відбувалося.

² Нині село Лопушне Кременецького району Тернопільської області.

³ Нині село Розтоки Кременецького району Тернопільської області.

Позиційні бої на річці Іква

(25 вересня 1915 р. – 10 червня 1916 р.)

3 жовтня 1915 р. фронт зупинився, розпочалася позиційна війна, яка тривала 8 місяців (до червня 1916 р.). 85-й полк знаходився на одній оборонній лінії біля села Лосятин¹ вздовж берега ріки Іква², де відбувалися позиційні бої. Інтенсивність бойових дій різко впала: окрім періодичних перестрілок та взаємних розвідувальних заходів, великих боїв не було. Тим не менш, за цей період полк втратив лише вбитими 250 чоловік, які були поховані на військовому цвинтарі біля села (до нинішніх днів не зберігся).

Почалася зовсім інша, окопна, шанцева війна, яка сприяла запровадженню у бойову практику принципово нових методів ведення збройної боротьби, нових технічних засобів, змінила сам дух війни.

В умовах “стаціонарної” війни на перший план вийшло вміння нести патрульну службу, вести снайперську стрільбу, встановлювати загородження з колючого дроту та рити траншеї. З’явилися і нові види зброї – міномети, здатні вести нависний вогонь фугасними мінами по закритих цілях, а також гранати, перші взірці яких виготовлялися з простих консервних банок й пляшок. Іноді відстань між окопами противників не перевищувала ста кроків, і будь-які переміщення у денний час миттєво викликали вогонь. Тому активні бойові дії починалися з настанням темряви. По нічийній землі обережно повзком рухалися патрулі, намагаючись розвідати, що відбувається в окопах противника і як надійно вони охороняються. Іноді виповзали диверсійні групи для захоплення “язика” з метою отримання достовірної інформації. Багато часу займало у солдатів відновлення дротяних загороджень та укріплення позицій. Запаси води, провіанту, боєприпасів доводилося тягнути на собі по нескінченним ходам сполучення, що розходилися далеко від передової. Майже не затихав гуркіт гармат, а нічне небо над окопами постійно освітлювали ракети.

Але для 85-го полка війна на Ікві пройшла без великих бойових сутичок. Росіяни часто тривожили лінію оборони несподіваними артобстрілами, переважно удень. Цілями були, як правило, невеликі групи солдатів, які опинялися на відкритому просторі, або гурти коней, що паслися. Але у порівнянні з минулими боями, загальна обстановка на Ікві характеризувалася відносною тишею. Солдати і офіцери нарешті отримали можливість відносного відпочинку, тому більшість з тих, хто не був на варті, спали в траншеях, частина займалася подальшим облаштуванням і ремонтом (після артобстрілів) окопних позицій.

За період позиційної війни на Ікві особовий склад полка з місяця в місяць кількісно збільшувався за рахунок прибуття п’яти маршових батальйонів з Балашдьярмата з рекрутами з Мараморощини та Угочанщини. На 12 квітня 1916 р. у полку нараховувалося 3377 вояків, з них озброєних – 3079, несли службу на передових позиціях 2433, у відпустці перебував 41. На кінець весни 1916 р. в полку було чотири потужних батальйони, кулеметні і саперні підрозділи.

¹ Нині село Лосятин Кременецького району Тернопільської області.

² Іква – річка в Україні, в межах Бродівського району Львівської області, Кременецького району Тернопільської області та Дубенського і Млинівського районів Рівненської області. Права притока Стиру (басейн Дніпра). Довжина Ікви 155 км, ширина річища від 5 до 25 метрів, глибина 0,5–2,2 м. Бере початок у селі Черниця Бродівського району.

Навесні 1916 р. мав місце неприємний для полку інцидент. Двоє солдатів вирішили втекти до росіян, але вночі заблукали і стикнулися зі своїм патрулем. Для відлякування інших цих двох втікачів, на власну відповідальність полка, наступного дня було розстріляно, а про подію донесено вищому керівництву. Цей факт став причиною того, що 85-й полк на певний час був занесений міністерством оборони до чорного списку неблагонадійних підрозділів. Як дисциплінарні штрафні санкції були заборонені відпустки, а також введено цензурування листів рядового складу. Повторення подібних фактів більше не було. Тому через деякий час керівництво полка подало клопотання до військової канцелярії міністерства оборони про зняття обмежень та підозр у неблагонадійності, яке було задоволено.

Але не лише цей факт став причиною таврування 85-го полка, який до цього часу був на хорошому рахунку і не раз був відзначений вищим командуванням за військову доблесть та бойові звершення. Весною 1916 р. Великодні свята у православних і католиків співпали. З обох сторін фронту запанувала тиша і почали відбуватися стихійні братання. Вони мали місце не лише на тих ділянках фронту, де знаходилися австро-угорські полки, в яких служило багато українців, але і там, де їх були одиниці.

Степан Ключурак служив офіцером у 38-му піхотному полку, який формувався з угорців і в меншій кількості німців, з околиць Будапешта і сусідніх міст. За його свідченням в полку тільки він і його земляк з Ясіня Олександр Бачинський володіли українською мовою. От як описує Ключурак у своїх спогадах "До волі" братання на Великдень 1916 р. на Російському фронті.

"У 1916 році православний Великдень зійшовся разом з католицьким, тому це велике свято святкували обидва фронти разом. На тому відтинку, де стояв наш полк, в деяких місцях нас ділило від фронтової лінії росіян не більше 100–150 кроків. До нас часто доносився з російської сторони голос пісень. Ми з захопленням прислухались хорovому співові. Такі концерти російських фронтових вояків повторялися часто, і в такий час перестрілка зупинялася. Виявилось, що перед нами стояли частини, в яких переважали українські вояки. Це вони давали нам ці цікаві концерти. На Великдень у неділю до полудня, ми почули величну пісню "Христос Воскрес!" Незадовго на російських окопах появилися білі прапорці і з окопів висунулось декілька вояків. Коли вони побачили, що їм не грозить небезпека, бо з нашої сторони не впав жодний постріл, за їх прикладом пішла решта вояків, яка розтяглась вправо і вліво по цілому їхньому фронтові, відокремилось п'ять вояків, які перелізли колючі дроти і прийшли аж до наших окопів. Я ще з двома нашими вояками пішов їм назустріч. Один з них, подаючи мені руку, від імені їхніх вояків побажав нам, нашим старшинам і воякам щасливих і радісних Великодніх Свят та щоб ми здорові вернулись у свої рідні сторони. Він говорив до мене по-російськи, а коли я повторив ті самі побажання по-українськи, він здивовано сказав по-українськи: "Як видно, на обох фронтах воюють українці одні проти одних". Після того ми розговорились по-своєму. Як ми так взаємно вітались, уся маса вояків з російської сторони рушила до нас, на що наші вояки відповіли в той самий спосіб. Настала хвилина взаємних привітань, обіймів і радості, і люди, яких війна зробила кровожерними звірами, стали знову людьми. Думаю, що ніяка дисципліна, ані сила не змогла б перешкодити цій нормальній поведінці людей, яких єднала однакова доля. Ми вертались у свої окопи з подарунками: ро-

сійська делегація обдарувала нас білою, мов сніг, паскою. Ми не могли віддячитись їм в той самий спосіб, бо у нас не було білого хліба. Ми обдарували їх румом, якого у нас було досить. Це фронтове братання кінчилось тим, що російські старшини відвідали нас офіційно. Наші з тактичних причин впоїли їх до безтями, щоб вони не пам'ятали, що у нас бачили. Увечері їхні співаки вийшли на свої окопи і хором проспівали декілька пісень. В такий спосіб святкували російський і наш фронти Великодні свята в 1916 році в добі повного розпалу Першої світової війни. І другий день, майже до вечора, пройшов мирно, не було ніякої стрілянини. Як російські, так і наші вояки проходили спокійно поблизу своїх окопів. Коли однак вище командування австро-угорської армії довідалось про взаємне братання, зразу наказало обстрілювати окопи російського фронту, а нам, старшинам, погрозило слідством за недодержання дисципліни”.

Позиційна війна вплинула на психологічний стан вояків. Тут на березі Ікви, вдалині від своїх домівок, на краю імперії, без активних бойових дій, коли безпосередня загроза смерті стала може трошки меншою, солдати почали ще більше сумувати за рідним домом, за своїми сім'ями. Зберігся вірш, написаний невідомим вояком 85-го полку, а можливо це була і спільна солдатська творчість, який був покладений на ноти і став полковою піснею полка під час позиційної війни на Ікві¹.

Volhynia felett hideg szelek járnak
Meleg sóhajtások haza felé szállnak.
Révedező szemmel szép hazámat látom,
Tereád gondolok, én szomszós párom.

Ez a kis fehér ház de messzevan innen,
Itt az Ikvapartján olyan árva minden,
Muzska fegyver tüzét elviselem könnyen,
De ha rád gondolok, kúsordul a könnyem.

Вітри холодні віють на Волині,
Мої ж зітхання теплі линуць у мій рідний дім.
Очима мрійними я бачу свою любу Батьківщину,
Й з любов'ю думаю про мою засмучену половину.

Наскільки ж він далеко звідси,
Маленький білий домик мій.
А тут на березі річки Ікви
Усе так сумно, душевний біль.

Спокійно стерплю я
Смак російської зброї.
Але, коли думаю про Тебе,
Вологими стають очі мої².

¹ Наведений у книзі Матяша Шандора “A Máramaros-Ugocsa megyei 85-ik gyalogezred története 1914–1918”.

² Варіант перекладу на українську мову автора книги Юрія Фатули.

2.5. Участь 85-го піхотного полка в боях під час російського Брусиловського наступу 1916 року

“Брусиловський прорив” вважається найбільш вдалою наступальною операцією російського Південно-Західного фронту проти австро-угорських і німецьких військ у роки Першої світової війни. Ця єдина операція війни, названа не за місцем подій, а за прізвищем полководця, була проведена чотирма арміями під командуванням генерала Олексія Брусилова з 4 червня до 20 вересня 1916 р. на фронті від Луцька до Чернівців.

Переважаючи противника в піхоті у 2–2,5 рази, артилерії у 1,5–1,7 раза, російські війська досить легко прорвали на широкому фронті оборону австрійських військ. 7 червня 8-ма армія під командуванням генерал-лейтенанта О. Каледіна взяла Луцьк, а 18 червня 9-та армія під командуванням генерала П. Лечицького оволоділа Чернівцями.

Наступ продовжувався безупинно і з неослабною силою. Південно-Західний фронт завдав поразки австро-угорській армії, фронти при цьому просунулися від 80 до 120 км вглиб території противника. Війська Брусилова зайняли майже всю Волинь, Буковину й Південну Галичину і знову підійшли до карпатських перевалів.

Австро-німецьке командування змушене було перекинути на Східний фронт із Франції та Італії 34 дивізії (переважно німецькі). У середині вересня російські війська зупинилися на лінії Золочів – Галич – Станіслав – Ворохта. Наступати далі вони були уже не в змозі через те, що їх не підтримали армії інших фронтів, почалися перебої з боєприпасами і вони зустріли потужний опір перекинутих із Західного та Італійського фронтів підкріплень.

Австро-Угорщина й Німеччина втратили понад 1,5 мільйона вбитими, пораненими і зниклими безвісти (убитих і померлих від ран – 300 000, полонених понад 500 000), росіяни захопили 581 гармату, 1795 кулеметів, 448 бомбометів і мінометів. Величезні втрати, яких зазнала австро-угорська армія, підірвали її боєздатність. Війська Південно-Західного фронту втратили вбитими, пораненими і зниклими безвісти близько 500 000 солдатів і офіцерів, з яких 62 000 убитими й померлими від ран, пораненими та хворими – 380 000, зниклими безвісти – 40 000.

Брусиловський прорив, який зарубіжні воєнні історики вважають найвдалішою бойовою операцією росіян за всю війну, істотно вплинув на її хід. Німецьке командування змушене було остаточно припинити наступ на Верден (Франція) і перейти до позиційної війни. Італія була врятована від поразки, яка їй загрожувала, а Румунія вступила у війну на боці Антант. Але російське командування не змогло використати Брусиловський прорив для перелому ходу війни на користь Росії. Деякі іноземні історики вважають, що внаслідок цього революція в Росії стала неминучою.

За вісім місяців позиційної війни з жовтня 1915 р. проти армій Брусилова австро-німецькі союзники створили потужну, глибоко ешелоновану оборону. Вона складалася з трьох смуг, віддалених одна від одної на 5 км і більше. Найсильнішою була перша з 2–3 ліній окопів, загальною довжиною 1,5–2 км. Основу її становили опорні вузли, в проміжках – суцільні траншеї, підступи до яких прострілювалися з флангів, на всіх висотах – доти. Від деяких вузлів йшли вглиб відсічні позиції, так

що й у випадку прориву атакуючі потрапляли в “мішок”. Окопи були з козирками, бліндажами, сховищами, вритими глибоко в землю, з залізобетонними склепіннями або перекриттями з колод і землі товщиною до 2 м, здатними витримати будь-які снаряди. Для кулеметників встановлювалися бетонні ковпаки. Перед окопами тяглися дротяні загородження (2–3 смуги по 4–16 рядів), на деяких ділянках через них пропускався струм, підвішувалися бомби, ставилися міни. Дві тилових смуги були обладнані слабше (1–2 лінії траншей). А між смугами і лініями окопів влаштувалися штучні перешкоди – засіки, вовчі ями, рогатки. Австро-німецьке командування вважало, що таку оборону без значного посилення російським арміям не прорвати, і тому наступ Брусилова для нього був повною несподіванкою.

Бій за Тарнавку¹

(15 червня 1916 р.)

8 червня 1916 р. полковник Пфальц отримав наказ: 10 червня здійснити марш з половиною полка (два батальйони) на північ до населеного пункту Гай², де поступити як резерв в розпорядження 18-го корпусу. Командування підрозділів 85-го полка, які залишалися на Ікві, було покладено на підполковника Францла.

13 червня група Пфальца перемістилася далі, з Гаю до села Іваніски³, очікуючи нових наказів. Солдати і офіцери уже знали, що між Дубно і Луцьком відбуваються важкі бої, канонаду від яких вони чули ще на Ікві. Всі розуміли, що скоро вони також вступлять у бій.

Довго чекати не прийшлося. 15 червня зранку з боку села Тарнавка почала доноситися артилерійська канонада. За даними розвідки росіяни біля села і на північ від нього зосередили велику кількість піхоти і кавалерії. Не було сумнівів у тому, що на цьому напрямку противник планує прорвати фронт. На північно-східному краю Тарнавки оборону тримали підрозділи 16-го піхотного полка ландверу. Їх атакували чотири піхотні батальйони, за якими були введені значні резерви. Австрійці не змогли утримати свої позиції і росіяни захопили північну частину Тарнавки.

Групу Пфальца підняли по тривозі з наказом відбити російську атаку і локалізувати прорив противника силою лише одного батальйону. Австро-угорське командування ще не усвідомлювало загрозу у цій ситуації. Один батальйон швидко рухався до поля бою, але по ньому відкрили сильний артилерійський та кулеметний вогонь. Тим часом бойова обстановка погіршилася ще більше: росіянам вдалося розширити місце прориву і зайняти південну частину села. В такій ситуації атакуючі підрозділи 85-го не лише не змогли наступати, але не були навіть у змозі утримати й зайняті позиції. Полковник Пфальц самостійно, без наказу згори, терміново ввів у бій свій другий батальйон (невдовзі з відповідною вимогою надійшов і наказ). Командування зрозуміло небезпеку великомасштабного прориву фронту. Тому всім австро-угорським частинам була поставлена задача за будь-яку ціну зупинити подальший наступ росіян. Зав'язався кривавий рукопашний бій. “Обстріляні” вояки 85-го пригадали Манілову, Гонтову, Лопушно... У росіян зна-

¹ Нині село Зарічне Радивилівського району Рівненської області.

² Нині село Гай Радивилівського району на півдні Рівненської області.

³ Нині село Іванівка Радивилівського району Рівненської області.

чна чисельна перевага, австро-угорці відступають, обидві сторони несуть важкі втрати.

В обідню пору сталася бойова подія, яка запам'яталася усім. З лісового масиву, що знаходився біля Тарнавки, на відступаючі та зморені підрозділи 85-го полка зненацька вискочив великий загін російських козаків. За їхніми активними рухами, новою, чистою формою було зрозуміло, що це свіжий підрозділ, введений в бій з резерву. На великій швидкості, з гиканнями та свистом, з виставленими уперед списами, розмахуючи шаблями, козаки ринулися на австро-угорських вояків в очікуванні легкої перемоги. Почувши тупіт копит, храп коней, брязкіт зброї, крики вершників, побачивши цю грізну козацьку лавину, австро-угорці на мить завмерли. Вони зрозуміли, що, якщо їм не допоможуть, то вони залишаться назавжди лежати на цій землі порубаними та простромленими. Спасіння прийшло – потужній і влучний артилерійський залп з картечі та шрапнелі вмить охолодив наступальний порив козаків. Водночас вояки 85-го відразу ж вийшли з оціпеніння й спрямували на противника шквал рушничного вогню. Передні атакуючі козацькі ряди лежали на землі. Решта, зрозумівши, що атака провалилася, повернули назад до лісу. Але було вже пізно. Декілька потужних артилерійських залпів, які пролунали один за одним, фактично знищили козацький загін. Лише одиницям вдалося дістатися лісу.

Радості вояків 85-го не було меж. Адже кожен усвідомлював, що щойно смерть заглянула їм у вічі. До душевного спокою доклався ще й матеріальний додаток: десятки вцілілих коней стали цінними трофеями, які значно полегшили подальші важкі випробування.

У тригодинному бою наступила пауза. Австро-угорці упорядкували свої ряди в очікуванні нової російської атаки, яка, на щастя, не відбулася. Вірогідно, козацький наскок був останнім резервним маневром противника, який не мав успіху. Російський наступ на цій ділянці фронту захлинувся. Але на північ, північний захід і південний схід від розташування 85-го полка йшли запеклі бої. Щоби не опинитися в оточенні, після обіду полковник Пфальц отримав наказ відійти на нову лінію оборони до села Гушарувце¹ (Husarywce), а вечором залишки батальйонів відвели до Велкі-Шітно² (Wielki-Sitno). Відступ відбувався організовано та без бойових сутичок.

Загальні втрати двох батальйонів 85-го полка за один день 15 червня 1916 р. в бою за село Тарнавка становили майже половину особового складу: 17 офіцерів і прапорщиків і 908 солдатів, з них 200 чоловік загиблими.

Бої між Радзивіловим і Бродами

(18–27 липня 1916 р.)

Після бою під Тарнавкою 85-й полк у повному складі був зібраний у лісовому масиві між Бродами і Радзивіловим, де отримав задачу розбудувати нову лінію оборони. Захисні позиції були лише у початковому стані. Солдати поглиблювали та подовжували окопи, будували бліндажі та кулеметні гнізда; перед позиціями вкопували в землю дерев'яні коли, між якими натягували колючий дріт.

¹ Нині село Гусари Радивилівського району Рівненської області.

² Нині село Ситне Радивилівського району Рівненської області.

18 липня полк був висунутий на важливу оборонну позицію, у передмістя Радзивілова – Лев’ятин¹, навпроти залізничного вокзалу. Сусідами справа був 3-й гусарський полк², зліва – батальйон ополченців ландштурму з Лінца. Це були надійні вояки, на яких можна було покластися. Полки рідної 27-ї дивізії знаходилися північніше. На цей час особовий склад полка налічував 3379 вояків, з яких 2854 знаходилися на передових позиціях; на озброєнні було, в тому числі, 12 кулеметів.

Солдати укріплювали свої позиції. Навкруги був піщаний ґрунт, тому робота була не надто важкою, але і не дуже ефективною. Пісок щоразу осипався. Проблем додавали і ґрунтові води, які місцями розмивали окопи.

Росіяни знаходилися ліворуч від залізничного насипу, на окраїні Лев’ятин. Тут їхні позиції були дуже близько.

До 25 липня спостерігалось відносно затишшя. Кожен день відбувалися боєві сутички між розвідувальними патрулями з обох сторін. Росіяни також щодня вели інтенсивний артилерійський вогонь по передових австро-угорських позиціях, поступово переміщаючи його далеко вглиб, в тому числі і на під’їзні дороги. Вірогідно, це пристрілювалися новоприбулі артилерійські підрозділи. Австро-угорська артилерія відповідала вогнем безпосередньо по передових російських позиціях та по радзивілівському залізничному вокзалу, де противник накопичував війська і техніку.

У ці дні бажаним соратником й улюбленцем 85-го полка став бронепотяг – “страховисько зі сталевими ребрами”, як його лагідно називали солдати. Вони вперше воювали поруч з цією грізною машиною – дотепер не зустрічалися умови, які б дозволяли застосовувати цю сильну і мобільну зброю. Це підбадьорювало вояків, додавало їм впевненості, що біля свого “залізного друга” небезпека їм не загрожуватиме. Виїжджаючи на позиції, бронепотяг першу зупинку завжди мав коло бліндажа командування полком, який знаходився в лісі. Потім він повільно рухався поміж густих дерев і в потрібному місці починали стріляти його кулемети та єдина гармата. Росіяни у відповідь негайно відкривали шквальний вогонь, але значної шкоди завдати йому не могли. Щовечора бронепотяг довозив на позиції продовольство та будівельні матеріали. Завжди він виникав зненацька з лісової гущі і так само, раптово і непомітно, зникав, за що отримав ще одну назву – “залізний привид”.

У росіян також був бронепотяг, але з’являвся він рідко і великої шкоди австро-угорцям не спричиняв. У тому числі й через те, що сапери 85-го підірвали рейки і ця “залізна машина” не могла близько під’їхати до їхніх позицій.

¹ Нині село Лев’ятин Радивилівського району Рівненської області, біля м. Радивилів.

² 3-й імператорський і королівський гусарський полк імені графа Андраша фон Хадіка. У 1914 р. штаб і один дивізіон полка базувалися у м. Шопронь (нині в Угорщині), другий дивізіон у м. Незідер (нині Нойзідль-ам-Зее в Австрії). Мобілізаційний округ – Темешвар (нині м. Тімішоара в Румунії). Національний склад (на 1914 р.): 68 % угорців, 32 % – інші національності. Полкова мова – угорська. Це один з найстаріших полків австро-угорської армії, створений ще у 1702 р. в Австрійській імперії. Брав участь в Австро-турецькій війні 1716–1718 рр., Російсько-турецькій війні 1735–1739 рр., у війнах за іспанську, австрійську і баварську спадщину, Семирічній війні, у Наполеонівських війнах 1794–1814 рр., придушенні революції 1848–1849 рр. в Австрійській імперії, Австро-пруській війні, війні за незалежність Італії, Австро-італо-французькій війні. У Першій світовій війні з перших днів. Розформований у 1918 р.

25 липня відбувся перший день битви під Радзівіловим. До обіду вся російська артилерія з наростаючою інтенсивністю, методично, крок за кроком, обстрілювала спочатку першу, а потім другу лінію оборони. За кілька годин безперервних обстрілів траншеї, викопані у піску, майже повністю щезли з лиця землі. Міцних бліндажів, які б витримували пряме попадання, було недостатньо. Через це австро-угорці зазнали великих втрат. У 85-му полку найбільше загиблих і поранених було у двох ротах II батальйону та в одній роті IV батальйону. Багато жертв було і у сусідів – ополченців з Лінца. Загороджувальна лінія перед окопами з колючого дроту була також повністю зруйнована. Тепер австро-угорські вояки могли розраховувати лише на свою зброю та допомогу артилерії.

Опівдні обстріл ослаб і солдати почали, по можливості, відновлювати 400 метрів зруйнованих позицій та відкопувати своїх товаришів з-під завалів.

Після обіду артобстріл знову посилювався і досяг апогею о 15.30. Раптово гармати стихли і в атаку пішла російська піхота. Австро-угорці відкрили інтенсивний вогонь з рушниць та кулеметів. Перші шеренги наступаючих попадали, решта повернула назад. Атака була відбита. У відповідь росіяни почали обстріл з важкої артилерії і сконцентрували вогонь на вузькій ділянці, де тримала оборону одна рота 85-го полка. Ще не припинився обстріл з гранатометів, як росіяни повторили атаку. Чисельні солдатські маси в сірих шинелях нескінченим потоком виливалися з російських окопів з криками "Ура". Офіцери підганяли своїх підлеглих кулеметним вогнем, даючи зрозуміти, що назад дороги немає. Австро-угорці відкрили відчайдушний вогонь, але зупинити лаву наступаючих було уже неможливо. Солдати з надією вдивлялися в лісовий масив, очікуючи, що на допомогу їм виїде бронепотяг. Але артилерійським вогнем росіяни на великому відрізку пошкодили рейки, вивівши "залізного привида" з бою. Незважаючи на величезні втрати, росіяни вдерлися на першу оборонну лінію, при цьому попали в зону обстрілу власної артилерії, яка не припиняла своєї роботи. Вони почали вистрілювати світлові ракети у напрямку своїх позицій, даючи зрозуміти, що знаходяться під своїм вогнем. На мить російська атака припинилася, і окопі відкрилася жахлива картина: залишки окопів впереміжку засипані солдатськими тілами, де-не-де з піску стирчать руки або ноги, чути стогін і прокляття ще живих. А з російських окопів продовжують виходити все нові і нові лави атакуючих.

Австро-угорці, зрозумівши загрозу масштабного прориву, вводять в дію свою важку артилерію, починає стріляти 30,5-см мортира. Вояки обох армій добре знають звук цього "чудовиська" і впадають від нього в оціпеніння. У місцях падіння снарядів начебто з-під землі із страшним гуркотом вириваються фонтани вогню і диму, і в повітрі починають літати і кружляти частини людських тіл, шматки одягу, зброя, наводячи жах на вояків. У російських атакуючих лавах утворюються цілі проломи.

Бій тривав дві години, до 6-ї години вечора. На ділянці оборони 5-ї роти росіяни прорвали австро-угорські позиції – тут нема окопів, нема життя, нема зв'язку. Проте на інших дільницях підрозділам 85-го вдалося утриматися. Фронтальна атака на 6-у і 7-у роти захлинулася, тут зав'язався рукопашний бій. Австро-угорці перейшли в контратаку, і росіяни у цьому місці відступили. Вечором II батальйон отримав наказ відійти на другу лінію оборони, маневр відбувся без втрат.

Таким чином, російські атаки 25 липня не мали запланованого вирішального успіху. Ціною великих втрат їм вдалося захопити лише передові позиції, попередньо майже зруйновані артилерійським вогнем. Невелика кількість російських солдатів, що потрапили в полон, справляла хороше враження – всі вони були високого зросту, фізично міцні, у новому якісному обмундируванні, добре озброєні. Одразу було видно, що до наступу російське командування ретельно підготувалося. На це вказувала інтенсивність і тривалість артпідготовки. Під таким шаленим вогнем вояки 85-го дотепер ще не були. Цікаво, що і полонених здивувало, як австро-угорцям удалося лишитися живими. Вони казали, що командири твердо переконували їх, що після такої артпідготовки не виживе жодний солдат противника. Тому йшли в атаку на увесь зріст, не очікуючи жодного спротиву, і коли зустрілися з рішучим опором, то були розгублені і певною мірою дезорганізовані. Через цю психологічну несподіванку понесли великі втрати.

Проаналізувавши всі подробиці російського наступу 25 липня, австро-угорське командування дійшло висновку, що противник у цьому місці планує розвинути наступ, прорвати фронт і захопити Броди будь-якою ціною. Маючи у розпорядженні значно менші сили, командування вирішило берегти своїх вояків, залишити першу лінію оборони і продовжувати стримувати противника на другій до підходу резервів.

На радість австро-угорців 26 липня був перепочинок, відбувалися лише перестрілки на шосе Радзівілов – Клекотівка¹. Російської атаки не було. Росіяни відходили від першого, фактично невдалого дня і готувалися до рішучого наступу. Австро-угорці, як могли, зміцнювали свої позиції, розуміючи, що завтрашній день для багатьох стане останнім.

У боях між Радзівіловим і Бродами в одній оборонній тактичній групі разом з 85-м полком воювали 3-й піхотний полк з Боснії та Герцеговини, 1-й і 2-й піхотні полки ландштурму (ополченці з Відня і Лінца) та 76-й піхотний полк.

27 липня пекло повторилося ще в більших масштабах. З 10-ї години ранку почався масований двогодинний артобстріл з гранатометів, легких та важких гармат. Окопи, які нашвидкуруч напередодні частково відновили, знову були вщент розкидані. Шанс вижити воякам, що знаходилися тут, був мізерним. Для них ці хвилини під вогняним дощем здавалися вічністю. І коли вогонь затих і російська піхота пішла в атаку, солдати зітхнули з полегшенням. За минулу ніч росіяни окопалися впритул до австро-угорських позицій по всій оборонній лінії. На деяких ділянках відстань між ними становила всього лише 50 кроків. З цих наближених позицій росіяни кинулися у наступ. Перша атака була відбита. Тоді знову заговорила російська артилерія – знову дві години пекельного вогню. О 16-й, коли він досяг кульмінації, по всій лінії оборони росіяни піднялися в атаку шкільними рядами.

Австро-угорці не витримують. Ті, хто вижив після обстрілу, починають відступ. Перший батальйон 85-го, відстрілюючись, короткими перебіжками відходить на околиці Клекотівки до зруйнованої будівлі колишньої митниці. Росіяни переслідують по стопах, і тут зав'язується кривавий рукопашний бій. Ситуацію спасає батальйон 76-го піхотного полка, який висунувся з резерву і вступив у бій. Російський наступ тут загальмувався.

¹ Нині село Клекотів Бродівського району Львівської області, у 10 км на північний схід від Бродів.

Гірша ситуація у сусідів зліва, 3-го боснійсько-герцеговинського піхотного полка, який поніс самі великі втрати внаслідок артобстрілів. Під час атаки уже на оборонних позиціях у них розгорівся жорстокий рукопашний бій. Боснійці із страшними криками, затиснувши свої ножі в зубах, кинулися у відчайдушному і, для більшості, останньому пориві на росіян. Після цієї схватки небагатьом з них вдалося вибратися з окопів і почати відхід. На цій ділянці австро-угорської оборони утворився розрив, в який відразу ж вклинилися росіяни.

На ділянці оборони ополченців з Відня і Лінца після запеклого рукопашного бою росіянам також удалося прорватися, і вони почали заходити в тил II і IV батальйонам 85-го полка.

На 6-ту годину вечора австро-угорська оборона біля Радзивілова фактично була прорвана по всій лінії. В рядах частин, які були на позиціях, виникла плутанина. Зв'язок між частинами і штабами був втрачений. Одні підрозділи стійко трималися, відбиваючи наседаючого ворога, інші – відходили, подекуди неорганізовано. Виникла загроза оточення самих стійких частин.

Реально проаналізувавши ситуацію, що склалася, врахувавши понесені важкі втрати, нерівне співвідношення сил, австро-угорське вище командування дійшло висновку, що втримувати позиції біля Радзивілова ціною неоправданих жертв не доцільно і небезпечно через загрозу оточення та полону. "Життя вояків цінніше за територію" – одностайне рішення генералітету. Було прийнято рішення про загальний відступ за Броди.

Підрозділи 85-го полка, знаходячись у постійному бойовому контакті з противником, здійснювали поступовий відступ до восьми годин вечора, коли вони опинилися у лісовому масиві перед Бродами, де знаходився їх штабний командний пункт. На щастя, почало сутеніти. В лісі темнота наступає швидше, тому скоро видимість стала мінімальною і бій припинився. Росіяни, зазнав також важких втрат, не продовжували переслідування. Крім того, вони боялися, що австро-угорці введуть в бій свої резерви. Підрозділи 85-го останніми з австро-угорських частин залишили поле бою під Радзивіловим – Клекотовкою. Протягом ночі вони упорядкували свої ряди, трохи відпочили і на світанку продовжили відступ за Броди.

27 липня радзивілівські бої завершилися одним прикрим небезпечним епізодом, який змусив пригадати події великого відступу осені 1914 р. Згідно з новим наказом командира дивізії від 24 липня, у випадку відступу 85-й полк повинен був рухатися на північний захід від Бродів у напрямку села Берлін¹ до села Болдурки².

Однак наказ про відступ полк не отримав і продовжував відчайдушно стримувати атаки противника до пізнього вечора. І лише коли зник зв'язок із сусідніми підрозділами, командування полка прийняло самостійне рішення про відступ на південний схід від Бродів (згідно з попереднім наказом), які уже почала обстрілювати російська артилерія. З боями, невеликими переміщеннями полк відходив, отримуючи тривожну інформацію від відступаючих ходячих поранених, що Броди уже захоплені козаками. Рота саперів 85-го згідно зі старим наказом підірвала бродівський залізничний міст, після того як командування полка наздогнало своїх

¹ Нині село Берлін Бродівського району Львівської області.

² Нині село Бовдури Бродівського району Львівської області.

на бронепотязі. Спроби зв'язатися телефоном з командуванням дивізії були марні. Після важкого переходу ранком 28 липня 85-ті вийшли на позиції, визначені для них старим наказом, де, на їх велике здивування, уже облаштовувалася частина ландверу. І лише тут від командира бригади вони дізналися, що вчора ввечером надійшов новий наказ, згідно з яким 85-й полк має зайняти позиції не в цьому місці, а на шосе Броди – Поніковиця. Нарешті вдалося зв'язатися з власною дивізією, де вважали, що весь полк потрапив у російський полон. Велика була радість у солдатів та офіцерів, коли неприємна ситуація прояснилася і вони нарешті отримали план подальших дій. Після короткого відпочинку полк продовжив свій рух до уже відомих визначених позицій.

Лише після завершення війни вдалося з'ясувати, як могло таке статися. Під час систематизації щоденників і бойових звітів полка був знайдений той нещасливий новий наказ серед документів першого батальйону, який знаходився на оборонній позиції біля Клекотовки. Черговий офіцер дивізії по наказах вручив цей документ командирі батальйону, капітану Шіффнеру. Але на той момент батальйон уже вів рукопашний бій з росіянами. Комбат не встиг довести наказ до командування полка та своїм підлеглим, тому що майже відразу був поранений і потрапив у полон. Однак його ад'ютант вижив і разом з документацією щасливо врятувався і, відступаючи із залишками батальйону, приєднався до полка, навіть не знаючи, що новий наказ знаходиться серед паперів. Таким чином, винуватим у цьому інциденті виявився черговий офіцер дивізії, який повинен був вручити цей важливий наказ, від якого залежала доля сотень людей, командирі полка, а не командирі батальйону, що воював з флангу. Але доля вини була також і на командирі бригади, який зарано розірвав телефонний зв'язок з підпорядкованим полком, залишивши його в інформаційній ізоляції. Це був сумний приклад відсутності зв'язку з вищим начальством.

У цьому військовому епізоді фортуна в кінцевому результаті була на боці австро-угорців. Незважаючи на втрати, полк оминула більша небезпека можливого повного оточення та полону, якби росіяни негайно продовжили переслідування. Цю військову удачу неможливо недооцінити, враховуючи, що полк мав зайняти і врешті таки зайняв нові оборонні позиції на шосе – надзвичайно важливого під час війни стратегічному транспортному об'єкті.

Таким чином, за період з 18 по 27 липня 1916 р. в боях у районі Радзивілова – Клекотовки – Бродів загинуло 400 солдатів. Втрати серед офіцерів: 2 вбитих, 14 поранених, 8 хворих, 15 зникли безвісти та потрапили в полон.

За австрійськими даними в боях за Броди з російської сторони брали участь чотири корпуси 11-ї російської армії з 14-ма повністю укомплектованими дивізіями. Вони мали стратегічну задачу, прорвавши оборону і оволодівши Бродами, розвивати наступ з метою захоплення Львова. Проти них тримали оборону чотири австро-угорські дивізії. Чисельна перевага була утричі, а на окремих ділянках, зокрема обабіч залізниці Радзивілов – Броди, де знаходився і 85-й полк, – у 6–8 разів.

Росіяни високо оцінили стійкість австро-угорських солдатів, які захищали Броди, говорили про них з повагою та визнанням. Це підтверджує і наказ командувача 11-ї армії генерала Сахарова. 27 липня вояки 85-го захопили в полон російського штабного офіцера, у якого і знайшли цей наказ. Витяг з нього свідчить: *“Противник, не считаясь с потерями, понесенными от российской артиллерии и наступления российской пехоты, оказал донныне невиданное сопротивление”*.

Серед російських військових частин, які брали участь у цих боях, були, зокрема, і 3-тя, 101-ша, 105-та, 126-та піхотні, 6-та сибірська стрілецька, 7-ма кавалерійська дивізії¹.

За свідченнями полонених російських офіцерів, які воювали у 3, 101, і 105-й дивізіях, у боях за Броди ці військові частини зазнали великих втрат, їх особовий склад скоротився всього лише до 5–8 тисяч вояків у дивізії. На відміну від свого вищого командування, вони невисоко відгукувалися про бойовий дух австро-угорських солдатів, стверджували, що часто наближення російських вояків на відстань всього лише 600 кроків уже викликало у них відступ. Про себе полонені офіцери говорили, що командування безжалісно жене їх уперед, не рахуючись з важкими втратами.

Оборонні бої біля Поніковиці

(1–2 серпня 1916 р.)

1–2 серпня 1916 р. 85-й полк уже тримав оборону біля села Поніковиця². За декілька днів тут була збудована нова лінія оборони. Піщаний ґрунт сприяв швидкій розбудові окопів, траншей та бліндажів. У землю були вкопані дерев'яні колоди,

¹ 3-тя гвардійська піхотна дивізія відносилася до еліти російської царської армії. З підрозділами трьох полків цієї дивізії (9-м Інгерманландським, 10-м Новоінгерманландським і 12-м Великолуцьким) 85-й полк уже воював рік назад, у липні 1915 р., у боях за село Ракобити при звільненні Галичини. Тепер же вояки 85-го зустрілися ще і з 11-м Псковським генерал-фельдмаршала Кутузова-Смоленського піхотним полком 3-ї піхотної дивізії, який також мав 200-річну історію. Був сформований у 1700 р. у Москві. Брав участь у Північній війні зі шведами (1700–1721 рр.), в тому числі у штурмі Нарви (1704 р.), Полтавській битві (1709 р.), Пруцькому поході (1711 р.), поході на Стокгольм (1719 р.). У XVIII ст. брав участь у війнах зі Швецією, Прусією, Турцією, в Італійському поході Суворова; у XIX ст. у військових компаніях проти Наполеона (битвах під Фрідландом, Бауценом, Брієном і Ла-Рот'єром). Місце дислокації – Тула. Розформований у 1918 р.

До складу 3-ї піхотної дивізії входила також елітна лейб-гвардії 3-я артилерійська бригада, вогонь якої мав велике значення в боях за Броди. Сформована у 1821 р. Брала участь у придушенні Польського повстання 1830–1831 рр. (в тому числі і в штурмі Варшави), Російсько-турецькій війні 1877–1878 рр. (в т.ч. звільненні Болгарії від османського ґніту). У Першій світовій війні з перших днів. Штаб бригади дислокувався у Варшаві. У березні 1918 р. була розформована. Але у січні 1919 р. одна батарея була відновлена у складі Білої гвардії, що воювала з більшовиками. У липні 1919 р. батарея була збільшена до дивізіону. Після поразки Білого руху у Громадянській війні в Росії вояки бригади емігрували до Європи, де видавали інформаційний бюлетень "Оповещение по объединению лейб-гвардии 3-й артиллерийской бригады" (на 1951 р. в ньому нараховувалося 5 осіб).

6-та сибірська стрілецька дивізія складалася з чотирьох (21, 22, 23, 24-го) стрілецьких полків, які дислокувалися на Далекому Сході Російської імперії, у Приморському краї (м. Благовещенськ). Дивізія була сформована в кінці XIX – на початку XX ст. і брала участь у Російсько-японській війні 1904–1905 рр.

101-ша, 105-та, 126-та піхотні дивізії були сформовані під час третьої черги мобілізації уже під час війни, починаючи з весни 1915 р. Всі вони склалися з чотирьох піхотних полків: 101-ша з 401-го Карачаєвського, 402-го Усть-Медведицького, 403-го Вольського, 404-го Камишинського; 105-та – з 417-го Луганського, 418-го Александровського, 419-го Аткарського, 420-го Сердобського; 126-та – з 501-го Сапульського, 502-го Чистопольського, 503-го Чигиринського, 504-го Верхньо-Уральського.

² Нині село Поніковиця Бродівського району Львівської області. Знаходиться у 8 км південно-західніше Бродів, на річці Стир.

між якими натягнули колючий дріт. Для цього використовували матеріали із розібраних у Поніковицях селянських хат.

Цивільне місцеве населення Поніковиці попередньо було евакуйоване з двох причин: близьке розташування до лінії фронту і зони майбутніх боїв несло загрозу життю людей; крім того, місцеві жителі не були достатньо лояльними до австро-угорських військ. Виселення супроводжувалося невдоволенням з боку людей, але відбулося без ексцесів.

Наступу росіян передувала двохгодинна артпідготовка. Але і вона, і наступна атака не були уже такими могутніми, як перед цим. Відчувалося, що наступальний порив противника підупав. 85-м вдалося утримати Поніковецькі позиції.

Втрати полка у цих боях становили: серед офіцерів – двоє поранених, серед солдатів – 22 загиблих, 82 поранених, 4 рядових внаслідок психоемоційних, стресових навантажень зійшли з розуму.

На 6 серпня 1916 р. кількісний склад 85-го полка був наступний. Штаб: 14 офіцерів, 367 озброєних солдатів, з них 210 охороняли та обслуговували бронепотяг, в якому і розташовувався штаб. Перший батальйон: 17 офіцерів, 461 озброєний солдат, з них 439 на бойових позиціях. Другий батальйон – відповідно, 24 – 825 – 780. Третій батальйон: 22 – 850 – 790. Таким чином, особовий склад полка налічував 77 офіцерів, 2503 солдати, з яких 2009 знаходилися безпосередньо в окопах передньої оборонної лінії, інші в полковому тилу. На озброєнні було 7 кулеметів. Довжина лінії оборони двох батальйонів становила 2000 кроків, в середньому по 365 кроків на роту.

У кінці серпня командир дивізії генерал Краткі проводив інспекційний огляд 19-го і 85-го піхотних полків і залишився незадоволеним. Його зауваження полягали у наступному: слаба дисципліна серед солдатів; безлад в оборонних позиціях, в т.ч. недостатньо широкі фланги; обмежені можливості нічного ведення вогню; резерви не знають свого бойового розпорядку.

Про послаблення дисципліни у військових частинах наголошувало у наказі і командування 2-ї австро-угорської армії – під час липневих боїв зросла кількість вояків, які безпричинно покинули поле бою.

По завершенні відступу австро-угорських військ внаслідок Брусиловського прориву у вересні 1916 р. у Львові була організована велика військова виставка, де демонструвалися зразки бойової техніки та знаряддя як власної, так і трофейної, захопленої у росіян. А у Будапешті була відкрита фотовиставка, в якій взяв участь і 85-й піхотний полк, який представив багато змістовних світлин зі свого військового бойового життя.

Позиційна війна на оборонній лінії Висоцько – Поніковиця

(19 вересня 1916 р. – 19 вересня 1917 р.)

З вересня 1916 р. 85-й полк протягом цілого року перебував на оборонній лінії між селами Поніковиця та Висоцько¹.

Знову почалася позиційна “окопна” війна. Вояки зайнялися укріпленням оборонних позицій: були збудовані бетонні мінометні та кулеметні позиції, протягнута телефонна лінія загальною протяжністю 11 км від штабу полка до кожної роти на

¹ Нині село Висоцько Бродівського району Львівської області.

передовій. Надійшли прожектори та ракетниці з освітлювальними та сигнальними набоями.

У Висоцько позиції, які були виділені 85-му полку, були найкращими за всю війну. Це був чудовий маєток з величезним господарським двором, підсобними приміщеннями, багатим господарським реманентом. Але поступово, день за днем мирний ландшафт маєтку почав мінятися: двір був переритий траншеями, підсобні приміщення перетворені у бліндажі, укриття та кулеметні гнізда, а господарський реманент став військовим. За декілька місяців унаслідок частих обстрілів маєток перетворився у руїни, і вже ніщо більше не нагадувало, що колись тут вирувало мирне господарське життя. Єдиною повністю вцілілою будівлею у Висоцьку залишилася церква і парафія священника, які росіяни ніколи не обстрілювали. Серед вояків ходили чутки, що парафію начебто пощадили, тому що тамтешній піп-русин втік до росіян.

30 вересня 1916 р. після масивної артпідготовки росіяни здійснили потужну атаку проти оборонних позицій 85-го полка перед населеним пунктом Висоцько. Це був останній відголосок "Брусиловського прориву". Противнику вдалося навіть в одному місці прорвати оборону і увірватися на опорний пункт полка перед костелом у самому селі. Але командування полка негайно ввело в бій резерви і внаслідок швидкої контратаки у жорстокому рукопашному бою вдалося відкинути противника назад; при цьому було захоплено 120 російських полонених.

Місяцями на лінії фронту панувала відносна тиша, яку переривали лише дії розвідувальних груп та нечасті вилазки до противника, знову ж таки з розвідувальною метою.

Позиції перед Поніковицею були дуже незручними через природні умови. Тут була заболочена місцевість, так зване поніковецьке болото, з високим рівнем ґрунтових вод. Тому восени і навесні з настанням дощової погоди траншеї і окопи заливало водою; солдати несли службу по коліно у воді. В цей період різко зростає кількість хворих простудними хворобами.

Щоденне постачання харчів на передові позиції стало серйозною проблемою та важким випробуванням для кухарів та рознощиків. Переносити бачки і термоси по окопах, заповнених снігом, водою, багнюкою було непросто. Тому найбільш непрохідні ділянки намагалися оминати, виходячи або виповзаючи на більш сухі місця. Втім противник швидко їх помічав і відразу ж відкривав по них кулеметний або артилерійський вогонь. Більше того, росіяни щодня очікували рух кухонь і намагалися всіляко перешкоджати їхній роботі. Був виданий наказ, який забороняв під страхом покарання, кухарям і рознощикам виходити з траншей. Незважаючи на це, вони часто не дотримувалися правил безпеки, через що майже щодня зазнавали втрат.

Ще одною проблемою був обігрів вояків, особливо у зимові місяці. Питання забезпечення дровами кожний підрозділ вирішував самотужки. "Жертвами" стали сільські хати, спочатку господарські, а потім і житлові, у населених пунктах, розташованих безпосередньо за передовою лінією як з австро-угорської, так і з російської сторони. Їх поступово розбирали на бруси, які потім розпилювали на дрова. Військове командування намагалося боротися з цими негативними явищами, виставлялися охоронні пости у селах, але коло кожної будівлі вартового не поставиш. Так протягом зими 1916–1917 рр. більшість хат у Поніковицях, Висоцьку,

Ясіанові¹, що були розташовані на оборонній лінії 4-ї кавалерійської дивізії, до якої на той час входив 85-й полк, були розібрані на дрова. Подібна доля спіткала і ліси, що знаходилися за обома лініями фронту. Спочатку вони методично знищувалися артилерією з обох сторін, а потім розпилювалися на дрова.

Влітку 1917 р. 85-й полк відчув на собі у відносно “м’якій” мірі останній у Першій світовій війні російський наступ.

Червневий наступ російських військ 1917 р. (так званий “наступ Керенсько-го”) – остання наступальна операція Росії у Першій світовій війні. На цей момент у Росії відбулися кардинальні історичні зміни: внаслідок Лютневої буржуазно-демократичної революції 1917 р. був повалений царизм, влада перейшла до Тимчасового уряду, який залишився вірним союзницьким обов’язкам. Країни Антанти вимагали від Росії активізації військових дій проти німецьких та австро-угорських військ. Великий стратегічний наступ російської армії планувався на квітень-травень 1917 р. Але хаос і розкладання військ, які виникли і прогресували після Лютневої революції, унеможлилювали проведення наступу в намічені строки, і він був відкладений на кінець червня.

Основну роль в операції мали відіграти війська Південно-Західного фронту під командуванням генерала О.Є. Гутора (потім – генерала Л.Г. Корнілова) силами трьох армій: 11-ї і 7-ї у напрямку Львова, а 8-ї – на Калуш і Болехів. Інші російські фронти – Північний, Західний та Румунський – мали наносити допоміжні удари.

29 червня артилерія Південно-Західного фронту відкрила вогонь по позиціям австро-німецьких військ. 1 липня у наступ перейшли 11-ша і 7-ма армії із районів Злочіва і Бережан у напрямку на Львів. Перші два дні принесли наступаючим певний тактичний успіх – на окремих ділянках були захоплені 2–3 лінії окопів противника. Потім наступ зупинився. Ударні відбірні частини, що починали наступ, на цей момент не могли продовжувати бойові дії через великі втрати. А звичайні піхотні підрозділи відмовлялися наступати. Рівень військової дисципліни катастрофічно упав. Незважаючи на перевагу в живій силі і техніці, наступ припинився 3 липня через неможливість примусити війська рухатися вперед.

Наступ 8-ї армії почався пізніше, 6 липня. Маючи також значну перевагу в силах, армія прорвала оборону австро-угорських військ, захопивши більше 7 тисяч полонених та 48 гармат. Розвиваючи успіх, росіяни зайняли Станіслав, Галич і Калуш і до 13 липня вийшли на річку Ломниця. Але і у цієї армії виникли такі ж проблеми непокори, як і у сусідніх.

На 14–15 липня наступальний порив всього Південно-Західного фронту вичерпався і російський наступ повністю припинився. Втрати усіх трьох армій фронту на цей момент становили 1222 офіцери і 37500 солдатів. Ці цифри були відносно невеликими у порівнянні з втратами Росії у попередніх великих операціях, але в даному випадку вони мали катастрофічні наслідки. Адже були втрачені останні боездатні з морально-психологічної точки зору військові підрозділи, без яких солдатська маса, що залишилася, втратила військоове обличчя і перетворилась в абсолютно некерований озброєний натовп. 19 липня австро-німецькі війська нанесли контрудар, прорвавши фронт 11-ї армії, що викликало вимушений відхід 7-ї та 8-ї армій. 28 липня російські війська зупинилися на лінії Броди – Збараж – ріка Збруч, фактично залишивши Галичину.

¹ Нині село Ясенів Бродівського району Львівської області.

Таким чином, червневий наступ завершився провалом, російські війська були відкинуті далеко за початкові позиції. Наслідком цієї поразки стала політична криза у Петрограді і послаблення позицій Тимчасового уряду, що у подальшому привело до жовтневого більшовицького перевороту.

Під час останнього наступу російської армії у Першій світовій війні у червні 1917 р. росіяни протягом 7 днів з невеликими перервами, вдень і вночі, піддавали нищівному артилерійському вогню позиції 85-го під Поніковицею і Висоцьким. Двічі були спроби штурму, але невдалі. Австро-угорські підрозділи вистояли.

Найбільше дісталось укріпленому району у Висоцько, де тримав оборону IV батальйон під командуванням підполковника Ковача. Уже в перший день обстрілу, 29 червня, лише на ділянці однієї роти упало до 1000 легких і важких гранат і снарядів, які щент розбили дротяні перешкоди перед лінією оборони і засипали частину окопів. Одна з гранат попала навіть на бетонований спостережний пункт і на розташовану тут кулеметну позицію.

Першого липня артилерійський обстріл був найбільшим, розпочався на світанку і тривав з трьома невеликими перервами протягом 22 годин. Цього дня проти сусіднього 34-го полку, який знаходився на висоті 406, росіяни здійснили атаку, яка була успішно відбита. Масований російський наступ відбили також 19-й і 83-й піхотні полки в районі населеного пункту Батков¹.

На лінії оборони 85-го полка російських атак не відбулося. Кожну ніч солдати максимально відновлювали зруйновану захисну мережу і знаходилися у постійній готовності до можливого російського наступу.

Протягом семи днів на Висоцький укріплений район російська артилерія здійснила 6200 пострілів, з яких кожен четвертий не розірвався. Завдяки міцним і надійно збудованим фортифікаційним спорудам та пильності солдатів і офіцерів 85-му полку вдалося пережити ці 7 днів з мінімальними втратами: вбитих – 4 і поранених – 24.

24 липня 1917 р. після успішного австро-німецького контрнаступу на великому полі біля села Заблотце² німецький кайзер Вільгельм провів огляд німецьких та австро-угорських частин, що знаходилися у цьому районі. Від 85-го полка на огляд були відправлені рота кулеметників, саперна рота та полкові музиканти. Кайзер приїхав на автомобілі у супроводі командира корпусу Бем-Ермолі. Довгий час Вільгельм розмовляв з вищим офіцерським складом. Обходячи ряди, кайзер поспілкувався і з командиром роти почесної варті. З рядовими солдатами їх Високість не говорили, але для всіх, хто брав участь у події, цей день запам'ятався.

За період з вересня 1916 р. по вересень 1917 р. втрати 85-го полку вбитими становили 550 вояків: 350 біля Висоцько та 200 біля Поніковиці. Вони були поховані на впорядкованому військовому кладовищі біля села Висоцько, яке на сьогодні не збереглося.

¹ Нині село Батьків Бродівського району Львівської області.

² Нині село Заболотці Бродівського району Львівської області.

2.6. Участь окремих батальйонів 85-го та 66-го піхотних полків в боях на фронті Ізонцо (1915–1917 рр.)

Після підписання Лондонського пакту між Італією і Антантою 23 травня 1915 р. Італія оголосила війну Австро-Угорщині і відразу ж розпочала наступ. Відкрився новий, Італійський фронт Першої світової війни довжиною 600 км, який простягався від перевалу Стельвіо на швейцарсько-італійсько-австрійському кордоні, через Тірольські та Карнійські Альпи, вздовж річки Соча (по-італійськи Ізонцо) до Адріатичного моря. 90-кілометровий відтінок фронту вздовж річки Соча – це був фронт на Ізонцо. Битва на р. Ізонцо тривала 19 місяців, від травня 1915 р. до жовтня 1917 р. За цей час відбулися 12 наступальних операцій: 11 провели італійці, останню, дванадцяту, відому як битва при Капоретто, – австро-угорці та німці. Метою всіх наступальних операцій італійської армії, кожна з яких тривала від декількох днів до декількох тижнів, було прорвати оборону австро-угорських військ і вийти на оперативний простір вглиб Австро-Угорщини. Жоден з італійських наступів не завершився стратегічним успіхом.

Ріка Соча (по-італійськи Ізонцо) протікає по території Словенії (96 км) та Італії (43 км) і впадає в Трієстську затоку Адріатичного моря. На річці розташовані словенські міста Бовець, Кобарід, Толмін, Нова-Гориця, італійська Гориція, неподалік від устя – італійська місто Монфальконе. У верхній і середній своїй течії проходить через Юлійські Альпи, утворюючи глибоку долину з урвистими схилами і живописними видами, з множинними порогами. Користується нині великою популярністю у водних туристів – Сочу називають в Словенії “смагдавовой красунею” через незвичний відтінок води. Але 100 років назад Ізонцо мала інший колір – бруду і крові, через запеклі бої, в яких загинуло 350 тисяч солдатів австро-угорської, німецької та італійської армії.

Наступ італійської армії розпочався 24 травня, відразу після оголошення війни, незважаючи на те, що повне розгортання військ ще не було завершено. Італія зосередила проти Австро-Угорщини 35 дивізій (850 тисяч солдатів і 1200 гармат). Оскільки основні сили австро-угорської армії на той час були задіяні проти Росії, австро-угорському командуванню довелося у терміновому порядку формувати війська нового фронту. Спочатку Австро-Угорщина виставила 20 дивізій, які перекинули із Сербії та Галичини; Німеччина скерувала один корпус та важку артилерію. Таким чином, союзникам вдалося зібрати 115 тисяч вояків та 356 гармат. Італійське командування сподівалося на ефект несподіваності наступу і мало намір заволодіти домінуючими висотами і перевалами, однак австро-угорська армія без особливих проблем зайняла завчасно підготовлені рубежі оборони. Італійці за місяць важких прикордонних боїв досягли незначних успіхів: спромоглися захопити невеликий плацдарм через річку Ізонцо в районі Плави, оволодіти висотою Монте-Неро і трохи просунулися в районі Трентіно.

Окремий (III) батальйон 85-го піхотного полка у складі чотирьох рот, кулеметного, саперного та загону зв'язку (всього до 1000 вояків), який до війни дислокувався у м. Рогатіца (нині на сході Боснії і Герцеговини), вже 25 травня 1915 р. прибув потягом із Сремського краю (нині територія Сербії і Хорватії), де відпочивав

після Сербської кампанії, до австрійсько-італійського кордону у населений пункт Бацца ді Модреа (нині село Бача-при-Модрею в общині Толмін на заході Словенії). У цей час більша частина 85-го полка (штаб, два батальйони) воювали на Російському фронті, брали участь у широкомасштабному наступі австро-угорських та німецьких військ (після Горлицького прориву 2 травня 1915 р.), звільняючи Східну Галичину від російських військ.

Завданням батальйону був захист оборонних ліній вздовж ріки Ізонцо в районі села Ауццо (нині маленьке поселення на лівому березі Сочі, в общині Канал, на заході Словенії). Спочатку 85-й займався лише розбудовою захисних споруджень та розвідкою протилежного берегу, італійських атак не відбувалося, турбувала лише артилерія противника. Але вже 2 червня надійшов наказ залишити свої позиції і висунутися вперед для наступу на висоту Джеза (729 метрів), який був запланований наступного дня. Це була перша наступальна бойова операція батальйону у битві при Ізонцо, яка виявилася невдалою. Штурм Джези захлинувся через інтенсивний ворожий артилерійський обстріл, а також відсутність власної повноцінної розвідки та вогневої підтримки. 15 червня командиром батальйону був призначений капітан Бейла Удворнокі.

Протягом Другої битви при Ізонцо, яка тривала з 18 липня до 3 серпня 1915 р., батальйон не брав участь в активних бойових діях, не зазнавав атак противника, а потрапляв лише під раптові артилерійські обстріли. Після її завершення бойові дії набули позиційного характеру – локальні атаки італійців і контратаки австро-угорців спостерігалися по всій лінії фронту. В одному з таких епізодів у середині серпня брали участь і вояки 85-го полка. Італійським підрозділам вдалося прорвати оборонну лінію в районі населеного пункту Село на правому березі Ізонцо (нині село Волче в общині Толмін на заході Словенії). Деякі австро-угорські підрозділи потрапили в полон. Дві роти 85-х були терміново направлені на ділянку італійського прориву, де протягом трьох днів (17–19 серпня) разом з іншими австро-угорськими підрозділами відбили 9 атак противника, в тому числі і в зустрічному бою. В цих боях особисту сміливість проявили лейтенант Балог та прапорщики Кардош і Медвецький. Італійський прорив був зупинений і ліквідований. До початку жовтня 1915 р. підрозділи 85-го знаходилися на передових позиціях і поповнилися одною маршовою ротою.

Під час Третьої битви при Ізонцо (18 жовтня – 4 листопада 1915 р.) дві роти 85-х разом з кулеметним підрозділом вели позиційні бої на передовій в районі висоти Святої Марії. Вони обороняли фронт шириною 500 метрів, відбили багато великих і малих атак противника. Вояки постійно страждали від щоденних інтенсивних артобстрілів і змогли уникнути великих втрат лише завдяки добре збудованій системі оборонних споруд, в першу чергу надійних бункерів-каверн. У цей час командування батальйону, дві інші роти та саперний підрозділ займалися розбудовою укріплень другої лінії оборони. 28 жовтня весь батальйон був відведений з бойових рубежів у ближній тил для відпочинку.

Найважчі бої в суворох осінньо-зимових погодних умовах батальйон 85-х пережив під час Четвертої битви при Ізонцо (10 листопада – 2 грудня 1915 р.), відбиваючи атаки італійців на горі Мерзлий Верх. Ця гірська вершина висотою 1359 м знаходиться в масиві Юлійських Альп, у 5 км північно-західніше словен-

ського міста Толмін. Протягом всієї битви при Ізонцо вона була центром австро-угорської оборони на даному відтинку фронту. Володіння горою давало не лише контроль і вихід до річки, але й контроль над комунікаціями між Толміном і Кобарідом. Зважаючи на великі втрати під час чисельних штурмів, італійці назвали її “горою Смерті”.

Під вечір 24 листопада батальйон піднявся на гребень гори у базовий табір австро-угорських військ, де опівночі отримав наступний наказ: “Ворог напав і захопив плацдарм на Мерзлому Верху. Наші частини, які там знаходилися частково були розбиті, частково потрапили в полон. Батальйон повинен відкинути ворога назад і повернути втрачені позиції”. Зранку дві роти та кулеметний підрозділ під командуванням капітана Хюбнера пішли в атаку, невдовзі до них приєдналися й інші підрозділи 85-х. Наступного дня (26 листопада) на зорі бої відновилися знову, на цей раз при слабкій, тим не менш дуже потрібній, артилерійській підтримці з боку австро-угорських батарей. Протягом цілого дня вже ближнього бою надвечір втрачені позиції були повністю відвойовані. Італійські війська, які захопили плацдарм, були знищені або потрапили в полон. 85-м дісталася багато військових трофеїв. Батальйон встановив зв’язок зі своїми сусідніми підрозділами і протягом декількох днів вів інтенсивні оборонні бої, стримуючі нові атаки італійців.

У цих боях 85-й полк поніс важкі втрати. Тут був поранений лейтенант Гесслер; під час перевезення у тил він отримав нове вогнепальне поранення в живіт, від якого помер. Після завершення активних боїв батальйон поповнився маршовою ротою під командуванням ст. лейтенанта Густава Єсенскі.

Першого січня 1916 р. після 5-тижневого перебування на Мерзлому Верху батальйон був замінений і відведений на 1,5 кілометра у південно-західному напрямку, де зайняв на вузькому хребті позиції шириною 600 метрів. Половина однієї роти із саперним підрозділом були залишені за бойовими лініями в резерві. Італійці окопалися навпроти – на схилі хребта. За двотижневий період перебування на цих позиціях до серйозних бойових дій не дійшло.

Разом із батальйоном 85-го полку в цей же час на Мерзлому Верху воював ще один австро-угорський підрозділ, в якому служили багато солдатів з нашого краю. Це окремий батальйон 66-го Унгарського піхотного полка під командуванням майора Єдена Кошшані, до якого мобілізували військовозобов’язаних з комітетів Унг і Земплін (нині це територія Ужгородського, Перечинського, Великоберезнянського районів Закарпатської області України та райони Кошицького і Пряшівського країв Східної Словаччини).

За місяць боїв 66-ті понесли великі втрати: з майже 1000 вояків в строю залишилося лише 300. Загалом 66-й воював на Мерзлому Верху з невеликими перервами майже сім місяців, беручи участь у п’яти битвах при Ізонцо (1, 4, 5, 6 і 7-й). Характер боїв на горі влітку 1915 р. правдиво описав учасник тих подій, офіцер 66-го полка Ромі у своїй статті “Мерзлий Верх”, опублікованій у 1918 р. у військово-польовій газеті свого полка. *“...Нарешті під вечір зупиняємося біля підніжжя лисої, з малою рослинністю гори, на вершині якої чути постійну перестрілку. Пильно вивчаємо навколишні вершини, щоб вияснити, котрі з них наші. Настала темна ніч, коли ми вирушили угору. Йдемо на заміну 30-го (піхотного полка), де*

є значні втрати внаслідок перестрілок. Рухаємося спотикаючись, подаємо один одному знак тиші, тому що не можна голосно говорити, адже ворог знаходиться десь у 300 кроках від нас. Пересуваємося між трупами і розуміємо, що мало залишилося тих, кого ми маємо замінити. Після того, як займаємо примітивні позиції, спочатку всюди мусимо прибрати полеглих з дороги. Нами оволодіває неприємне відчуття, але доводиться миритися... Про сон не може бути і мови. Тільки тепер помічаємо, якими величезними воронками від гранат переоране все довкола нас. До ранку мусимо, наскільки це можливо, копати, гребти, щоб прийняти бій у хоча б таких-сяких окопах.

На світанку 4 червня (1915 р.) перед нами відкрилася величава картина. Під нами долина Ізонцо з поселеннями в італійських традиціях, навпроти, на протилежному березі – Джеза, Коловрат і Монте Матажур, по хребту яких пролягає кордон монархії, далі рівнина По, Сівідале, Удіне, Градо (у мирні часи відомі купальні), Акілея і море... За нашою спиною направо Крн, Триглав, Богатин з білосніжними верхами, що впираються в небо... Так близько до неба і так близько до смерті, так високо над усім людським буттям... Тож не дивно, що ми майже з церковним благоговінням очікували перших променів сонця на світанку і початок бою, який був невідворотним.

Ледь жевріло сонце, коли у долині і на Коловраті глибоким хрипом залунали важкі гаубиці ворожої артилерії. З гулом прилітає перша екразитова граната – “п’ятнадцятка” і попадає у самісіньку середину нашої роти, де знаходяться два кулемети. З уст солдатів злітають вигуки переляку. Граната робить у скелястому ґрунті вирву глибиною 1,5 метри; на нас паде каміння, земля, залізо. Як розсіялися пил і дим, бачимо – перед нами лежать перші полегли та поранені. Ледь отямилися – прилітає друга, третя – усі майже у те ж місце. Піхотна лінія починає хитатися, дехто вскакує, і в цей момент різкими звуками починають скреготати, ні – клекотати, італійські кулемети. І цей маневр повторюється після кожного попадання гранати: як тільки вибухає граната, це місце відразу прочісують кулемети. Зі скреготом зубів ми констатуємо надзвичайно зладжену співпрацю артилерії та піхоти, що і в подальшому було характерною рисою італійської тактики.

Наші звитяжні кулеметники намагаються відповідати. Дають дві черги, але там уже граната. Обидва кулемети стають непридатними, їх командир, капітан Ф. поранений. Схвильовано намагаємося заспокоїти один одного. Факт, що сербська артилерія теж була відмінна, але все ж не була така чисельна, й до того ж тут рідко стріляють мало- або середньокаліберні гармати, а завжди лиш важкі і важкі... і все більше і більше.

Вже стріляють з трьох боків. Одна важка граната падає у землю в 5–6 кроках від мене. Моя голова майже розколюється, на мене сиплеться земля і каміння, але я лежав трохи глибше розриву, між двома валунами, тож вибухова хвиля пройшла наді мною. У вухах неймовірно дзвенить, висуваю голову. Десь у 20 кроках від мене лежить командир нашої роти, капітан Ш. і кричить до мене: “Чуєш, я поранений!”. – “О Господи, важко? Де?”. – “В ноги”. – “Заховайтеся”. – “Не можу йти”.

Посилаю людину за санітарним патрулем. Вони йдуть з ношами. Дорогою один санітар дістає поранення. Його замінює інший солдат. Нарешті вируша-

ють. І в цей момент туди попадає граната, другий санітар теж поранений, наш капітан вивалюється з ноші. До нього негайно посилають ще одного солдата. Той нахилиється, щоб підняти пораненого капітана, і отримує кулю в голову, і відразу гине. Тепер уже інші поспішають туди і виносять пораненого офіцера з лінії вогню. Відразу після цього несуть пораненого лейтенанта Г., потім денщик К. волочиться повз мене.

Уже кілька годин триває цей пекельний вогонь. Нарешті зазвучала й італійська піхотна зброя. У рушниці калібром 6 мм якийсь незвично гострий, ляскаючий звук, зблизька (300 кроків) здається, ніби стріляють кулями “дум-дум”. Гранати починають падати децю далі. Раптом звучить дикий крик: “Вперед, Савоя, вперед!”, і на нас несуться загони у капелюхах із широкими полями і півнячими пір’ями. Це були берсальєри. Ніби ожило каміння, так, лавиною ворог рухався на нас. Офіцери з оголеними шаблями, із закликами до солдатів. Горністи грають дивний, протяжний, навіть сумний, але мелодичний марш до атаки.

І тут сталося диво... Наші солдати зустріли атаку таким вогнем, що берсальєри, ці улюблені і відважні воїни італійської армії, починають масово гинути. Подекуди одна-дві невеликі групи добігали до нас на 15–20 кроків, але там їх чекала вірна смерть. Тепер уже потужно запрацювали і наші гранатомети. Допомагають табірні гранатометні батареї з боку Толміна, у нашому батальйоні теж є кілька гірських гранатометів. Господи, що це було порівняно з італійською артилерією? І все ж цього було достатньо. Удари гранатометів з 5–6 напрямків свистять у різні боки так, що ми це слухаємо вже з байдужістю. А берсальєри ще все налягають. У рядах стрільків закінчуються набої, є великі втрати. Тож незабаром треба буде задіяти до бою і резерв.

Наш майор особисто дає наказ про введення до бою резервного підрозділу і з нервовим напруженням визначає маршрут, яким можна висунутися на передову, минаючи зону попадання важких гранатометів. Він приймає рішення йти разом зі своїми підлеглими. Офіцери стають на чолі своїх взводів. Звучить сигнал – і рвонули вперед. Багато хто несуть на плечах мішки з набоями. Наш вогонь набирає вбивчої сили. Узбіччя гори відлунює останніми передсмертними італійськими вигуками “О Боже, Мадонно!”, і горді берсальєри, нарешті повністю деморалізовані, хаотично почали тікати. Наших солдатів ледь можна стримати, щоб не наздоганяли їх.

Три години по обіді починає накрапувати дощ. Артилерія стріляє дедалі рідше, тільки деколи потріскують кулемети. Ми всі в землі, болоті, диму. Я не їв від учорашнього вечора. У моїй польовій сумці є трохи шоколаду, жадібно їм його... Але наші нерви були перенапружені. Як все затихло, мене здолало таке розслаблення, що я миттєво заснав на голій землі під дощем.

Наша атака не відбулася, але італійську атаку ми відбили блискуче і володіння Мерзлим, як потім виявилось, остаточно залишилося за нами. Наступні два дні ворожа важка артилерія тримала гору під нещадним вогнем, але наша перевага була настільки великою, що італійці покинули гору і відійшли аж у долину Ізонцо і тільки через кілька тижнів наслідки знову розпочати штурм. Але нас тоді там уже не було.

На Мерзлому ми знову опинилися у листопаді (1915). На той час ця гора стала поняттям, яке всі згадували, здригаючись. Там ми воювали у Четвертій битві при

Ізонцо, з якої наш батальйон вийшов у складі всього 300 чоловік. Це був останній великий наступ на Мерзлий Верх, коли італійці намагалися захопити вершину ціною будь-яких втрат. Потім ми сім місяців були на Мерзлому (під час 5, 6 і 7-ї битви), на "морозній горі", яка так часто була дуже гарячою і вогняною як для нас, так і для італійців. Згодом італійці назвали її Горю Смерті. Слід із сумом визнати, що багато тисяч людей дарма пролили там свою кров в ім'я "сакрального егоїзму".

Командував батальйоном 66-х на Мерзлому Верху майор Кошшані Еден (Kossányi Ödön), з яким пов'язані найбільші звитяги 66-го на Мерзлому Верху і який був як "почесний громадянин" гори. "Ehrenbürger von Mrzli Vrh" – так його зазвичай називали.

Не має сумніву, що після закінчення війни багато сімей, понурених у скорботу, відвідає це драматичне місце на фронті Ізонцо. Більшість полеглих з 66-го будуть оплакувати на Мерзлому Верху. Кладовище знаходиться біля підніжжя гори, де спочивають їх останки – на Явірці стоїть художньо оформлена каплиця, збудована на кошти вояків підрозділів, що входили до 3-ї гірської бригади, на честь полеглих. На мармурі висічені імена полеглих з 66-го піхотного полка, які говорять, що любов до вітчизни і почуття обов'язку завжди будуть протистояти егоїзму та віроломству, і ця боротьба буде увінчана ніколи не в'януть лавровим вінцем".

Але настрої простих солдатів найкраще можна зрозуміти із щоденника 21-річного рядового 18-го піхотного полка Ярослава Кноурка, який він вів на Мерзлому Верху. "10.10.1916. Від полудня італійці почали вести вогонь з гармат по цілому фронту, і тривав цей "салют" аж до 8-ї години вечора... Після артилерії почалася стрілянина з гвинтівок та кулеметів... Я йшов окопом під Мерзлим, близько від мене розірвалася граната до 15 см калібром, для мене це могло бути вже востаннє... великий осколок просвистів біля моєї голови, переламав мою саморобну палку, на яку я хотів опертися, і встромився в землю біля моєї ноги. Мені пощастило не бути пораненим у голову... в якусь мить мною оволодів страх, але я швидко опанував себе, добре що людина має присутність духа... Для мене це був щасливий день, незважаючи на те, що ми ще не виграли, ще не видно кінця війни; ще солдати будуть сто раз забуті раніше, ніж скінчиться війна, яка, мабуть, буде тривати вічно. Так довго мусить воювати, поки його не забудуть... 31.12.1916. Неділя. Сільвестр... закінчую записки 1916 року, а війна триває і надалі... Чи буду ще писати записки на Сільвестра 1917 року, чи буду десь під пластом глини відпочивати..." На останній сторінці щоденника хтось з товаришів дописав: "Загинув 21 вересня 1917 о 3-й годині опівдні на Мерзлому Верху в Італії. День п'ятниця".

Протягом 5-ї битви на Ізонцо (11–16 березня 1916 р.) батальйон 85-х вів позиційні оборонні бої на північно-західному схилі гори Воділ Верх (1053 м), у 7 км від Толміна, куди прибув ще 24 лютого. Воювати тут було трошки легше, перш за все через те, що батальйон знаходився у набагато зручнішому з оперативної точки зору становищі, порівняно з італійськими підрозділами.

Протягом всієї 6-ї битви при Ізонцо III (окремий) батальйон 85-го піхотного полка у важких умовах вів позиційні бої в районі населених пунктів Верхня і Нижня Вертойба. Місцевість тут була болотиста і піщана, тому укриття і сховища, які солдати вибудували для захисту, були ненадійними. Під вогнем артилерії вони розсипалися і не тільки спричиняли важкі травми, але і хоронили під собою іноді

ще й живих вояків. Втрати тут були відчутними: 5 % особового складу загинули, поранених було набагато більше. Тут було поранено вдруге ст. лейтенанта Густава Єсенскі. Незважаючи на всі обставини, батальйон вистояв.

Наступні 14 місяців (з 28 серпня 1916 р. по жовтень 1917 р.) батальйон 85-х воював на позиціях, розташованих на західних і південних схилах висоти Святої Катерини (307 метрів). За цей час відбулися три невдалі осінні наступи італійської армії (7-ма, 8-ма, 9-та битви при Ізонцо), які були успішно відбиті австро-угорцями та два відносно успішні наступи (10-та і 11-та битви при Ізонцо), внаслідок яких італійцям вдалося зайняти ряд стратегічних пунктів для можливого подальшого наступу вглиб Австро-Угорщини. Під час 10-ї битви (14–29 травня 1917 р.) італійці просунулися на 4–7 км і захопили ряд населених пунктів уздовж річки. Вперше вони активно й у великій кількості (близько 130 одиниць) застосували аероплани, які бомбили австро-угорські позиції і поливали їх кулеметним вогнем. Одинадцята битва (18 серпня – 12 вересня 1917 р.) характеризувалася ще більшою інтенсивністю бойових дій. На фронті протяжністю 60 км італійці зосередили 51 дивізію, 5326 гармат з метою широкого прориву, планували навести 14 мостів через ріку (вдалося лише 6). Унаслідок наступу у деяких місцях вдалося просунути вперед на 10 км, захопили в полон до 20 тисяч солдатів. Але розвинути успіх так і не вдалося.

Незважаючи на постійні італійські атаки і обстріли, батальйону вдалося утриматися на своїх позиціях. Особливо важкою та небезпечною ситуація була під час 10-ї і 11-ї битв при Ізонцо, коли противнику декілька разів вдавалося займати гору Святого Габріеля, яка знаходилася справа і дещо позаду від окопів 85-х. Це давало можливість італійцям обстрілювати австро-угорців майже з тилу та перешкоджало їхнім комунікаціям.

У цей період однією з найбільших локально контрнаступальних операцій 85-го були бої 9–11 лютого 1917 р. Висота 166, яка знаходилася безпосередньо перед позиціями батальйону, належала італійцям і мала зручне для них оперативне розташування. З неї добре проглядалася вся долина в тилу австро-угорських військ, що давало можливість італійцям вдало скерованим артилерійським вогнем постійно перешкоджати будь-яким переміщенням у тилу 85-х. Тому під керівництвом старшого лейтенанта Шандора Балоба була детально спланована, ретельно підготовлена та успішно здійснена наступальна операція по захопленню висоти 166. Стрімкою атакою воякам 85-го вдалося прорвати оборону противника і захопити цей важливий об'єкт. Але утриматися на висоті назавжди не вдалося. Італійські гармати і гранатомети спрямували сюди такий інтенсивний прицільний вогонь, що подальше перебування на висоті призвело б до великих втрат. Тому командування віддало наказ її полишити і вернутися на свої позиції. Попри все ця вдала операція мала позитивні наслідки: італійці більше сюди не вернулися і цей важливий для обох сторін плацдарм став нейтральною територією.

У серпні 1917 р. командира батальйону: Бейлу Удворнокі на цій посаді замінив підполковник Йожеф Валдфогел.

Окремий батальйон 85-го полка брав участь і в останній, 12-й наступальній операції на Ізонцо, відомій як битва при Капорето.

Битва при Капоретто (24 жовтня – кінець листопада 1917 р.) – це широко-масштабний наступ австро-угорських та німецьких військ на позиції італійської армії в районі міста Карфрейт (по-італійськи Капоретто, нині це місто Кобарід на заході Словенії), який вважається однією з найбільших битв часів Першої світової війни.

Для проведення наступу союзники сформували ударне угруповання з восьми австро-угорських та семи німецьких дивізій (350 тисяч вояків, 1500 гармат), якому вдалося прорвати фронт шириною 30 км і просунутися за два дні вглиб на 10–15 км. Наступ мав успіх, тому що був ретельно спланований та підготований. Важливу роль відіграла коротка, але ефективна артпідготовка; союзникам вдалося сконцентрувати більше 200 гармат на 1 км фронту, досягнувши найбільшої за всю війну щільності артилерії. Італійська армія вимушена була поспіхом відходити, залишаючи свої роками облаштовані позиції. Відступ був неорганізований, місцями нагадував втечу.

Англія і Франція, усвідомлюючи катастрофічне положення Італії, заявили про надання допомоги союзниці. 30 жовтня до Італії почали прибувати британські і французькі дивізії. Незважаючи на цю серйозну підтримку, італійцям не вдалося затримати наступаючого противника у ріці Тальяменто, і 9 листопада вони відійшли за ріку Піаве, відступивши вглиб своєї території на 70–110 км. Водночас австро-німецький наступ уповільнився через брак резервів, втрату зв'язку між окремими частинами та втому солдатів, і на початку грудня взагалі припинився. Під час битви італійська армія понесла колосальні втрати як в людських ресурсах, так і в озброєнні: 10 тисяч убитих, 30 тисяч поранених, 256 тисяч полонених. Втрати австро-угорської та німецької армій становили 70 тисяч убитими і пораненими.

На початку битви при Капоретто на позиціях 85-го полка деякі італійські підрозділи ще оборонялися, але після потужних атак 85-м вдалося вибити противника з своїх укріплень і захопити частину італійців у полон. Подальший наступ батальйон здійснював, перебуваючи у складі 58-ї піхотної дивізії, і просувався у західному напрямку з невеликими боями через населені пункти Tagliament, Motta di Livenza, Livenza, Oldez, St.Polo, дійшовши до ріки Піаве. Подальший наступ зупинився у південно-західній частині архіпелагу Пападополі, де батальйон знаходився протягом чотирьох місяців, до березня 1918 р. Тут частина солдатів несла службу берегової охорони, інша – займалася бойовим вишколом, періодично замінюючи одні одних.

Після завершення війни вздовж лінії фронту Ізонцо залишилося 60 військових поховань австро-угорських вояків, 3 італійських та 1 німецьке кладовище-кістниця. В австро-угорських похованнях знайшли свій вічний спокій і наші прадіди, солдати Срібної Землі, яких нарешті, через 100 років, ми зможемо поіменно назвати і вшанувати. В Європі шанують пам'ять тієї далекої і страшною війни. У Словенії та Італії працює 25 музеїв, присвячених цій темі, найбільші з яких знаходяться у словенських містах Бовець, Кобарід, Толмін, Нова-Гориця, італійських Гориції та Монфальконе. На горі Мерзлий Верх створений військово-меморіальний комплекс під відкритим небом. Протягом останніх десяти років у серпні місяці тут відбувається "Марш миру". Сотні людей із багатьох європейських країн піднімаються від підніжжя до вершини Мерзлого Верху, віддаючи шану своїм пращурам, які воювали по різні сторони фронту Ізонцо, з вірою і переконанням, що така трагедія більше не повториться.

Фронт Ізонцо. Австро-угорські підрозділи на марші в Юлійських Альпах.

Фронт Ізонцо. Рух військової колони австро-угорського війська.

Ріка Ізонцо в Юлійських Альпах, по якій проходив фронт Ізонцо (90-кілометрова ділянка Італійського фронту) з травня 1915 р. по жовтень 1917 р. Нині ріка протікає по території Словенії (під назвою Соча) та Італії.

Фронт Ізонцо. Військове містечко австро-угорської армії в Юлійських Альпах.

Фронт Ізонцо. Позиції австро-угорських підрозділів після італійського артобстрілу на горі Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах.

Фронт Ізонцо. Військове кладовище II (окремого) батальйону 66-го Унгарського піхотного полка на полонині Полог (521 м) в Юлійських Альпах.

Фронт Ізонцо. Полкова меса III окремого батальйону 85-го Мараморосько-Угочанського піхотного полка, який воював тут з травня 1915 р. по грудень 1917 р.

12-та битва на ріці Ізонцо (жовтень – листопад 1917 р.). Полковий обоз австро-угорців рухається за наступаючими військами.

12-та битва на річці Ізонцо (жовтень – листопад 1917 р.). Австро-угорські та німецькі підрозділи займають місто Монфальконе (верхнє фото). Австро-угорські підрозділи переправляються через річку Ізонцо (нижнє фото).

Фронт Ізонцо. Важка автомобільна техніка перевозить набої та вояків.

Італійський фронт. Житловий барак австро-угорців на висоті альпійських вершин Південного Тіроля.

Італійський фронт. Війна в Альпах.

Італійський фронт. Вояки повинні вижити і на альпійських вершинах.

Кулеметний розрахунок італійців у горах Граппа.

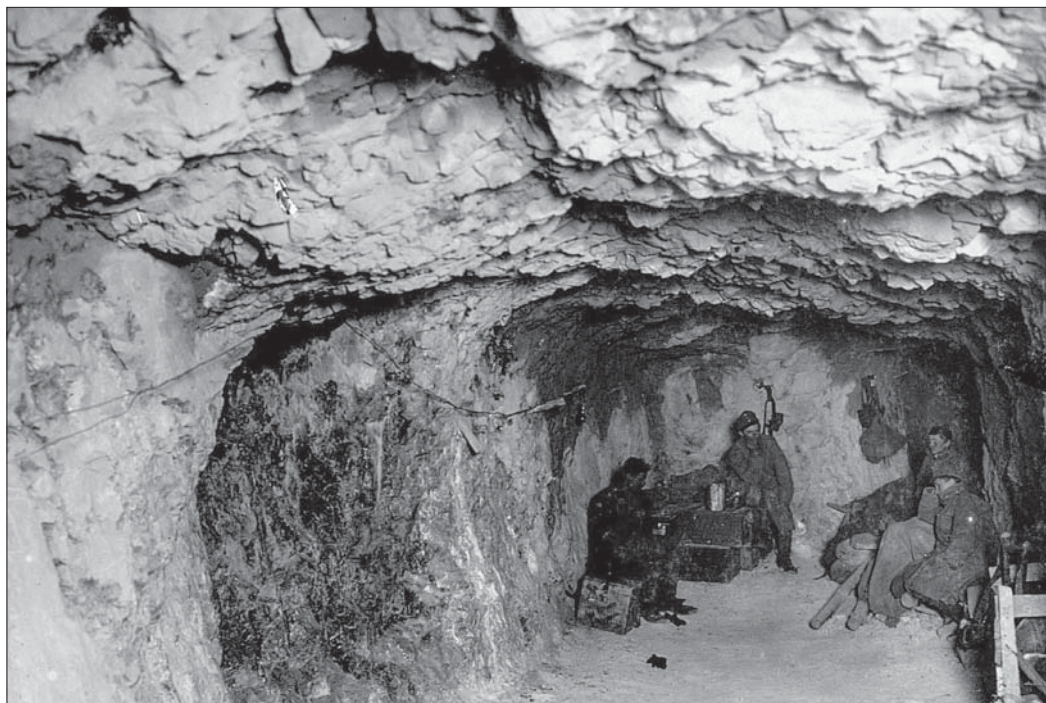
Італійський фронт. Особливості гірської війни.

Італійський фронт. Австро-угорські бараки туляться до альпійських скель.

Італійський фронт. Австро-угорські офіцери у хвилини відпочинку.

Італійський фронт. Суворий солдатський побут в нішах-кавернах Альпійських гір.

Італійський фронт. Останній у Першій світовій війні наступ австро-угорських військ на р. Піаве 15–23 червня 1918 р.

Надання першої медичної допомоги на позиціях біля р. Піаве.

Штурмові батальйони в австро-угорській армії почали формуватися у 1917 р. і ефективно проявили себе в боях на Італійському фронті.

Італійський фронт. Меса за загиблими побратимами.

2.7. Участь 85-го піхотного полка в боях на Італійському фронті

(березень – жовтень 1918 р.)

Позиційні бої на оборонній лінії Кол-Капріле – Монте-Асолоне

(18 березня – 14 червня 1918 р.)

8 березня 1918 р. 85-й полк був відправлений залізницею зі Львова на Італійський фронт. Подолавши 1160 км, прибув у Примолан¹, де розвантажився.

Протягом чотирьох місяців (18 березня – 14 червня 1918 р.) полк вів позиційні бої у горах Граппа², на оборонній лінії між гірськими вершинами Кол-Капріле (Col-Caprile, 1288 м) та Монте-Асолоне (Monte-Asolone, 1520 м). За цей період лише вбитими полк втратив 150 вояків.

Гренджа-Донський у романі “Сини Верховини” написав про Італійський фронт таке: *“На цьому фронті довгими місяцями велися запеклі бої на скелях Альп. Це було пекло на землі. Коли хтось тільки згадав про гірський масив Добердо, про Монте Гропо, про каверни в скелях, де був терен важких канонад, запеклих битв, десятки офензив і контрофензив на узбіччях пустих, голих скель, то “гусяча шкіра” набігла на людину”*.

Скласти певну уяву про бойові позиції австро-угорського війська дозволяють матеріали звіту про позиції III батальйону 85-го полка, який у ніч з 6 на 7 квітня 1918 р. перебрав їх від підрозділу 25-го полка.

На той момент перша лінія оборони являла собою окопи глибиною всього 50–70 см, перед якими лише на самих загрозливих ділянках місцями була загороджувальна смуга – дерев’яні стовпи з натягнутим між ними дротом. На цій лінії було 10 незавершених каверн (бункерів у скелі) на 150 чоловік, ще у 12 місцях лише починали їх видовбувати. Від лінії оборони до опорного пункту вела сполучна траншея глибиною 60–80 см.

Звичайно, така оборонна позиція не могла бути безпечною і достатньою для бойових дій. Адже пересуватися в таких окопах можна було лише поповзом або рачки, а просто висидіти в них тривалий час було справжньою мукою. Повноцінних укриттів, де б особовий склад міг сховатися від обстрілів та відпочивати, також не було.

Отож, солдати відразу ж почали розбудовувати і зміцнювати свою лінію оборони, розуміючи, що це збільшить шанс залишитися живими. Розпочалася важка фізична праця з мінімальною технічною допомогою. Довбати скельну породу і вручну перетягувати її у мішках під постійним обстрілом ворожої артилерії було важким і небезпечним завданням. В місцях, де скельна поверхня була суцільною і не піддавалася шанцевим інструментам, застосовували вибухівку. Будівельні матеріали та інструменти ретельно обліковувалися і береглися, враховуючи, що їх доставка сюди була непростою. Тому економно використовувалися також матеріальні ресурси, які вже були на місці.

¹ Нині село Примолано у муніципалітеті Цисмон дель Граппа на півночі Італії у провінції Віченца.

² Гірська система Граппа знаходиться на північному сході Італії (регіон Венето), в передгір’ях Італійських Альп, між річками Брента і Піаве. Найвищою точкою є гора Монте-Граппа (висота 1775 м).

На 20 травня кількісний склад полка був таким. На продовольчому забезпеченні 3124 чоловіки. Вояків – 2395, з них у відпустці – 310. Озброєних – 2047. Середня кількість особового складу рот становила 170 осіб.

Австро-угорські позиції постійно перебували під потужним артилерійським вогнем. Часто італійці проводили обстріл з важких мінометів, застосовуючи міни великого калібру. Особливо страждав лівий фланг і навіть тил полка, які перебували під постійним докучливим вогнем важких артилерійських батарей, що знаходилися у спеціальних, видовбаних у скелях нішах (їх називали каверни) на горі Монте-Граппа на висоті 1000–1500 метрів. Ці італійські артилерійські позиції були захищеними і неприступними, вони контролювали ущелину Лорензо та сідловину Кол-делла-Беретта. Крім того, іноді несподівано і низько над позиціями пролітали ворожі аероплани і кулеметним вогнем дощуляли як солдатам в окопах, так і підрозділам тилового забезпечення, в тому числі і в'ючним тваринам.

У таких умовах розбудова оборонної лінії у скелястому ґрунті була надзвичайно важким завданням. Тому і за 4 місяці видовбати окопи у повний зріст по всій оборонній лінії так і не вдалося. Місцями солдати, щоб бути непоміченими противником, могли лише сидіти у вузьких нішах, а пересуватися повзком. Це надзвичайно виснажувало бійців на передовій, які цілими днями перебували у вимушеному положенні, без можливості розігнути ноги, випрямитися у повний зріст. Крім того, тут вони були у великій скупченості, без жодних санітарних умов.

Окремий саперний підрозділ дивізії, який мав спеціальні свердлильні інструменти для буріння у скельній породі, за три місяці роботи спромігся лише видовбати у скелі командний пункт дивізії. І лише після цього почав працювати на передовій.

У цій гірській війні австро-угорці стикнулися з особливими проблемами життєзабезпечення військ. Постачання на позиції боєприпасів, продовольства, води було важким завданням. Для цього використовували канатну дорогу та в'ючних тварин. Перший варіант був простіший, але недостатній. З тваринами ж, в основному віслюками, було багато незручностей: вони лякалися обстрілів та розривів і ставали легкою мішенню для гармат та аеропланів противника. Пошук придатної для пиття води у цій гірській місцевості також завдавав чимало клопоту. У гірських потічках лежало багато непохованих тіл вояків, які отруювали воду і унеможливлювали її вживання.

Ці обставини дуже гнітюче діяли на особовий склад. Якщо поранений під час бойової вилазки вояк скочувався у гірську лощину і залишався у нейтральній смузі, витягти його звідти або допомогти було уже неможливим. І тоді солдати обох воюючих сторін ставали свідками жажливої повільної мученицької смерті їхнього побратима, який стогнав і волав про допомогу, а гірське відлуння розносило ці зойки по всіх закутках. Поховати цих нещасних також не було технічної можливості, тому тіла лежали місяцями, віддані на поругу тваринам і птахам, як німі свідки людської трагедії.

На цьому етапі війни продовольче забезпечення австро-угорської армії було набагато гіршим, ніж у противника. Якщо італійські вояки завдяки американській допомозі споживали кожен день 750 г хліба і 250 г м'яса, то харчовий раціон австро-угорців включав лише 280 г муки в день і 200 г м'яса на тиждень.

Зважаючи на всі ці обставини, вояки 85-го, порівнюючи Російський та Італійський фронти, називали перший просто відпочинком, порівняно з другим.

Участь у битві при Піаве. Штурм гірських вершин Кол-Мошин і Кол-Фенілон (15–16 червня 1918 р.)

Битва при Піаве (15–23 червня 1918 р.) – битва між італійськими та австро-угорськими військами у р. Піаве у Північній Італії.

Весною 1918 р. німецькі війська розпочали рішучий наступ на Західному фронті у Фландрії і Пікардії. Для того щоби відтягнути якнайбільше військ Антанти на Італійському фронті, Німеччина висунула вимогу своєму союзнику Австро-Угорщині також провести масштабний наступ на своєму напрямку.

На той момент Італійський фронт простягався від проходу Тонале північним берегом озера Гарда на гору Пазубіо між Арз'єро та Асіаго, через гори Граппа, Томбо і Монтелло і далі по р. Піаве до Адріатичного моря.

На цьому військовому театрі протяжністю 180 км було зосереджено 60 австро-угорських дивізій. Вони були розподілені на дві групи армій – західну під командуванням генерала Конрада фон Гетцендорфа, від швейцарського кордону до гори Томбо, і східну, далі до моря, під командуванням генерала Светозара Боровича, на якого було покладено керівництво всією наступальною операцією. В ній взяли участь 11-а австро-угорська армія (20 дивізій), яка розгорнулася по обидві сторони від ріки Brenti, 6-а (8 дивізій), дислокована навпроти гір Монтелло та по середній Піаві, і 5-а (15 дивізій) на нижній Піаві. У резерві, позаду у Фріулі, знаходилася 4-а армія (7 дивізій).

Італійці займали фронт трьома арміями (58 дивізій) та угруповуванням союзників (6 французьких, 5 британських і 1 американська дивізія). На Піаве стояла 3-тя армія, між Піаве і Brentoю – 4-та, далі на захід до Арз'єро – союзники, і ще лівіше – 1-ша армія.

Австро-угорський план операції полягав у направленні до 50 дивізій (разом з резервами) двома сильними фланговими групами (11-та і 5-та армії) із слабким центром для охоплення з флангів італійської армії. При цьому 11-та армія наступала з висот Сім комун на південь, а 5-та – з нижньої Піави на захід. Обидві групи повинні були замкнути кільце оточення у Падуї.

Австро-угорці дуже ретельно готувалися до операції, взявши за основу німецькі інструкції і навіть відтягнувши з французького театру свою важку артилерію, яка брала там участь у безрезневих операціях. Проте недостатність залізничних комунікацій обмежувала можливість маневрування резервами, прив'язуючи їх до певних напрямків. Щодо цього італійці були у вигіднішому положенні, маючи рокадні дороги вздовж фронту. Основним недоліком австро-угорської армії був недостатній для перемоги морально-психологічний та фізичний стан вояків. Чотири роки страшної війни виснажили солдатів і офіцерів.

Вранці 15 червня після годинної інтенсивної артилерійської підготовки, в тому числі і газовими снарядами, австро-угорці розгорнули наступ по всьому фронті. На деяких ділянках вони добилися успіху – вдалося захопити декілька плацдармів, зокрема форсувати нижню Піаве і оволодіти північними схилами гір Монтелло. Однак просунутися далі вони не змогли. Італійці та союзники чинили

сильний опір. Крім того, скупченість австро-угорських військ на невеликих плацдармах, утруднення із постачанням через паводок на Піаве та контратаки італійців у наступні дні локалізували австро-угорські успіхи. 23 червня австро-угорське командування віддало наказ відійти на попередні позиції, наступ виявився безрезультатним.

Втрати австро-угорських військ становили 60 тисяч убитими, 90 тисяч пораненими і 25 тисяч полоненими¹. Італійці із союзниками втратили 80 тисяч убитими і полоненими.

Як зауважують військові історики, це була “лебедина пісня” австро-угорської армії, яка остаточно втратила тут свою боєдатність і після, до кінця війни, переживала повільну агонію розпаду.

Це була остання наступальна операція 85-го полка у Першій світовій війні. Штурм розпочався 15 червня зранку і тривав 12 годин, до 7-ї години вечора. Полк здійснив прорив італійських позицій на 3-кілометрову глибину, оволодів гірськими вершинами Кол-Фенілон (1337 метрів) і Кол-Мошин (1280 метрів). Були захоплені перші дві лінії оборони противника, австро-угорцям дісталися багаті трофеї: велика кількість кулеметів, один міномет і гірська гармата. У полон, за австрійськими даними, здалися 1200 італійських вояків.

Цей бойовий успіх був обумовлений перш за все двома чинниками. Особовий склад полка отримав високий рівень штурмової підготовки восени 1917 р. на навчальному полігоні у Ременові під Львовом, де один з батальйонів був учбовим. Другим важливим моментом була достатня на початковому етапі операції забезпеченість штурмових батальйонів ручними гранатами та боєприпасами. Командири підрозділів мали також детальні топографічні карти великого розміру (масштаб 1 : 25000), на яких точно були вказані оборонні лінії противника, артилерійські бойові позиції. Крім карт, наступаючі отримали якісні фотографії аерозйомки з літака.

Водночас цей успіх був здобутий високою ціною: втрати нападаючих убитими і пораненими становили 60 % особового складу.

Але розвинути успіх і продовжити наступ не вдалося. Перші втрати солдати 85-го несли ще на самому початку наступу, у своїх наполовину “відкритих” окопах, через те, що італійська артилерія вже в перші хвилини атаки відкрила шалений вогонь. А під вечір полк був знекровлений, його наступальний порив підірваний. Солдатам не вдалося захопити третю лінію італійської оборони, яка була, як і перші дві, сильно укріплена та набагато краще, порівняно з австро-угорцями, облаштована. Бетоновані кулеметні і гранатометні гнізда значно посилювали її оборонну міць. Сюди італійці, оговтавшись від перших втрат, дуже швидко підтягнули свої резерви і почали чинити шалений опір.

Натомість австро-угорська сторона вчасно не змогла забезпечити наступаючих резервами. Командування 85-го, ввівши в бій власні резерви, уже в обідню

¹ Одна з найбільших санітарно-транспортних операцій австро-угорської армії у Першій світовій війні відбулася у середині червня 1918 р. під час наступу у Піаве, коли на Італійський фронт був направлений 91 санітарний потяг, які разом з наявними на місці потягами вивезли протягом 8 днів близько 220 тисяч поранених і хворих.

пору запросило у командування дивізією допомогу. Це було зроблено оригінальним нестандартним способом. Враховуючи складну ландшафтну і бойову обстановку, рапорт був надісланий поштовим голубом, єдиний раз за всю війну. І слід відмітити, що пакет був доставлений швидко і точно. Але ще до прибуття на поле бою резервний полк поніс важкі втрати внаслідок пекельного загороджувального гарматного обстрілу. Адже протягом багатомісячних позиційних боїв італійська артилерія пристріляла майже кожен метр австро-угорських позицій.

Вечором у штурмових батальйонах 85-го та 67-го, які атакували поруч, закінчилися боєприпаси і вода. І доставити їх сюди не було жодної можливості. Італійці відчували послаблення наступальної сили противника і з настанням півдня почали інтенсивно контратакувати, намагаючись відтіснити австро-угорців від своєї останньої, третьої лінії оборони.

Бойова ситуація почала розвиватися вкрай негативно і небезпечно для нападаючих. Командування дивізією зрозуміло, що воно або дасть наказ на повернення до стартових позицій, або полки без боєприпасів і води опиняться в полоні. Здоровий глузд переміг і на світанку, за наказом, солдати 85-го відступили.

Невдало склалися обставини для батальйону, який захопив гору Кол-Мошин. Італійцям вдалося оточити цю групу. Вояки під командуванням старшого лейтенанта Йожефа Сентдьорді героїчно оборонялися до обіду 16 червня, але, зрештою, вистрілявши всі набої, здалися в полон у кількості 26 офіцерів і 250 солдатів.

Загальні втрати 85-го полка в боях 15–16 червня 1918 р. становили 60 % особового складу: 350 убитих (6 офіцерів), 439 поранених, 370 полонених, 153 хворих.

Після атаки 15 червня, в якій 85-й полк поніс важкі втрати, його залишки були відведені на відпочинок у Мелламе¹. Але ненадовго, уже 2 липня, коли італійці відвоювали свій старий опорний пункт на горі Касса-де-Анна (1332 м), зведений батальйон під командуванням підполковника Ковача був повернутий на висотні позиції Кол-Капріле. Протягом наступних півтора місяця, до 18 серпня, батальйон вів позиційні бої на своєму старому оборонному відрізку у Кас-Менегуцца, у важких умовах літньої спеки, коли бракувало продовольства, води і боєприпасів. Солдати перебували також у важких санітарно-побутових умовах, їхні однострої та спідня білизна дуже зносилися, а заміни не було.

Тут вояки зустрілися ще з одним немилосердним ворогом – іспанкою, новою інфекційною пошестю, яка скосила багатьох бійців, яким пощастило вижити в горнілі великого наступу. На Італійському фронті у великій кількості зустрічалася також і малярія. Але якщо при малярії профілактичний прийом хініна зіграв позитивну роль і ситуація була контрольованою, то щодо іспанки медико-санітарна служба виявилася безпорадною.

¹ Нині село Мелламе у муніципалітеті Арсіє, провінції Беллуно, регіон Венето, на півночі Італії. Розташовано на висоті 464 м над рівнем моря.

Участь у битві при Вітторіо-Венето. Бої на плоскогір'ї Асіаго (18–30 жовтня 1918 р.)

Битва при Вітторіо-Венето – остання наступальна операція військ Антанти у Першій світовій війні на Італійському фронті, проведена 25 жовтня – 3 листопада 1918 р.

До початку наступу австро-угорські війська були практично небоєздатні. Фронт самовільно залишили частини угорського гонведу, хорватські і чеські частини припинили боротьбу. Австро-Угорська імперія розвалювалася на очах. 26 вересня Чехословацька національна рада в Парижі проголосила утворення чехословацької держави на чолі з Томашем Масариком. 4 жовтня у Загребі була створена Національна рада хорватів, сербів і словенців. 21 жовтня німецькомовні депутати рейхсрату проголосили себе Тимчасовими національними зборами німецької Австрії, а через тиждень, 30 жовтня, заявили про її приєднання до Німецької республіки як складової частини Німеччини.

Союзники – 57 дивізій (51 італійська, 3 британські, 2 французькі, 1 американська), озброєні 7700 гарматами та 1745 мінометами прорвали оборону австро-угорських військ (58 дивізій неповного складу, 6300 гармат) і ударом в центрі на Вітторіо-Венето розсікли їх фронт. Деякі австро-угорські частини повстали та відмовилися виконувати накази; до 28 жовтня уже близько 30 дивізій відмовилися воювати. Ситуація для австро-угорців стала критичною. 6-та австро-угорська армія безладно відступала, італійські війська наступали по всьому фронту, не зустрічаючи спротиву, наступ розвивався швидкими темпами. Як наслідок, союзні війська примусили австро-угорську армію до капітуляції. Перемир'я було підписано 3 листопада у Вілла-Джусті. Бойові дії припинилися 4 листопада о 15-й годині. На момент початку перемир'я італійці взяли в полон 387 тисяч вояків австро-угорської армії, а 30 тисяч загинули або були поранені. Втрати союзників становили 38 тисяч загиблих та поранених. Австро-угорська армія на Італійському фронті перестала існувати, а сама Австро-Угорщина розпалася на частини.

Остання бойова операція 85-го полка у Першій світовій війні відбувалася на Італійському фронті на плоскогір'ї Асіаго (висота 1000 метрів) біля однойменного містечка¹ з 24 по 28 жовтня 1918 р.

До полку прибули останні у війні два маршові батальйони з рекрутів з Мараморощини та Угочанщини. За результатами їхнього інспекційного огляду були надіслані звіти командуванню 11-ї австро-угорської армії. У цих звітах звертають на себе увагу декілька моментів. Майже половину (49 % і 46 %) солдатів становлять русини-українці, що значно більше від середнього полкового показника (35 %) протягом всієї війни. Майже всі прибулі уже воювали, а рівень військової підготовки був слабкий. Матеріальне забезпечення страждає. Більшість солдатів неграмотні. Немає офіцерів тих національностей, що у солдатів, що ускладнює порозуміння між ними. Такі проблеми на даному етапі війни були типовими для всієї

¹ Нині місто Асіаго – муніципалітет на півночі Італії, у регіоні Венето, провінції Віченца, на відстані близько 450 км на північ від Рима, 80 км на північний захід від Венеції.

австро-угорської армії, яка уже почала розвалюватися. Водночас, як не дивно, психологічний стан хороший, а у першому батальйоні навіть рівень дисципліни на висоті. Такі характеристики в цей період зустрічалися рідко.

У своїй останній битві у Першій світовій війні вояки 85-го піхотного полка протистояли англійцям 48-ї дивізії британської армії. Як зазначали офіцери 85-го, це був сильний, добре озброєний і професійно підготовлений противник. На передових позиціях англійських бійців кожні три дні замінювали новими, відпочилими вояками. Про такий “комфорт” не могли навіть мріяти фізично і морально виснажені австро-угорці. Найбільше страждала 6-та рота і три кулеметні підрозділи під командуванням Стоїшича, які тримали оборону безпосередньо у першій оборонній лінії. Британська артилерія переважала кількісно і якісно і тримала позиції противника під постійним обстрілом.

85-й полк брав участь у битві при Вітторіо-Венето з 24 по 28 жовтня. Втрати полка за цей період лише убитими становили 150 вояків.

24 і 26 жовтня англійці після інтенсивної руйнівної артпідготовки атакували позиції полка. В одному місці британці застосували навіть газову атаку, але її ефективність виявилася незначною: з 18 бійців, що отруїлися, четверо загинули¹.

Загалом австро-угорцям ціною важких втрат вдалося відбити атаки. За наказом вищого командування 28 жовтня 85-й полк залишив свої позиції і відступив. 30 жовтня його було замінено 27-м Клагенфуртським батальйоном і батальйоном Віденського ландштурму. Наступного дня полк був виведений із зони бойових дій і завершив війну.

Повернення з фронту (8–15 листопада 1918 р.)

У кінці жовтня – листопаді 1918 р. процес розпаду Австро-Угорської імперії наближався до своєї фінальної стадії. 27 жовтня уряд Австро-Угорщини звернувся з нотою до президента США В. Вільсона, в якій висловлювалася згода прийняти умови сепаратного миру Антанті. Але це був уже запізнитий крок, адже на той час у монархії вже почався хаотичний процес розпаду. На середину жовтня практично всі народи Габсбурзької монархії створили свої національні ради, які з офіційної згоди Антанті проголосили їх незалежність. Зокрема, 27 жовтня 1918 р. Румунська Національна Рада Буковини заявила про розрив із монархією і висловила за об'єднання всієї Буковини з рештою румунських земель у єдину національну державу. 28 жовтня Чеська Національна Рада в Празі проголосила себе Тимчасовим урядом Чехословаччини, а два дні потому Словацька Національна Рада оголосила про державну незалежність і приєднання до Чехії. 29 жовтня Народне віче Хорватії також повідомило про розрив стосунків з Австро-Угорщи-

¹ Під час війни великих втрат від отруєння газами в австро-угорській армії не було, але 2 %-ва смертність все ж мала місце (3 тисячі військовослужбовців померли). Така ж кількість померлих була і в німецькій армії. Водночас в арміях противників ці втрати були набагато більшими: в російській армії – 11 тисяч, французькій і британській по 8 тисяч, італійській – 4,6 тисячі (лише американська армія через пізній вступ до війни відбулася найменшими втратами – 1,5 тисячі). 30-35 % особового складу військових частин, які зазнали газової атаки, мали отруєння і захворіли; але половина з них одужала в межах території бойових дій і не потребувала евакуації.

ною та входження Хорватії в державне об'єднання сербів, хорватів і словенців і 1 грудня було засновано Королівство сербів, хорватів і словенців. 31 жовтня відбулася буржуазно-демократична революція в Угорщині (т.зв. "революція айстр"), яка 16 листопада стала республікою. 12 листопада у Відні тимчасові національні збори одноголосно проголосили Німецько-Австрійську Республіку. 13 листопада українці Галичини проголосили утворення Західноукраїнської Народної Республіки. 20 листопада – Румунська Національна Рада оголосила приєднання територій Угорщини з румунським населенням до Румунії. 1 грудня 1918 р. Великі Національні збори Трансільванії заявили про приєднання до Румунії.

Останні дні, протягом яких 85-му піхотному полку вдалося повернутися додому, описані за документальними матеріалами полкового щоденника, який вівся протягом всієї війни.

8 листопада 1918 р. полк зібрався у колону у Франценфесті¹ і вечором вирушив до Горенсарса, куди прибув опівночі.

Офіцери Стоїшич і Горої, відповідальні за розміщення та харчування полка, були відправлені далі, в Інсбрук², по маршруту подальшого пересування. Їх першочерговим завданням було забезпечення випічки хліба для особового складу. Командування полка розуміло, що проблем з харчовим забезпеченням не уникнути, тому запаси борошна були зібрані заздалегідь.

9 листопада. Зранку і до після обіду марширування до Штайнаху³, де полк завантажився у потяг. Для подальшого пересування полка виділили 100 товарних вагонів для солдатів, коней та військової амуніції і озброєння і 1 пасажирський вагон для офіцерів. У зв'язку з недостатньою кількістю вагонів у подальшу дорогу завантажили лише власних полкових коней та повозки. Решту передали спеціальній військовій комісії.

11 листопада на світанку ешелон 85-го вирушив у дорогу. Наступного дня – обід у Зальцбурзі⁴. Раціон однаковий як для солдатів, так і для офіцерів: шмат хліба, шмат ковбаси і чашка чорної кави на кожного.

У Зальцбурзі стався небезпечний інцидент. Начальник вокзалу передав командуванню полка розпорядження новоствореної Національної Ради Австрії про необхідність здачі всієї зброї. Цю вимогу командир полка категорично відкинув. У відповідь начальник вокзалу відмовився відправляти ешелон далі і почав по-

¹ Форт Франценфест (італ. Фортецца) розташований на висоті 750 метрів над рівнем моря на території однойменної комуни, на відстані 50 км на північний схід від міста Больцано, столиці провінції Больцано у північно-східній Італії. Ця могутня кам'яна фортеця була збудована австрійцями у 1833–1838 рр. і була частиною міцної системи укріплень на кордоні Австрійської імперії та Італії. Форт складався з трьох рівнів: Нижній, Середній і Верхній форти. Гарнізон форту в той період становив 1200 солдатів, на озброєнні було 90 артилерійських гармат. З 1882 р. форт втратив своє оборонне значення і став використовуватися як величезний військовий склад, в тому числі і в роки Першої світової війни. У наш час це цікавий туристичний об'єкт.

² Нині Інсбрук – головне місто провінції Тіроль у західній Австрії.

³ Нині Штайнах-ам-Бреннер – ярмаркове містечко і громада округу Інсбрук-Ланд у землі Тіроль в Австрії, на відстані приблизно 20 км на південь від Інсбрука. Розташовано на висоті 1048 м над рівнем моря.

⁴ Нині Зальцбург – місто на заході Австрії, столиця федеральної землі Зальцбург, четверте за розмірами місто Австрії після Відня, Граца і Лінца.

грозувати втручанням баварських частин. Після короткої наради за командою командира полка 32 кулемети були встановлені на дахах вагонів потягу, один – прямо на паровозі, і направили свої дула на будівлю вокзалу. Одного сержанта, який трохи розумівся на керуванні паровозом, відправили в кабінку машиністів. Після цього полковник Пфальц повідомив начальника вокзалу, що ешелон продовжить свій рух. Тим часом охорона вокзалу, побачивши кулемети, втекла. Це змусило начальника вокзалу піти на перемовини і погодитися на всі вимоги 85-го полка. Нарешті вечором ешелон під керуванням професійного машиніста вирушив у дорогу і опівночі прибув до Лінца¹.

13 листопада. Відправка з Лінца затягнулася аж до 10-ї години ранку через відсутність паровозу. Коротка зупинка на обід в Амштеттені², їли рибу. Не встигли вояки закінчити скудну трапезу, як машиніст потягу раптово, без попередження рушив далі, внаслідок чого 10 офіцерів і багато солдатів, не встигли повернутися у вагони і залишилися на станції. Щоб забрати їх, ешелон зупинився на довший час на наступній станції Сент-Пелтен³.

О 22.00 потяг прибув до Відня (на станцію Гуттелдорф). Тут австрійські національні гвардійці також зробили спробу обеззброїти полк, але так само, як і у Зальцбурзі, полк відстояв свою зброю. Через це відправлення з Відня затяглося до обіда наступного дня.

14 листопада, як записано у полковому щоденнику, “зі сльозами на очах і пораненими душами” ешелон пересік угорський адміністративний кордон біля Кірайгіда⁴. За наказом нового міністерства оборони Угорщини у Будьорші⁵ частину зброї полк офіційно здав, хоча багато гвинтівок і декілька кулеметів солдати сховали. Після цього ешелон рушив через Будапешт, Дебрецен у бік Марамороша.

15 листопада полк прибув до Мараморош-Сігота, звідки чотири роки назад він відправлявся на війну. Тепер тут було все по-іншому: вояків ніхто не зустрів, не було ні квітів, ні музики, ні радісної атмосфери. Навпаки – усюди панувала гнітюча невизначеність, журба і бідність.

Атмосфера, яка панувала повсюди, правдиво змальована Гренджою-Донським у романі “Сини Верховини”: *“Вертаючись з фронту додому, Продан увесь час думав: яке то щастя, що кривава війна минула. Людство стільки настраждалося за цих майже чотири з половиною роки, що, мабуть, навіки відпала охота воювати. Голод, пошесті, злидні, муки, терпіння, біль і печаль за рідними, зойк і плач вдів і сиріт, нарікання калік, ожебрачення, зубожіння – це були наслідки страшною війни. Ідеш вулицею – люди обідрані, обшарпані, пригноблені, на кожному кроці зустрінеш безрукого, безногого, сліпого каліку, одні простягають долоні, жебраючи милостині, інші продають цигарки”*.

¹ Нині місто Лінц – столиця федеральної землі Верхня Австрія.

² Нині місто Амштеттен – адміністративний центр округу Амштеттен федеральної землі Нижня Австрія.

³ Нині місто Сент-Пелтен – столиця федеральної землі Нижня Австрія.

⁴ Нині австрійське містечко Брукноядорф – громада округу Нойзідль-ам-Зе у федеральній землі Бургенланд, на кордоні з Угорщиною.

⁵ Нині Будаорш – місто в центральній частині Угорщини біля Будапешта.

Розділ 3.

Військові кладовища Першої світової війни, на яких поховані солдати, мобілізовані з території сучасного Закарпаття

3.1. Військові поховання Першої світової війни на території Італії

Військове австро-угорське кладовище Просекко (Prosecco)

Це один з найбільших військових цвинтарів на території Італії, де поховані воїни австро-угорської армії, які загинули на південній ділянці фронту Ізонцо (нині прикордонні території Словенії та Італії). Просекко – один із районів міста Трієст, яке до 1918 р. входило до Австро-Угорщини, а нині є адміністративним центром провінції Фріулі–Венеція–Джулія у північно-східній Італії.

На кладовищі спочивають останки 5050 воїнів. Близько 2 тисяч вояків були поховані тут протягом Першої світової війни. Більшість були перезахоронені після ексгумації у 1930-х, 1950-х, 1970-х роках з менших за розмірами військових поховань з цілого навколишнього регіону. Зокрема: 1369 – з колишнього військового цвинтаря у м. Добердо-дель-Лаго, 1103 – з м. П'ємонте, 679 – з інших військових цвинтарів.

Кладовище знаходиться у доглянутому стані: десятки рядів кам'яних хрестів з табличками з іменами похованих вояків. Тут спочивають солдати майже всіх національностей, які населяли Австро-Угорську імперію і проживали в різних її куточках (в тому числі і на території нинішнього Закарпаття).

Військове австро-угорське кладовище Палманова (Palmanova)

Це найбільше військове кладовище на території північно-східної Італії (регіон Фріулі–Венеція–Джулія), де поховано 17 тисяч вояків австро-угорської армії, які загинули на фронті Ізонцо (на територіях, які нині знаходяться в регіоні Горіція в Італії та общині Нова-Гориця в Словенії).

Всередині кладовища проходять широкі алеї з кипарисами і знаходиться велика площа, де були поховані 4 тисячі солдатів, імена яких відомі. Могили розташовані впорядкованими рядами, на кожній – простий бетонний надгробок з табличкою з іменем і барельєфом хреста. У центрі кладовища – пам'ятник. За стіною цвинтаря знаходиться каплиця і дві величезні братські могили, в яких захоронені останки понад 13 тисяч невідомих солдатів. У каплиці – невелике приміщення з кам'яним вітарем і картиною вмираючого Ісуса Христа. На стіні зліва – прапор з гербом Австро-Угорщини.

На військовий цвинтар Палманова після Першої і Другої світових війн переносили після ексгумації останки вояків, які були поховані на інших, менших за розмірами кладовищах цілого навколишнього регіону.

Військовий меморіал Асіаго (Sacratio Militare di Asiago)

Знаходиться у місті Асіаго (на пагорбі Лейтен) у провінції Віченца, регіоні Венето, на північному сході Італії, на висоті 1000 метрів над рівнем моря, оточений горами, які були місцем запеклих боїв у Першій світовій війні. Асіаго – це місто-муніципалітет, розташоване на відстані 450 км на північ від Рима, 80 км на північний захід від Венеції. Населення на 2014 р. становило 6462 особи.

Тут поховані останки понад 50 000 італійських та австро-угорських солдатів. Інтер'єр меморіалу містить склеп з восьмикутною каплицею в центрі. Склеп знаходиться під терасою, а її периметричні та осьові коридори перетинаються, створюючи центральну зону, де розташована каплиця з жертovníком. У стінах коридорів вмонтовані поховальні ніші з останками 33 086 полеглих італійських солдатів, з яких відомі прізвища 12 795, тоді як більшість (20291) поховані як невідомі солдати. Їхні тіла були ексгумовані з 35 навколишніх військових кладовищ у період між 1935 і 1938 роками. Ідентифіковані останки знаходяться в окремих похованнях за алфавітним порядком, не ідентифіковані – у двох спільних братських могилах.

На меморіалі також поховані останки 18 505 австро-угорських солдатів, з яких більшість (12 355) неідентифіковані. Вони були ексгумовані з тих же військових цвинтарів у пізніший період.

Військове кладовище-меморіал на горі Монте-Граппа (Monte Grappa)

Гора Монте-Граппа (1775 м) знаходиться на північному сході Італії (регіон Венето), в альпійському передгір'ї, на кордоні провінцій Беллуно, Тревісо і Віченца. Це культове для Італії місце. У роки Першої світової війни ця вершина була центром оборони італійської армії від австро-угорських військ.

У 1932 р. за проектом архітектора Джованні Греппі на самій вершині гори розпочалося будівництво величного меморіального комплексу – кладовища, храму та військово-історичного музею. А 22 вересня 1935 р. меморіал був урочисто відкритий королем Італії Віктором Емануїлом III.

Тут поховані 22 910 воїнів, які загинули на відтинку Італійського фронту між річкою Брента і горою Монте-Граппа. Величезне кладовище розділено на 2 сектори. У південній частині комплексу зведений склеп і розміщені поховання 12 615 італійських солдатів і офіцерів, з яких 2283 ідентифіковані. У північній частині лежать останки 10 293 австро-угорських вояків, ідентифіковані лише 294.

Тут поховані солдати, які воювали у 27, 32 і 40-й (гонведській) піхотних дивізіях австро-угорської армії. Надпис над головним входом: “Слава Вам, солдати Граппи”. На колонадах, що знаходяться по всій території комплексу, вказані гірські вершини, де відбувалися бої: Кол-Мошин, Кол-дель-Міглію, Монте-Асолоне, Кол-делла-Беретта, Монте-Пертіка, Ка Тассон, Монте-Прассолон, Монфенера, Колд-ель-Орсо, Порте-ді-Салтон, Монте-Салароло, Монте-Валдерон, Монте-Спінонсія, Монте-Фонтанасекка.

Військові поховання на острові Асінара (Asinara)

Асінара – маленький острів площею всього 52 кв. км, розташований у північно-західній частині Сардинії. Його довжина становить 17,4 км, а ширина коливається від 290 метрів до 6,4 км. Протяжність звивистої берегової лінії – 110 км. На сьогодні це ненаселений острів: перепис населення 2001 року зареєстрував лише одного постійного мешканця. Асінара – гористий острів з крутими і прямо-високими береговими скелями. Найвища вершина – гора Пунта-делла-Скомуніка (408 метрів). Оскільки тут відчувається нестача прісної води, великих дерев на острові дуже мало, вони є тільки у північній частині. В інших місцях рослинність представлена в основному низькими субтропічними чагарниками.

У 1885 р., відколи острів став частиною Італії, тут збудували виправну колонію з лазаретом. Нечисленне місцеве населення (біля сотні сімей рибалок і селян) було змушено покинути свої оселі і переселитися на Сардинію.

З грудня 1915 р. на Асінару почали привозити військовополонених австро-угорців з албанського театру бойових дій, де вони воювали з сербською армією. Полонених австро-угорців транспортували непристосованими кораблями. Це був драматичний перехід, подорож “смерті”: голод, відсутність будь-яких санітарних умов сприяли високій захворюваності, особливо інфекційними хворобами включно з холерою. Як наслідок, 40 тисяч австро-угорських солдатів померли в дорозі. 20 тисяч полонених, що вижили і за короткий період прибули на острів, були розміщені в наметах, у нашвидкуруч створених, непристосованих для утримання такої кількості людей, таборах. Через півроку, у липні 1916 р., табір закрили, полонених перевезли до Франції. А на острові залишилося близько 7 тисяч померлих, похованих у великих братських могилах. У 1930-х роках італійська місцева влада провела ексгумацію цих захоронень і перепоховала залишки австро-угорських воїнів у спеціально збудованому осуарії.

З 1936 по 1941 роки під час італійської окупації Ефіопії на острові перебували під арештом члени знатних ефіопських сімей. Після Другої світової війни сюди відправляли до ув'язнення членів мафіозних кланів і терористів. Тільки у 1997 р. в'язниця була закрита, а територія Асінари включена до складу національного парку.

У 1999 р. острів був відкритий для туристів, але тільки в складі організованих груп (доступ для приватних човнів і катерів категорично заборонений). Купання дозволено тільки на трьох піщаних пляжах.

3.2. Військові поховання Першої світової війни на території Словенії

Меморіальна церква Святого Духа на Яворці

Дерев'яна святиня – меморіальна поминальна церква Святого Духа на Яворці (словен. Javorca) на вшанування пам'яті вояків австро-угорської армії, які загинули у 1915–1917 рр., обороняючи ділянку фронту Ізонцо біля міста Толмін. Церква знаходиться на полонині Полог на висоті 571 метр над рівнем моря, в Юлійських Альпах, біля поселення Затолмін общини Толмін (західна Словенія).

Над вхідними дверима табличка з надписом: **“Цей пам’ятник збудували під час війни військовослужбовці 3-ї гірської бригади, бойового підрозділу 15-го корпусу на честь та у пам’ять своїх полеглих побратимів. Зведена у період від 1 березня до 1 листопада 1916 р.”** Цей культовий об’єкт спроектував віденський архітектор, а в той час старший лейтенант австро-угорської армії Ремігіус Гейлінг (Remigius Geyling, 1878–1974); організатором та керівником будівництва був лейтенант, угорець Гейза Яблонські (Géza Jablonszky, 1876–1945); дерев’яну частину вітваря виконав бригадний майстер-різьбар з Південного Тіроля Антон Ператонер (Perathoner, 1888–1965). Незважаючи на близьке розташування до лінії фронту, церква була недосяжна і невидима неприятелю, водночас знаходилася майже на однаковій відстані від основних бойових позицій 3-ї гірської бригади на гірських вершинах Мерзлий Верх (1359 м), Воділ Верх (1053 м), Планіна Слеме (1448 м) та Рдечі Роб (1913 м), де відбувалися запеклі бої з численними втратами.

Біля входу до церкви підвішений дзвін із сонячним годинником, гербом Австро-Угорської монархії та надписом “РАХ” (“МИР”). Над входом надпис на латинській мові “Ultra cineres hostium ira non superseset” (“Ненависть не має слідувати за прахом полеглих”). Ззовні церква оздоблена гербами двадцяти земель, які входили до складу Австро-Угорщини. Внутрішній інтер’єр розмальований у стилі модерн, переважають сині та чорні кольори із золотистими та білими орнаментами. З обох боків від вітваря поряд із мозаїчним зображенням Святого Духа намальовані два великі ангели, як символи миру. На стінах прикріплені масивні дубові дошки, як сторінки меморіальної книги, на яких випалені прізвище та ім’я 2564 австро-угорських вояків, які загинули на навколишніх полях битв у період 1915–1916 рр. Більшість записаних вояків поховані на військовому цвинтарі Першої світової війни в присілку села Затолмін – Лоче. В цьому сумному переліку багато солдатів, які були мобілізовані з території сучасного Закарпаття до 85-го та 66-го піхотних полків австро-угорської армії, більшість з них загинули на горі Мерзлий Верх.

У 2016 р. церкві виповнилося 100 років. За цей час тричі (у 1934 р., на початку 1980-х років та у 2005 р.) проводилися реставраційні роботи. У 2007 р. церква, як найбільш вражаючий і монументальний пам’ятник Першої світової війни на території Словенії була офіційно віднесена до історичних об’єктів Європейської культурної спадщини. На сьогодні храм діючий: крім основної недільної католицької меси, щороку в кінці червня у день святого Віта відправляється також і православна служба. Церква є також одним з основних об’єктів військово-історичного туризму – це головна зупинка “Дороги Миру”, яка проходить у Словенії в долині річки Сочі по пам’ятниках і похованнях Першої світової війни.

Військове кладовище у Лоче

Військовий цвинтар у Лоче (словен. Loče) знаходиться на окраїні села Затолмін на північ від м. Толмін на заході Словенії. Затолмін – невеличке поселення з населенням 332-х мешканців (станом на 2002 р.), розташоване на висоті 324 метра над рівнем моря, біля гірської річки Толмінки.

Тут поховано 3300 вояків, полеглих на фронті Ізонцо. Захоронення почалися з літа 1916 р., ховали солдатів, які загинули в боях на гірських вершинах Мерзлий Верх (1359 м), Воділ Верх (1053 м) та на схилах гори Крн (2244 м). Переважно це були

військовослужбовці австро-угорської армії, але були також німецькі та італійські воїни.

У 1930-х роках на цей цвинтар також були перепоховані австро-угорські солдати окремого батальйону 66-го Унгварського піхотного полка, які під час війни були поховані на батальйонному цвинтарі на розташованій неподалік полонині Полог (521 м); серед них багато мобілізованих з території сучасного Закарпаття.

У 1938 р. останки німецьких солдатів були ексгумовані та перезаховані на німецькому кладовищі-кістниці біля Толміна, а італійських – в італійській кістниці в с. Ославія (нині територія північно-східної Італії, біля м. Горіція).

Нині на цвинтарі є декілька паралельних рядів надгробних каменів, а також надгробні пам'ятники із залізними хрестами, 11 огорожених офіцерських могил. У центрі цвинтаря розташований пам'ятник – піраміда з орлом із розкритими крилами, присвячений полеглим воякам 30-го Львівського піхотного полка австро-угорської армії. Околом поповнення цього полка був Львів та навколишні райони; більшість солдатів становили русини-українці (59 %), поляків було 31 %, інших національностей – 10 %.

Військове кладовище в Айдовщині

Айдовщина (словен. Ajdovščina) – місто на заході Словенії, адміністративний центр общини Айдовщина, розташоване в долині ріки Віпава. Висота над рівнем моря 106 м. Населення на 2002 рік становило 6373 особи. Знаходиться за 20 км від кордону з Італією і за 25 км від Адріатичного моря.

Австро-угорське військове кладовище знаходиться поруч із цивільним цвинтарем, було закладено у вересні 1915 р. і розширене у жовтні 1916 р. Тут були поховані військові австро-угорської армії, які померли в шпиталях Айдовщини та полягли від бомбардувань італійською авіацією залізничного вокзалу та околиць міста. Тут були поховані також італійські пілоти, збиті в цьому районі. За даними італійських владних організацій (з 1918 р., після розпаду Австро-Угорської монархії, по 1945 р. місто входило до складу Італії), які у 1930-х роках проводили розкопки та перепоховання, на військовому цвинтарі було поховано 2514 солдатів. У 1983 р. кладовище було відреставровано, але при цьому повністю втратило свій первісний вигляд.

Військове кладовище в Горянско

Горянско (словен. Gorjansko) – поселення в общині Комен, регіон Обално-Крашка, на заході Словенії. Висота над рівнем моря 198 м. Населення на 2002 р. становило 271 особу.

Цвинтар у Горянско – найкраще збережене військове кладовище Першої світової війни на словенській землі. Військове кладовище знаходиться на північному заході від села, в безпосередній близькості від цивільного. Тут поховані австро-угорські солдати, які померли в сусідньому військовому шпиталі. Монументальна частина кладовища була завершена ще під час війни, у липні 1916 р. За даними італійських державних служб, які у 1930-х роках проводили розкопки та перепоховання, там було поховано 6015 солдатів. На сьогодні цвинтар має свій оригінальний вигляд, але не збереглося тристоронніх кам'яних хрестів і мармурових тарілок з назвами братських могил.

Військове кладовище в Локе

Локе (словен. Loke) – невеличке розпорошене поселення біля м. Нова-Гориця на заході Словенії, розташоване на висоті 168 метрів над рівнем моря з населенням 294 особи (на 2011 р.).

Військовий цвинтар був закладений безпосередньо за першою фронтовою лінією після Шостої битви на Ізонцо (серпень 1916 р.). Тут були поховані австро-угорські та італійські вояки. Після Першої світової війни італійська влада перенесла останки своїх солдатів до італійського кладовища-кістниці у с. Ославія (нині північно-східна Італія, біля м. Горіція) і в Локе залишилося 692 австро-угорських солдати. У 1980-х роках цвинтар перебудували і встановили надгробні камені.

Військове кладовище в Штанєл

Штанєл (словен. Štanjel) – поселення в общині Комен, регіон Обално-Крашка, на заході Словенії. Висота над рівнем моря 312 м. Населення на 2002 р. становило 340 мешканців.

На околиці села знаходиться австро-угорське військове кладовище, де поховані австро-угорські солдати та російські військовополонені, які померли в сусідньому військовому шпиталі та допоміжних санітарних закладах у цьому районі. Архітектор Йосиф Ульріх підготував архітектурний план кладовища, який був здійснений у 1918 році. За даними Військового архіву у Відні (за 1918 р.), там було поховано 993 австро-угорських військових. За даними італійської влади, що проводили у 1930-х роках розкопки та перепоховання, на цвинтарі було поховано 1315 солдатів.

Військове кладовище в Осеку

Кладовище знаходиться на південно-східній окраїні села Осек (словен. Osek). Нині це поселення в общині Нова-Гориця, регіон Горішка, на заході Словенії. Розташоване в долині ріки Віпава, на висоті 161 метр над рівнем моря. На 2011 рік населення Осека становило 407 чоловік.

Цвинтар був облаштований біля військового шпиталю австро-угорської армії. Перший солдат був похований тут 23 березня 1916 р., останній – 27 жовтня 1917 р. За цей період був похоронений 791 солдат (763 вояки австро-угорської армії, 28 італійських військовополонених), що померли в сусідньому шпиталі або загинули під час обстрілів розташованого неподалік села Шемпас. Після Першої світової війни італійська влада перебудувала цвинтар, тоді ж останки італійських солдатів були перенесені до Італії. У 1980-х роках кладовище було відновлено, але на той момент збереглося лише декілька оригінальних могил та пам'ятників.

Військове кладовище в Подмельці

Подмелець (словен. Podmelec) – невеличке поселення в общині Толмін на заході Словенії з населенням 96 осіб (станом на 2002 р.). Розташовано на висоті 298 м над рівнем моря.

Під час Першої світової війни у цьому населеному пункті працював військово-польовий шпиталь, неподалік якого і було закладено військове кладовище, на якому ховали померлих у шпиталі солдатів, в тому числі й італійських військово-

полонених. За даними словенського Фонду “Дорога миру в Сочі”, тут було поховано 1220 чоловік.

Кладовище було влаштовано на трьох терасах. Найнижча тераса була поруч із залізничною колією і сьогодні її площу встановити неможливо. Середнє кладовище знаходилося трохи вище і було найбільшим за розмірами. Тут зберігся характерний кам'яний хрест з дерев'яним розп'яттям на кам'яному фронтоні, біля якого розміщена кам'яна надгробна плита. Кладовище прямокутної форми, під час війни було оточено дерев'яним парканом з двома входами. На могилах були залізні хрести з табличками з надписами. Тераса найвищого кладовища знаходилася на 150 метрів вище залізничної колії. У центрі цвинтаря знаходився високий кам'яний стовп із хрестом на верхівці, який був встановлений у березні 1916 р. На стовпі висічена присвята воякам XV корпусу австро-угорської армії на німецькій мові.

Після Першої світової війни італійська влада перепоховала останки солдатів з цього військового цвинтаря.

3.3. Військові поховання Першої світової війни на території Словаччини

Військовий цвинтар у Кошице

Місто Кошице було не лише адміністративним центром комітату Абауй-Торна Угорського королівства Австро-Угорської імперії, але й місцем дислокації багатьох підрозділів австро-угорської армії, зокрема командування і штабів VI армійського корпусу, 27-ї піхотної дивізії, 53-ї піхотної бригади. До Першої світової війни в місті були розквартировані основні сили 34-го піхотного полка, 9-го гонведного піхотного полка, 5-го гонведного гусарського полка та менші підрозділи інших військових частин. З самого початку і протягом всієї війни Кошице були також стратегічним місцем, де було розгорнуто декілька військових шпиталів, в яких лікувалися поранені та хворі солдати. Тисячі з них померли і були поховані на Кошицькому військовому цвинтарі.

Найбільше потягів з пораненими, хворими та полоненими, серед яких завжди були і померлі у дорозі, прибувало до Кошиць у період осені 1914 – літа 1915 рр. Військовий цвинтар був закладений на території міського цивільного кладовища, зайнявши його значну частину (довжиною 335 метрів і шириною 70 метрів). У центрі знаходився дерев'яний хрест, вмонтований у постамент із скального каменю на бетонованій основі. Надпис на постаменті був у віршованій формі на угорській мові:

Oldd meg saruidat, mert a hol most állsz,
Nemhitvány földi rög, nemzeti oltár az.
Itt nyugszik sok hős dalia élte,
Ki e hon határát öntestével védte.
Ha könny ül pilládra, vigaszt ebben keress,
Mert ók azért haltak mtg, a miért neked élni egyedül érdemes.

*Схилися на мить, адже там, де тепер стоїш,
Не груда землі, то – національний вівтар.
Тут герої спочили, як один,
За вітчизну поклали життя.
Коли мокрі вії від сліз – там втіху знайдеш¹.*

Цвинтар був огорожений і мав одну вхідну браму з башточкою, в якій був великий дзвін, та декілька проходів на кутах на огорожі. У 1916 р. на вхідній брамі встановили металічну табличку з написом на угорській мові:

*Ki e csendes honnak határát átléped
Becsüld meg az Úrban pihenő hős népet.
Virággal háláld meg honmentő munkájok,
Akik ezt letépnék, haraggal sujts rájok.
Néma az ő ajkuk, lakatot tett raja
Az ő akaratnak csontkezü szolgálja,
Némulj el hát te is, hogy szóval se sértsed
Emlékét azoknak, kik meghaltak érted;
Könnyet ejtsen szemed, imát mondjon ajkad
Sa hős holtak lelke örvendezik rajtad.*

*За порогом мовчазної оселі
Згадай у Бозі почивший хоробрий люд.
Китицею квіття мужність їх вшануй,
А хто б торкнувся – з гнівом присічи.
Уста заніміли, над ними колодка
Прадавньої волі – костяного слуги,
Отож, у мовчанні не спаплюж
Пам'яті тих, що за тебе померли;
На очах нехай сльози, а на устах – молитва,
Й душі мертвих героїв радитимуть над тобою².*

Частиною військового цвинтаря була капличка з башточкою і 8-метрова дзвіниця, яку було видно з вікон барачного шпиталю, який знаходився неподалік. Всі стежки-проходи на кладовищі були висипані білим дрібним щебенем і сходилися до центрального пам'ятника-хреста. Всередині були висаджені ялинки, які довершували цілісність військово-меморіального комплексу.

Кількість похованих на Кошицькому цвинтарі за даними різних архівних джерел коливається від 6 тисяч до 7500 осіб, які були похоронені у 3500 одиночних та декількох десятків братських могил.

Відповідно до офіційних документів від 1971 р., підготованих для обґрунтування реконструкції військового цвинтаря у період соціалістичної Чехословаччини, площа військових захоронень становила 2,3 гектара. У братських могилах роз-

¹ Переклад на українську мову Миколи Антоненка.

² Переклад на українську мову Миколи Антоненка.

мірами 22x17 м, які простиралися трьома рядами, було поховано 2365 вояків; в одиночних могилах, які тягнулися у 17 рядів (розміри ряду 98x2 метри), було поховано 3428 вояків. Загалом 5793 похованих, які за національною ознакою розподілені таким чином: чехів і словаків – 1358, угорців – 1605, австрійців і німців – 1549, росіян – 734, румунів, поляків, болгар, французів і турків – 483, італійців – 64.

Після Першої та у період Другої світової війни цвинтар доглядався, на ньому проводилися меморіальні заходи. Ще на архівній фотографії від 1949 р. він знаходився у задовільному стані. Починаючи з 1950-х років кладовище почало поступово занепадати і руйнуватися. Центральний пам'ятник-хрест був демонтований у 1982 р. через його аварійний стан. На більшій частині військового цвинтаря здійснюються цивільні поховання.

У кінці 1970-х – на початку 1980-х рр. влада соціалістичної Чехословаччини прийняла рішення реконструювати цвинтар. Були розроблені архітектурний проект та технічна документація, згідно яких останки солдатів мали бути ексгумовані і перезахоронені у спільних могилах в різних секторах відповідно до національності, із встановленням пам'ятників, на яких мали бути вказані прізвища полеглих. Але до практичної реалізації цих планів не дійшло. Був встановлений лише скромний так званий Бартушовий пам'ятник, який зображує вмираючого солдата в символічному окопі.

Військовий цвинтар у Гуменному

Місто Гуменне – адміністративний центр Гуменського округу Пряшівського краю у Східній Словаччині.

Військовий цвинтар був закладений восени 1914 р. На міському кладовищі поховання почалися вже від серпня 1914 р., адже місто знаходилося на стратегічній дорозі Будапешт – Лупков – Перемишль, яка була основною транспортною магістраллю для забезпечення австро-угорських військ у Галичині. Вже після перших боїв Галицької битви через місто проходили санітарні транспорти з пораненими та хворими вояками, частина яких помирала в дорозі і вивантажувалася для поховання на найближчій станції. Крім того, у місті вже на початку війни почали працювати військові шпиталі зі своєю сумною статистикою померлих.

У листопаді 1914 р. Гуменне та його околиці опинилися в зоні бойових дій. 8-ма російська армія під командуванням генерала Брусилова, подолавши опір австро-угорських сил в Карпатах, у кінці листопада перейшла через Карпатський хребет і увійшла на територію Земплінського комітату (нині Словаччина). 23 листопада підрозділи 48-ї російської піхотної дивізії генерала Корнілова зайняли Гуменне. Австро-угорське командування в терміновому порядку мобілізувало всі наявні резерви, зняло деякі підрозділи з інших ділянок Карпатського фронту та сформувало оперативну групу під командуванням фельдмаршала Шандора Сурмої, розгорнувши її на ділянці фронту між Сніною та Ужоцьким перевалом. Група Сурмої здійснила успішний контрнаступ, внаслідок якого 48-ма російська дивізія була відрізана від основних сил і змушена залишити зайняті позиції, зокрема Гуменне.

Після завершення боїв у місті залишилося декілька сотень загиблих вояків. Важкі бої відбувалися на окраїні міста; за описами датського військового корес-

понтента Маделунга після битви залишилися пусті окопи, переповнені полеглими солдатами.

Військові поховання в Гуменному проводилися протягом всієї війни аж до 1919 р. – ховали вояків, які помирали у військових шпиталях. Площа цвинтаря згідно з архівними матеріалами становила 4200 кв. м. Тут було 408 одиночних, 58 спільних і 23 братські могили. На кладовищі було поховано 1248 вояків, в тому числі приблизно 150 солдатів російської армії.

У 1991 р. цвинтар був реконструйований за кошти Спілки догляду за німецькими військовими похованнями. Всі поля захоронень були вирівняні та засіяні травою; в декількох містах встановлені по три символічні кам'яні хрести.

Військовий цвинтар у Стакчині

Стакчин – село у Снінському окрузі Пряшівського краю, у північно-східній Словаччині.

Цвинтар був закладений 1915 р. поблизу військово-польового шпиталю австро-угорської армії, який розміщувався у селі. У центрі кладовища знаходився простий пам'ятник, біля якого був змурований невеликий кам'яний постамент з встановленими кованими стовпчиками з кованою різьбою навколо. На цвинтарі було поховано близько 1000 вояків різних національностей: словаків, чехів, угорців, румунів, поляків, русинів-українців, а також військовополонених російської царської армії. Всі вони отримали поранення або захворіли під час Зимової Карпатської битви 1914–1915 рр., були доставлені у стакчинський шпиталь, де і померли.

Шпиталь знаходився в будівлі парової лісопилки. Збереглися спогади вояків, які тут перебували. Так, зокрема, невідомий солдат пише 9 березня 1915 р. таке: *“...направили мене у польовий шпиталь 1/8, який був розгорнутий у примітивних умовах на лісопилці в селі Стакчин. Лежало там аж 2 тисячі поранених. На ношах, між механізмами пили. Доходило і до мінус 20 градусів Цельсія. Якщо хтось помічався, за хвилину сеча замерзала. Поранених до шпиталю возили вузькоколією, якою у мирний час транспортували деревину. День і ніч приходило ешелонами аж 80 вагонів, які тягли коні. Легкопоранені йшли пішки. Це було важке видовище. Поранених та замерзлих вояків вивантажували з вагонів. Стогони і плач, кожен голодний і завошвлений. Якби це бачили їхні матері, жінки та кохані, то війна зупинилася б миттєво...”*

Після завершення Першої світової війни у міжвоєнний період цвинтар знаходився під опікою і дбайливо доглядався місцевою владою. На ньому регулярно проводилися урочисті поминальні акти за участю збройних сил новоствореної чехословацької держави. Поступовий занепад розпочався після Другої світової війни, але найбільше запустіння прийшлося на 1970–1980-ті роки. У 2010 р. місцева влада почала відновлювати цвинтар і на сьогоднішній день він реконструйований. Щороку, 1 листопада, на День пам'яті тут проводять поминальні служби за полеглими вояками.

У Стакчині, крім пам'ятника на військовому цвинтарі, є ще один пам'ятний знак у старовинному парку, який присвячений усім місцевим жителям, полеглим у Першій світовій війні і похованим по всьому світові.

Військові поховання під горою Козіалата і на горі Гайдошік

Гірські вершини Козіалата (сучасна назва Кучалата, 917 м) і Гайдошік (919 м) знаходяться у Карпатах (Західні Beskidy), на території Національного парку "Полоніни" у північно-східній Словаччині.

Вояки протиборчих армій були поховані на двох військових кладовищах біля села Велька Поляна. У хроніках села вказувалося і на третій цвинтар на горі Магура (три великі братські могили), але на теперішній час не вдалося підтвердити його існування.

Село Нодь Полань (після Першої світової війни – Велька Поляна) знаходилося в долині річки Ціроха, у 16 км північніше села Такцань (після війни – Стакчин), на висоті 395 метрів над рівнем моря. Згідно з переписом населення від 1910 р. тут проживало 705 мешканців, переважно русинів-українців. Цей населений пункт був розташований на стратегічній дорозі від перевалу Руське Сідло до Гуменного і вже через 3 місяці після початку війни він опинився в зоні військових операцій. 20 листопада 1914 р. російські війська генерала Корнілова пройшли через перевал Руське Сідло і захопили село. Але вже невдовзі внаслідок австро-угорського контрнаступу росіяни залишили захоплені території і відійшли на північну сторону Карпатського хребта. Австро-угорські війська генерала Лехмана повернули Нодь Полань 27 листопада 1914 р. Бойові дії ще раз наблизились до села весною 1915 р., коли фронт проліг по лінії гора Борсук – гора Магура – гора Козіалата і проходив безпосередньо через село.

Перше (нижнє) військове кладовище у Велькій Полянці знаходиться на північному краї громадського цвинтаря біля руїн кам'яної церкви Св. Міхаїла Архангела. Тут поховано 340 невідомих вояків у 298 одиночних і 12 спільних могилах. Цвинтар був споруджений у 1917 р. на площі 1965 кв. м (65,5 x 30 м) і знаходився окремо від громадського кладовища, яке з часом з'єдналося з ним. Догляд за цвинтарем між Першою і Другою світовими війнами, у період Першої Чехословацької республіки забезпечувала жандармська станція сусіднього села Руське.

Могили були розташовані семи рядами півколом під центральним кам'яним пам'ятником-ротондою, який був збудований з матеріалів зруйнованої вежі, розташованої поруч мурованої церкви Св. Міхаїла, що була пошкоджена під час боїв 1915 р. До пам'ятника вела кам'яна тропа, яка розділяла могили на два однакові за площею сектори. Навколо кладовища були висаджені каштани, липи, смереки і куці глоду. Цвинтар доглядався аж до початку 80-х років ХХ сторіччя, поки існувало село Велька Поляна. У 1980 р. на цій території річка Ціроха була перегорожена дамбою для створення водосховища Старіна з метою постачання питною водою міст Сніна і Гуменне. В процесі будівництва були виселені 7 сіл, які знаходилися у санітарній зоні навколо цього водного об'єкту, в тому числі і Велька Поляна. Тепер ця територія належить Національному природному парку "Полоніни" Пряшівського краю Північно-Східної Словаччини. У 2007 р. волонтерськими організаціями (насамперед клубом військової історії "Beskidy" з Гуменного) почалося відновлення військового кладовища, у тому числі була відремонтована кам'яна ротонда, якій загрожувало повне руйнування.

Друге (верхнє) військове кладовище у Велькій Поляні знаходиться під вершиною гори Гайдошік на висоті 851 метр. Це найвище розташований військовий цвинтар Першої світової війни на території Словаччини. Місце останнього спочинку тут знайшли 668 невідомих вояків, які поховані у 86 могилах (40 одиночних, 34 спільних і 12 братських). Площа поховання – 3523 кв. м. Вважається, що більшість становлять російські солдати, тому місцеве населення називало цей цвинтар “Руським”. Кладовище було створено також у 1917 р. і доглядалося, як і перше, жандармською станцією села Руське.

Могили розташовувалися по колу у п’ять рядів і були розділені чотирма стежками на сектори. Стежки сходилися до центрального підвищення, де знаходився дерев’яний хрест. З часом на могилах встановили дерев’яні хрести. Кладовище було символічно обтягнуто військовим колючим дротом. Навколо висадили смереки та кущі глоду. Після Другої світової війни цвинтар нетривалий час ще доглядався учнями початкової школи села Тополя, але потім почав заростати деревами (в основному березою та осиною). У 1971 р. греко-католицький священник Мирон Подгаєцький з Велької Поляни відправив на кладовищі панахиду за загиблими вояками, за що комуністичною владою тодішньої Чехословаччини був висланий з округу Гуменне. Протягом 1994–2004 рр. силами Управління Національного природного парку “Полоніни” були проведені роботи з відновлення та збереження кладовища

Таким чином, у районі Велької Поляни поховані приблизно 1000 вояків австро-угорської та російської армій. У кадастровій книзі села збереглися імена лише 210 австро-угорських вояків. Але хто і в яких могилах лежить невідомо. Загиблі солдати 85-го Мараморосько-Угочанського полка поховані на другому кладовищі, на горі Гайдошік, де вони тоді і воювали. З 2006 р. догляд за обома військовими цвинтарями Велької Поляни здійснює місцевий уряд Стакчина.

3.4. Військові поховання Першої світової війни на території України

Військові поховання в Ужгороді

Протягом Першої світової війни в Ужгороді, адміністративному центрі комітату Унг, функціонувало декілька військових шпиталів, один з яких був інфекційним. Через місто проходила залізниця стратегічного значення, яка з’єднувала тиллові райони Угорщини через Ужоцький перевал з Галичиною. Відповідно, в основному залізницею десятки тисяч поранених та хворих солдатів доставляли в ужгородські шпиталі. Саме біля залізничної станції у бараках були розгорнуті два резервні шпиталі австро-угорської армії (загальний та інфекційний).

Вояків, які помирали в Ужгороді, ховали на двох військових цвинтарях. Перший знаходився на північній окраїні міста (нині мікрорайон “Шахта”, між вулицями Берчені і Стрільничною). Це кладовище почало діяти ще з кінця XIX – початку XX ст. як гарнізонне, де ховали військовослужбовців австро-угорської армії, які проходили службу в Ужгороді. На той час у місті були розквартировані штаб і два батальйони 66-го піхотного полка і один батальйон 11-го гонведного піхотного

полка. Другий цвинтар був закладений на початку Першої світової війни безпосередньо біля барачних шпиталів коло залізничної станції.

Найбільша кількість поховань відбувалася протягом 1914–1915 років. Адже з жовтня 1914 до травня 1915 р. Ужгород був прифронтовим містом, бойові дії точилися за Ужоцький перевал. Кількість вояків, похованих протягом Першої світової війни в Ужгороді, потребує подальших уточнень і вивчення у військових архівах Відня, Будапешта, Праги, Братислави. З небагатьох джерел, які на сьогодні є у вільному доступі, про цю проблему можна довідатися наступне.

Чеський військовий історик Іван Гонл (Honl) у виданому у 1935 р. у Празі путівнику по місцях боїв та військових поховань Чехословацької республіки "Ужоцький перевал. (Пам'ятки про бої 1914–1915р.)" пише: *"На північній окраїні міста на гарнізонному цвинтарі є 1003 одиночні військові могили... З правого боку залізниці безпосередньо перед в'їздом до вокзалу знаходиться військовий цвинтар, на якому у 1283 одиночних, 82 спільних та 139 великих братських могилах поховано близько 10 тисяч офіцерів і солдатів, що померли в ужгородських шпиталях протягом світової війни"*.

Чеський письменник Ярослав Достал (Dostal) у виданому 1936 р. в Празі туристичному путівнику "Підкарпатська Русь" пише наступне: *"На вулиці Берчені... напроти циганської школи... військовий цвинтар. У головного залізничного вокзалу є військовий цвинтар, поховано там близько 11 тисяч жертв світової війни, померлих у місцевих лікарнях, у 1300 одиночних і 211 спільних могилах"*.

У популярній чеській газеті "Národní politika" 20 січня 1932 р. з'явилася наступна інформація: *"Сім тисяч невідомих солдатів. Інфекційна лікарня в Ужгороді заклала на початку світової війни біля залізничного вокзалу в Ужгороді військовий цвинтар, де є 1283 одиночних могили, найбільше офіцерських, та 82 спільні могили, в яких поховано по 5 вояків у кожній, а також 139 братських величезних могил. На цвинтарі спочивають 3541 вояк, чиї імена відомі, та біля 7 тисяч невідомих, загалом близько 10 тисяч осіб"*. У газеті подається і національна приналежність відомих: 879 угорців, 686 румунів, 539 чехів і словаків, 355 югославів, 324 росіян, 259 поляків, 206 австрійців, 88 італійців, 5 німців, 3 естонці, 3 турки, 2 литовці.

Опис військового цвинтаря біля залізничного вокзалу подається також в одному місцевому документі чехословацького періоду. Це рукопис "Шкільної хроніки Горянської державної народної школи", який вівся управителем школи Михайлом Добеєм з 1922 по 1928 р. В ній можна прочитати таке: *"К селу принадлежит еще осада Горянска – Болотина, на которой есть ужгородская железнична станция помещена. Есть здесь помещен 12.полк чехословацкой артиллерии (далекострелящей). Казарма сего полка есть помещена в бараках, которые были устроены для больницы бывшюй световой войны. Коло сих бараках есть великое кладбище (цвинтарь) с больше тысяща воинскими могилами, где спочивают воины многих народности и веры, все такие которые брали участие на световой войне"*.

Про вигляд цвинтаря можна скласти уяву з небагатьох світлин та схем, які збереглися. Площа кладовища становила понад 2 гектари і мала вигляд трикутника з продовженням у прямокутник. Найдовшою стороною цвинтар межував із залізничними коліями. Саме в цій його частині знаходилися величезні братські могили з невідомими солдатами. Часто поховання у ці могили відбувалися без-

посередньо з вагонів санітарних потягів або із станційної платформи. Наближеність цвинтаря в цьому місці до залізниці полегшувало це сумне і технічно важке дійство. На спільних і масових могилах були встановлені великі дерев'яні хрести з трикутним завершенням зверху та інформаційними табличками. У південній частині кладовища знаходилося 12 рядів індивідуальних могил, в основному офіцерських, з дерев'яними хрестами, на кожному з яких була табличка з прізвищем вояка і датою смерті. Біля них знаходився єврейський військовий цвинтар, який був у межах цілого кладовища, з типовими іудейськими плоскими надгробками. Протягом Першої світової війни солдатів іудейського віросповідання хоронили завжди окремо від інших: або на окремих єврейських цвинтарях (як військових, так і цивільних), або на спеціально виділених секторах військових кладовищ. Були також і мусульманські могили з дерев'яними плоскими надгробками, де ховалися солдати з Боснії і Герцеговини. В центрі цвинтаря був збудований великий бетонний хрест на кам'яній основі, який було видно здалека і з різних точок і який зберігся аж до 1960-х років, до моменту руйнування кладовища.

Відповідно до матеріалів Центрального військового державного архіву (м. Прага), оприлюднених директором архіву полковником Алешом Кніжеком, які ґрунтуються на записах у шпитальних книгах, всі 1003 похованих на цвинтарі по вул. Берчені встановлені. За національною ознакою вони розподілені наступним чином: 234 чехи і словаки, 215 угорців, 181 румун, 178 військовополонених російської армії, 110 сербів і хорватів, 107 поляків та українців з Галичини, 43 австрійці, 12 італійців, 2 німці та 81 невідомий.

Автор книги разом із своїми однодумцями також досліджували тему військових цвинтарів Ужгорода. Було проаналізовано 180 тисяч карточок загиблих солдатів, що зберігаються в Центральному військовому державному архіві (м. Прага) і знаходяться у вільному інтернет-доступі. Ці архівні документи були заповнені у 1920-х роках фахівцями новоствореної Чехословацької республіки на підставі первинних австро-угорських документів про смерть вояка. Вони містять доволі ґрунтовну інформацію про померлих: прізвище та ім'я, рік народження, військове звання, військову частину, населений пункт, з якого солдат призивався, дату смерті, обставини та місце загибелі або смерті (в бою, в шпиталі, в полоні тощо), місце поховання та первинний документ, на підставі якого заповнювалася карточка. Таким чином, було віднайдено близько 3600 карточок, в яких вказано, що вояк помер в одному з шпиталів Ужгорода і був похований на одному з військових цвинтарів міста.

Детальний аналіз цих матеріалів дозволяє більш диференційовано підійти до ймовірної національності солдата, яка в австро-угорських документах не вказувалася. В архівних документах чехословацького періоду серед вказаних національностей українці-русини не фігурують, вони були зараховані до інших національних груп.

Досліджений нами матеріал дозволяє розподілити похованих в Ужгороді вояків по територіях сучасних держав. Аналіз 1700 (майже половини з усіх вибраних) карточок свідчить, що з території сучасної Угорщини було призвано 37 % похованих, Румунії – 22,8 %, Чехії – 12 %, Словаччини – 11,2 %, Австрії – 7,8 %, Хорватії – 4,1 %, Сербії (включно з військовополоненими сербської армії – 3,9 %), Боснії і Герцеговини – 2,5 %, Словенії – 1,1 %.

З австрійської провінції Галичина було призвано 10,1 % похованих вояків, з них більшість (96 чол.) зі Східної Галичини (нині територія Західної України), 34 чоловіки з Західної Галичини (нині Східна Польща) і ще 42 потребують уточнення. З території сучасного Закарпаття було призвано 6 % (102 із 1700 досліджених), з території Буковини – 1,8 %.

На цвинтарі поховані також військовополонені російської царської армії (3,8 %), серед яких багато українців з українських губерній Російської імперії.

До 10 % похованих становили цивільні особи, в основному візники та робітники, які працювали в австро-угорській армії, а також медперсонал самих шпиталів.

На цвинтарі біля залізничного вокзалу були поховані також жертви залізничної аварії, яка сталася у квітні 1916 р. біля залізничної станції Ворочеве Перечинського району. Тоді потяг, що віз відпускників з фронту, наїхав на кам'яні завали і зійшов з рейок, унаслідок чого 400 чоловік загинули та були поранені.

У подальшому історія ужгородських військових кладовищ розвивалася по-різному.

Військовий цвинтар по вул. Берчені після завершення війни продовжував функціонувати як гарнізонний. З 1919 по 1939 рр. Закарпаття під назвою Підкарпатська Русь було частиною новоствореної Чехословацької держави. На території краю розміщалися військові підрозділи 12-ї піхотної дивізії чехословацької армії. В Ужгороді казарми (по вул. Другетів) 66-го піхотного полка австро-угорської армії зайняли вояки 36-го чехословацького піхотного полка. Тут же був і дивізійний шпиталь, в якому лікувалися службовці й інших силових структур Підкарпатської Русі – жандармерії і прикордонної фінансової стражі. У 1919 р. на кладовищі були поховані 7 чехословацьких легіонерів, які загинули при встановленні чехословацької влади. З 1922 р. до початку листопада 1938 р. тут було поховано 106 вояків чехословацької армії, які загинули при несенні служби та під час військових навчань або померли від хвороб; а також вісім цивільних чеських службовців. У березні 1939 р. уже угорська влада поховала тут ще трьох чехословацьких вояків та одного жандарма, які загинули в боях на околицях Ужгорода при входженні угорських військ. Під час Другої світової війни кладовище продовжувало функціонувати як військове: тут були поховані 114 солдатів угорської армії, які померли у військовому шпиталі Ужгорода упродовж 1939–1944 рр.

З 1945 р. і до кінця 1960-х років кладовище продовжувало функціонувати уже як цивільне, ховали місцевих жителів. Але військові поховання після Другої світової війни лишилися фактично без догляду і поступово почали занепадати і руйнуватися. На початок 2000-х років майже вся їх територія заросла кущами і деревами, збереглися лише поодинокі надгробні пам'ятники та їх рештки.

У 2004 р. влада Угорщини по домовленості з місцевою владою провела очистку північно-східної частини цвинтаря, де встановила символічні дерев'яні хрести 114 угорським воякам, похованим у 1939–1944 рр. На кожному хресті є кована металічна табличка з іменем та датою.

З кінця 2000-х років опіку над рештою території військового цвинтаря взяли на себе волонтери українських громадських організацій "Пошук – Захід" та "Спілка чехословацьких легіонерів", які провели об'ємну роботу з очистки території:

були зрізані багаторічні дерева та чагарники, прибрані десятирічні побутові на шарування. Крім того, у співпраці з фахівцями міністерства оборони Чеської республіки провели глибокий архівний пошук і дослідження у Центральному військовому державному архіві у Празі і встановили по шпитальних книгах тисячі вояків, похованих на обох ужгородських цвинтарях.

У 2012 р. між Україною, Угорщиною та Чехією була підписана угода про відновлення військового цвинтаря Першої світової війни в Ужгороді по вул. Берчені. Був розроблений і узгоджений архітектурний проект кладовища, у 2013 р. почалися підготовчі роботи, які мали завершитися спорудженням військово-меморіального комплексу. Відкриття планувалося на 2014 р., до 100-річчя початку Першої світової війни. На жаль, драматичні події в Україні, які розпочалися в кінці 2013 р. і продовжилися на сході країни у наступні роки, припинили реалізацію цього амбітного проекту, хочеться сподіватися, що тимчасово.

Доля військового цвинтаря біля залізничного вокзалу виявилася ще більш драматичною. Після завершення війни поховань тут більше не проводилося. У бараках військового шпиталю розмістився артилерійський полк чехословацької армії, який доглядав за кладовищем. Про цвинтар в якості військово-туристичного об'єкту вказувалося, як було зазначено вище, навіть у чеських туристичних путівниках по Підкарпатській Русі. У період Другої світової війни угорська влада також доглядала цей об'єкт, використовуючи його з пропагандистською метою: є свідчення старожилів Ужгорода, які пригадують, як їх школярами приводили сюди на уроки патріотизму.

Важкі часи для цвинтаря настали з приходом Радянської влади. Радянський Союз не підписував жодних міжнародних угод про догляд за військовими меморіалами Першої світової війни, відповідно, з юридичної точки зору не мав і жодних зобов'язань щодо їх утримання. А тисячі похованих вояків, серед яких були і сотні військовополонених російської царської армії, не вписувалися в ідеологічні стандарти комуністичного майбутнього. В будівлях колишнього барачного шпиталю, а потім чехословацького артполку тепер розмістився танковий полк Радянської Армії, який відбудував нові капітальні будівлі, а на сусідній території військового цвинтаря облаштував господарський двір, в тому числі і свинарник. Кладовище почало стрімко занепадати і руйнуватися. Але до початку 1960-х років воно мало ще впізнаваний вигляд – з великою кількістю не лише дерев'яних покошених і впалих хрестів, але і бетонних надгробків; зустрічалися і монументальні надгробні пам'ятники з чорного і білого мармуру. Стояв і центральний пам'ятник – хрест. Біля деяких могил можна було побачити живі квіти і навіть вінки. Кожного року 1 листопада, у День пам'яті померлих, цвинтар "оживав": біля багатьох напівзруйнованих і вцілілих могил горіли свічки і лампадки.

Однак у середині 1960-х років протягом декількох місяців військова техніка ліквідувала цей "непотрібний новому суспільству об'єкт". Територія цвинтаря була обнесена високим дерев'яним парканом, біля якого завжди чергували міліціонери. Трактори і бульдозери згрібали бетонні і кам'яні плити до купи, автокрани завантажували їх у машини, а ті вивозили у невідомому напрямку. Прикро конста-

тувати, але, на жаль і на ганьбу, дехто з місцевих мешканців також тягав з цвинтаря неважкі предмети у свої домогосподарства.

Ці свідчення руйнування кладовища надав автору книги у квітні 2017 р. 82-річний майор у відставці К., який з 1962 по 1968 рр. служив у танковому полку, а після звільнення в запас і далі проживає в цьому районі, і бачив все це на власні очі. Завершуючи свої спогади, майор сказав: *“Після того, як цвинтар був зруйнований і на його місці постав величезний закинутий пустир, я бачив, як сюди ще в кінці 60-х і до середини 70-х років іноді під’їжджали легкові машини на іноземних номерах. З них виходили ошатно і строго вдягнуті люди, в основному старшого віку і мовчки стояли коло пустиря, дивлячись у бік зруйнованого цвинтаря. У багатьох на очах стояли сльози... Слава богу, я не брав участь у демонтажі цвинтаря, мені шкода солдатів, які виконували наказ. Але осад на душі залишився назавжди, і коли я розказав це Вам, то відчув якесь полегшення...”*

У радянський період Ужгород активно розбудовувався, індустріально розвивався. Відповідно сусідні із вже зруйнованим цвинтарем підприємства отримували ділянки кладовища для своєї господарської діяльності. Так, велика площа, де були братські могили відійшла до залізниці. При розширенні залізничної станції декілька нових колій були прокладені на цій землі. Також окрема колія була підведена до спеціально збудованого парапету, на який виїжджали танки з військового містечка, завантажувалися на відкриті залізничні платформи і відправлялися на навчальний полігон біля села Сюрте Ужгородського району. У радянський період на іншій території колишнього цвинтаря промислового та житлового будівництва більше не здійснювалося. У 1970-х роках тут був заснований гаражний кооператив і встановлені декілька рядів металічних гаражів. З розпадом Радянського Союзу гаражний кооператив також почав занепадати, танковий полк поступово був згорнутий та розформований. Територія почала стрімко заростати і дичавіти.

Здавалося, що про колишній військовий цвинтар всі забули, і пам’ять про нього, як і про тисячі похованих вояків буде назавжди втрачена і стерта з нашої свідомості.

Але, на щастя, завдяки пошуковій діяльності небагатьох ентузіастів-волонтерів вдалося зберегти і відновити драматичні сторінки нашої історії. Приємним результатом цієї роботи стало відкриття 1 червня 2018 р. символічного меморіального хреста із чорного мармуру неподалік від будівлі залізничного вокзалу, здійснене громадською організацією за підтримки місцевої влади. У основи хреста на гранітній дошці викарбувана палаюча свічка та напис: ***“Цей хрест встановлено на увічнення пам’яті понад 10-ти тисяч воїнів із 19-ти країн Європи, що склали свої голови в Першій світовій війні та поховані в ужгородській землі в 1914–1918 роках. Від громадян міста Ужгорода. 01.06.2018 р.”***

Військові поховання у Великоберезнянському районі Закарпатської області

У вересні 1914 р., через місяць після початку війни, австро-угорська армія відступає зі Східної Галичини за ріку Сян. Слідом за нею рухаються російські війська, які виходять на північні схили Карпат, оволодівають всіма перевалами Головного Карпатського хребта та просуваються далі в напрямку угорської низовини (на

територію сучасного Закарпаття). Наприкінці вересня передовим російським підрозділам вдалося пройти через Яблонецький перевал до Рахова і навіть підійти до Мараморш-Сігота (нині м. Сігету-Мармаціє на півночі Румунії); через Скотарський перевал зайти за Воловець до залізничної станції Занька; через Ужоцький перевал – до села Ставне. Відень і Будапешт, серйозно стурбовані таким швидким і загрозовим просуванням російських військ вглиб своєї території, у терміновому порядку відправляють на небезпечну ділянку підмогу. Австро-угорські війська, реорганізовані на цілому відтинку фронту спочатку як армійське угруповання, пізніше як 7-ма армія під командуванням генерала кавалерії Пфланцер-Балтіна (Pflanzer-Baltin), почали загальний контрнаступ: відвоювавши 5 жовтня Ужоцький, поступово змусили росіян залишити й інші карпатські перевали (Пантир, Верецький, Скотарський, Торунський). Яблонецький перевал утримувався противником найдовше, до 21 жовтня. Цього ж дня російські війська переходять у наступ і 17 листопада знову оволодівають Ужоцьким перевалом, 6 грудня доходять до села Торунь і у подальших боях утворюють на південних схилах Карпатського хребта суцільну лінію фронту по лінії Кострино – Підполоззя – Воловець – Лази. Бойові дії, які до цього часу велися динамічно за оволодіння комунікаціями через головні карпатські перевали, набули позиційного характеру. Рання зима з морозами до мінус 28 °С нещадно забирала життя тисяч вояків обох воюючих армій, втрати через обмороження були більшими, ніж від бойових поранень.

Узимку 1914–1915 рр. Ужоцький перевал став основною ареною жорстоких кровопролитних боїв у Карпатах і декілька разів переходив з рук в руки. Під час активних бойових дій в кінці листопада австро-угорські війська внаслідок стрімкого наступу до полудня 3 грудня знову оволодівають перевалом, але утримують його лише протягом 20 годин. 4 грудня російські підрозділи вибивають противника. У різдвяні дні 1914 р. відбуваються найзапекліші бої. На самий Щедрий вечір австро-угорські війська підготували і провели масований наступ і 25 грудня захопили перевал, але змогли утримати його лише тиждень. 1 січня 1915 р. росіяни знову, уже вчетверте, оволодівають цією стратегічною позицією.

У середині січня на допомогу австро-угорським військам на ділянку фронту між Ужоцьким і перевалом Пантир прибула німецька південна армія під командуванням генерала піхоти Лінсінгена. Водночас на її лівому флангові було сформовано австро-угорське з'єднання під командуванням фельдмаршала Сурмої. Німецькі війська почали бої за оволодіння російськими позиціями на домінуючих висотах – гора Татарка (794 м) у Підполоззя, гора Кліва (803 м) у Волового (нині Міжгір'я), гірський масив Менчул (1346 м) у Торуня. Німцям вдалося відтіснити росіян до Торуня, чим сприяли військам Сурмої у черговому наступі на Ужоцький перевал, який був знову зайнятий 26 січня 1915 р. Жорстокий опір російських військ під командуванням генерала Брусилова та сувора зима швидко підірвали боєздатність наступаючих австро-угорських та німецьких військ. У середині квітня 1915 р. російські війська спробували розгорнути наступ через гору Черемху (1130 м) коло с. Лубня, але він не мав успіху. Австро-угорські війська утримували Ужоцький перевал аж до прориву фронту 11-ю німецькою армією фельдмаршала Макензена

у містечка Горліце (Польща) 5 травня 1915 р., внаслідок якого російські війська швидко відступили із значної території Галичини і залишили свої окопи та бліндажі в Карпатах. Влітку 1916 р. під час Брусиловського наступу російських військ, внаслідок якого австро-угорська армія в районі Яблунецького перевалу відступила з північних схилів Карпат на головний хребет, до Ужоцького перевалу бойові дії уже не дійшли.

Після відступу росіян австро-угорська армія розпочала ексгумацію останків загиблих вояків й створення військових кладовищ в зоні недавніх бойових дій. На Ужоцькому напрямку працювала похоронна команда № 7 (*K.u.K Kriegsgreiber Kom. N7 UZSOK*), яка квартирувалася в Ужку. Ця команда заклала військові кладовища в селах Ужок, Волосянка, Лубня, Загорб, Жорнава та Ставне. Основну увагу приділяли будівництву монументальних кладовищ на Ужоцькому перевалі та у Волосянці, а також високогірного військового кладовища на вершині гори Черемха на висоті 1133 м над рівнем моря. З розпадом Австро-Угорщини у 1918 р. діяльність команди була припинена.

Питанням відновлення військових кладовищ приділяла належну увагу новостворена Чехословацька Республіка, до складу якої ввійшла і територія сучасного Закарпаття. У 1923 році місцевими відділками жандармерії відповідно до інструкції Міністерства національної оборони Чехословаччини була проведена інвентаризація військових поховань, після чого розпочалися розкопки та ексгумація останків воїнів на території Великоберезнянського округу.

Відділення жандармерії в Ужку провело ексгумацію п'яти воїнів, чії останки знаходились в окремих могилах біля братської могили, де було поховано 110 солдатів на сільському цвинтарі біля дерев'яної церкви. В округах відділень жандармерії Волосянки, Лютої та Черноголови в загальному були ексгумовані 48 останків воїнів, які були перепоховані на спеціально для цього створених військових секторах на сільських кладовищах в Лютій, Тихому, Вишці, Черноголовій, Смереківій, на схилах гори Студниця над селом Вишка. Аналогічний підхід був обраний в округах відділень жандармерії Великого Березного та Кострино.

Інший підхід до поховань обраний в округах відділень жандармерії сіл Ставне та Жорнава, де уже існували військові кладовища: в Ставному в урочищі Ділок, в Загорбі – на горі Черемсі, в Лубні – на горі Менчів. Сюди перенесли ексгумовані останки вояків з околиць сіл Стара Стужниця, Нова Стужниця, Жорнава, Ставне, Загорб і Лубня. Так вони набули практично остаточного вигляду.

Згодом кладовища обгородили дерев'яними стовпами, колючим дротом та парканом з вхідними воротами. Посередині кладовищ встановили центральні дерев'яні хрести, на могилах – надгробні дерев'яні хрести, посаджено дерева і кущі. У зв'язку з тим, що більшість кладовищ були розташовані на туристичних маршрутах по Підкарпатській Русі, які були дуже популярні в 20-х – 30-х роках у Чехословаччині, Клуб чехословацьких туристів (КЧСТ) встановив на них інформаційні панелі на металічних стояках.

У період Другої світової війни належний догляд за військовими кладовищами продовжився, оскільки ця територія стала частиною Угорщини і угорська влада зберігала пам'ять за загиблими солдатами, які більшістю воювали в австро-угор-

ській армії. Догляд припинився після приєднання Підкарпатської Русі до Радянського Союзу. Тоді на перший план вийшли військові кладовища та пам'ятники Червоній армії. Винятком був лише військовий цвинтар на Ужоцькому перевалі, ймовірно, в силу свого розташування на видному місці поблизу автодороги із інтенсивним рухом, біля радянсько-польського кордону.

Відповідно до збережених архівних документів періоду Чехословацької Республіки у Великоберезнянському окрузі знаходилося 7 повністю військових цвинтарів і 20 військових секторів на сільських цивільних кладовищах, де спочивають вічним сном 3605 воїнів австро-угорської (більшість) та російської армії.

Військові цвинтарі були розташовані: біля села Лубня на схилах гори Менців (789 м) – 715 похованих; у селі Волосянка – 687 на кладовищі Кремянка (біля залізниці) і 101 на кладовищі Дуранка (при виїзді з села в напрямку Ужка); біля села Загорб на горі Черемха – 654; на Ужоцькому перевалі – 363; біля села Ставне (урочище Ділок) – 282; біля села Вишка на схилі гори Студниця (898 м) – 25.

Військові сектори на сільських цвинтарях були у 15-ти селах Великоберезнянського округу: Великий Березний (255), Забрідь (153), Ужок (118), Кострино (93), Малий Березний (41), Сіль (33), Княгиня (21), Вишка (17), Костринська Розтока (11), Люта (10), Тихий (10), Черногорова (7), Стричава (6), Смерекова (2), Домашин (1).

На сьогодні на всій Ужанській долині найкраще зберігся військовий цвинтар на Ужоцькому перевалі, який має свою цікаву історію. Він був закладений восени 1914 р. російською армією. Після завершення війни останки воїнів із розкиданих на навколишній місцевості могил були перенесені і поховані тут. На цвинтарі розміщені 54 поховання (49 одиночних і 5 великих братських могил). Із 363 похованих відомі імена лише 43 солдатів (35 австро-угорської і 8 російської армій). 28 вересня 1934 р. у 20-річницю початку боїв за Ужоцький перевал відбулася урочиста церемонія відкриття відновленого військового кладовища та пам'ятника 363 воїнам австро-угорської та російської армій (між ними 12 офіцерів: 6 австро-угорських і 6 російських), які загинули в боях за Ужоцький перевал. У цій події брали участь земський президент Підкарпатської Русі Антонін Розсипал, командувач крайової жандармерії полковник Шевчовіч, командир 36-го піхотного полка Чехословацької армії (базувався в Ужгороді) полковник Павлік, окружний керівник з Великого Березного Горейш, заступник голови Ужгородського магістрату П. Сова, жителі Ужка та навколишніх сіл. Кладовище було дбайливо прибрано його постійними доглядачами – службовцями жандармського відділу та відділу фінансової стражі з Ужка. В центрі кладовища був встановлений обеліск у вигляді піраміди з квадратних каменів з піщаника, на якому нанесені надписи на трьох мовах: чеській, русинській та угорській. Кладовище було відновлено весною 1934 р. завдяки допомозі земського президента А. Розсипала. На церемонії відбулася повна меса, яку відслужив військовий капелан Коутний разом з двома священниками. Потім відбулася руська панахида, яку провів отець Іляшко. Співочий хор “Боян” супроводжував обидва богослужіння гарним співом. Потім ужгородський адвокат, доктор О. Бенда, який був учасником боїв на Ужоцькому перевалі, детально розповів присутнім про ці драматичні події. Урочистості були завершені виступом сенатора з Праги

Цуркановича. До пам'ятника поклали вінки від Республіканської партії, від командувача дислокованої на Підкарпатській Русі 12-ї чехословацької дивізії генерала Прхали, від міста Ужгород, від російських емігрантів та від спілки угорських журналістів.

На жорнавському перевалі між селами Жорнава і Ставне біля шосейної дороги Малий Березний – Ужок знаходиться сільське цивільне кладовище, яке на сьогодні поглинуло і колишній військовий цвинтар зі своєю непростю історією. Тут було поховано 285 вояків австро-угорської та російської армії у 17 могилах (7 одиночних, одна спільна і 9 братських). У 1936 р. чехословацькою владою були проведені відновлювальні роботи: впорядковані могили, встановлені на них нові бетонні хрести, відремонтовано весь паркан з вхідними воротами. Після завершення робіт відбулася урочиста церемонія освячення цвинтаря місцевим греко-католицьким священиком у присутності сільської громади та гостей. Для вшанування пам'яті загиблих вояків з ужгородського аеропорту прилетів військовий легкомоторний літак, який в момент освячення закружляв над натовпом, скинувши безпосередньо біля могил великий вінок. Кладовище доглядалося до кінця Другої світової війни, а потім швидко прийшло до занепаду. З часом на ньому почалися цивільні захоронення. Сьогодні про колишній військовий цвинтар нагадує лише високий надгробний пам'ятник із сірого якісного мармуру підполковнику російської царської армії Яну Вейтку. Цікава історія цього пам'ятника. Підполковник Ян Вейтко воював у 91-му Двинському полку, загинув 25.03.1915 у 51-річному віці біля села Нова Стужиця (нині село Стужиця Великоберезнянського району), де і був похований. Його могилу розшукували чехословацькі жандарми ще з 1922 року для гідного перепоховання. А віднайшли її лише у 1936 р. місцеві жителі села Загорб. Останки підполковника ідентифікував його брат, священик Тадеуш за родинним гербом і перевіз їх для перепоховання на батьківщину, в сімейну гробницю. Родичі оплатили виготовлення пам'ятника, який нині єдиний нагадує про існування тут військового цвинтаря. Пам'ятник був зроблений в Ужгороді і добре зберігся. На ньому і зараз можна прочитати наступний текст: "JAN MARCJAN WEYTKO Podpulkownik 91-go Dzwinskiego pluku ur.21.XII.1864 w majątku Sopowce zginął na polu chwały dn.25.III.1915 pod Nowa Stuzycą".

На початку 2010-х років громадські організації з України, Словаччини, Угорщини, Австрії і Росії, які займаються пошуком військових поховань провели ряд дослідницьких експедицій по території Великоберезнянського району. На горі Черемха здійснювалися розкопки та ексгумація вояків і був відновлений військовий цвинтар чехословацького періоду, який розташований на самій вершині, безпосередньо на українсько-польському кордоні. Також був очищений та огорожений військовий цвинтар у селі Волосянка (біля залізниці), були відновлені ворота та встановлені два дерев'яні хрести. Подальшого розвитку ця робота не мала.

На сьогодні у відносно задовільному стані збереглися лише військове поховання із пам'ятником на Ужоцькому перевалі та високогірний реконструйований цвинтар на горі Черемха. На жаль, територія інших зайнята цивільними похованнями або знаходиться у занедбаному стані.

Військові поховання на Галицькій землі

Після завершення Першої світової війни новостворена Польська держава, до якої увійшла і територія сучасної Західної України (Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Рівненська, Волинська області), у відповідності до статей 225 і 226 Версальського мирного договору (28 липня 1919 р.) взяла на себе зобов'язання утримувати та доглядати усі військові цвинтарі та окремі військові поховання Першої світової війни.

Було це нелегкою справою. Адже **станом на 1928 рік на території Львівського воєводства нараховувалося 467 окремих військових цвинтарів та приблизно стільки ж військових секторів на цивільних кладовищах (змінних-сільських, прицерковних та інших), на яких було поховано 84 636 військовослужбовців різних армій та національностей, що загинули у Першій світовій війні**. Крім того, були ще окремі поховання і братські могили, розсіяні по полях та лісах, дуже часто приватних. Отож, польський уряд виділив значні кошти на перепоховання одиноких могил на збірні військові кладовища. Особливо активним цей процес був у 30-х роках, коли проводилася так звана “комасація”¹.

Найбільшим військовим кладовищем на Галичині був неіснуючий нині Австрійський військовий цвинтар у Львові.

Майже 10 місяців (293 дні), з 3 вересня 1914 р. по 22 червня 1915 р., Львів був окупований російськими військами. Для поховання російських вояків, загиблих під час Галицької битви та померлих у шпиталях, з ініціативи дружини російського губернатора Галичини графині Бобринської на узгір'ях над парком Гловацького був закладений окремий цвинтар, так званий Пагорб Слави, де було поховано 5369 вояків російської царської армії (в тому числі 92 мусульманина).

Австрійський військовий цвинтар був закладений у 1914–1915 рр. російськими санітарними службами для поховання військовополонених австро-угорської армії, які померли у львівських шпиталях, і розміщувався на теперішній території поля № 82 Личаківського цвинтаря. Після повернення до Львова австрійців новостворений цвинтар перейшов у відання військової інспекції кладовищ і став основним для поховання загиблих військовослужбовців австро-угорської та союзних німецької і турецької армій. Тут були поховані 4263 солдати та офіцери різних національностей (австрійці, німці угорці, поляки, українці, чехи, словаки, хорвати, румуни, серби, боснійці). З армій союзних держав похоронені 510 німців та 100 турків. Спочатку Австрійський військовий цвинтар був огорожений невисоким дерев'яним парканом. Хрести також були дерев'яними, на кожному з них стояв номер могили і таблиця з прізвищем. Пізніше на могилах вояків австро-угорської армії почали ставити бетонні хрести і нагробки. Праворуч від головної алеї був пам'ятний кам'яний

¹ Комасація – один із засобів землевпорядкування, яке проводить, як правило, держава з метою ліквідації розпорощення земельних ділянок, що належать одному власникові, і створення більших і краще придатних для використання. У 20–30-х роках комасація – складова аграрної реформи, що проводилася урядом Польщі згідно з законом від 1925. Одне з положень закону – обов'язок поміщиків, які володіли землею в розмірі понад 60 га в районах великих міст і 160 га в інших місцевостях, продавати, при посередництві держави, селянам і осадникам ділянки землі по 15 га в самій Польщі і по 26 га в Західній Україні та Західній Білорусі. Таку землю в основному могло придбати заможне населення.

хрест з написом німецькою мовою “Dem Andenken der hier ruhenden tapfere Krieger gewidmet” (“Присвячується пам’яті похованих тут мужніх вояків”).

Відповідно до комасації 1935–1937 рр. російські військові поховання з Пагорба Слави були перезахоронені польською владою на Личаківському цвинтарі поряд з австрійським військовим кладовищем. Таким чином, на території того військового меморіального комплексу, здавалося б, знайшли свій вічний спокій біля 10 тисяч вояків всіх армій, що воювали тут у Першій світовій війні.

На превеликий жаль та ганьбу, обидва цвинтарі не збереглися. Оскільки Радянський Союз ніколи ні з ким не підписував жодних міжнародних угод про охорону й відновлення військових поховань, то практично всі нерадянські військові цвинтарі в ті часи оголошувалися ворожими і непотрібними. У 1946–1947 рр. після другого свого приходу комуністичні вандали бульдозерами зрівняли з землею і перекопали Австрійський військовий цвинтар разом із захороненнями російської царської армії, потрощили надмогильні пам’ятники і вивезли їх у невідомому напрямку¹. Відразу ж було дозволено на цьому самому місці масові цивільні та військові поховання. Тоді було закладено військове кладовище для воїнів Червоної армії, на якому у 1944–1950-х рр. була похоронена всього 3491 особа. Згідно з книгою реєстрації, до них належать 1252 радянські воїни, які були поховані у 1945 р. (574 особи), у 1946 р. (456), 1947 р. (148), 1948 р. (54), 1949 р. (18), 1950 р. (2 особи). Згідно з архівними даними, на цьому цвинтарі поруч із солдатами радянської армії, які померли від ран у шпиталях Львова, ховали вояків дивізії НКВС, які воювали на Львівщині з підрозділами Української Повстанської Армії і були причетні до масових репресій проти місцевого населення.

Ще один військовий цвинтар, де поховані вояки Першої світової війни, і який частково зберігся до наших днів, знаходиться у селі Глинсько (у 5 км на захід від райцентру Жовква). Тут покояться вояки австро-угорської армії, серед яких були австрійці, угорці, німці і українці. Дата смерті солдатів (21 червня 1915 року) може говорити, що загинули вони під час звільнення Львова. Досить цікаве розташування могил на цвинтарі: зліва поховані угорці, їх імена невідомі, справа німці і австрійці – майже всі ідентифіковані, а по периметру українці, імена яких теж невідомі. У 1917 р. австрійці встановили меморіальний стовп, на якому чотирма мовами (німецькою, угорською, українською і польською) було написано посвяту полеглим воїнам. Напис українською мовою свідчить: **“Тут ми лежимо, що в лютім бою упали для красної долі будучих поколінь. Згадайте ж, прохожі, що жите ми віддали, щоб ви не зазнали наших надмірних терпінь”**.

¹ У 1995 р. кілька десятків понищених бетонних хрестів були виявлені місцевим мешканцем у пригороді Львова – Дублянах, на території заводу залізобетонних виробів тресту “Львівсільбуд”. Проведена фахова експертиза підтвердила, що ці понівечені залишки виявилися маленькою крихтою тисяч зруйнованих надмогильних знаків вояків Першої світової війни. Чотири виявлені хрести були з могил солдатів царської Росії – з вибитою зверху православною символікою (трираменний хрест). Найбільше ж хрестів були з могил вояків австро-угорської та німецької армій: на них вибиті хрестики мальтійської форми і корона та написи німецькою мовою.

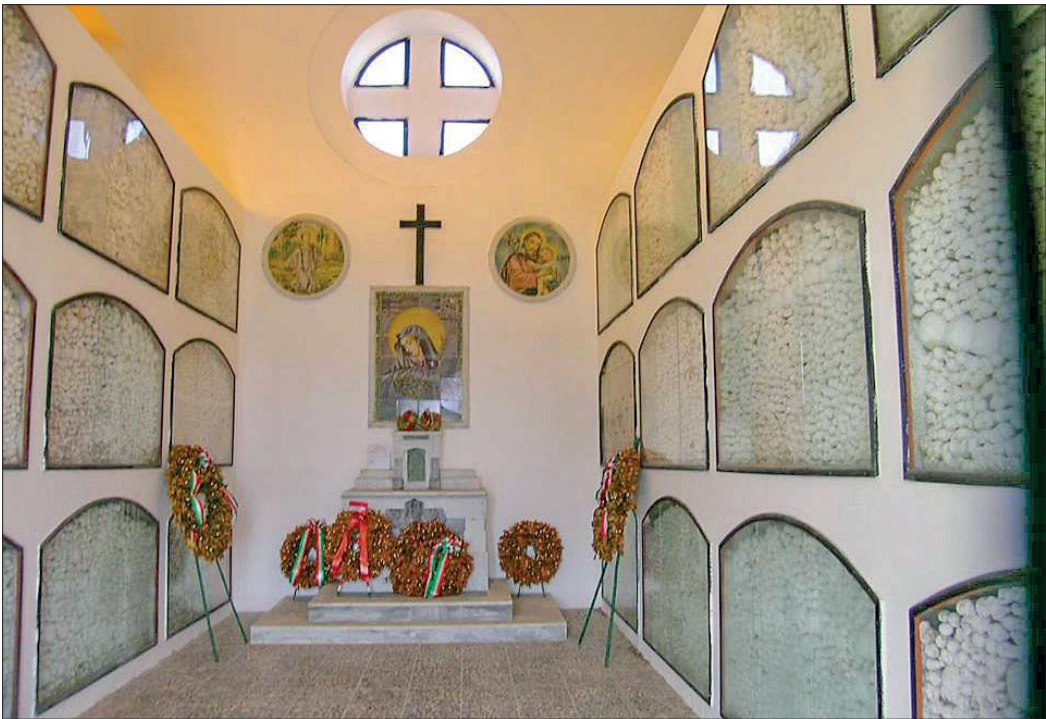
***Військовий цвинтар Просекко у м. Трієст у північно-східній Італії.
Тут поховано 5050 вояків австро-угорської армії.***

***Військовий цвинтар Палманова – найбільше військове кладовище
на території північно-східної Італії. Тут поховано 17 тисяч воїнів
австро-угорської армії, з яких 13 тисяч – невідомі солдати.***

Військовий меморіал у місті Асіаго в регіоні Венето, у 80 км на північний захід від Венеції. Тут поховані останки понад 50 тисяч вояків італійської (33 тисячі) та австро-угорської (18,5 тисяч) армій, більшість з них невідомі солдати.

Осуарій (кістниця) з останками 7 тисяч австро-угорських військовополонених на острівці Асінара біля острова Сардинія (Італія).

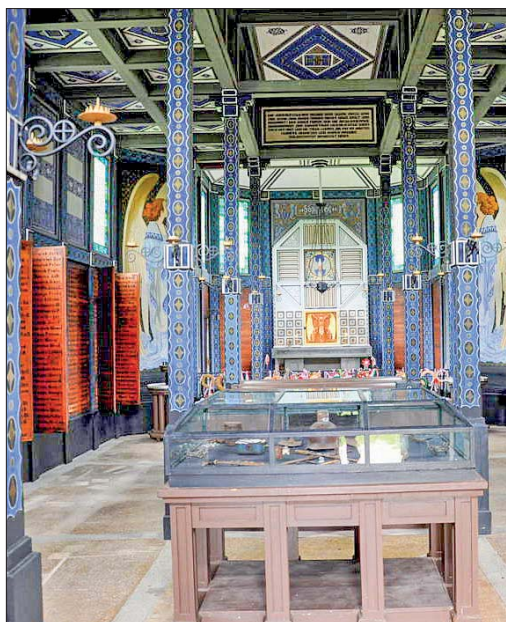
Військове кладовище-меморіал на горі Монте-Граппа (1775 м) в Італійських Альпах (регіон Венето) збудовано у 1932–1935 рр. Тут поховані 22 910 вояків італійської (12 615) та австро-угорської (10 293) армій. З них ідентифікованих лише 2580. Фото 1930-х років.

Монте-Граппа – нині діючий військово-меморіальний комплекс, який складається з кладовища, храму та військово-історичного музею, один з основних об’єктів військово-історичного туризму на півночі Італії.

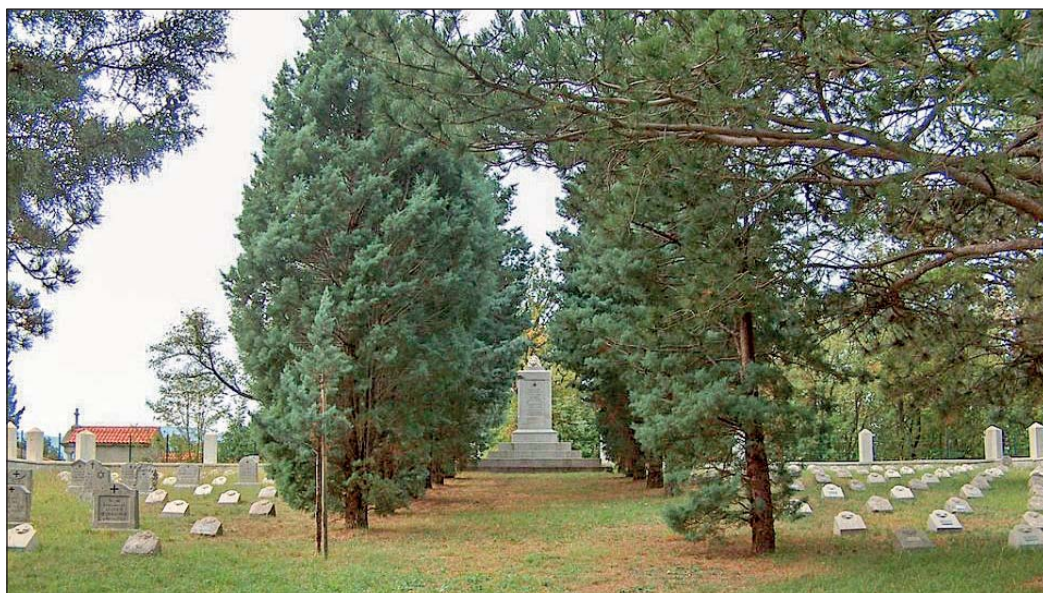
Меморіальна поминальна церква Святого Духа на Яворці, на полонині Полог (571 м) в Юлійських Альпах, біля м. Толмін на заході Словенії. Збудована 1916 року на вшанування пам'яті вояків австро-угорської армії, які загинули на фронті Ізонцо.

Внутрішній інтер'єр церкви. На стінах прикріплені дубові дошки, на яких випалені прізвища та імена 2564-х австро-угорських воїнів. Серед них багато солдатів, мобілізованих з території Закарпаття до 85-го та 66-го піхотних полків.

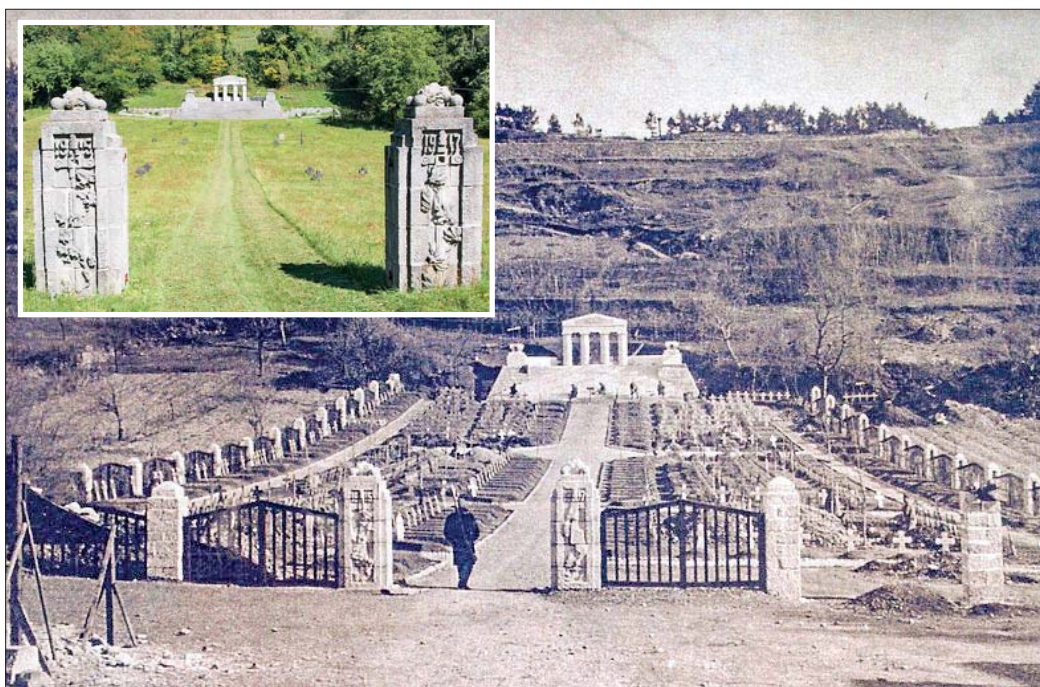
Військовий цвинтар у Лоче. Знаходиться на окраїні села Затолмін біля м. Толмін на заході Словенії. Тут поховано 3300 вояків австро-угорської, німецької та італійської армії. Серед них і ті, чий прізвища викарбувані у меморіальній церкві Святого Духа на Яворці. Пам'ятник-піраміда на цвинтарі Локе, присвячений воякам 30-го Львівського піхотного полка австро-угорської армії.

Військовий цвинтар у м. Айдовщина на заході Словенії. Тут поховано 2514 солдатів. Відреставровано у 1983 р.

Військовий цвинтар у с. Горянско, в общині Комен на заході Словенії. Це найкраще збережене військове кладовище Першої світової війни на словенській землі. Тут поховано 6015 солдатів.

Військовий цвинтар у с. Штанел, в общині Комен на заході Словенії. Фото 1930-х років (знизу) та нинішній вигляд (зверху). Тут було поховано 1315 солдатів.

***Військовий цвинтар у с. Осек, в общині Нова-Гориця на заході Словенії.
Тут був похований 791 солдат.***

***Пам'ятник полеглим воякам на військовому цвинтарі Першої світової війни
у м. Кошице (Східна Словаччина). Тут поховані до 7500 осіб.***

Пам'ятник австро-угорським воїнам, полеглим у Першій світовій війні, на цвинтарі "Кőbánya" в Будапешті. На постаменті викарбувані прізвища та імена похованих тут вояків. Серед них близько сотні солдатів, мобілізованих з території сучасного Закарпаття. Фото автора (жовтень 2017 р.).

Відновлене у 2007 р. військове кладовище біля колишнього села Велька Поляна Снінського округу Пряшівського краю Словаччини. Тут поховано 340 невідомих воїнів, загиблих у Зимовій Карпатській битві 1915 р.

**Пам'ятник полеглим у Першій та Другій світових війнах та жертвам комуністичного режиму в смт Вишково Хустського району Закарпатської області. На мармурових стелах викарбувані прізвища 60 односельчан, які загинули у 1914–1918 рр. (інформація про 42-х з них міститься у мартирологу книги).
Фото Єви Балаж (2016 р.).**

**Пам'ятник воякам австро-угорської, німецької, російської, італійської та румунської армій, які померли у військових шпиталях м. Мукачево (нині райцентр Закарпатської області) і були поховані на міському військовому цвинтарі.
Фото автора (листопад 2016 р.).**

Пам'ятник полеглим у Першій світовій війні у с. Великі Ком'яти Виноградівського району Закарпатської області. На мармурових стелах викарбувані прізвища 58 односельчан (інформація про 13-х з них міститься у мартирологу книги). Фото Івана Біланчука (2017 р.).

Пам'ятний хрест біля залізничного вокзалу м. Ужгород. Біля основи хреста на гранітній дошці напис: “Цей хрест встановлено на увіковічення пам'яті понад 10-ти тисяч воїнів із 19-ти країн Європи, що склали свої голови в Першій світовій війні та поховані в ужгородській землі в 1914 – 1918 роках. Від громадян міста Ужгорода. 01.06.2018 р.”.
Фото автора (червень 2018 р.).

Пам'ятник полеглим у Першій світовій війні у с. Радванка (нині пригород м. Ужгород). На мармуровій стелі викарбувані прізвища 12 вояків, які були мобілізовані з даного населеного пункту, а поховані в місцях загибелі. Фото автора (листопад 2016 р.).

Гарнізонний військовий цвинтар у м. Ужгород, по вул. Берчені. Протягом Першої світової війни тут було поховано 1003 вояки австро-угорської армії; їхні поховання знаходяться у невідновленому стані (на дальньому плані). На передньому плані – відновлені у 2004 р. владою Угорщини по домовленості з місцевою владою дерев'яні хрести 114 угорським воякам, похованим тут у 1939–1944 рр. Фото автора (червень 2018 р.).

Дзвін у діючій греко-католицькій церкві Різдва Пресвятої Богородиці (1847 р.) у с. Вовкове Ужгородського району Закарпатської області, відлитий 1924 року за кошти сільської громади у пам'ять односельчан, полеглих у Першій світовій війні. 94 роки він дзвонить і завжди буде дзвонити на честь солдатів, що не повернулися з Великої війни, серед яких і 33-річний Томаш Фатула, прадід автора книги. Фото Романа Фатули (2006 р.).

Розділ 4.

Мартиролог полеглих у Першій світовій війні солдатів-закарпатців

Мартиролог книги містить інформацію про **1516 полеглих вояків** – це офіційні дані Центрального військового архіву (м. Прага). Автором книги разом із одноподумцями-ентузіастами було проаналізовано **180 000 (сто вісімдесят тисяч) карточок загиблих солдатів** із цього архіву (див. С. 205–216, 265–272), які знаходяться у вільному інтернет-доступі. Ці архівні документи були складені у 1920-х роках фахівцями новоствореної Чехословацької республіки на підставі первинних австро-угорських документів про смерть вояка. Вони містять доволі ґрунтовну інформацію: прізвище та ім'я, рік народження, військове звання, військову частину, населений пункт, з якого солдат призивався, дату смерті, обставини та місце загибелі або смерті (в бою, в санітарній колоні або потязі, шпиталі, полоні тощо), місце поховання та первинний документ, на підставі якого заповнювалася карточка. Таким чином, було віднайдено близько **чотирьох тисяч карточок**, в яких вказано, що вояк був мобілізований з населених пунктів, які нині знаходяться на території Закарпаття.

Мартиролог доповнений також інформацією про **113 вояків** з матеріалів Інституту та музею військової історії Міністерства оборони Угорщини (м. Будапешт), які люб'язно надали автору співробітники Інституту: д-р Андор Біро – зав. Відділу по справах закордонної військово-меморіальної діяльності та Марк Штієр – референт Відділу по внутрішніх справах військово-меморіальної діяльності. Інформація про цих солдатів виділена курсивним шрифтом.

У книзі наводяться дані про вояків з Марамороського та Угочанського комітетів (нині це, переважно, чотири райони Закарпатської області України: Виноградівський, Хустський, Тячівський і Рахівський). Інформація розподілена по кожному місту і селу цих районів. Назви населених пунктів наводяться в сучасній українській транскрипції, а в дужках – стара назва, яка існувала в Австро-Угорській монархії.

Це дозволяє оцінити приблизні втрати кожного населеного пункту у Великій війні. Наведені сумні цифри, безперечно, не є повними і остаточними. Частина матеріалів по загиблих знаходиться в австрійському та угорському архівах. Значну частину інформації по зниклих безвісти (а таких за статистикою було від 25 до 50%) взагалі важко відновити. Тому реальні цифри втрат, вірогідно, удвічі більші. **На сьогоднішній день це перші, опубліковані в українських джерелах, офіційні дані про військові втрати нашого краю у Першій світовій війні.**

Виноградівський район

№	Прізвище та ім'я	Вік та рік народження	Військ. звання	Військова частина	Дата смерті	Обставини та місце загибелі або смерті	Місце поховання
1	2	3	4	5	6	7	8

с. Боржавське (*Nagucsongova*)

1	Брайш Ласло	32 1885	рядовий	85-й піхот. полк	13.05. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця)
2	Калининець Макар	28 1890	рядовий	65-й піхот. полк	07. 1918	У військовому шпиталі в м. Веспрем (Угорщина)	На кладовищі в м. Веспрем
3	Маргітич Василь	19 1897	рядовий	85-й піхот. полк	30.09. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
4	Маргітич Петро	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	20.02. 1916	У військовому шпиталі в м. Мішкольц (Угорщина)	На кладовищі Героїв у м. Мішкольц
5	Онисько Юрій	26 1890	єфрейтор	85-й піхот. полк	05.10. 1916	На Російському фронті, в бою на горі Лисоня (399 м) біля м. Бережани (нині Тернопільської обл.)	У лісі, біля гори Лисоня
6	Ребрик Іван	22 1894	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	25.10. 1916	У лікувальній установі для інвалідів (нині м. Ружомберг, Словаччина)	На військовому цвинтарі м. Ружомберг
7	Тупиця Андрій	27 1889	єфрейтор	85-й піхот. полк	02.09. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
8	Яцура Іван	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	29.05. 1915	У лікарні (нині м. Франтішкови Лазне біля Карлових Вар, Чехія)	На цвинтарі м. Франтішкови Лазне

с. Бомар (*Batár*)

1	Кедеш Іван	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	23.05. 1915	На Російському фронті, біля с. Корні (нині Томашовського повіту Люблінського воєводства, Польща)	На полі бою
---	-------------------	------------	---------	------------------	----------------	--	-------------

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
2	Копта Павло	31 1883	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	25.12. 1914	На Російському фронті, в бою біля ріки Дунаєць, на схід від м. Бохня (нині Малопольського воєводства, Польща)	На полі бою
3	Семак Павло	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	27.08. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
4	Тюзеш Шандор	21 1894	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	03.03. 1915	На Російському фронті, в бою в Карпатах (нині територія Словаччини)	На полі бою

с. Велика Копаня (Felsőveresmart)

1	Бора Андрій	19 1898	рядовий	85-й піхот. полк	28.05. 1917	м. Тренчин (нині Словаччина)	У с. Велка Кубра (нині пригород Тренчина, Словаччина)
2	Бора Андрій	26 1892	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	02.05. 1918	У польовому інфекційному шпиталі у м. Ковель (нині Волинська обл.)	На військовому цвинтарі у м. Ковель
3	Костя Василь	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	19.03. 1916	У військовому шпиталі м. Сегед (Угорщина)	На кладовищі у м. Сегед
4	Котлан Іван	24 1893	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	08.02. 1917	На Румунському фронті, в бою біля с. Шипот (нині повіт Димбовіца, Румунія)	На полі бою
5	Лешко Адам	19 1898	рядовий	67-й піхот. полк	04.01. 1917	На Румунському фронті	Не вказано
6	Міттельман Тобіаш	26 1889	рядовий	66-й піхот. полк	21.10. 1915	В інфекційній лікарні м. Мішкольц (Угорщина)	На єврейському цвинтарі м. Мішкольц
7	Пилип Іван	28 1888	рядовий	85-й піхот. полк	08.08. 1916	У військ. шпиталі м. Львів	На Австрійському військовому цвинтарі (територія Личаківського цвинтаря Львова)
8	Химинець Юрій	26 1890	рядовий	67-й піхот. полк	17.07. 1916	У шпиталі військових інвалідів у м. Краків (Польща)	м. Краків (Польща)
9	Чонка Іван	33 1884	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	10.10. 1917	На Румунському фронті, в бою біля с. Шипот (нині повіт Димбовіца, Румунія)	На полі бою

1	2	3	4	5	6	7	8
10	Чутора Ян	33 1884	рядовий	85-й піхот. полк	10.09. 1917	На фронті Ізонцо (нині м. Нова-Гориця, на заході Словенії)	м. Нова-Гориця

с. Великі Ком'яти (Magyarkomját)

1	Алексик Андрій	35 1882	єфрейтор	85-й піхот. полк	9-12.02. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
2	Ач Іван	37 1878	рядовий	85-й піхот. полк	24.07. 1915	У військовій частині (нині с. Словенске Нове Место, округ Требішов, Східна Словаччина)	На кладовищі с. Словенске Нове Место
3	Вайсман Соломон	30 1885	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	02.12. 1915	У російському полоні, в с. Тоцкоє Самарської губернії (Росія)	На цвинтарі с. Тоцкоє (нині Оренбурзької обл.)
4	Гонгулич Михайло	21 1895	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	06.08. 1916	У російському полоні, в лікарні м. Хабаровськ (Далекий Схід, Росія)	м. Хабаровськ
5	Грюнштейн Самуїл	28 1886	рядовий	85-й піхот. полк	10. 1914	На Російському фронті, в бою біля м. Рава-Руська (нині Жовківського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
6	Ісак Василь	26 1891	рядовий	85-й піхот. полк	13.09. 1917	У військовому шпиталі м. Копошвар (Угорщина)	м. Копошвар
7	Каражія Іван	20 1898	рядовий	65-й піхот. полк	23.03. 1918	У військовому шпиталі (нині біля м. Санміклауш, Румунія)	На римо-католицькому цвинтарі м. Санміклауш
8	Кобаль Василь	27 1890	рядовий	85-й піхот. полк	9-12. 02. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
9	Кутнич Іван	32 1886	рядовий	85-й піхот. полк	06. 1918	На Італійському фронті, в бою за гору Кол-Мошин (1280 м) в Італійських Альпах	На військ. кладовищі-меморіалі на горі Монте-Граппа (1775 м) у північно-схід. Італії (регіон Венето)
10	Лебович Бернат	28 1888	рядовий	85-й піхот. полк	23.10. 1916	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Солкан (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі в с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
11	Мудра Андрій	42 1875	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	27.03. 1917	У військ. шпиталі (нині м. Ужгород Закарпатської обл.)	На військ. кладовищі № 1 м. Ужгород (нині в мікрорайоні Шахта)

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
12	Сайко Іван	48 1869	рядовий	85-й піхот. полк	07.03. 1917	У військово-польовому шпиталі с. Підгірки (нині пригород м. Калуш, Івано-Франківська обл.)	м. Калуш
13	Цип (Циб) Юрій	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	21.07. 1917	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері

с. Вербовець (Verbőc)

1	Гаал (Гал) Олександр	21 1896	єфрейтор	85-й піхот. полк	07.07. 1917	У лікарні (нині с. Словенске Нове Место, округ Требішов, Словаччина)	На цивільному цвинтарі (нині с. Словенске Нове Место)
2	Кароль Іван	30 1888	єфрейтор	85-й піхот. полк	02.03. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині смт Воловець, райцентр Закарпатської обл.)	На цивільному цвинтарі (нині смт Воловець)
3	Надь Олександр	32 1883	рядовий	85-й піхот. полк	25.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Західні Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
4	Нірі Валентин	28 1887	рядовий	85-й піхот. полк	03.04. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Нітра, Словаччина)	На цвинтарі (нині м. Нітра, Словаччина)

с. Веряца (Veréce)

1	Тарнаї Ласло	26 1892	капрал	85-й піхот. полк	13.07. 1918	У військовому шпиталі (нині м. Кікінда, Сербія)	На цвинтарі (нині м. Кікінда, Сербія)
---	---------------------	------------	--------	------------------	-------------	---	---------------------------------------

с. Вилок (Tiszaújlak)

1	Глосер Франц	23 1892	рядовий	11-й гонв. піхот. полк	03.04 1915	У військовому шпиталі в м. Дебрецен (Угорщина)	На кладовищі в Дебрецені
2	Говарт Карл	19 1897	рядовий	85-й піхот. полк	27.02. 1916	У військовому шпиталі (нині с. Подмелець, община Толмін, Словенія)	На військ. цвинтарі (нині с. Подмелець)
3	Гопак Степан	31 1883	рядовий	85-й піхот. полк	09.12. 1914	На Російському фронті, в бою біля м. Свалява (нині райцентр Закарпатської обл.)	На полі бою
4	Гросманн Йозеф	25 1890	сержант	85-й піхот. полк	28.11. 1915	У військовому шпиталі (нині с. Подмелець, община Толмін, Словенія)	На військ. цвинтарі (нині с. Подмелець)

1	2	3	4	5	6	7	8
5	Даці Олександр	27 1887	рядовий	85-й піхот. полк	29.11. 1914	На Сербському фронті, в бою біля м. Ба (нині Колубарський округ, Сербія)	На полі бою
6	Забой Гейза	24 1891	єврей- тор	85-й піхот. полк	13.03. 1915	На Російському фронті, в бою біля м. Сніна (нині півн.-східна Словаччина)	На полі бою
7	Ліхтхайн Арношт	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	23.01. 1915	У лікарні м. Будапешт (Угорщина)	На новому єврей- ському цвинтарі в м. Будапешт
8	Надь Іштван	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	17.04. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Борсук (719 м), Західні Карпати (нині територія Снін- ського округу, півн.- східна Словаччина)	На полі бою
9	Сабов Адальберт	35 1881	єврей- тор	85-й піхот. полк	12.03. 1916	На Італійському фронті, в бою біля с. Трополах (федеральна земля Карінтія, Австрійські Альпи)	На сільському цвин- тарі с. Трополах (Австрія)
10	Сьоке Людвіг	19 1898	рядовий	85-й піхот. полк	10.02. 1917	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бро- дівського р-ну Львів- ської обл.)
11	Тот Йозеф	20 1895	рядовий	85-й піхот. полк	25.05. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Тамановичі (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
12	Тромбоцкі Олександр	20 1897	капрал	85-й піхот. полк	27.10. 1917	На Російському фронті, в с. Циків (нині Буського р-ну Львівської обл.)	У с. Олесько (нині Буського р-ну Львівсь- кої обл.)
13	Удварі Ференц	19 1899	рядовий	85-й піхот. полк	15.06. 1918	На Італійському фронті, в бою за г. Кол-Мошин (1280 м) в Італійських Альпах	На військ. кладовищі- меморіалі на г. Мон- те-Граппа (1775 м) у північ.-східній Італії (регіон Венето)
14	Чедрегі Йозеф	32 1883	капрал	85-й піхот. полк	18.07. 1915	У військовому шпиталі м. Львів	На Австрійському військ. цвинтарі (на території Личаків- ського цвинтаря Львова)
15	Шандор Степан	36	рядовий	85-й піхот. полк	28.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Борщовичі (нині Пустомитівського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
16	Шварц Моріц	34 1881	рядовий	85-й піхот. полк	26.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Борщовичі (нині Пустомитівського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою

м. Виноградів (Nagyszőlős)

1	Бочкор Юрій	32 1884	рядовий	85-й піхот. полк	10.06. 1916	На Італійському фронті, на горі Паладель Кардінал (2481 м) в Італійських Альпах (регіон Трентіно)	Тіло не було знайдено
2	Бравер Моїсей	30 1884	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	08. 1914	У шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На цвинтарі в Будапешті
3	Браун Маєр	31 1885	рядовий	85-й піхот. полк	11.01. 1916	Біля м. Ічін (Чехія)	Біля м. Ічін (Чехія)
4	Варга Андрій	26 1889	рядовий	85-й піхот. полк	12.09. 1915	У російському полоні, у військовому шпиталі с. Березовець, Забайкалля	На гарнізонному цвинтарі
5	Газдик Михайло	37 1880	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	19.03. 1917	На Румунському фронті, в бою біля с. Шипот (нині повіт Димбовіца, Румунія)	На сільському цвинтарі (Румунія)
6	Грац Михайло	39 1878	ротмістр	12-й гонв. піхот. полк	30.08. 1917	На фронті Ізонцо, в дивізійній санітарній колонії, в с. Чепован (нині община Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі с. Чепован (Словенія)
7	Дурда Юрій	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	29.01. 1916	На фронті Ізонцо, біля м. Толмін (нині на заході Словенії)	У с. Санта Лучія (нині м. Мост на Сочі, община Толмін, Словенія)
8	Ігнат Юрій	26 1892	рядовий	85-й піхот. полк	06.02. 1918	У російському полоні, в с. Нікольское Єфремовського повіту Тульської губернії, Росія)	На сільському цвинтарі (Росія)
9	Козар Михайло	36 1879	рядовий	85-й піхот. полк	12.11. 1915	В інфекц. лікарні (м. Больцано, північна Італія)	На цвинтарі Св. Якоба в м. Больцано
10	Липчей Іван	30 1884	капрал	85-й піхот. полк	04.11. 1914	У військово-польовому шпиталі у м. Зворнік (нині Боснія і Герцеговина)	На військовому цвинтарі у м. Зворнік
11	Мартоні Ференц	39 1876	рядовий	85-й піхот. полк	03.12. 1915	На дивізійному мед. пункті у м. Почаїв (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)	На місцевому цвинтарі м. Почаїв

1	2	3	4	5	6	7	8
12	Міговк Йосип	29 1887	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	24.11. 1916	У російському полоні, в м. Орел (Росія)	На цвинтарі у м. Орел
13	Молнар Іштван	30 1885	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	29.10. 1915	У військово-польовому шпиталі м. Ківерці (нині райцентр Волинської обл.)	На військовому цвинтарі у м. Ківерці
14	Молнар Іштван	1899	рядо- вий	20-й гонв. піхот. полк	не вка- зана	У військовому шпиталі м. Сегед (Угорщина)	На військовому цвинтарі м. Сегед
15	Попович Юрій	21 1893	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	30.12. 1914	У військово-польовому шпиталі (нині с. Божецин Бжеського повіту Малопольського воєводства, Польща)	На військовому цвинтарі с. Божецин (Польща)
16	Пуднер Ян	34 1881	рядо- вий	85-й піхот. полк	24.06. 1915	На Російському фронті, в бою у Східній Галичині	У братській могилі на полі бою
17	Ракушинець Юрій	23 1891	рядо- вий	85-й піхот. полк	05.10. 1914	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військовому цвинтарі у м. Балашдьярмат
18	Ребрач Василь	21 1897	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	18.06. 1918	На Італійському фронті, в бою на р. Піаве (північна Італія)	На одному з островів посеред Піави між містами Одерсо і Тревісо (Італія)
19	Роман Йосип	22 1896	рядо- вий	85-й піхот. полк	15.07. 1918	На Італійському фронті, в бою за г. Кол-Мошин (1280 м) в Італійських Альпах	На військ. кладовищі-меморіалі на г. Монте-Граппа (1775 м) у північ.-східній Італії (регіон Венето)
20	Ротенштейн Шимон	20 1895	не вка- зано	не вка- зано	02.09. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Синьків (нині Заліщицького р-ну Тернопільської обл.)	У братській могилі на полі бою
21	Рошнер Єне	29 1887	пра- пор- щик	85-й піхот. полк	16.01. 1916	У військово-польовому шпиталі (нині м. Броди, Львівської обл.)	На єврейському цвинтарі м. Броди
22	Улман Олександр	29 1887	капрал	66-й піхот. полк	20.11. 1916	У військовому шпиталі (нині м. Любляна, столиця Словенії)	На цвинтарі м. Любляна
23	Фетейш Імре	22 1895	рядо- вий	37-й піхот. полк	10.12. 1917	У військовому шпиталі м. Сомбатгей (Угорщина)	На цвинтарі у м. Сомбатгей
24	Фріцкун Михайло	25 1889	рядо- вий	85-й піхот. полк	11.11. 1914	У лікарні Червоного Хреста у м. Загреб (нині столиця Хорватії)	У м. Загреб

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
25	Чорба Андрій	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	05.08. 1915	У російському полоні, в с. Антіпіха (нині пригород м. Чіта, Росія)	На військовому цвинтарі (Росія)
26	Чорба Юрій	<i>вік не вказано</i>	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	24.01. 1915	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері
27	Чурі Йозеф	22 1895	капрал	12-й гонв. піхот. полк	20.12. 1917	У військовому шпиталі (нині м. Кошице, Словаччина)	На центральному кладовищі м. Кошице
28	Яцура Михайло	32 1883	рядовий	85-й піхот. полк	08.04. 1915	У військовому шпиталі в м. Мішкольц (Угорщина)	На кладовищі Героїв у м. Мішкольц

с. Гетиня (Tiszahetény)

1	Кіш Василь	25 1890	рядовий	85-й піхот. полк	28.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Борщовичі (нині Пустомитівського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
2	Семен Іван	30 1886	рядовий	85-й піхот. полк	13.11. 1916	У лікарні с. Заболотці (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі с. Заболотці
3	Талі Янош	33 1882	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	12.07. 1915	У військово-польовому шпиталі, в с. Олбієцин (нині повіт Краснік Люблінського воєводства, Польща)	У міському парку м. Краснік (Польща)
4	Фрід Абрахам	34 1880	рядовий	66-й піхот. полк	26.11. 1914	На Російському фронті, в бою	На полі бою

с. Гудя (Gödénháza)

1	Сегеді Карой	29 1889	рядовий	85-й піхот. полк	08.09. 1918	У військовому шпиталі м. Нодьканіжа (Угорщина)	На військовому секторі місцевого цвинтаря
---	---------------------	------------	---------	------------------	-------------	--	---

с. Дротинці (Tizzaszirma)

1	Вайс Моріц	26	капрал	85-й піхот. полк	06.11. 1914	У військовому шпиталі (нині м. Мукачево Закарпатської області)	На міському цвинтарі м. Мукачева
2	Корпош Ференц	20 1895	рядовий	85-й піхот. полк	03.12. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)
3	Лебович Соломон	21 1894	рядовий	85-й піхот. полк	17.05. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Лутков (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою

1	2	3	4	5	6	7	8
4	Синиця Михайло	35 1883	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	30.04. 1918	У міській лікарні (нині м. Берегово Закарпатської обл.)	У м. Берегово Закарпатської обл.

с. Дюла (Szöllősgyula)

1	Домокош Павло	18 1897	рядовий	85-й піхот. полк	27.11. 1915	У військовому шпиталі м. Балашдярмат (Угорщина)	На військ. цвинтарі м. Балашдярмат
2	Ковша Георг	30 1886	ефрейтор	85-й піхот. полк	08.09. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
3	Молнар Андрій	32 1884	рядовий	85-й піхот. полк	25.05. 1916	На Італійському фронті, в бою на г. Ціварон (1032 м) в Італійських Альпах (нині провінція Трентіно)	На полі бою
4	Оросі Валентин	28 1887	рядовий	85-й піхот. полк	25.05. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Тамановичі (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
5	Паладі Карл	35 1881	рядовий	66-й піхот. полк	30.08. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Делієве (нині Галицького р-ну Івано-Франківської обл.)	У братській могилі біля с. Делієве
6	Сабо Карл	35 1883	кап-рал	85-й піхот. полк	29.09. 1918	Під час перебування на Україні, у військовому шпиталі (нині м. Маріуполь Донецької обл.)	На місцевому цвинтарі
7	Сапі Ян	29 1885	рядовий	85-й піхот. полк	21.12. 1914	На Російському фронті, в гарнізонному мед. пункті (нині с. Верхня Грабівниця Воловецького р-ну Закарпатської обл.)	На сільському цвинтарі
8	Сіладі Зігмунд	27 1890	рядовий	21-й гонв. піхот. полк	04.01. 1917	На Російському фронті, в бою біля с. Конюхи (нині Козівського р-ну Тернопільської обл.)	На полі бою
9	Фогораші Іван	36 1879	рядовий	85-й піхот. полк	19.03. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Розтоки (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Лосятин (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

с. Завадка (Kiscsongova)

1	Онисько Іван	26 1888	рядо- вий	66-й піхот. полк	22.10. 1914	На Російському фронті, в бою (на території су- часної Польщі)	На полі бою
2	Пантьо Іван	27 1888	рядо- вий	66-й піхот. полк	05.09. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Синьків (нині Заліщицького р-ну Тернопільської обл.)	У братській могилі на полі бою
3	Сочка Юрій	22 1893	рядо- вий	85-й піхот. полк	06.12. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)

с. Затусівка (Csomafalva)

1	Бурач Михайло	23	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	14.04. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Мукачево За- карпатської обл.)	На військ. цвинтарі у м. Мукачево
---	--------------------------	----	--------------	---------------------------------	----------------	---	--------------------------------------

с. Карачин (Karácsfalva)

1	Лебовіц Ігнац	не вказа- но	рядо- вий	24-й пол. єгер. ба- таль- йон	05.12 1917	У військовому шпиталі в м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Буда- пешті
2	Старк Адольф	21 1894	рядо- вий	85-й піхот. полк	17.05. 1915	На Російському фрон- ті, на перев'язочному пункті біля с. Лутков (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	На сільському цвин- тарі
3	Форші Ференц	51 1866	рядо- вий	21-й гонв. піхот. полк	18.03 1917	У військовому шпиталі м. Нодь Каніжа (Угорщина)	На цвинтарі у м. Нодь Каніжа

с. Королево (Királyháza)

1	Віжолі Людвіг	24 1982	моряк	не вказа- но	04.12. 1916	В м. Корабіа (порт на р. Дунай) на півдні Румунії	На міському цвинтарі
2	Герег Мор	26 1888	кап- рал	85-й піхот. полк	30.08. 1914	На Російському фронті, в бою за с. Павловка (нині Томашівського повіту Люблінського воєводства Польщі)	У братській могилі на полі бою
3	Громочук Іван	28 1886	кап- рал	66-й піхот. полк	27.09. 1914	У військовому шпиталі у м. Відень (Австрія)	На центральному кладовищі Відня
4	Іляш Михайло	25 1893	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	05.02. 1918	У російському полоні, в таборі для військовопо- лонених	На табірному цвин- тарі

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
5	Лебович Шимон	25 1890	рядовий	85-й піхот. полк	29.05. 1915	На Російському фронті, в бою за висоту Гай (299 м) (нині у Мостиському р-ні Львів.обл.)	У братській могилі на полі бою
6	Мейсарош Дьордь	22 1892	рядовий	85-й піхот. полк	19.10. 1914	У військовому шпиталі (нині м. Пльзень, Чехія)	На цивільному цвинтарі м. Пльзень
7	Поляк Петро	27 1891	рядовий	11-й гонв. піхот. полк	28.03. 1918	На Румунському фронті, в бою біля с. Шипот (нині повіт Димбовіца, Румунія)	На сільському цвинтарі
8	Шимоні Ференц	26 1891	рядовий	85-й піхот. полк	21.04. 1917	У військовому шпиталі (нині м. Котор на Адріатичному узбережжі Чорногорії)	На військовому цвинтарі с. Шкальярі (муниципалітет Котор, Чорногорія)
9	Шпрінгер Людвіг	29 1888	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	10-15. 08. 1917	На Румунському фронті, в бою у Східних Карпатах	На полі бою

с. Мала Копаня (Alsóveresmart)

1	Біловар Михайло	19 1899	рядовий	85-й піхот. полк	22.09. 1918	м. Латур-ан-Буавр (департамент Мез, регіон Лотарінгія, Франція)	На місцевому цвинтарі
2	Гофманн Ігнац	22 1895	рядовий	85-й піхот. полк	13.01. 1917	У військовому шпиталі (нині м. Сату-Маре, повітовий центр, Румунія)	На цвинтарі біля шпиталю
3	Керестеші Міклош	28 1886	рядовий	85-й піхот. полк	10.09. 1914	На Сербському фронті, в бою на г. Чорний Верх (779 м) біля м. Лозница (Західна Сербія)	На полі бою
4	Лукей Михайло	24 1894	єфрейтор	85-й піхот. полк	25.10. 1918	У лікарні м. Егна Неумаркт (нині регіон Больцано, північна Італія)	На цвинтарі у м. Егна Неумаркт (Італія)
5	Пірда Михайло	1893	рядовий	8-й гонв. піхот. полк	не вказана	У військовому шпиталі м. Сегед (Угорщина)	На військовому цвинтарі м. Сегед (Угорщина)
6	Шеленик Іван	26 1889	рядовий	85-й піхот. полк	25.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)

с. Матійово (Mátyfalva)

1	Гере Степан	39 1876	рядовий	11-й гонв. піхот. полк	21.07. 1915	На Російському фронті, в бою (на території сучасної Західної України)	На полі бою
---	--------------------	------------	---------	------------------------	----------------	---	-------------

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

с. Неветленфолу (Nevetlenfalv)

1	Сабов Іштван	1889	рядовий	85-й піхот. полк	не вказано	Не вказано	Не вказано
2	Фуделла Йозеф	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	16.11. 1916	У м. Айдовщина, на заході Словенії	На військовому цвинтарі у м. Айдовщина (Словенія)

Нове село (Tiszaújhely)

1	Андрашко Петро	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	01.08. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
2	Гушкович Якоб	40 1876	рядовий	85-й піхот. полк	18.08. 1916	У військовому шпиталі м. Львів	На Австрійському військовому цвинтарі (на території Личаківського цвинтаря Львова)
3	Кенде Густав	24 1891	капрал	85-й піхот. полк	08.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Добердо (нині регіон Горіція, північно-східна Італія)	На полі бою
4	Товт Степан	22 1894	рядовий	85-й піхот. полк	09.12. 1915	У військовому шпиталі у м. Відень (Австрія)	На центральному кладовищі Відня
5	Шварц Самуїл	31 1885	ефрейтор	85-й піхот. полк	01.10. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)

с. Новоселиця (Sósújfalu)

1	Греба Петро	21 1895	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	11.04. 1916	У військово-польовому шпиталі у м. Набрежина (нині регіон Трієст, північно-східна Італія)	На військовому цвинтарі м. Набрежина (Італія)
2	Палінчак Василь	19 1900	рядовий	85-й піхот. полк	10.03. 1919	В італійському полоні, у військовому шпиталі м. Галларате (регіон Ломбардія, північна Італія)	На цвинтарі у м. Галларате (Італія)
3	Русинка Михайло	27 1891	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	20.09. 1918	Не вказано	Не вказано
4	Світлик Василь	29 1886	рядовий	не вказано	02.02. 1915	У військовому шпиталі м. Сегед (Угорщина)	На військовому цвинтарі м. Сегед (Угорщина)

1	2	3	4	5	6	7	8
5	Шимон Арон	не вказано	рядовий	63-й піхот. полк	10.11. 1917	У військовому шпиталі в м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті

с. Оклі (Akli)

1	Вамош Олександр	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	08.01. 1915	На Російському фронті, в бою біля м. Мнішкув (Лодзьке воєводство, Польща)	На полі бою
2	Донгі Іван	20 1895	рядовий	85-й піхот. полк	21.08. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині с. Штанел, община Комен, на заході Словенії)	На військовому цвинтарі с. Штанел
3	Товт Олександр	31 1884	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	04.07. 1915	У військовій частині (нині м. Словенске Нове Место, округ Требішов, Східна Словаччина)	На міському кладовищі
4	Шимон Альберт	25	рядовий	85-й піхот. полк	1914	В інфекційному шпиталі (нині м. Мукачево Закарпатської обл.)	Холерний цвинтар у с. Підгоряни (нині мікрорайон Мукачева)

с. Олешник (Szöllősegres)

1	Данилович Євген	20 1897	рядовий	85-й піхот. полк	14-16. 05. 1917	На фронті Ізонцо, в бою на горі Св. Катерини, 307 м (нині біля м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
2	Егреші Шимон	19 1899	рядовий	65-й піхот. полк	10. 1918	У військовому шпиталі (нині м. Мукачево Закарпатської обл.)	На військ. цвинтарі у м. Мукачево
3	Лемак Іван	не вказано	рядовий	85-й піхот. полк	01.09. 1914	На Російському фронті, в бою за с. Павловка (нині Томашівського повіту Люблінського воєводства Польщі)	У братській могилі на полі бою
4	Лендел Іван	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	17.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Західні Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Лиському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
5	Марушка Михайло	39	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	09.11. 1914	В інфекц. шпиталі (нині м. Мукачево Закарпатської обл.)	Холерний цвинтар у с. Підгоряни (нині мікрорайон Мукачева)
6	Марушка Михайло	24 1894	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	01. 1918	У бою на Італійському фронті	Не вказано
7	Марушка Петро	34 1882	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	16.08. 1916	На Російському фронті, біля м. Володимир-Волинський (нині Волинської обл.)	На полі бою

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
8	Марушка Юрій	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	01.02. 1916	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військ. цвинтарі м. Балашдьярмат
9	Нюл Ласло	22 1892	рядовий	85-й піхот. полк	13.09. 1914	На Сербському фронті, в бою	На полі бою
10	Попович Шимон	36 1879	рядовий	85-й піхот. полк	28.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) у Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)
11	Роспопа Михайло	31 1896	рядовий	85-й піхот. полк	14-16. 05. 1917	На фронті Ізонцо, в бою на горі Св. Катерини, 307 м (нині біля м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
12	Робак Михайло	30 1887	рядовий	66-й піхот. полк	18.08. 1917	На фронті Ізонцо, біля с. Просек (нині пригород м. Триєст, північно-східна Італія)	На військовому цвинтарі м. Триєст
13	Сівак Василь	20 1895	рядовий	85-й піхот. полк	29.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) у Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)
14	Сігеті Шимон	21 1893	рядовий	85-й піхот. полк	11.10. 1914	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військ. цвинтарі у м. Балашдьярмат
15	Тимко Василь	21 1894	рядовий	85-й піхот. полк	18.09. 1915	У військово-польовому шпиталі в м. Луцьк (нині Волинська обл.)	Біля шпиталю
16	Югас Юрій	24 1894	єфрейтор	20-й гонв. піхот. полк	19.07. 1918	У військово-польовому шпиталі м. Фолліно (регіон Венето, північна Італія)	На військовому цвинтарі м. Фолліно

с. Онок (Honokújfalu)

1	Анталік Данило	31 1885	артилерист, рядовий	6-й полк гірської артилерії	02.01. 1916	На Російському фронті, біля м. Чернівці	На полі бою
2	Саксон Василь	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	20.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)

с. Перхрестя (Tiszakeresztúr)

1	Добша Дезидерій	24 1895	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	07.05. 1919	У військовому шпиталі у Пермській обл. (Росія)	На цвинтарі біля шпиталю
---	------------------------	------------	---------	------------------------	-------------	--	--------------------------

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
2	Кардош Павло	32 1882	рядовий	85-й піхот. полк	09. 1914	На Російському фронті, в бою	На полі бою
3	Марінка Олександр	24 1892	рядовий	67-й піхот. полк	13.08. 1916	У військовому шпиталі (нині м. Мукачево Закарпатської обл.)	На військовому цвинтарі у м. Мукачево
4	Палай Ференц	20 1895	рядовий	85-й піхот. полк	16.04. 1915	На евакуаційному пункті у м. Мішкольц (Угорщина)	На кладовищі Героїв м. Мішкольц
5	Полі Іван	34 1881	сержант	85-й піхот. полк	29.05. 1915	На Російському фронті, в бою за висоту Гай (299 м) (нині у Мостиському р-ні Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
6	Тарді Фрідріх	29 1887	рядовий	67-й піхот. полк	21.08. 1916	У військовому шпиталі (нині м. Ужгород Закарпатської обл.)	Для поховання був перевезений додому в с. Перехрестя
7	Чурман Іван	20 1896	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	07.06. 1916	На Російському фронті, в бою біля м. Луцьк (нині Волинської обл.)	На полі бою

с. Пуйтерфолво (Tivadarfalva)

1	Боднар Михайло	31 1886	рядовий	85-й піхот. полк	30.04. 1917	У військовому шпиталі (нині м. Кошице, Словаччина)	На центральному кладовищі м. Кошице
2	Бочкаї Мігай	32 1882	рядовий	85-й піхот. полк	29.10. 1914	На Російському фронті, в бою (нині територія Підкарпатського воєводства, Польща)	На полі бою
3	Бочкаї Ференц	32 1882	рядовий	85-й піхот. полк	16.10. 1914	У військово-польовому шпиталі в м. Лісько (нині Підкарпатського воєводства, Польща)	Біля шпиталю
4	Беде Юрій	26 1892	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	20.06. 1918	На Італійському фронті, в бою у м. Нервеза-делла-Батталья (регіон Венето, північно-східна Італія)	Тіло залишилося на полі бою в руках противника
5	Віда Карл	35 1882	рядовий	85-й піхот. полк	04.01. 1917	У військовому шпиталі м. Ярослав (нині Підкарпатського воєводства, Польща)	На цвинтарі у м. Ярослав (Польща)
6	Гайдош Йозеф	23 1893	рядовий	85-й піхот. полк	16-17. 09. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
7	Дярматі Олександр	35 1882	єф- рей- тор	66-й піхот. полк	28.10. 1917	У військово-польовому шпиталі в с. Бача (нині община Толмін, Словенія)	На військовому цвинтарі, біля шпиталю
8	Ерделі Олександр	21 1897	єф- рей- тор	85-й піхот. полк	06.09. 1918	У військовому шпиталі (нині м. Кошице, Словаччина)	На цивільному кладовищі м. Кошице
9	Ерделі Міклош	25 1898	рядовий	85-й піхот. полк	24.08. 1917	У шпиталі Червоного Хреста у м. Трієст (нині півн.-східна Італія)	На військовому цвинтарі м. Трієст (Італія)
10	Кардош Карл	37 1881	рядовий	11-й гонв. піхот. полк	02. 1918	У російському полоні, в м. Красноярськ (Сибір, Росія)	На табірному цвинтарі
11	Кочіш Данило	21 1894	кап- рал	85-й піхот. полк	12.05. 1915	У Великому Березному (нині Закарпатської обл.)	У смт Великий Березний
12	Лакатош Йозеф	33 1882	рядовий	85-й піхот. полк	18.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Волче (нині община Толмін, Словенія)	У братській могилі на місці бою
13	Надь Елек	31 1884	рядовий	66-й піхот. полк	23.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Хатки (нині Самбірського р-ну Львівської обл.)	На полі бою
14	Нодь Людвіг	33 1882	рядовий	85-й піхот. полк	11.01. 1915	У військовому шпиталі м. Балашдямат (Угорщина)	На військ. цвинтарі у м. Балашдямат
15	Причина Йосип	23 1893	рядовий	85-й піхот. полк	10.11. 1916	На фронті Ізонцо, в бою на горі Св. Катерини, 307 м (нині біля м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
16	Шимон Дьордь	24 1894	рядовий	85-й піхот. полк	24.04. 1918	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
17	Якоб Зігмунд	22 1895	рядовий	85-й піхот. полк	9-12. 02 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)

с. Підвиноградів (Szőlősvégardó)

1	Білак Василь	29 1887	рядовий	66-й піхот. полк	25.08. 1916	На фронті Ізонцо, в бою у гори Печінка (291 м) (нині община Нова-Гориця, Словенія)	На цвинтарі м. Костаневіца на Красу (Словенія)
---	-------------------------	------------	---------	------------------------	----------------	--	--

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
2	Білак Юрій	23 1892	єфрейтор	85-й піхот. полк	08.03. 1915	На Російському фронті, на перев'язочному пункті на хребті За-Баланда (783 м), Польські Бещади (нині Ліський повіт Підкарпатського воєводства, Польща)	У братській могилі на хребті За-Баланда (Польща)
3	Ковня Андрій	21 1895	рядовий	85-й піхот. полк	29.07. 1916	У військовому шпиталі м. Львів	На Австрійському військовому цвинтарі (на території Личаківського цвинтаря Львова)
4	Мігалєга Юрій	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	07.01. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Розтоки (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Лосятин (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)
5	Тігар Іван	26 1889	рядовий	85-й піхот. полк	22.05. 1915	На Російському фронті в бою біля с. Корничі (нині Самбірського р-ну Львівської обл.)	На полі бою
6	Форіш Микола	29 1887	рядовий	66-й піхот. полк	29.06. 1916	У військовому шпиталі (нині с. Подмелець, община Толмін, Словенія)	На військ. цвинтарі (Словенія)

с. Сасово (Tiszaszászfalu)

1	Вамош Василь	40 1877	рядовий	85-й піхот. полк	11.02. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
2	Данку (Данко) Андрій	32 1882	рядовий	85-й піхот. полк	29.11. 1914	На Сербському фронті, в бою біля м. Ба (нині Колубарський округ, Сербія)	На полі бою
3	Клюса Юрій	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	26.06. 1917	У військово-польовому шпиталі (нині с. Вовковатиця Бродівського р-ну Львівської обл.)	На сільському цвинтарі с. Заболотці Бродівського р-ну Львівської обл.)
4	Русинка Іван	18 1900	рядовий	85-й піхот. полк	27.04. 1918	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військовому цвинтарі у м. Балашдьярмат
5	Уйфалуші Дьордь	24 1892	рядовий	85-й піхот. полк	15.09. 1916	У військовому шпиталі (нині м. Лученець, Словаччина)	На міському кладовищі м. Лученець
6	Чейпеш Юрій	33 1882	єфрейтор	66-й піхот. полк	04.09. 1915	На фронті Ізонцо, в бою у м. Нова-Гориця (нині Словенія)	На полі бою

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
7	Шуба Василь	21 1894	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	08.04. 1915	В інфекційному шпиталі (нині м. Ужгород Закарпатської обл.)	Біля шпиталю, на епідем. цвинтарі (біля залізничного вокзалу м. Ужгорода)

с. Теково (Tekeháza)

1	Браун Герман	29 1886	сержант	85-й піхот. полк	05.03. 1915	На Російському фронті, в бою на горі Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпатського воєводства, Польща)
2	Гач Іван	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	25.05. 1915	На Російському фронті, в бою за висоту Гай (299 м) (нині у Мостиському р-ні Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
3	Голденберг Моїсей	21 1897	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	01.10. 1918	У лікарні м. Ніредьгаза (Угорщина)	На єврейському цвинтарі м. Ніредьгаза
4	Дубровка Андрій	28 1887	рядовий	85-й піхот. полк	27.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) у Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)
5	Молнар Єно	1895	рядовий	не вказана	не встановлено	У військовому шпиталі м. Годмезовер (Угорщина)	На цвинтарі м. Годмезовер
6	Пелешкей Валентин	26 1888	рядовий	85-й піхот. полк	09. 1914	На Російському фронті, біля м. Люблін (Польща)	На полі бою
7	Штарк Дежо	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	26.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) у Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)

с. Тусобикень (Tiszabökény, Tiszafarkasfalva)

1	Барта Андрій	31 1884	рядовий	85-й піхот. полк	17.05. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Лутков (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
2	Канчанський Юрій	27 1890	капрал	12-й гонв. піхот. полк	27.08. 1917	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері
3	Кірай Золтан	22 1892	рядовий	65-й піхот. полк	02.09. 1914	На Російському фронті, в бою біля с. Гопки (нині Люблінського воєводства, Польща)	На полі бою

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
4	Кіш Лайош	40 1877	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	23.06. 1917	У військовому шпиталі в м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
5	Петровці Антон	22 1894	ефрейтор	85-й піхот. полк	25.05. 1916	На Італійському фронті, в бою на г. Ціварон (1032 м) в Італійських Альпах (нині провінція Трентіно)	На полі бою
6	Сабов Арпад	20 1896	кадет	12-й гонв. піхот. полк	18.06. 1916	У військово-польовому шпиталі (нині с. Горянско, община Комен на заході Словенії)	На військовому цвинтарі біля шпиталю
7	Тамок Олександр	28 1887	рядовий	85-й піхот. полк	01.07. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Хатки (нині Самбірського р-ну Львівської обл.)	Не вказано
8	Тот Ян	57 1860	сержант	11-й гонв. піхот. полк	17.11. 1917	На мобілізаційному пункті у м. Мукачево (нині Закарпатська обл.)	На військовому цвинтарі м. Мукачево

с. Тросник (Tizasásvár)

1	Воробок Андрій	34 1867	рядовий	34-й піхот. полк	07.09. 1917	В інфекційному шпиталі (нині м. Кошице, Східна Словаччина)	На центральному кладовищі м. Кошице
2	Газдик Антон	20 1897	рядовий	85-й піхот. полк	05.10. 1917	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну пункті Львівської обл.)
3	Егреші Дьордь	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	19.03. 1915	На Російському фронті, на перев'язочному пункті біля с. Колоніце (нині Ліського повіту Підкарпатського воєводства, Польща)	Біля с. Колоніце (Польща)
4	Живчак Юрій	20 1898	рядовий	85-й піхот. полк	16.08. 1918	У військово-польовому шпиталі (нині м. Івано-Франківськ)	На військовому цвинтарі (нині м. Івано-Франківськ)
5	Касич Юрій	31 1884	рядовий	85-й піхот. полк	10. 1914	На Сербському фронті, в бою біля м. Вішеград (нині у Боснії і Герцеговині)	Біля м. Вішеград
6	Лемак Іван	45 1873	рядовий	невстановлено	29.01. 1918	У цивільній лікарні (нині м. Комарно, на півдні Словаччини)	На римо-католицькому цвинтарі м. Комарно

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
7	Любка Андрій	23 1892	рядовий	32-й пол. єгер. батальйон	08.04. 1915	Вдома, в с. Тросник (нині Виноградівського р-ну Закарпатської обл.)	На цвинтарі с. Тросник
8	Нізов Василь	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	17.05. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Лутков (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
9	Олаг Іван	33	рядовий	85-й піхот. полк	23.03. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Сігету-Мармаціє, Марамуреського повіту, на півночі Румунії)	На греко-католицькому цвинтарі (нині м. Сігету-Мармаціє)
10	Погань Іван	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	04.07. 1917	У лікувальній установі для інвалідів (нині м. Ружомберг, Словаччина)	На цвинтарі біля бараків
11	Рошнер Давід	28 1887	єфрейтор	29-й пол. єгерський батальйон	22.03. 1915	На Російському фронті, на горі 691 біля с. Ступсяни (нині Бещадського повіту Підкарпатського воєводства, Польща)	На полі бою

с. Фанчиково (Fancsika)

1	Будаі Андраш	31 1886	рядовий	66-й піхот. полк	24.03. 1917	На Російському фронті, біля с. Павлівка (нині Тисменицького р-ну, Івано-Франківської обл.)	На військовому цвинтарі біля села
2	Варцаба Юрій	33 1884	капрал	85-й піхот. полк	07.02. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
3	Мачов Йозеф	20 1895	єфрейтор	85-й піхот. полк	17.05. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Ужгород Закарпатської обл.)	Біля шпиталю, на військ. кладовищі № 2 (біля залізничного вокзалу м. Ужгород)

с. Фертешолмош (Fertőszalmás)

1	Біров Ференц	38 1878	рядовий	85-й піхот. полк	06.08. 1916	У військовому шпиталі м. Львів	На Австрійському військ. цвинтарі (на території Личаківського цвинтаря Львова)
2	Жолдич Василь	30 1886	рядовий	5-й піхот. полк	04.07. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Красилівка (нині Тисьменицького р-ну Івано-Франківської обл.)	На полі бою

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
3	Кейкеш Ян	38 1878	єфрейтор	12-й гонв. піхот. полк	16.03. 1916	На фронті Ізонцо, в с. Ренче (нині община Ренче-Вогроко, Словенія)	На сільському цвинтарі
4	Кормош Андрій	31 1885	рядовий	85-й піхот. полк	14.11. 1916	У с. Бретцу (повіт Ковасна, Румунія)	На військовому цвинтарі (Румунія)
5	Мейсарош Гаспар	27 1887	рядовий	66-й піхот. полк	11.11. 1914	На Сербському фронті, в бою на г. Брежак (біля м. Пецка, на заході Сербії)	На полі бою
6	Надь Михайло	34 1880	рядовий	85-й піхот. полк	08.12. 1914	У військовому шпиталі у м. Відень (Австрія)	На центральному кладовищі Відня

с. Форголань (Forglány)

1	Кадар Ференц	21 1894	рядовий	85-й піхот. полк	10.05. 1915	На Російському фронті, біля с. Корні (нині Томашовського повіту Люблінського воєводства, Польща)	На полі бою
2	Макшай Олександр	28 1888	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	26.10. 1916	У військовому шпиталі (нині с. Копчани, округ Скаліца, Словаччина)	Не вказано
3	Сабов Віктор	21 1894	рядовий	85-й піхот. полк	25.05. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині м. Рогозно, Великопольське воєводство, півн.-західна Польща)	На військовому цвинтарі (нині м. Рогозно)
4	Форіч (Форіш) Людвіг	28 1886	кап-рал	85-й піхот. полк	26.08. 1914	На Російському фронті, в бою за с. Павловка (нині Томашівського повіту Люблінського воєводства, Польща)	У братській могилі на полі бою

с. Хижа (Kistarna)

1	Кац Олександр	37 1878	рядовий	85-й піхот. полк	03.07. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Підліски (нині Жидачівського р-ну, Львівської обл.)	На полі бою
2	Палешник Михайло	31 1888	рядовий	85-й піхот. полк	07.02. 1916	У військовому шпиталі м. Балашдярмат (Угорщина)	На військовому цвинтарі м. Балашдярмат
3	Токач Олександр	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	20.03. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
4	Фегейр Ласло	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	14.03. 1916	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі "Kisasszony" в Егері

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

с. Холмовець (Hömlócs)

1	Корчинський Іван	22 1893	рядовий	66-й піхот. полк	12. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) у Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)
2	Пензеш Петро	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	12. 1915	У бою на горі Мерзлий Верх (1359 м) у Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)

с. Чена (Csepe)

1	Балаж Василь	39 1877	рядовий	85-й піхот. полк	21.08. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
2	Жигар Карой	29 1887	ст. наглядч	не вказано	25.12. 1916	У військовому шпиталі (нині м. Кошице, Словаччина)	На центральному кладовищі м. Кошице
3	Пойсу Іван	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	25.05. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
4	Тері Елемір	32 1882	сержант	85-й піхот. полк	01.11. 1914	У військово-польовому шпиталі м. Пшеворськ (нині Ярославського повіту Підкарпатського воєводства, Польща)	Біля шпиталю
5	Фюлеп Янош	32 1882	капрал	66-й піхот. полк	04.12. 1914	На Сербському фронті, в бою біля с. Бершичі (нині округ Горні Мілановац, Сербія)	На полі бою

с. Черна (Csarnató)

1	Баторі Іван	32 1883	рядовий	66-й піхот. полк	17.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Космирин (нині Буцацького р-ну, Тернопільської обл.)	На полі бою
2	Богаш Михайло	18 1899	рядовий	85-й піхот. полк	27.10. 1918	У бою на Італійському фронті	Не вказано
3	Ганус Дьордь	29 1886	рядовий	85-й піхот. полк	04.12. 1915	У військовому шпиталі (нині с. Подмелець, община Толмін, Словенія)	На військовому цвинтарі (нині с. Подмелець)
4	Дербак Василь	21 1894	рядовий	66-й піхот. полк	18.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) у Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
5	Плиска Петро	29 1887	рядовий	11-й гонв. піхот. полк	04.12. 1916	У лікарні (нині м. Виноградів Закарпатської обл.)	На цивільному цвинтарі м. Виноградів
6	Сідей Іван	31 1886	рядовий	85-й піхот. полк	14.05. 1917	На фронті Ізонцо, в бою на горі Св. Катерини, 307 м (нині біля м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
7	Сідей Петро	23 1892	рядовий	11-й гонв. піхот. полк	22.02. 1915	На Російському фронті, в санітарній колоні дивізії, в Галичині	Не вказано
8	Сюч Іван	22 1894	ефрейтор	85-й піхот. полк	01.10. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Олесько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На сільському цвинтарі
9	Фанчікі Карой	18 1899	рядовий	85-й піхот. полк	24.05. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Добердо (нині регіон Горіція, півн.-східна Італія)	У братській могилі на полі бою

с. Чорний Потік (Feketepatak)

1	Рейзман Моїсей	26 1888	ефрейтор	85-й піхот. полк	31.08. 1914	На Російському фронті, в бою за с. Павловка (нині Томашовського повіту Люблінського воєводства, Польща)	У братській могилі на полі бою
2	Сільваші Йозеф	20 1897	рядовий	85-й піхот. полк	19.07. 1917	На фронті Ізонцо, в с. Медеазза (нині провінція Трієст, північно-східна Італія)	На цвинтарі Героїв
3	Флорінкуца Ісяя	не вказано	рядовий	не вказано	06.11 1916	У військовому шпиталі в м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
4	Яна Карел	31 1884	ефрейтор	85-й піхот. полк	02.03. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині смт Воловець, Закарпатська обл.)	На місцевому цвинтарі (нині смт Воловець)

с. Чорномісів (Feketeardó)

1	Веран Михайло	34 1884	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	03.08. 1918	У військовому шпиталі в м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
2	Ковач Андрій	27 1888	рядовий	85-й піхот. полк	11.03. 1915	На Російському фронті, в бою біля м. Сніна (нині Пряшівський край, східна Словаччина)	На полі бою
3	Кондор Зігмунд	31 1883	рядовий	85-й піхот. полк	28.11. 1914	На Сербському фронті, в бою біля с. Палежніца (нині Колубарський округ, Сербія)	На полі бою

Продовження Мαρτιρολογу

1	2	3	4	5	6	7	8
4	Молнар Іван	26 1888	рядовий	85-й піхот. полк	16.09. 1914	На Сербському фронті, в бою біля с. Градіна (нині муніципалітет Каліновік, Боснія і Герцеговина)	На полі бою
5	Пелешкей Зігмунд	24 1890	капрал	12-й гонв. піхот. полк	01.09. 1914	На Російському фронті, в бою біля м. Рава-Руська (нині Жовківського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
6	Петраш Микола	25 1893	рядовий	85-й піхот. полк	10.10. 1918	У військовому шпиталі у м. Інсбрук (Австрія)	На військовому цвинтарі в м. Амрас (біля Інсбрука)
7	Чука Юрій	32 1883	рядовий	85-й піхот. полк	05.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпатського воєводства, Польща)

с. Шаланку (Salánk)

1	Адам Адальберт	23 1891	рядовий	85-й піхот. полк	11.09. 1914	На Російському фронті, в бою біля с. Магерів (нині Жовківського р-ну Львівської обл.)	На полі бою
2	Ваш Йозеф	35 1880	рядовий	85-й піхот. полк	19.05. 1915	На Російському фронті в бою за с. Лутков (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
3	Глеба Юлій	19 1898	рядовий	85-й піхот. полк	26.07. 1917	У військовому шпиталі (нині м. Перемишль Підкарпатського воєводства, Польща)	На міському цвинтарі Перемишля
4	Кенез Андрій	30 1885	рядовий	85-й піхот. полк	18.04. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Борсук (719 м), Західні Карпати (нині Снінський округ, півн.-східна Словаччина)	На полі бою
5	Кіш Павло	21 1894	рядовий	85-й піхот. полк	02.05. 1915	У цивільній лікарні м. Часлав (нині Чехія)	На центральному цвинтарі м. Часлав
6	Ласло Войтех	26 1891	сержант	85-й піхот. полк	1917	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
7	Ласло Карл	22 1893	рядовий	11-й гонв. піхот. полк	04.08. 1915	На Російському фронті, біля с. Охоза (нині Любартівського повіту Люблінського воєводства, Польща)	На сільському цвинтарі
8	Летай Ян	27 1888	рядовий	85-й піхот. полк	19.01. 1915	У військовому шпиталі (м. Орадеа, Румунія)	У м. Орадеа (Румунія)

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
9	Надь Фрідеш	20 1895	єфрейтор	85-й піхот. полк	26.05. 1915	На карантинному пункті біля м. Нітра (Словаччина)	На військовому цвинтарі м. Нітра (Словаччина)
10	Попович Юрій	28 1887	рядовий	66-й піхот. полк	03.09. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Товтри (нині Заставнівського р-ну Чернівецької обл.)	У м. Заставна Чернівецької обл.
11	Сабов Ференц	31 1885	рядовий	5-й піхот. полк	17.04. 1916	У військовому шпиталі (нині м. Мукачево Закарпатської обл.)	На військовому цвинтарі м. Мукачево
12	Тарацкезі Андраш	24 1891	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	20.02. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині с. Божецин Бжеського повіту Малопольського воєводства, Польща)	На військовому цвинтарі (нині с. Божецин)
13	Турані Ференц	24 1893	рядовий	85-й піхот. полк	22.03. 1917	У військовому шпиталі у м. Відень (Австрія)	На центральному кладовищі Відня
14	Фюлоп Ян	22 1894	рядовий	85-й піхот. полк	31.07. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)

с. Шупоке (Alsósárad)

1	Анталік Василь	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	08.10. 1916	У військово-польовому шпиталі (нині м. Стрий Львівської обл.)	На військовому цвинтарі м. Стрий
2	Білак Іван	32	рядовий	85-й піхот. полк	12.12. 1914	У військовому шпиталі (нині м. Мукачево Закарпатської обл.)	На військовому цвинтарі м. Мукачево
3	Ганусинець Грегор	21 1895	рядовий	66-й піхот. полк	06.10. 1916	У військовому шпиталі (нині м. Кошице, Словаччина)	На центральному кладовищі (нині м. Кошице)
4	Дорчинець Василь	33 1882	рядовий	66-й піхот. полк	06. 1915	На Італійському фронті, в бою (в південному Тіролі)	На полі бою
5	Зеленяк Михайло	22 1896	рядовий	66-й піхот. полк	19.09. 1918	На Італійському фронті, в бою	У братській могилі на полі бою
6	Івані Федір	37 1878	рядовий	85-й піхот. полк	26.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Борщовичі (нині Пустомитівського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
7	Керечанин Іван	27 1889	рядовий	85-й піхот. полк	10.08. 1916	У військовому шпиталі м. Дьор (Угорщина)	На цвинтарі м. Дьор (Угорщина)

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
8	Копинець Михайло	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	20.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпатського воєводства, Польща)
9	Коста Іван	49 1868	рядовий	85-й піхот. полк	09.10. 1917	У військовому шпиталі (нині м. Меліне, Чорногорія)	На військовому цвинтарі м. Герцег Нови, Чорногорія
10	Пап Аладар	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	11.01. 1916	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері
11	Поряк Ференц	28 1887	рядовий	85-й піхот. полк	18.05. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Лутков (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
12	Троян Михайло	32 1883	рядовий	85-й піхот. полк	23.08. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Тадані (нині Кам'янка-Бузького р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
13	Рацин Юрій	36 1880	рядовий	67-й піхот. полк	09.07. 1916	На Російському фронті, біля с. Тетильківці (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На цвинтарі у с. Накваша (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
14	Фрідманн Давід	33 1882	рядовий	85-й піхот. полк	07.10. 1915	У військовому шпиталі м. Балашдямат (Угорщина)	На військ. цвинтарі у м. Балашдямат

Рахівський район

№	Прізвище та ім'я	Вік та рік народження	Військ. звання	Військова частина	Дата смерті	Обставини та місце загибелі або смерті	Місце поховання
1	2	3	4	5	6	7	8

с. Білин (Bilin)

1	Загада Ілля	34 1882	ефрейтор	85-й піхот. полк	01.01. 1916	У російському полоні, в евакуаційній лікарні м. Москва	У м. Москва (Росія)
2	Зеленчук Василь	24 1893	рядовий	85-й піхот. полк	13.03. 1917	На Російському фронті в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
3	Лециський Василь	31 1886	рядовий	67-й піхот. полк	07. 1917	На фронті Ізонцо, в бою у м. Нова-Гориця (нині на заході Словенії)	На полі бою
4	Попович Дмитро	24 1891	ефрейтор	85-й піхот. полк	24.06. 1915	На Російському фронті, на перев'язочному пункті в с. Борщовичі, (нині Пустомитівського р-ну Львівської обл.)	На сільському цвинтарі
5	Попович Елек	29 1886	рядовий	66-й піхот. полк	18.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля ріки Дністер (нині територія Івано-Франківської обл.)	На полі бою
6	Попович Юрій	32 1882	рядовий	85-й піхот. полк	27.12. 1914	У місцевій лікарні м. Дюла (медьє Бейкеш, Угорщина)	У м. Дюла (Угорщина)
7	Шемота Василь	51 1866	рядовий	85-й піхот. полк	21.01. 1917	У військ. шпиталі в м. Мішкольц (Угорщина)	На кладовищі Героїв у м. Мішкольц
8	Шмілек Іван	21 1894	ефрейтор	66-й піхот. полк	01.09. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Синьків (нині Заліщицького р-ну Тернопільської обл.)	У братській могилі на полі бою
9	Шмілек Петро	21 1893	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	02.12. 1914	У військ. шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі "Kisasszony" в Егері

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

с. Біла Церква (Tiszaféregyház)

1	Влад Юрій	23 1891	рядовий	85-й піхот. полк	25.10. 1914	У військовому шпиталі м. Жешув (нині Підкарпатського воєводства, Польща)	На цвинтарі біля шпиталю
2	Грен Юрій	20 1895	рядовий	85-й піхот. полк	15.11. 1915	У військ. шпиталі (нині с. Подмелець, община Толмін, Словенія)	На військ. цвинтарі с. Подмелець
3	Мойш Василь	19 1897	рядовий	85-й піхот. полк	11.09. 1916	На Російському фронті, в бою в районі м. Підгайці (нині Тернопільської обл.)	На полі бою
4	Перл Ушер	22 1892	рядовий	85-й піхот. полк	16.11. 1914	У військ. шпиталі (нині м. Пльзень, Чехія)	На цивільному цвинтарі м. Пльзень (Чехія)
5	Попша Василь	28 1889	капрал	85-й піхот. полк	16.03. 1917	На фронті Ізонцо, в бою у с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
6	Попша Іван	36 1881	рядовий	85-й піхот. полк	15.09. 1917	У військ. шпиталі (нині м. Кошице, Словаччина)	На центральному кладовищі м. Кошице
7	Попша Іван	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	11.10. 1915	У військ.-польовому шпиталі (нині м. Підгайці, райцентр Тернопільської обл.)	На місцевому кладовищі
8	Тот Тодор	43 1874	рядовий	85-й піхот. полк	06.04. 1917	На Російському фронті, в бою у с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
9	Ціпле Михайло	32 1883	рядовий	85-й піхот. полк	15.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
10	Ціпле Федор	27 1888	рядовий	85-й піхот. полк	20.05. 1915	На Російському фронті, в бою с. Лутков (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
11	Шимон Василь	31 1884	рядовий	85-й піхот. полк	11.04. 1915	У м. Рума (нині автономний округ Воєводино, Сербія)	У м. Рума

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
12	Штефан Деметер	22 1893	кап- рал	85-й піхот. полк	23.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх. у Лиському повіті Підкарпат. воєводства. Польща)

с. Богдан (Tiszabogdány)

1	Біроваш Петро	29 1886	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	15.05. 1915	На Російському фронті, в бою біля м. Болахів (нині Івано-Франківська обл.)	На полі бою
2	Боднар Юрій	22 1893	рядо- вий	85-й піхот. полк	20.03. 1915	На Російському фронті, в бою у с. Стакчин (нині Снінський округ, східна Словаччина)	На військовому цвинтарі с. Стакчин (Словаччина)
3	Бочкор Олексій	25 1889	рядо- вий	85-й піхот. полк	09.12. 1914	У військовому шпиталі (нині м. Бела Церква, Сербія)	У братській могилі
4	Брандіс Йозеф	33 1883	рядо- вий	66-й піхот. полк	07.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля р. Прут, біля с. Княждвір (нині Коломийського р-ну Івано-Франківської обл.)	На полі бою
5	Брус Василь	21 1894	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	29.01. 1915	У військовому шпиталі в м. Дебрецен (Угорщина)	На кладовищі в Дебрецені
6	Гаврилук Марко	27 1890	рядо- вий	85-й піхот. полк	26.02. 1917	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
7	Горват Іван	25 1890	рядо- вий	32-й пол. егер. бата- льйон	10. 1915	У російському полоні, в таборі для військовополонених "Золотая Орда" (Туркестан)	На холерному табірному цвинтарі (нині територія Узбекистану, 100 км південніше м. Ташкент)
8	Коблюк Михайло	31 1886	рядо- вий	85-й піхот. полк	29.04. 1917	У військ. шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військ. цвинтарі м. Балашдьярмат
9	Коб'юк Василь	25 1890	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	13.05. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині с. Волосянка Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл.)	У с. Волосянка Закарпатської обл.

Продовження Мαρτιρολογу

1	2	3	4	5	6	7	8
10	Кокіш Мельник	19 1897	рядовий	85-й піхот. полк	30.08. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
11	Кокіш Мельник Іван	19 1897	рядовий	85-й піхот. полк	11. 1916	У військ. шпиталі м. Балашдямат (Угорщина)	На військ. цвинтарі м. Балашдямат
12	Колачук Іван	32 1883	рядовий	85-й піхот. полк	08.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Волче (нині община Толмін, Словенія)	У братській могилі на місці бою
13	Колачук Іллеш	28 1887	рядовий	85-й піхот. полк	18.03. 1915	На Російському фронті в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Західні Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпатського воєводства, Польща)
14	Кузьмович Микола	28 1889	рядовий	66-й піхот. полк	01.07. 1917	На залізничній станції с. Тязів (нині Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл.)	На військовому цвинтарі біля с. Тязів
15	Ніколайчук Василь	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	28.03. 1915	У російському полоні, в лікарні м. Симбірськ (нині м. Ульяновськ, Росія)	У м. Симбірськ (нині м. Ульяновськ, Росія)
16	Павелко Василь	29 1887	рядовий	85-й піхот. полк	05.02. 1916	На Російському фронті, в м. Радивилів (нині район Рівненської обл.)	На цвинтарі м. Радивилів
17	Папарушка Михайло	28 1886	ротний трубаач	85-й піхот. полк	07.10. 1914	У військово-польовому шпиталі м. Кальварія-Зебжидовська (нині Малопольського воєводства, південна Польща)	На міському цвинтарі
18	Пицюра Юрій	не вказано	рядовий	85-й піхот. полк	20.02. 1917	У військовому шпиталі м. Балашдямат (Угорщина)	На військовому цвинтарі м. Балашдямат
19	Прейнеш-бергер Рудольф	24 1891	сержант	85-й піхот. полк	12.02. 1915	У російському полоні, у лікарні м. Чарджоу (Туркменістан)	У м. Чарджоу (нині Туркменістан)
20	Ратіснєк Олексій	26	рядовий	85-й піхот. полк	11.04. 1915	У військовому шпиталі м. Левоча (нині Словаччина)	У м. Левоча (Словаччина)

1	2	3	4	5	6	7	8
21	Романюк Михайло	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	17.07. 1915	У військ. шпиталі м. Львів	На Австрійському військ. цвинтарі (на території Личаківського цвинтаря Львова)
22	Романюк Юрій	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	26.10. 1915	У військ. шпиталі м. Відень (Австрія)	На центр. кладовищі Відня
23	Ретізнник Штефан	23 1892	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	02. 1915	На Російському фронті, в бою біля м. Старий Самбір (нині Самбірського р-ну Львівської обл.)	На полі бою
24	Сербан Микола	41 1876	рядовий	85-й піхот. полк	11.05. 1917	У військовому шпиталі в м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
25	Телтор Деметер	24 1890	єфрейтор	85-й піхот. полк	13.09. 1914	У військовому шпиталі м. Краків (Польща)	На цвинтарі Кракова
26	Тендлер Герман	21 1895	каптал	60-й піхот. полк	29.06. 1916	На Російському фронті, у м. Долина (нині Івано-Франківська обл.)	На полі бою
27	Ференц Іштван	21 1896	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	23.04. 1917	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
28	Чолі Дмитро	32 1882	рядовий	85-й піхот. полк	29.11. 1914	На Сербському фронті в бою біля м. Ба (нині Колубарський округ, Сербія)	На полі бою
29	Шемота Шимон	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	30.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Хатки (нині Самбірського р-ну Львівської обл.)	На полі бою
30	Шорбан Михайло	33 1881	сержант	85-й піхот. полк	23.12. 1914	На Російському фронті, в бою біля м. Мнішків (Лодзького воєводства, Польща)	На полі бою
31	Шорбан Михайло	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	11.05. 1917	У військ. шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі "Kőbánya" в Будапешті
32	Штадлер Юлій	32 1885	сержант	85-й піхот. полк	27.02. 1917	На Російському фронті, в бою біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
33	Ясенчук (Ясенчак) Михайло	20 1895	рядовий	85-й піхот. полк	08.04. 1915	У військ. шпиталі м. Мішкольц (Угорщина)	На кладовищі Героїв у м. Мішкольц

Johann

Příjmení a jméno *Babics*

 Hodnost a pluk *roj. byj. pěš. pl. č. 85*

 Datum a místo narození *1896*
 (polit. okres, země) *Čtvořská, Maramaros,*
Uhry

 Příslušnost *-*
 (polit. okres, země)

 Datum a místo úmrtí *3/vIII. 1917*
 (polit. okres, země) *pos. nem. č. 17 Budapešť,*
Uhry

 Datum pohřbu *6/vIII. 1917*

 Označení hřbitova a místo *na hřbitově*
 (polit. okres, země) *Köbánya*

 Oddělení, číslo hrobu *-*

 Opsáno podle *matr. byj. pěš. pl. č. 85*
uložené u 2. ob. Kóšice

 Úmrtí kniha: tom., fol. *tom. III. fol. 165*

Карточка з Центрального військового архіву (м. Прага) рядового 85-го піхотного полка Бабича Івана (21 рік) із с. Золотарьово (нині Хустського району Закарпатської області). Помер 3 серпня 1917 р. в гарнізонному шпиталі м. Будапешт. Похований на військовому цвинтарі "Köbánya" в Будапешті.

Ladislav

Příjmení a jméno *Bilics*

Hodnost a pluk *vaj.*

byř. př. pl. č. 85

Datum a místo narození *1888*

(polit. okres, země) *Balassagyarmat, Honfalu,
ros, Uhry*

Příslušnost */*

(polit. okres, země)

Datum a místo úmrtí *26. IX. 1916*

(polit. okres, země) *Balassagyarmat,
Kágrád Uhry*

Datum pohřbu *28. IX. 1916*

Označení hřbitova a místo *řádkář*

(polit. okres, země) *na voj. hřbitově*

Oddělení, číslo hrobu *Ø*

Opsáno podle *mate. byř. př. pl. č. 85*

ulož. u Z. V. V. Košice

Úmrtí kniha: tom., fol. *tom. I. fol. 287.*

Tiskárna MNO. — 1163-36.

Карточка рядового 85-го піхотного полка Білича Василя (28 років) із с. Теремля (нині Тячівського району Закарпатської області). Помер 26 вересня 1916 р. у м. Балашдярмат (Угорщина), де і похований на військовому цвинтарі.

Stefan

Příjmení a jméno *Stefan*
Soth.

Hodnost a pluk *voj. lejt. pres. pol. č. 85.*

Datum a místo narození *1894. Tiszaujhegy, Ungarsk, Maotársko.*
(polit. okres, země)

Příslušnost *IV. táž.*
(polit. okres, země)

Datum a místo úmrtí *9. 12. 1915. vo filiálne nem. Milosrdnej sestier vo Viedni, N. Rakúsko.*
(polit. okres, země)

Datum pohřbu *10. 12. 1915. vo*

Označení hřbitova a místo *Viedna.*
(polit. okres, země)

Oddělení, číslo hrobu

Opsáno podle *mate. lejt. pres. pol. č. 85. ul. w ZVV. Košice.*

Úmrtí kniha: tom., fol. *tom. 2., fol. 85.*

Tiskárna MNO. — 1163-36.

Карточка рядового 85-го піхотного полка Товта Степана (22 роки) із с. Нове Село (нині Виноградівського району Закарпатської області). Помер 9 грудня 1915 р. в лікарні Сестер Милосердя у Відні. Похований у Відні.

Michal

Příjmení a jméno Frískun

Hodnost a pluk vojin tit. svobodnik
byv. pěš. pl. č. 85

Datum a místo narození 1889 Nagyszőlős
(polit. okres, země) ž. Ugocsa
Maďarsko

Příslušnost táň
(polit. okres, země)

Datum a místo úmrtí 11. XI. 1914. v nemocnici
(polit. okres, země) Cerv. Kříž, Zagreb.

Datum pohřbu 12. XI. 1914.

Označení hřbitova a místo Zagreb
(polit. okres, země)

Oddělení, číslo hrobu neudáno

Opsáno podle matr. byv. pěš. pl. č. 85.
ul. u Ž. V. V. Košice

Úmrtí kniha: tom., fol. II. 215.

Tiskárna MNO. — 1163-36.

Карточка єфрейтора 85-го піхотного полка Фріцкуна Михайла (25 років)
із Виноградова (нині райцентр Закарпатської області).
Помер 11 листопада 1914 р. в шпиталі Червоного Хреста
у м. Загреб (нині столиця Хорватії), де і похований.

Michael

Příjmení a jméno *Čonka*

Hodnost a pluk *voj. byr. pěš. pl. č. 66*

Datum a místo narození *1896*
 (polit. okres, země) *Jihoc, Moramoras,
 Madarsko*

Příslušnost *-*
 (polit. okres, země)

Datum a místo úmrtí *17/V. 1915*
 (polit. okres, země) *pos. nem. č. 8, Laibach
 Kraňsko*

Datum pohřbu *18/V. 1915*

Označení hřbitova a místo *na přibitové*
 (polit. okres, země) *Laibach*

Oddělení, číslo hrobu *-*

Opsáno podle *mat. byr. pěš. pl. č. 66*
uložené u zř. Hošice

Úmrtí kniha: tom., fol. *Tom. II. fol. 156.*

Tiskárna MNO. — 1163-36.

Карточка рядового 66-го піхотного полка Чонки Михайла (19 років)
 із с. Вільхівці (нині Тячівського району Закарпатської області).
 Помер 18 червня 1915 р. у м. Лайбах (нині Любляна –
 столиця Словенії), де і похований.

Jiří

Příjmení a jméno **CHIMINECZ,**

Hodnost a pluk **vojín býv.pěš.pl.č.67.**

Datum a místo narození **1890, Velká Kopana,**
(polit. okres, země) **Mukačevo, R.Rus.**

Příslušnost **táž,**
(polit. okres, země) **zál.nem.**

Datum a místo úmrtí **17.7.1916 vál.inv.škola**
(polit. okres, země) **Krakov.**

Datum pohřbu **19.7.1916**

Označení hřbitova a místo **tamtéž,**
(polit. okres, země)

Oddělení, číslo hrobu **-**

Opsáno podle **matriky býv.pěš.pl.č.67,**
uložené u ZVV Košice.

Úmrtní kniha: tom., fol. **tom.II., fol.420.**

Tiskárna MNO. — 1163-36.

*Карточка рядового 67-го піхотного полка Химинця Юрія (26 років)
із с. Велика Копаня (нині Виноградівського району Закарпатської області).
Помер 17 липня 1917 р. у військовому шпиталі у м. Краків, де і похований.*

Franz

Příjmení a jméno *Biro*

Hodnost a pluk *voj. dom. byv. pěš. pl. č. 85*

Datum a místo narození *1878*
 (polit. okres, země) *Fertősalmas, (Máro)*

Mgoesov, Uhry

Příslušnost *-*
 (polit. okres, země)

Datum a místo úmrtí *6/VIII. 1916*
 (polit. okres, země) *pos. nem. č. 14. Lemberg,*

Halic

Datum pohřbu *7/VIII. 1916*

Označení hřbitova a místo *voj. hřbitov*
 (polit. okres, země) *Lemberg*

Oddělení, číslo hrobu *-*

Opsáno podle *mat. byv. pěš. pl. č. 85.*
uložené u 200. Hosiče

Úmrtní kniha: tom., fol. *tom. III. fol. 61.*

Tiskárna MNO. — 1163-36.

Карточка рядового 85-го піхотного полка Біров Ференца (38 років)
 із с. Фертешолмош (нині Виноградієського району Закарпатської області).
 Помер 6 серпня 1916 р. у гарнізонному шпиталі м. Львів.
 Похований на Австрійському військовому цвинтарі Львова.

Příjmení a jméno *Popovič Michal*
 Hodnost a pluk *voj. čer. honv. ppl. č. 12.*
 Datum a místo narození *1888.*
 (polit. okres, země) *Rachovo, Maramorosz P. R.*
 Příslušnost *Čechy*
 (polit. okres, země)
 Datum a místo úmrtí *2 února 1915.*
 (polit. okres, země) *Užhorod, P. R.*
 Datum pohřbu *4 února 1915.*
 Označení hřbitova a místo *Epitafní hřbitov*
 (polit. okres, země) *v Užhorodě*
 Oddělení, číslo hrobu *neznáme*
 Opsáno podle *mat. čer. kál. nem. č. 11,*
mladší a 13. div. duch. spr.
 Úmrtí kniha: tom., fol. *II. 42*
 Tiskárna MNO. — 1163-36.

Карточка рядового 12-го гонведного піхотного полка Поповича Михайла (27 років)
 із м. Рахів (нині райцентр Закарпатської області).
 Помер 2 лютого 1915 р. в м. Ужгород. Похований на
 епідеміологічному цвинтарі біля залізничного вокзалу Ужгорода.

Michal

Příjmení a jméno *Gongulics,*

Hodnost a pluk *voj. vijn. horn. pes.
pl. č. 12.*

Datum a místo narození *1895. Velké Kom-*
(polit. okres, země) *jaty, Velký Svrljaš,
Povol. Rus.*

Příslušnost *tak.*
(polit. okres, země)

Datum a místo úmrtí *6. 8. 1916. v nem.*
(polit. okres, země) *v Chabarovsk - u,
Rusks.*

Datum pohřbu *6. 8. 1916.*

Označení hřbitova a místo *tamtěže.*
(polit. okres, země)

Oddělení, číslo hrobu

Opsáno podle *mate. vijn. horn.
pes. pl. č. 12. n. u
L. V. Košice*

Úmrtí kniha: tom., fol. *tam. 2., fol. 135.*

Tiskárna MNO. — 1163-36.

Карточка рядового 12-го гонведного піхотного полка Гонгулича Михайла (21 рік) із с. Великі Ком'яти (нині Виноградівського району Закарпатської області). Помер 6 серпня 1916 р. в російському полоні, в лікарні у м. Хабаровськ (Далекий Схід, Росія), де і похований.

Karel

Prijmení a jméno *Gecky*

Hodnost a pluk *strážmistr*
bjo. přis. pl. čís. 85.

Datum a místo narození *1891*
(polit. okres, země) *Bedevle Terešova, Felk.*
Serljus, Podkarp. Rus.

Prislušnost *do Tiračova Fel. Serljus*
(polit. okres, země) *Podkarp. Rus.*

Datum a místo úmrtí *4. /IV. 1916*
(polit. okres, země) *v Samarkandě*
Rusko.

Datum pohřbu *5. /IV. 1916*

Označení hřbitova a místo *na novém hřbitov.*
(polit. okres, země) *v Samarkandě,*
Rusko.

Oddělení, číslo hrobu *0.*

Opsáno podle *Notriky bjo. přis. pl. čís. 85.*
ulož. u L. V. V. Košice

Úmrtí kniha: tom., fol. *tom. IV., fol. 112.*

Tiskárna MNO. — 1163-36.

Карточка сержанта 85-го піхотного полка Геці Кароя (25 років)
із с. Бедевля (нині Тячівського району Закарпатської області).
Помер 4 квітня 1916 р. в російському полоні у м. Самарканд
(нині Узбекистан), де і похований на місцевому цвинтарі.

Josef

Příjmení a jméno *Stercál*

 Hodnost a pluk *vojín*
býv. houn. pl. čís. 12

 Datum a místo narození *1876*
 (polit. okres, země) *Slatinske Doly*
Rachov, Podk. Rus

 Příslušnost *táň*
 (polit. okres, země)
 Datum a místo úmrtí *22. 8. 1918*
 (polit. okres, země) *ve veřejné nem. Kvalorna*
Karketa' u Římě, Itálii

 Datum pohřbu *23. 8. 1918*

 Označení hřbitova a místo *na veřejném*
 (polit. okres, země) *hřbitově u Římě*

 Oddělení, číslo hrobu *4*

 Opsáno podle *matr. býv. houn. pluků*
ul. u ž. v. v. Kosič

 Úmrtní kniha: tom., fol. *tom. I. fol. 48*

 Tiskárna MNO. — 1163-36.

Карточка рядового 12-го гонведного піхотного полка Штерцла Йозефа (42 років) із с. Солотвино (нині Тячівського району Закарпатської області). Помер 22 жовтня 1918 р. в італійському полоні в цивільній лікарні м. Рим (столиця Італії). Похований на цивільному цвинтарі у Римі.

Příjmení a jméno *Vasil Palincák,*
 Hodnost a pluk *voj. byv. p. pl. č. 85*
 Datum a místo narození *1900. Novoseka,*
 (polit. okres, země) *Vel. Teplýš, Podk. Rus*
 Příslušnost *řez*
 (polit. okres, země)
 Datum a místo úmrtí *10/3 1919 vo voj. zál.*
 (polit. okres, země) *nem. v Gallarate, Itálie*
 Datum pohřbu *11/3 1919 v Gallarate v Itálii*
 Označení hřbitova a místo
 (polit. okres, země)
 Oddělení, číslo hrobu
 Opsáno podle *matr. byv. p. pl. č. 85*
ul. u ZVV
Košice
 Úmrtí kniha: tom., fol. *IV., 64.*
 Tiskárna MNO. — 1163-36.

Карточка рядового 85-го піхотного полка Палінчака Василя (19 років) із с. Новоселиця (нині Виноградівського району Закарпатської області).

Помер 10 березня 1919 р. (після завершення війни) в італійському полоні у військовому шпиталі м. Галларате (регіон Ломбардія, північна Італія), де і похований.

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

сmt Великий Бичків (Nagybocsó)

1	Бергман Йозеф	25 1890	рядовий	66-й піхот. полк	19.05. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Княждвір, р. Прут (нині Коломийського р-ну Івано-Франківської обл.)	На полі бою
2	Бердар Юрій	45 1872	рядовий	85-й піхот. полк	14.05. 1917	У військ. шпиталі (нині м. Сігету-Мармаціє, Марамуреського повіту, на півночі Румунії)	На міському греко-католицькому цвинтарі
3	Бойчук Іван	34 1882	рядовий	85-й піхот. полк	03.08. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
4	Ботіч Гергель	40	не вказано	11-й гонв. піхот. полк	01.08. 1915	У військово-польовому шпиталі сmt Обертин (нині Тлумацького р-ну Івано-Франківської обл.)	На селищному цвинтарі
5	Бута Михайло	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	18.08. 1917	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері
6	Валд Мартін	22 1896	рядовий	85-й піхот. полк	12.08. 1918	У військ. шпиталі м. Балашдямат (Угорщина)	На військ. цвинтарі у м. Балашдямат
7	Ваяї Якоб	22 1896	сержант-артилерист	артил. полк польського легіону	08.09. 1918	На евакуаційному пункті (нині м. Мукачево Закарпатської обл.)	На військовому цвинтарі у м. Мукачево
8	Гайнал Деметер	30 1885	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	23.07. 1915	Біля с. Гради (нині Опольського повіту Люблінського воєводства, Польща)	На сільському цвинтарі
9	Гуцканюк Габріел	49 1868	рядовий	85-й піхот. полк	05.11. 1917	На Російському фронті, у санітарній колонії біля с. Тязів (нині Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл.)	На військовому цвинтарі біля залізничної станції
10	Данилко Василь	21 1895	рядовий	85-й піхот. полк	16.08. 1916	На фронті Ізонцо, в м. Комен (нині на заході Словенії)	У м. Комен (Словенія)
11	Дедерчук Іван	20 1897	рядовий	85-й піхот. полк	03.05. 1917	У військово-польовому шпиталі (нині с. Вовковатиця Бродівського р-ну Львівської обл.)	На сільському цвинтарі с. Заболотці Бродівського р-ну Львівської обл.

1	2	3	4	5	6	7	8
12	Димитрян Георг	42 1874	єфрейтор	85-й піхот. полк	23.06. 1916	У військовому шпиталі (нині м. Лученець, Словаччина)	На міському кладовищі
13	Добош Тібор	20 1898	невказано	11-й гонв. піхот. полк	15.10. 1918	У військово-польовому шпиталі у м. Фельтре (регіон Венето, північна Італія)	На військовому цвинтарі м. Фельтре (Італія)
14	Дрімух Карл	25 1891	капрал	85-й піхот. полк	06.05. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Лосятин (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)	На сільському кладовищі
15	Думітран Іван	35 1881	рядовий	85-й піхот. полк	30.09. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
16	Дякунець Юрій	29 1886	рядовий	85-й піхот. полк	08.04. 1915	У військовому шпиталі м. Опава (Чехія)	На центральному цвинтарі м. Опава
17	Йосипчук Петро	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	18.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
18	Зінн Альберт	30 1886	рядовий	85-й піхот. полк	05.12. 1916	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На військовому цвинтарі у м. Будапешт
19	Клемпотюк Василь	40 1877	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	17.02. 1917	У військовому шпиталі в м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
20	Копич Микола	20 1897	рядовий	85-й піхот. полк	19.10. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля м. Нова-Гориця (нині Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Локе (біля м. Нова-Гориця, Словенія)
21	Кущин Дмитро	19 1896	рядовий	85-й піхот. полк	05.11. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Семиківці (нині Тербовлянського р-ну Тернопільської обл.)	На полі бою
22	Кравчук Іван	26 1889	старший лейтенант	82-й піхот. полк	14.05. 1915	В інфекційній лікарні (нині м. Бжеськ Мало-польського воєводства, Польща)	На місцевому цвинтарі
23	Мандзюк Юрій	23 1894	рядовий	85-й піхот. полк	22.12. 1917	У військ. шпиталі м. Львів	На Австрійському військ. цвинтарі (на території Личаківського цвинтаря Львова)

Продовження Мαρτιρολογу

1	2	3	4	5	6	7	8
24	Мейс Дейнеш	32 1887	рядовий	85-й піхот. полк	1919	У військ. шпиталі (нині м. Сігету-Мармаціє, Марамуреського повіту, на півночі Румунії)	На міському греко-католицькому цвинтарі
25	Муж Ян	26 1888	рядовий	85-й піхот. полк	30.08. 1914	На Російському фронті, в бою за с. Павловка (нині Томашовського повіту Люблінського воєводства Польщі)	У братській могилі на полі бою
26	Мюллер Ян	23 1892	рядовий	5-й саперний батальйон	23.04. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Загорб (нині Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл.)	На полі бою
27	Онїцький Іван	28	рядовий	9-й гонв. піхот. полк	24.05. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Братислава)	На центральному кладовищі Братислави
28	Поташ Степан	20 1895	рядовий	11-й гонв. піхот. полк	05.08. 1915	На Російському фронті, у с. Волка Тарновська (нині Малопольського воєводства, Польща)	На сільському цвинтарі
29	Петрук Дмитро	24 1893	рядовий	67-й піхот. полк	26.08. 1917	У військовому шпиталі м. Дьор (Угорщина)	На військовому цвинтарі м. Дьор
30	Прібек Олександр	25 1890	рядовий	85-й піхот. полк	17.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Лїському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
31	Рад Ян	25 1889	рядовий	85-й піхот. полк	31.08. 1914	На Російському фронті, в бою за с. Павловка (нині Томашовського повіту Люблінського воєводства Польщі)	У братській могилі на полі бою
32	Савчук Микола	22 1895	рядовий	85-й піхот. полк	12.02. 1917	У військ. шпиталі м. Балашдямат (Угорщина)	На військ. цвинтарі у м. Балашдямат
33	Теша Іван	19 1898	рядовий	85-й піхот. полк	09.04. 1917	У військ. шпиталі (нині м. Лученець, Словаччина)	На міському кладовищі (нині м. Лученець)
34	Теша Федір	42 1874	рядовий	85-й піхот. полк	14.04. 1916	У військовому шпиталі м. Дебрецен (Угорщина)	На кладовищі Героїв у м. Дебрецен
35	Тимчак Михайло	26 1891	артилерист, рядовий	15-й полк артилерії	07.09. 1915	В бою	На полі бою

1	2	3	4	5	6	7	8
36	Уліч Юрій	35	рядовий	гонв. піхот. полк	08.12. 1914	На Сербському фронті, в бою на г. Космей (626 м) біля м. Белград (Сербія)	На полі бою
37	Шміллар Матяш	34 1882	капрал	85-й піхот. полк	17.08. 1916	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Опатьє Село (нині община Мірен-Костанєвіца, на заході Словенії)	У м. Костанєвіца на Красу (на заході Словенії)
38	Шпеник Іван	<i>невказано</i>	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	19.07. 1917	<i>У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)</i>	<i>На кладовищі "Kisasszony" в Егері</i>
39	Штейнмец Вільгельм	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	24.05. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Корничі (нині Самбірського р-ну Львівської обл.)	На полі бою
40	Яремчук Іван	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	19.10. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля м. Нова-Гориця (нині Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Локе (біля м. Нова-Гориця, Словенія)
41	Яцук Микола	20 1898	рядовий	85-й піхот. полк	15.06. 1918	На Італійському фронті, в бою на р. Піаве (на півночі Італії)	На полі бою

с. Верхнє Водяне (Felsőbánya)

1	Бігун Юрій	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	13.04. 1917	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
2	Борка Степан	23 1893	єфрейтор	66-й піхот. полк	04.11. 1916	На фронті Ізонцо, в бою	На військовому цвинтарі Уканс (нині община Бохінь, Словенія)
3	Буташ Василь	31 1883	рядовий	85-й піхот. полк	09.11. 1914	У м. Пшеворськ (нині Тарновського повіту Малопольського воєводства, Польща)	У м. Пшеворськ (Польща)
4	Варга Олекса	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	28.06. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Тамановичі (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі
5	Влад Юрій	23 1892	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	02.03. 1915	В інфекційному шпиталі (нині м. Ужгород, Закарпатської обл.)	Біля шпиталю, на епідем. цвинтарі (біля залізничного вокзалу м. Ужгород)
6	Вурста Іван	22 1892	рядовий	85-й піхот. полк	21.08. 1914	На Сербському фронті, в м. Вішеград (нині Боснія і Герцеговина)	На старому військовому цвинтарі м. Вішеград
7	Вурста Микола	33 1884	рядовий	85-й піхот. полк	16.04. 1917	На Російському фронті, біля с. Баранівка (нині Бережанського р-ну Тернопільської обл.)	На військовому цвинтарі с. Баранівка

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
8	Гамор Юрій	32 1884	рядовий	85-й піхот. полк	08. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
9	Дирда Іван	23 1895	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	28.10. 1918	На Італійському фронті, біля с. Ронкаделло (муніципалітет Одерзо, північно-східна Італія)	Не похований
10	Ковач Юрій	47 1871	рядовий	85-й піхот. полк	12.01. 1918	У військ. шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері
11	Лакатош Гаврило	20 1896	артилерист, рядовий	6-й полк гірської артилерії	21.12. 1916	На Російському фронті, на евакуаційному пункті м. Городок (нині Львівської обл.)	У м. Городок
12	Маді Андраш	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	22.11. 1916	У військ. шпиталі (нині м. Лученець, Словаччина)	На міському кладовищі
13	Мадяр Юрій	22 1895	рядовий	85-й піхот. полк	15.12. 1917	У с. Локовец (нині община Нова-Гориця, Словенія)	На кладовищі біля сільської церкви
14	Манжук Елек	27 1887	рядовий	66-й піхот. полк	11.11. 1914	На Сербському фронті, на горі Брежак (біля м. Пецка, на заході Сербії)	На полі бою
15	Мітрук Іван	25 1893	рядовий	85-й піхот. полк	14.10. 1918	На евакуаційному пункті м. Мукачево (нині Закарпатської обл.)	На військ. цвинтарі м. Мукачево
16	Обриський Петер	22 1895	рядовий	85-й піхот. полк	08.10. 1917	На фронті Ізонцо, в с. Браніца (нині община Нова-Гориця, Словенія)	На сільському цвинтарі
17	Обриський Іван	37 1880	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	12. 1917	На Румунському фронті, в бою біля с. Шипот (нині повіт Димбовіца, Румунія)	На сільському цвинтарі
18	Опріш Іван	25 1890	рядовий	85-й піхот. полк	13.01. 1915	У військ. шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військ. цвинтарі у м. Балашдьярмат
19	Павлюк Василь	18 1899	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	09. 1917	На Італійському фронті, в бою біля м. Тренто (регіон Трентіно, північна Італія)	На полі бою
20	Попович Микола	22 1893	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	02. 1915	На Російському фронті, в бою біля м. Бобова (нині Горлицького повіту Малопольського воєводства, Польща)	На полі бою
21	Пукман Михайло	30 1886	рядовий	66-й піхот. полк	17.10. 1916	У військово-польовому шпиталі с. Добровляни (нині Калуського р-ну Івано-Франківської обл.)	На місцевому цвинтарі

1	2	3	4	5	6	7	8
22	Пукман Деметер	23 1891	єфрейтор	85-й піхот. полк	23.10. 1914	На Російському фронті, на перев'язочному пункті в с. Лази (нині Ярославського повіту Підкарпатського воєводства, Польща)	На сільському кладовищі
23	Пукман Ференц	26 1889	рядовий	5-й саперний батальйон	21.07. 1915	У військ. шпиталі (нині м. Ужгород Закарпатської обл.)	Біля шпиталю, на військ. кладовищі № 2 (біля залізничного вокзалу м. Ужгород)
24	Росоштян Олекса	23 1894	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	24.03. 1917	На фронті Ізонцо, у м. Костанєвіца (нині на заході Словенії)	На військовому цвинтарі у м. Костанєвіца
25	Руснак Павло	26	рядовий	22-й санітарний відділ	15.01. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Кошице, Східна Словаччина)	На кладовищі у с. Барца (нині пригород Кошице)
26	Сабад Микола	23 1894	рядовий	85-й піхот. полк	21.08. 1917	У військовому шпиталі (нині м. Гуменне, Східна Словаччина)	На міському цвинтарі
27	Сабад Ян	24 1891	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	10.02. 1915	У військ. шпиталі (нині м. Сату-Маре, повітовий центр, Румунія)	На цвинтарі біля шпиталю
28	Сарвода Микола	34 1883	рядовий	85-й піхот. полк	02.06. 1917	У військовому шпиталі м. Сомбатгей (Угорщина)	На міському цвинтарі
29	Сойма Олексій	30 1887	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	07. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Добердо (нині регіон Горіція, півн.-східна Італія)	У братській могилі на полі бою
30	Тейнуштяк Степан	26 1890	рядовий	66-й піхот. полк	03.01. 1916	У цивільній лікарні м. Клагенфурт (Австрія)	На цвинтарі м. Клагенфурт
31	Ткач Андрій	18 1898	рядовий	85-й піхот. полк	04.12. 1916	На фронті Ізонцо, в бою на горі Св. Катерини, 307 м (нині біля м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
32	Ткач Юрій	24 1894	єфрейтор	66-й піхот. полк	08.09. 1918	У військовому шпиталі (нині м. Сігету Мармаціє Марамурського повіту, на півночі Румунії)	Солдат був привезений до с. Нижня Апша, де похований 11.09.1918
33	Фюрт Пейтер	39 1875	рядовий	29-й пол. єгер. батальйон	16.10. 1914	У військовому шпиталі в м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
34	Цубера Іван	22 1892	рядовий	85-й піхот. полк	28.10. 1914	У військово-польовому шпиталі у м. Зворнік (нині Боснія і Герцеговина)	На військовому цвинтарі у м. Зворнік

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
35	Ясінський Михайло	23 1891	рядовий	66-й піхот. полк	17.10. 1914	В інфекційній лікарні м. Краків (Польща)	У м. Краків (Польща)

с. Ділове (Terebesfejrpatak)

1	Ангер Андрій	30 1887	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	27.02. 1917	У військ. шпиталі (нині м. Сігету-Мармаціє Марамурського повіту, на півночі Румунії)	На міському греко-католицькому цвинтарі
2	Бабенчук Йосип	20 1897	рядовий	85-й піхот. полк	10.11. 1917	На фронті Ізонцо, в бою на горі Св. Катерини, 307 м (нині біля м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
3	Бобейчук Лайош	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	17.11. 1917	У лікувальній установі для інвалідів (нині м. Ружомберг, Словаччина)	На цвинтарі лікарні, біля бараків
4	Бойчук Михайло	28 1886	єфрейтор	85-й піхот. полк	12.12. 1914	У військовому шпиталі м. Оломоуц (Чехія)	На військовому цвинтарі м. Оломоуц (Чехія)
5	Вадаш Вільгельм	28 1888	сержант	85-й піхот. полк	16.10. 1916	У військовому шпиталі (нині м. Лученець, Словаччина)	На міському кладовищі
6	Девицький Іван	24 1893	капрал	85-й піхот. полк	31.07. 1917	На Російському фронті, в с. Скала-Подільська (нині Борщівського р-ну Тернопільської обл.)	Біля місцевого римокатолицького костелу
7	Дранкалюк Василь	31 1886	ротмістр	85-й піхот. полк	13.02. 1917	В інфекц. шпиталі (нині м. Кошице, Східна Словаччина)	На центральному кладовищі м. Кошице
8	Леві Лазар	58 1860	рядовий	85-й піхот. полк	20.03. 1918	У військ. шпиталі (нині м. Лученець, Словаччина)	На міському кладовищі м. Лученець
9	Леві Соломон	39 1879	рядовий	85-й піхот. полк	12.02. 1918	У військовому шпиталі м. Пряшів (нині Словаччина)	На епідеміологічному цвинтарі м. Пряшів
10	Павлюк Іван	21 1896	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	01. 1917	У російському полоні (нині територія Дніпропетровської обл., Україна)	На табірному цвинтарі
11	Попович Михайло	41 1874	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	10.04. 1915	В окружній лікарні (нині м. Трнава, Словаччина)	На військовому цвинтарі м. Трнава
12	Русинко Іван	не вказано	рядовий	85-й піхот. полк	26.04. 1918	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військовому цвинтарі м. Балашдьярмат
13	Тафійчук Дмитро	22 1896	рядовий	85-й піхот. полк	21.04. 1918	У військово-польовому шпиталі м. Удіне (півн.-східна Італія)	На цвинтарі м. Удіне (Італія)

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
14	Темел Людвік	27 1889	капрал, артиле- рист	15-й гонв. артил. полк	12.04. 1916	У військовому шпиталі м. Банська Бистриця (нині Словаччина)	На військовому цвинтарі м. Банська Бистриця
15	Томенюк Іван	27 1888	рядо- вий	85-й піхот. полк	17.04. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Борсук (719 м), Зах. Карпати (нині територія Снін- ського округу, півн.- східна Словаччина)	На полі бою
16	Шмерлер Якоб	26 1891	рядо- вий	85-й піхот. полк	13.05. 1917	В інфекц. шпиталі (нині м. Кошице, Східна Сло- ваччина)	На центральному кладовищі м. Кошице
17	Юрович Петро	27 1889	рядо- вий	85-й піхот. полк	21.03. 1916	В італійському полоні, в лікарні на острові Асінара (Сардинія)	На цвинтарі для вій- ськовополонених на острові Асінара

с. Квасу (Tiszaborkút)

1	Кобаль Філіп	32 1886	ар- тиле- рист, рядо- вий	127-й артил. полк	28.03. 1918	У військ. шпиталі (нині м. Пряшів, Словаччина)	На міському римо- католицькому цвинтарі
2	Кобаснюк Микола	36 1879	рядо- вий	85-й піхот. полк	21.07. 1915	У військ. шпиталі м. Львів	На Австрійському військ. цвинтарі (на те- риторії Личаківського цвинтаря Львова)
3	Крапнік Ян	29 1888	рядо- вий	85-й піхот. полк	25.12. 1914	У військ. шпиталі м. Балашдярмат (Угор- щина)	На військ. цвинтарі м. Балашдярмат
4	Маркулчек Деметер	31 1884	рядо- вий	66-й піхот. полк	14.03. 1915	У військово-польовому шпиталі м. Коломия (нині Івано-Франків- ської обл.)	На військовому цвинтарі м. Коломия
5	Михалюк Василь	1885	рядо- вий	85-й піхот. полк	не вказано	Не вказано	Не вказано
6	Шушман Василь	23 1895	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	11. 1918	У військовому шпиталі с. Ясіня (нині Рахів- ського р-ну Закар- патської обл.)	На місцевому римо- католицькому цвин- тарі

сmt Кобилецька Поляна (Gyertyánliget)

1	Ватаман Деметер	35 1882	рядо- вий	9-й гонв. піхот. полк	08.03. 1917	На Румунському фронті, в бою на г. Лапош (1222 м) у Румунських Карпатах	На військовому цвин- тарі с. Валя-Узулуй (повіт Харгіта, Румунія)
2	Кравчук Василь	21 1895	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	15.10. 1916	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті

Продовження Мαρτιρολογу

1	2	3	4	5	6	7	8
3	Олефір Еліаш	29 1889	капрал	85-й піхот. полк	14.06. 1918	На евакуац. пункті (нині м. Мукачево Закарпатської обл.)	На військ. цвинтарі м. Мукачево
4	Олефір Ян	22 1894	рядовий	85-й піхот. полк	01.10. 1916	На Російському фронті, в бою біля м. Бережани (нині Тернопільська обл.)	На полі бою
5	Попович Василь	43 1875	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	05.06. 1917	У військово-польовому шпиталі у с. Скопо (нині община Сежана, Словенія)	На місцевому військовому цвинтарі
6	Тафійчук Василь	33 1885	ротмістр	85-й піхот. полк	18.05. 1918	У військ.-польовому шпиталі у м. Грігно на півночі Італії (регіон Трентіно)	На цивільному цвинтарі м. Грігно (Італія)

с. Косівська Поляна (Kaszómező)

1	Вінтонек Андрій	22 1892	рядовий	85-й піхот. полк	30.12. 1914	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військовому цвинтарі м. Балашдьярмат
2	Ворохта Микола	20 1897	рядовий	85-й піхот. полк	16.05. 1917	На фронті Ізонцо, в бою на г. Св. Катерини, 307 м (нині біля м. Нова-Гориця, Словенія)	На полі бою
3	Ворохта Юрій	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	29.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)
4	Горнюк Павло	22 1896	рядовий	85-й піхот. полк	10.01. 1918	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
5	Гречинюк Василь	27	рядовий	9-й гонв. піхот. полк	04.09. 1916	У лікувальній установі для інвалідів (нині м. Ружомберк, Словаччина)	На цвинтарі біля бараків установи
6	Кілічук Микола	18 1898	рядовий	85-й піхот. полк	25.06. 1916	У військ. шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі “Kőbánya” в Будапешті
7	Кошук Федір	27 1887	рядовий	85-й піхот. полк	21.09. 1914	На Сербському фронті, біля м. Тузла (нині Боснія і Герцеговіні)	На військовому цвинтарі м. Тузла
8	Лукачук Олександр	25 1889	рядовий	66-й піхот. полк	08.-09. 1914	На Російському фронті, біля с. Комарів (нині Сокальського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
9	Тафійчук Олексій	29 1886	рядовий	85-й піхот. полк	03.06. 1915	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Волчанскі Руті (община Толмін, на заході Словенії)	На сільському цвинтарі
10	Тафійчук Федір	26 1891	рядовий	85-й піхот. полк	02.09. 1917	У м. Тирана (нині столиця Албанії)	У Тирані

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
11	Хемчук Дмитро	33 1882	рядовий	85-й піхот. полк	27.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Волче (нині община Толмін, Словенія)	У братській могилі на місці бою
12	Яцюк Василь	25 1891	рядовий	85-й піхот. полк	07.03. 1916	На фронті Ізонцо, в бою на г. Воділ Верх (1053 м) в Юлійських Альпах (нині на заході Словенії)	На військовому цвинтарі біля м. Толмін (Словенія)

с. Луз (Tiszalonka)

1	Бесмак Іван	21 1893	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	27.11. 1914	У військ. шпиталі (нині м. Ужгород Закарпатської обл.)	На військ. кладовищі № 1 м. Ужгород (нині в мікрорайоні Шахта)
2	Поланчук Василь	24 1892	рядовий	6-й саперний батальйон	19.04. 1916	У військ. шпиталі (нині с. Подмелець, община Толмін, Словенія)	На місцевому військ. цвинтарі

м. Рахів (Rahó)

1	Беднарчек Йозеф	25 1889	сержант	85-й піхот. полк	26- 31.08. 1914	На Російському фронті (місце не вказано)	На полі бою
2	Берзан Михайло	20 1898	рядовий	85-й піхот. полк	25.04. 1918	У військ. шпиталі (нині м. Пряшів, Словаччина)	На міському римо-католицькому цвинтарі
3	Бонкало Микола	33 1881	рядовий	85-й піхот. полк	08.09. 1914	У військовому шпиталі м. Любачів (нині Підкарпатського воєводства, Польща)	На місцевому цвинтарі
4	Брана Василь	20 1895	рядовий	85-й піхот. полк	08.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Воділ Верх (1053 м) в Юлійських Альпах (нині на заході Словенії)	У братській могилі на полі бою
5	Брана Василь	28 1887	рядовий	85-й піхот. полк	21.08. 1915	У військ. шпиталі (нині с. Подмелець, община Толмін, Словенія)	На військ. цвинтарі
6	Брана Василь	43 1873	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	10.01. 1916	У військовому шпиталі м. Капошвар (Угорщина)	На цвинтарі м. Капошвар
7	Веклюк Онофрій	24 1893	рядовий	85-й піхот. полк	15.01. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
8	Веклюк Степан	33 1882	рядовий	85-й піхот. полк	17.05. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Лутков (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
9	Ворохта Юрій	38 1877	рядовий	66-й піхот. полк	23.03. 1915	У військовому шпиталі м. Мезоковешд (Угорщина)	На військовому цвинтарі м. Мезоковешд

Продовження Мαρτιρολογу

1	2	3	4	5	6	7	8
10	Годван Іван	28 1888	рядовий	85-й піхот. полк	01.10. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Шибалин (нині Бережанського р-ну Тернопільської обл.)	На полі бою
11	Годван Юрій	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	27.05. 1915	У військовому шпиталі м. Табор (на півдні Чехії)	У м. Табор (Чехія)
12	Дамійчук Юрій	32 1883	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	25.06. 1915	У військовому шпиталі м. Сомбатгей (Угорщина)	На цвинтарі м. Сомбатгей
13	Данюк Василь	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	01.09. 1917	У військ. шпиталі м. Шопронь (Угорщина)	На військовому цвинтарі м. Шопронь
14	Данюк Ілько	42 1875	рядовий	85-й піхот. полк	02.03. 1917	На фронті Ізонцо, в с. Браніца (нині община Нова-Гориця, Словенія)	На сільському цвинтарі
15	Дучук Матяш	31 1884	рядовий	66-й піхот. полк	04.09. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Синьків (нині Заліщицького р-ну Тернопільської обл.)	У братській могилі на полі бою
16	Ерстенюк Степан	38 1878	рядовий	66-й піхот. полк	29.06. 1916	У військ. шпиталі (нині с. Подмелець, община Толмін, Словенія)	На місцевому військовому цвинтарі
17	Зелінський Микола	42 1872	рядовий	32-й пол. єгер. батальйон	18.06. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Соколів (нині Бучацького р-ну, Тернопільської обл.)	На полі бою
18	Катеринюк Михайло	24 1894	рядовий	85-й піхот. полк	21.04. 1918	У лікувальній установі для інвалідів (нині м. Ружомберк, Словаччина)	На цвинтарі біля бараків установи
19	Катеринюк Онофпій	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	04.03. 1915	У військовому шпиталі м. Єгер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Єгері
20	Котлан Дмитро	33 1882	рядовий	85-й піхот. полк	1.11. 1915	У військовому шпиталі м. Прага (нині столиця Чехії)	На Ольшанському кладовищі Праги
21	Кузьмович Іван	29 1887	рядовий	85-й піхот. полк	23.11. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
22	Кушнір Андрій	28 1889	рядовий	66-й піхот. полк	18.05. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля м. Сежана (нині Словенія)	На військовому цвинтарі м. Сежана
23	Ласторечек Юрій	36 1879	рядовий	85-й піхот. полк	28.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Борщовичі (нині Пустомитівського р-ну Львів.обл.)	У братській могилі на полі бою

1	2	3	4	5	6	7	8
24	Маріанда Олексій	33 1884	євреї- тор	66-й піхот. полк	31.12. 1917	На фронті Ізонцо, біля м. Беллуно (північно-східна Італія)	На полі бою
25	Мейсарош Мартон	22 1895	рядовий	85-й піхот. полк	25.10. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Локе (біля м. Нова-Гориця)
26	Мігалюк Григор	31 1882	рядовий	85-й піхот. полк	29.11. 1914	На Сербському фронті, в бою	На полі бою
27	Микуличинський Дмитро	26 1891	не вказано	12-й гонв. піхот. полк	16.09. 1917	У військ. шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі "Kőbánya" в Будапешті
28	Мюлбауер Хайм	36 1879	рядовий	85-й піхот. полк	28.05. 1915	На Російському фронті, у санітарній частині (нині с. Нижня Лукавиця Стрийського р-ну Львівської обл.)	На місцевому військовому цвинтарі
29	Небіла Юрій	24 1892	рядовий	85-й піхот. полк	18.08. 1916	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Вртойба (нині община Шемпетер-Вртойба, Словенія)	На полі бою
30	Нейман Леопольд	47 1870	рядовий	85-й піхот. полк	17.01. 1917	Не встановлено	Похований у м. Рахів (нині Закарпатської обл.)
31	Нікореску Олександр	35 1880	рядовий	85-й піхот. полк	27.12. 1915	У м. Броди (нині Львівська обл.)	У м. Броди
32	Няйкало Федор	29 1886	рядовий	85-й піхот. полк	8.05. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Клева, 900 м (біля с. Топільниця Старосамбірського р-ну Львівської обл.)	На полі бою
33	Оренчак Людвіг	19 1896	рядовий	85-й піхот. полк	19.03. 1915	У військовому шпиталі м. Кромеріж (Чехія)	На місцевому католицькому цвинтарі
34	Папарега (Папарига) Олексій	26 1888	рядовий	85-й піхот. полк	24.09. 1914	На Сербському фронті, в бою на г. Ягодня (нині г. Мачков Камен, 923 м, на заході Сербії)	У братській могилі на вершині гори
35	Поденський Семен	25 1891	рядовий	85-й піхот. полк	01.04. 1916	У російському полоні, у військовому шпиталі с. Скоблево Ярославської обл., Росія)	На місцевому військовому цвинтарі (Росія)
36	Полянський Юрій	25 1881	рядовий	66-й піхот. полк	13.10. 1916	У військ. шпиталі м. Егер (Угорщина)	На кладовищі "Kisasszony" в Егері
37	Попович Михайло	27 1888	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	02.02. 1915	В інфекц. шпиталі (нині м. Ужгород Закарпатської обл.)	Біля шпиталю, на епідем. цвинтарі (біля залізничного вокзалу м. Ужгород)

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
38	Роляк Іван	37 1878	рядовий	85-й піхот. полк	22.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Малехів (нині Жовківського р-ну Львівської обл.)	На полі бою
39	Сав'юк Василь	24 1892	рядовий	85-й піхот. полк	19.01. 1916	В інфекційній лікарні м. Банська Бистриця (нині Словаччина)	На холерному цвинтарі м. Банська Бистриця
40	Седлак Іштван	22 1893	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	22.01. 1915	У військово-польовому шпиталі в м. Бжесько (нині Малопольського воєводства, Польща)	На полі біля єврейського цвинтаря
41	Фодор Дмитро	26 1891	рядовий	85-й піхот. полк	29.08. 1917	На фронті Ізонцо, в санітарній колоні у с. Осек (нині община Нова-Гориця, Словенія)	На місцевому військовому цвинтарі
42	Штефанюк Філіп	28 1888	рядовий	77-й піхот. полк	15.10. 1916	У військовому шпиталі м. Братислава (Словаччина)	На центральному цвинтарі м. Братислава (Словаччина)
43	Яканішек Георгій	19 1897	рядовий	85-й піхот. полк	4.06. 1916	На Російському фронті у Східній Галичині	Не встановлено

с. Посішка (Rászócska)

1	Андрушевич Федір	19 1898	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	24.06. 1917	У військ. шпиталі м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері
2	Мешентюк Василь	26 1889	рядовий	66-й піхот. полк	18.02. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Живачів (нині Тлумацького р-ну Івано-Франківської обл.)	На полі бою
3	Юращо Василь	26 1890	рядовий	9-й гонв. піхот. полк	04.05. 1916	На Російському фронті, біля с. Сапова (нині Тербовлянського р-ну Тернопільської обл.)	На полі бою
4	Янюк Йосип	25 1892	рядовий	67-й піхот. полк	15.03. 1917	На Російському фронті, в бою в районі м. Броди (нині Львівської обл.)	На полі бою

с. Середнє Водяне (Közérapasa)

1	Вамош Юрій	20	рядовий	77-й піхот. полк	13.05. 1915	У військово-польовому шпиталі м. Риманов (нині Підкарпатського воєводства, Польща)	На місцевому цвинтарі
2	Влад Деметер	39 1877	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	28.10. 1916	У військовому шпиталі в м. Дебрецен (Угорщина)	На кладовищі в Дебрецені
3	Влад Іван	50 1868	рядовий	85-й піхот. полк	15.03. 1918	У військовому шпиталі (нині м. Пряшів, Словаччина)	На міському римо-католицькому цвинтарі

1	2	3	4	5	6	7	8
4	Влад Михайло	32 1888	єфрейтор	85-й піхот. полк	26.08. 1914	На Російському фронті, в бою біля с. Павловка (нині Томашовського повіту Люблінського воєводства, Польща)	У братській могилі на полі бою
5	Влад Нікіта	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	18.03. 1915	На Російському фронті, біля с. Лубне (нині Ліського повіту Підкарпатського воєводства, Польща)	На полі бою
6	Влад Юрій	28 1886	рядовий	85-й піхот. полк	26.08. 1914	На Російському фронті, в бою біля с. Павловка (нині Томашовського повіту Люблінського воєводства, Польща)	У братській могилі на полі бою
7	Волос Юрій	24 1893	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	09. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Добердо (нині регіон Горіція, півн.-східна Італія)	У братській могилі на полі бою
8	Гузо Михайло	33 1881	рядовий	85-й піхот. полк	23.12. 1914	На Російському фронті, в бою біля м. Мнішків (нині Лодзького воєводства, Польща)	На полі бою
9	Дан Іван	21 1894	рядовий	85-й піхот. полк	18.07. 1915	У військовому шпиталі м. Дебрецен (Угорщина)	На кладовищі Героїв в Дебрецені
10	Дан Михайло	33 1882	рядовий	85-й піхот. полк	19.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою у с. Волче (нині община Толмін, Словенія)	У братській могилі на полі бою
11	Дан Юрій	26 1888	рядовий	85-й піхот. полк	27.08. 1914	На Російському фронті, в бою за с. Павловка (нині Томашовського повіту Люблінського воєводства Польщі)	У братській могилі на полі бою
12	Ковач Михайло	30 1885	рядовий	66-й піхот. полк	19.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Живачів (нині Тлумацького р-ну Івано-Франківської обл.)	На полі бою
13	Марина Василь	34 1881	рядовий	85-й піхот. полк	17.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою у с. Волче (нині община Толмін, Словенія)	У братській могилі на полі бою
14	Мігали Дмитро	33	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	03.12. 1914	У військ. шпиталі (нині м. Жиліна, Словаччина)	На міському військовому цвинтарі
15	Мігаль Алоїс	26 1888	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	19.10. 1914	У військовому шпиталі м. Ярослав (нині Підкарпатське воєводство, Польща)	На міському військовому цвинтарі

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
16	Мігаль Михайло	33 1882	єфрейтор	85-й піхот. полк	04.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
17	Поп Василь	19 1899	рядовий	85-й піхот. полк	07.06. 1918	На Італійському фронті, в бою на г. Кол-Капріле (1228 м) в Італійських Альпах	На полі бою
18	Поп Дмитро	23 1893	рядовий	85-й піхот. полк	06. 1916	На Італійському фронті, в бою у гори Кол-дел-Фіорі (2234 м) в Італійських Альпах	На полі бою
19	Поп Юрій	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	08.04. 1915	На Російському фронті, в бою біля станції Лупков (нині Саноцького повіту Підкарпатського воєводства, Польща)	На полі бою
20	Поп Юрій	20 1897	рядовий	85-й піхот. полк	20.04. 1917	У військовому шпиталі м. Шопронь (Угорщина)	На військовому цвинтарі м. Шопронь
21	Попелян Юрій	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	25.02. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпат. воєводства Польща)
22	Попелян Юрій	25 1892	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	06. 1917	У військово-польовому шпиталі (нині с. Штанел, община Комен, на заході Словенії)	На місцевому військовому цвинтарі
23	Попша Іван	38 1877	рядовий	85-й піхот. полк	02.06. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині м. Рогозно, Великопольське воєводство, пів.-зах. Польща)	На місцевому військовому цвинтарі
24	Угляр Іван	19 1898	артилерист рядовий	27-й пол. гауб. полк	23.02. 1917	На Румунському фронті, в бою біля с. Біказу-Грделян (нині повіт Нямц, Румунія)	На військовому цвинтарі у озера Лаку-Рошу (північно-східна Румунія)
25	Шимон Деметер	22 1892	рядовий	85-й піхот. полк	06.10. 1914	У військ. шпиталі м. Балашдямат (Угорщина)	На військ. цвинтарі м. Балашдямат
26	Шимон Іван	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	26.07. 1915	У військ. шпиталі м. Львів	На Австрійському військ. цвинтарі (на території Личаківського цвинтаря Львова)
27	Шимон Дмитро	20 1899	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	19.06. 1918	На Італійському фронті, в бою у г. Монтелло (371 м) регіон Венето, північна Італія	На полі бою

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
28	Шимон Михайло	37 1879	рядовий	10-й гонв. піхот. полк	29.06. 1916	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
29	Шимон Михайло	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	13.01. 1918	У військ. шпиталі м. Егер (Угорщина)	На кладовищі "Kisasszony" в Егері
30	Шимон Михайло	28 1886	рядовий	85-й піхот. полк	31.08. 1914	На Російському фронті, в бою за с. Павловка (нині Томашовського повіту Люблінського воєводства, Польща)	У братській могилі на полі бою
31	Шимон Михайло	42 1874	рядовий	85-й піхот. полк	30.09. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
32	Шимон Янош	32	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	27.02. 1915	У військово-польовому шпиталі с. Велка Поляна (нині територія півн.-східної Словаччини)	На цвинтарі біля села

снт Ясіня (Körösmező)

1	Андрухович Василь	29 1886	капрал	85-й піхот. полк	30.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)
2	Ацбергер Олександр	24 1893	капрал	85-й піхот. полк	10.10. 1917	На фронті Ізонцо, в с. Прістава (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтар в с. Локе (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
3	Бігулек Янош	27 1891	ротмістр	85-й піхот. полк	7.06. 1918	У військ.-польовому шпиталі у м. Грігно на півночі Італії (регіон Трентіно)	На місцевому цивільному цвинтарі
4	Боброскі Коломан	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	25.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх. у Лиському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
5	Боднарук Василь	29 1886	рядовий	85-й піхот. полк	25.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)
6	Бронтелюк Микола	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	31.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Добердо (нині регіон Горіція, півн.-східна Італія)	У братській могилі на полі бою

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
7	Вербещук Шимон	47 1871	рядовий	85-й піхот. полк	01.10. 1918	У військовому шпиталі (нині м. Пряшів, Словаччина)	На міському римо-католицькому цвинтарі м. Пряшів
8	Візавер Дьордь	18 1898	рядовий	6-й саперний батальйон	09.10. 1916	У військовому шпиталі м. Комаром (Угорщина)	На військовому цвинтарі м. Комаром (Угорщина)
9	Волошин Йосип	24	рядовий	6-й саперний батальйон	12.10. 1915	У військово-польовому шпиталі с. Галагоньош (біля м. Мішкольц, Угорщина)	На місцевому цвинтарі
10	Глуканюк Микола	20 1897	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	21.05. 1917	У військово-польовому шпиталі (нині с. Штанел, община Комен, на заході Словенії)	На місцевому військовому цвинтарі
11	Гросманн Шимон	37 1878	рядовий	85-й піхот. полк	28.09. 1915	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Добердо (нині регіон Горіція, півн.-східна Італія)	У братській могилі, на полі бою
12	Гренасюк Іван	29 1888	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	12.10. 1917	У військовому шпиталі м. Пейч (Угорщина)	На військовому цвинтарі м. Пейч (Угорщина)
13	Демедюк Олександр	25 1890	рядовий	85-й піхот. полк	23.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
14	Доганюк Михайло	29 1888	єфрейтор	85-й піхот. полк	22.02. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
15	Дувірек Юрій	24 1890	рядовий	5-й гонв. піхот. полк	03.10. 1914	На Російському фронті, в м. Перемишль (нині Підкарпатського воєводства, Польща)	У м. Перемишль (Польща)
16	Звіздарюк Степан	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	12.02. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі біля с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
17	Зелінський Людвіг	32 1884	сержант артилерист	6-й гірсько-артилер. полк	04.12. 1916	В інфекційному шпиталі (нині м. Кошице, Словаччина)	На центральному кладовищі м. Кошице

1	2	3	4	5	6	7	8
18	Ігнатюк Василь	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	27.08. 1915	На Російському фронті, в бою біля річки Золота Липа біля с. Носів (нині Підгаєцького р-ну Тернопільської обл.)	На полі бою
19	Карабін Василь	30 1887	рядовий	85-й піхот. полк	02.03. 1917	У військ. шпиталі (нині м. Пряшів, Словаччина)	На міському римо-католицькому цвинтарі м. Пряшів
20	Карабінюк Василь	30 1887	рядовий	66-й піхот. полк	02.03. 1917	У військ. шпиталі (нині м. Пряшів, Словаччина)	На міському римо-католицькому цвинтарі м. Пряшів
21	Карабінюк Василь	34	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	13.12. 1914	У м. Рума (нині автоном. округ Воєводино, Сербія)	У м. Рума
22	Кацерук Іван	<i>не вказано</i>	<i>рядовий</i>	<i>67-й піхот. полк</i>	<i>01.10. 1917</i>	<i>У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)</i>	<i>На кладовищі в Будапешті</i>
23	Клемпотюк Юрій	33 1882	єфрейтор	85-й піхот. полк	25.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Волче (нині община Толмін, Словенія)	У братській могилі на місці бою
24	Климуш Іван	23 1895	рядовий	85-й піхот. полк	12.03. 1918	У військ. шпиталі (нині м. Мукачево Закарпатської обл.)	На міському військовому цвинтарі
25	Климуш Іван	33 1882	рядовий	85-й піхот. полк	18.06. 1915	У військ.-польовому шпиталі (нині м. Мостиська Львівської обл.)	На старому цвинтарі м. Мостиська
26	Климуш Іван	35 1880	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	09.08. 1915	У військ.-польовому шпиталі (нині с. Горянско, община Комен, на заході Словенії)	На місцевому військовому цвинтарі
27	Клочурак Микола	22 1896	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	18.10. 1918	У військ. шпиталі (нині м. Кошице, Словаччина)	На центральному кладовищі м. Кошице
28	Колбаснюк Іван	33 1881	рядовий	66-й піхот. полк	28.11. 1914	У військово-польовому шпиталі м. Пецка (на заході Сербії)	На місцевому військовому цвинтарі
29	Копчук Іван	28 1887	рядовий	85-й піхот. полк	13.03. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Сніна, Східна Словаччина)	На цвинтарі (нині м. Сніна)
30	Копчук Юрій	34 1883	рядовий	85-й піхот. полк	25.11. 1917	У військово-польовому шпиталі (нині м. Нова-Гориця, Словенія)	На місцевому військовому цвинтарі

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
31	Кошук Михайло	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	17.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
32	Кріштон Коломан	21 1894	кадет	5-й гонв. піхот. полк	20.02. 1915	У військ. шпиталі (нині м. Мукачево, Закарпатської обл.)	На військ. цвинтарі у м. Мукачево
33	Кузьмич Іллеш	46 1871	рядовий	85-й піхот. полк	06.10. 1917	У військ. шпиталі (нині м. Броумов, регіон Градец Кральові, Чехія)	На військ. цвинтарі біля шпиталю
34	Кучарський Ференц	1875	рядовий	29-й гонв. піхот. полк	05.03. 1915	У військовому шпиталі в м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
35	Лафернюк Василь	23 1895	рядовий	85-й піхот. полк	26.10. 1918	У військовому шпиталі м. Шопронь (Угорщина)	На військовому цвинтарі у м. Шопронь
36	Лебович Лігот	27 1888	рядовий	85-й піхот. полк	10.04. 1915	В окружній лікарні (нині м. Трнава, Словаччина)	На військовому цвинтарі (нині м. Трнава)
37	Лупуцек Прокоп	26 1888	рядовий	85-й піхот. полк	21.11. 1914	У с. Пшибіславіце (нині Тарнівського повіту Малопольського воєводства, Польща)	На сільському цвинтарі
38	Любенчук Степан	23 1891	рядовий	85-й піхот. полк	23.10. 1914	У військ. шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військ. цвинтарі м. Балашдьярмат
39	Мачернюк Михайло	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	16.04. 1915	У військ. шпиталі м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері
40	Марусек	35 1883	рядовий	18-й піхот. полк	17.06. 1918	У військ. шпиталі (нині м. Братислава, Словаччина)	На центральному цвинтарі Братислави
41	Метничук Іван	30 1887	рядовий	85-й піхот. полк	03.04. 1917	В інфекційному відділенні військового шпиталю (нині м. Нові Сад (адмін. центр автономного краю Воєводина, Сербія))	У м. Нові Сад (Сербія)
42	Метничук Олексій	25 1892	капрал	85-й піхот. полк	31.08. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі у с. Локе (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)

1	2	3	4	5	6	7	8
43	Маскалюк Василь	29 1886	капрал	85-й піхот. полк	23.08. 1915	На фронті Ізонцо, біля с. Сан Мартіно дель Карсо (нині регіон Горіція, північно-східна Італія)	На полі бою
44	Мачек Юлій	21 1896	єфрейтор	85-й піхот. полк	25.05. 1917	На фронті Ізонцо, в бою на г. Света Гора, 681 м (нині общ. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі у с. Гргар (нині общ. Нова-Гориця, Словенія)
45	Мізілюк Іван	не вказано	єфрейтор	85-й піхот. полк	20.05. 1918	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
46	Новоселицький Василь	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	04.12. 1915	У військ. шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військ. цвинтарі у м. Балашдьярмат
47	Опаранюк Микола	26 1891	рядовий	85-й піхот. полк	02.03. 1917	На фронті Ізонцо, в бою на г. Св. Катерини, 307 м (біля м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
48	Павлючук Василь	20 1895	рядовий	66-й піхот. полк	27.02. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині м. Заклицін Тарновського повіту Малопольського воєводства, Польща)	На цвинтарі біля шпиталю
49	Паращук Ференц	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	17.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
50	Петращук Василь	25 1889	сержант	85-й піхот. полк	11.09. 1914	На Сербському фронті, в бою на г. Ягодня (нині г. Мачков Камен, 923 м, на заході Сербії)	У братській могилі на вершині гори
51	Пігулек Мікулаш	46 1871	рядовий	85-й піхот. полк	27.12. 1917	У військ. шпиталі (нині м. Жиліна, Словаччина)	На міському військово-му цвинтарі
52	Піпаш Микола	29 1885	рядовий	85-й піхот. полк	22.11. 1914	У с. Пшибіславице (нині Тарнівського повіту Малопольського воєводства, Польща)	На сільському цвинтарі
53	Пластунек (Пластуняк) Василь	26 1890	рядовий	85-й піхот. полк	30.05. 1916	У військ. шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військ. цвинтарі у м. Балашдьярмат
54	Пластунек (Пластуняк) Дмитро	25 1889	рядовий	85-й піхот. полк	28.08. 1914	На Сербському фронті, в бою біля м. Вішеград (нині Боснія і Герцеговина)	Біля м. Вішеград

Продовження Мαρτιρολογу

1	2	3	4	5	6	7	8
55	Побуцький Михайло	не вказано	рядовий	85-й піхот. полк	16.03. 1915	У військовому шпиталі м. Годонін (Південноморавський край, Чехія)	На місцевому цвинтарі
56	Попадець Михайло	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	23.07. 1916	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	У м. Будапешт, на кладовищі “Rákósi”
57	Попович Микола	37 1881	капрал	66-й піхот. полк	07.01. 1918	У російському полоні, в таборі для військовополонених (нині м. Єнакієве Донецької обл., Україна)	На табірному цвинтарі
58	Попюк Іллеш	23 1894	рядовий	85-й піхот. полк	14-16.05. 1917	На фронті Ізонцо, в бою на горі Св. Катерини, 307 м (нині біля м. Нова-Гориця, Словенія)	На полі бою
59	Репарук Юрій	25 1890	єфрейтор	85-й піхот. полк	16.01. 1915	У державній лікарні (нині м. Зноймо, Півд.-Моравський регіон, Чехія)	У м. Зноймо (Чехія)
60	Рещук Юрій	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	28.06. 1915	На Російському фронті, в бою у с. Борщовичі (нині Пустомитівського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
61	Романчук Андрій	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	17.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
62	Романюк Дмитро	36 1879	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	02.08. 1915	У російському полоні, в евакуац. лікарні м. Оренбург (Росія)	У м. Оренбург (Росія)
63	Сара Ян	20 1895	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	17.03. 1915	У військ. шпиталі (нині м. Ужгород Закарпатської обл.)	На військ. кладовищі № 1 м. Ужгород (нині в мікрорайоні Шахта)
64	Сенек Людвіг	23 1895	рядовий	85-й піхот. полк	26.06. 1918	У військ.-польовому шпиталі (нині смт Ясіня Рахівського р-ну Закарпатської обл.)	На цвинтарі Героїв у смт Ясіня
65	Тнекан Ференц	не вказано	рядовий	77-й піхот. полк	13.08. 1915	У військ.-польовому шпиталі м. Кечах-Маутен (федеральна земля Каринтія, Австрія)	На місцевому військовому цвинтарі
66	Тулайдан Іван	23 1893	рядовий	85-й піхот. полк	03.10. 1916	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	У Будапешті

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
67	Тулайдан Людвіг	27	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	04. 1918	На евакуац. пункті (нині м. Мукачево Закарпатської обл.)	На військовому цвинтарі у м. Мукачево
68	Фегейр Ласло	18 1898	рядо- вий	не вста- новле- но	29.02. 1916	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
69	Фрід Маєр	20 1895	рядо- вий	85-й піхот. полк	07.11. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Семиківці (нині Тербовлянського р-ну Тернопільської обл.)	На полі бою
70	Цуперек Микола	36 1881	рядо- вий	66-й піхот. полк	09.07. 1917	На Російському фронті, у м. Станіслав (нині м. Івано-Франківськ)	На міському кладовищі
71	Чуфещук Микола	29 1885	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	1914	На Російському фронті, в бою біля с. Репинне (нині Міжгірського р-ну Закарпатської обл.)	На полі бою
72	Чуфещук Лесь	37 1878	рядо- вий	85-й піхот. полк	29.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Борщовичі (нині Пустомитівського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
73	Шнабел Іжо	21 1897	рядо- вий	85-й піхот. полк	18.06. 1918	На Італійському фронті, в санітарній колонії дивізії біля г. Кол-Бонато, 1000 м (північна Італія)	Біля гори Кол-Бонато (Італійські Альпи)

Тячівський район

№	Прізвище та ім'я	Вік та рік народження	Військ. звання	Військова частина	Дата смерті	Обставини та місце загибелі або смерті	Місце поховання
1	2	3	4	5	6	7	8

с. Бедевля (Bedőháza)

1	Баринець Михайло	30 1884	рядовий	66-й піхот. полк	20.11. 1914	На Російському фронті, в бою біля с. Белца (нині повіт Бжесько, Мало-польське воєводство, Польща)	На полі бою
2	Бедей Михайло	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	10.12. 1914	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері
3	Бібен Іван	28 1887	рядовий	85-й піхот. полк	05. 1915	У сербському полоні, в лікарні м. Алексінац (на півдні Сербії)	У м. Алексінац (Сербія)
4	Вайнагі Василь	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	04.11. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Розтоки (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Лосятин (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)
5	Геці Карой	25 1891	сержант	85-й піхот. полк	05.04. 1916	У російському полоні, у м. Самарканд (Середня Азія)	У м. Самарканд (нині Узбекистан)
6	Каган Соломон	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	24.01. 1915	У с. Калинів (нині Самбірського р-ну Львівської обл.)	На сільському цвинтарі
7	Катунка Василь	23 1893	рядовий	66-й піхот. полк	24.12. 1916	У військовому шпиталі (нині м. Бачка Топола, Сербія)	На цвинтарі у м. Бачка Топола
8	Козичка Михайло	25 1892	рядовий	85-й піхот. полк	09.08. 1917	У військовому шпиталі м. Кладно (нині Чехія)	На цвинтарі у м. Кладно
9	Маєровіц Лазар	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	04.11. 1917	У військовому шпиталі м. Сомбатгей (Угорщина)	На єврейському цвинтарі м. Сомбатгей (Угорщина)
10	Маркуш Михайло	43 1873	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	06.01. 1916	У цивільній лікарні м. Кромєріж (Моравія, Чехія)	На міському цвинтарі м. Кромєріж (Чехія)

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
11	Мошкович Абрахам	38 1879	рядо- вий	85-й піхот. полк	15.05. 1917	На фронті Ізонцо, в бою на г. Св. Катерини, 307 м (нині біля м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
12	Паршинець Михайло	20 1895	рядо- вий	85-й піхот. полк	23.03. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Рабе (нині Ліського повіту Підкарпатського воєводства, Польща)	На полі бою
13	Рішко Іван	не вказано	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	06.06. 1916	У військовому шпиталі м. Егер (Угорщина)	На кладовищі "Kisasszony" в Егері
14	Розенфельд Лейба	31 1886	рядо- вий	85-й піхот. полк	15.05. 1917	У будинку військових інвалідів (нині м. Банська Бистриця, Словаччина)	На цвинтарі військових інвалідів м. Банська Бистриця
15	Тивадар Андрій	26 1888	рядо- вий	85-й піхот. полк	29.08. 1914	На Російському фронті, в бою за с. Павловка (нині Томашовського повіту Люблінського воєводства Польщі)	У братській могилі на полі бою
16	Тивадар Іван	29 1886	рядо- вий	сані- тарний підроз- діл	23.06. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині с. Гродок повіту Новий Сонч Малопольського воєводства, Польща)	На сільському цвинтарі
17	Тітаніч Василь	24 1893	рядо- вий	6-й сапер. баталь- йон	24.01. 1917	На Італійському фронті, в бою біля с. Каназеї (провінція Трентіно, регіон Тренто, північна Італія)	На військовому цвинтарі с. Зіано ді Фіемме (провінція Тренто, північна Італія)
18	Чонка Іван	49 1868	рядо- вий	85-й піхот. полк	26.08. 1917	У с. Забіле (нині Любартовського повіту Люблінського воєводства, Польща)	На сільському цвинтарі с. Бжезніца Любартовського повіту Люблінського воєводства, Польща)
19	Шимшовіц Ісак	24 1892	рядо- вий	85-й піхот. полк	27.06. 1916	На Італійському фронті, в бою біля м. Борго-Валсугана (регіон Трентіно-Альто-Адідже, північна Італія)	На полі бою

с. Біловарці (Kiskirva)

1	Бочак Іван	28 1887	рядо- вий	66-й піхот. полк	05.07. 1915	У військ. шпиталі м. Відень (Австрія)	На центр. кладовищі Відня
---	-----------------------	------------	--------------	------------------------	----------------	---------------------------------------	---------------------------

Продовження Мαρτιρολογу

1	2	3	4	5	6	7	8
2	Дочинець Василь	24 1894	рядовий	66-й піхот. полк	19.02. 1918	На Італійському фронті, в бою біля с. Трополах (федер. земля Карінтія, Австрійські Альпи)	На сільському цвинтарі
3	Дочинець Василь	29 1885	рядовий	85-й піхот. полк	07.03. 1916	У військовому шпиталі м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері
4	Кубинець Михайло	35 1880	рядовий	85-й піхот. полк	02.09. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині с. Штанел, община Комен, на заході Словенії)	На місцевому військовому цвинтарі
5	Сенгу Василь	28 1887	рядовий	85-й піхот. полк	09.10. 1915	У військово-польовому шпиталі с. Глогонь (Сербія)	На сільському цвинтарі
6	Тимша Іван	31 1885	рядовий	85-й піхот. полк	28.08. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)

с. Буштино (Bustyháza)

1	Гавселко Дмитро	не вказано	рядовий	67-й піхот. полк	не вказано	У військовому шпиталю м. Дьогдьош (Угорщина)	На цвинтарі у м. Дьогдьош
2	Гаусбергер Ференц	20 1897	рядовий	85-й піхот. полк	19.07. 1917	На фронті Ізонцо, біля с. Медеазза (нині провінція Трієст, північно-східна Італія)	На місцевому цвинтарі Героїв
3	Грицук Юрій	24 1890	кап-рал	66-й піхот. полк	30.12. 1914	У військово-польовому шпиталі	Не вказано
4	Горват Віктор	19 1896	рядовий	85-й піхот. полк	04.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх, у Ліському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
5	Ілаш Василь	38 1876	рядовий	66-й піхот. полк	22.10. 1914	В інфекц. шпиталі (нині м. Ужгород Закарпатської обл.)	Біля шпиталю, на епідем. цвинтарі (біля залізничного вокзалу м. Ужгород)
6	Ларчук Іван	39 1877	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	27.06. 1916	У військовому шпиталі м. Шопронь (Угорщина)	На військовому цвинтарі м. Шопронь (Угорщина)
7	Маркуш Василь	22 1894	рядовий	85-й піхот. полк	07.06. 1916	На Італійському фронті, на бригадному медпункті у м. Асіаго (північна Італія)	На військовому цвинтарі в с. Кампомуло (провінція Віченца, північна Італія)

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
8	Монич Михайло	44 1873	рядовий	85-й піхот. полк	19.04. 1917	У військовому шпиталі в м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі "Kőbánya" в Будапешті
9	Обербухлер Вінцент	24 1893	рядовий	85-й піхот. полк	09.09. 1917	На фронті Ізонцо, в санітарній колоні дивізії, в с. Осек (нині община Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі с. Осек (Словенія)
10	Орос Петро	33 1882	сержант	66-й піхот. полк	18.03. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Гарасимів (нині Тлумацького р-ну Івано-Франківської обл.)	На сільському цвинтарі в с. Гарасимів
11	Павлюк Йосиф	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	26.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на р. Ізонцо (нині р. Соча, Словенія)	На полі бою
12	Паш Михайло	24 1890	рядовий	85-й піхот. полк	18.09. 1914	У військовому шпиталі (нині м. Сігету-Мармаціє Марамурського повіту, на півночі Румунії)	На міському греко-католицькому цвинтарі
13	Пацкань Федір	29 1885	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	не вказано	У військовому шпиталі м. Сомбатгей (Угорщина)	На цвинтарі у м. Сомбатгей
14	Пацкань Юрій	25 1889	рядовий	85-й піхот. полк	22.09. 1914	На Російському фронті, в бою у висоти 787 (нині територія півден.-східної Польщі)	На полі бою
15	Рац Барнабаш	24 1892	лейтенант	16-й пол. єгер. бат-н	07.06. 1916	У військовому шпиталі (нині м. Коломия Івано-Франківської обл.)	На євангелістському цвинтарі у м. Сігету-Мармаціє (Румунія)
16	Салка Ерне	33 1884	ст. лейтенант	85-й піхот. полк	02.02. 1917	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі "Farkásréti" у Будапешті
17	Стан Михайло	22 1894	рядовий	85-й піхот. полк	23.09. 1916	На Російському фронті, біля с. Олесько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На сільському цвинтарі
18	Цитровскі Єно	20 1895	рядовий	30-й гонв. піхот. полк	05.09. 1915	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті

с. Вільхівці (Irhócz)

1	Бенца Андрій	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	29.11. 1917	У шпиталі Червоного Хреста (нині м. Орлова, Моравська Сілезія, Чехія)	На міському військовому цвинтарі
---	---------------------	------------	---------	------------------	----------------	---	----------------------------------

Продовження Мαρτιρολογу

1	2	3	4	5	6	7	8
2	Бокач Михайло	19 1898	рядовий	85-й піхот. полк	27.02. 1917	На Російському фронті, в с. Баранівка (нині Бережанського р-ну Тернопільської обл.)	На військовому цвинтарі с. Буда (нині Бережанського р-ну Тернопільської обл.)
3	Габор Юон	19 1896	рядовий	85-й піхот. полк	31.03. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Кошице, Словаччина)	На центральному кладовищі м. Кошице
4	Гапчук Василь	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	30.09. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
5	Даш Іван	25 1891	сержант	85-й піхот. полк	17.08. 1916	У військово-польовому шпиталі (нині с. Штанел, община Комен, на заході Словенії)	На місцевому військовому цвинтарі
6	Деміда Іван	20 1897	рядовий	85-й піхот. полк	9-12. 02. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
7	Дьордяй Іван	34 1881	рядовий	85-й піхот. полк	31.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Волче (нині община Толмін, Словенія)	У братській могилі на полі бою
8	Едельштейн Маєр	24 1892	рядовий	29-й пол. єгер. бат.	05.06. 1916	На Російському фронті, біля с. Хорлупи (нині Ківерцівського р-ну Волинської обл.)	Не встановлено
9	Зеленчук Василь	35 1881	рядовий	85-й піхот. полк	07.10. 1916	На фронті Ізонцо, в бою біля м. Нова-Гориця (Словенія)	На військовому цвинтарі біля м. Птуй (Словенія)
10	Ключкей Михайло	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	27.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)
11	Лавришин Андрій	24 1890	рядовий	85-й піхот. полк	30.11. 1914	На Сербському фронті, в бою біля с. Мілічі (нині муніципалітет Бановічі, Боснія і Герцеговина)	На полі бою
12	Мазур Михайло	26 1891	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	06.05. 1917	У військово-польовому шпиталі (нині с. Скопо, община Сежана, на заході Словенії)	На місцевому військовому цвинтарі
13	Палахуцинець Федір	31 1883	рядовий	66-й піхот. полк	18.10. 1914	В с. Луков (біля м. Злін, Чехія)	На сільському цвинтарі
14	Русняк Михайло	24 1893	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	24.10 1917	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
15	Салабенка Михайло	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	06.04 1916	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі "Kisasszony" в Егері
16	Чобей Андрій	18 1899	рядовий	85-й піхот. полк	03.09. 1917	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військовому цвинтарі у м. Балашдьярмат
17	Чобей Андрій	50 1867	рядовий	85-й піхот. полк	03.09. 1917	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військовому цвинтарі у м. Балашдьярмат
18	Чобей Іван	33 1882	рядовий	85-й піхот. полк	28.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Борщовичі (нині Пустомитівського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
19	Чобей Микола	18 1898	рядовий	85-й піхот. полк	20.11. 1916	У с. Поляна Сарата (нині повіт Ковасна, Румунія)	На сільському цвинтарі
20	Чонка Михайло	19 1896	рядовий	66-й піхот. полк	17.06. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Любляна, столиця Словенії)	На цвинтарі м. Любляна
21	Шафар Михайло	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	09.02. 1916	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На міському цвинтарі у м. Балашдьярмат
22	Шелемба Михайло	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	24.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (Польські Бещади)	У братській могилі на г. За-Баланда (701 м), Польські Бещади
23	Шелемба Іван	35 1880	рядовий	85-й піхот. полк	28.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Борщовичі (нині Пустомитівського р-ну Львів.обл.)	У братській могилі на полі бою
24	Шміловіч Соломон	32 1883	рядовий	85-й піхот. полк	08.08. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Тадані (нині Кам'янка-Бузького р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою

с. Вонігово (Vajnág)

1	Клем Стефан	21 1895	рядовий	85-й піхот. полк	15.06. 1916	На Російському фронті, в бою в районі м. Радивилів (нині Рівненської обл.)	Через відступ полка тіло залишено для поховання протівнику
2	Лучка Іван	36 1881	рядовий	66-й піхот. полк	30.08. 1917	На фронті Ізонцо, в с. Грудніца (община Толмін, Словенія)	На сільському цвинтарі
3	Піккел Соломон	25 1892	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	19.11. 1917	У російському полоні, в м. Ростов-на-Дону (Росія)	У м. Ростов-на-Дону

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
4	Піккел Йозеф	30 1887	рядовий	85-й піхот. полк	27.03. 1917	У військовому шпиталі (нині м. Пльзень, Чехія)	На центральному кладовищі м. Пльзень
5	Рак Микола	37 1879	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	12.01. 1916	У військово-польовому шпиталі у м. Чернівці (Буковина)	На головному цвинтарі м. Чернівці
6	Стан Петро	23 1893	рядовий	85-й піхот. полк	01.08. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
7	Шпан Дьордь	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	10.09. 1917	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері
8	Ясілко Андрій	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	17.09. 1916	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Нова Вас (нині община Нова-Гориця, Словенія)	У с. Коріта на Красу (нині община Нова-Гориця, Словенія)

с. Ганичі (Gánya)

1	Беркович Самуїл	24 1890	рядовий	85-й піхот. полк	25.12. 1914	На Російському фронті, в бою біля с. Мнішків (нині Опочинського повіту Лодзького воєводства, Польща)	На полі бою
2	Біріндя Іван	24 1893	рядовий	85-й піхот. полк	07.09. 1917	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військовому цвинтарі у м. Балашдьярмат
3	Герич Павло	25 1891	рядовий	85-й піхот. полк	31.03. 1916	У військовому шпиталі м. Львів	На Австрійському військовому цвинтарі (на території Личаківського цвинтаря Львова)
4	Дикун Михайло	22 1883	рядовий	66-й піхот. полк	25.02. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Светлице (нині округ Медзилаборце, Словаччина)	На сільському цвинтарі
5	Перебаньо Дьордь	32 1885	рядовий	85-й піхот. полк	06.12. 1917	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
6	Плиска Юрій	36 1881	рядовий	85-й піхот. полк	23.09. 1917	У військово-польовому шпиталі (нині с. Цеста, община Айдовщина, на заході Словенії)	На сільському цвинтарі
7	Фелікович Лейб	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	30.05. 1917	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
8	Човка Василь	20 1895	рядовий	66-й піхот. полк	12.03. 1915	На Російському фронті, в бою біля м. Коломия (нині Івано-Франківська обл.)	У м. Коломия на військовому цвинтарі
9	Юришинець Іван	23 1891	рядовий	85-й піхот. полк	14.10. 1914	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі "Kőbánya" в Будапешті

с. Грушово (Szentmihálykörtvélyes)

1	Борка Іллеш	29 1886	рядовий	85-й піхот. полк	23.05. 1915	На Російському фронті, в бою за висоту Гай, 299 м (нині у Мостиському р-ні Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
2	Катринець Андрій	32 1884	рядовий	85-й піхот. полк	16.08. 1916	У військовому шпиталі м. Львів	На Австрійському військовому цвинтарі (на території Личаківського цвинтаря Львова)
3	Козичар Дмитро	1886	рядовий	85-й піхот. полк	30.08. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Топорів (нині Буського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
4	Крулька Іван	28 1886	капрал	66-й піхот. полк	19.11. 1914	На Російському фронті, в бою біля с. Глевієц (нині повіт Просовіце Малопольського воєводства, Польща)	На полі бою
5	Маскаль Іван	29 1889	рядовий	66-й піхот. полк	10.05. 1918	У військовому шпиталі (нині м. Сігету-Мармаціє Марамуреського повіту, на півночі Румунії)	На міському греко-католицькому цвинтарі
6	Мацола Іван	40 1877	рядовий	16-й гонв. піхот. полк	29.04. 1917	У військовому шпиталі м. Естергом (Угорщина)	На цвинтарі м. Естергом (Угорщина)
7	Мелега Ференц	21 1894	сержант	85-й піхот. полк	29.07. 1915	У російському полоні, у м. Подольськ (Росія)	У м. Подольськ (Росія)

с. Добрянське (Nyárgova)

1	Вейг Мендель	20 1896	рядовий	66-й піхот. полк	07.08. 1918	У військовому шпиталі (нині м. Кошице, Словаччина)	На центральному кладовищі м. Кошице
2	Вейг Мендель	19 1898	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	15.08. 1917	У військово-польовому шпиталі (нині м. Таргу Секуєску, Румунія)	На міському католицькому цвинтарі
3	Грига Іван	38 1878	рядовий	85-й піхот. полк	01.08. 1916	У російському полоні, в евакуаційній лікарні м. Кінешма (Росія)	На Олександрівському цвинтарі м. Кінешма

Продовження Мαρτιρολογу

1	2	3	4	5	6	7	8
4	Ключкей Дмитро	27 1889	рядовий	66-й піхот. полк	26.12. 1916	У с. Баранівка (нині Бережанського р-ну Тернопільської обл.)	На сільському цвинтарі
5	Манзюк Юрій	36 1880	рядовий	9-й гонв. піхот. полк	22.04. 1916	У військово-польовому шпиталі (нині с. Горянсько, община Комен на заході Словенії)	На місцевому військовому цвинтарі
6	Монька Михайло	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	08.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)

с. Дубове (Dombó)

1	Адлер Сидор	27 1890	рядовий	85-й піхот. полк	18.04. 1917	На Російському фронті, в с. Липа (нині Горохівського р-ну Волинської обл.)	На сільському цвинтарі
2	Ауш Ісак	24 1895	рядовий	85-й піхот. полк	02.01. 1919	В інфекційній лікарні Червоного Хреста, у м. Саратов (Росія)	На міському військовому цвинтарі
3	Баршаї Міклош	35 1890	рядовий	85-й піхот. полк	17.10. 1915	На Сербському фронті, в бою біля м. Заклопна (нині Боснія і Герцеговина)	На полі бою
4	Брай Михайло	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	04.08. 1915	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військовому цвинтарі м. Балашдьярмат
5	Брай Петро	29 1887	рядовий	85-й піхот. полк	10.08. 1916	У шпиталі Червоного Хреста у м. Львів	На Австрійському військовому цвинтарі у м. Львів
6	Веклинець Микола	29 1885	рядовий	85-й піхот. полк	10.09. 1914	На Сербському фронті, в бою біля с. Градіна (нині муніципалітет Каліновік, Боснія і Герцеговина)	На полі бою
7	Галас Іван	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	27.05. 1917	У м. Ніредьгаза (Угорщина)	На кладовищі Героїв у м. Ніредьгаза (Угорщина)
8	Декет Іван	20 1898	рядовий	85-й піхот. полк	20.01. 1918	У військовому шпиталі м. Сомбатгей (Угорщина)	На місцевому цвинтарі у м. Сомбатгей
9	Декет Петро	25 1893	рядовий	65-й піхот. полк	20.06. 1918	Під час перебування на Україні, загинув в р. Дніпро біля Катеринослава (нині м. Дніпро)	Тіло не було знайдено

1	2	3	4	5	6	7	8
10	Декет Янош	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	25.03. 1916	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі "Kisasszony" в Егері
11	Дурунда Юрій	22 1895	рядовий	85-й піхот. полк	06.02. 1917	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
12	Леспух Іван	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	03.09. 1916	На Російському фронті, в бою біля м. Бережани (нині Тернопільська обл.)	На полі бою
13	Леспух Микола	28 1887	рядовий	85-й піхот. полк	16.05. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Лутков (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
14	Мадар Юрій	25 1889	єфрейтор	85-й піхот. полк	01.12. 1914	На Сербському фронті, в бою біля с. Кадіна Лука (нині округ Ліг, Сербія)	На полі бою
15	Мезей Іллеш	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	13.05. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
16	Мешко Іван	21 1894	рядовий	85-й піхот. полк	20.08. 1915	У військовому шпиталі (нині с. Подмелець, община Толмін, Словенія)	На місцевому військовому цвинтарі
17	Мідянка Іван	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	25.06. 1917	У військово-польовому шпиталі (нині с. Цеста, община Нова-Гориця, Словенія)	На місцевому римокатолицькому цвинтарі
18	Мотринець Петро	39 1877	капрал	85-й піхот. полк	24.06. 1916	У військовому шпиталі м. Львів	На Австрійському військовому цвинтарі (на території Личаківського цвинтаря Львова)
19	Мотринець Федір	27 1889	рядовий	85-й піхот. полк	28.12. 1916	У військовому шпиталі м. Сейкешфегервар (Угорщина)	На міському цвинтарі
20	Носа Іван	21 1894	рядовий	66-й піхот. полк	19.09. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)
21	Носа Петро	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	11.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
22	Носа Федір	не вка- зано	не вка- зано	12-й гонв. піхот. полк	04.06. 1917	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері
23	Піцур Еліаш	23 1891	рядо- вий	85-й піхот. полк	25.10. 1914	На Російському фронті, в бою біля с. Лази (нині Ярославського повіту Підкарпатського воєводства, Польща)	На полі бою
24	Подольський Федір	29 1887	рядо- вий	66-й піхот. полк	08.04. 1916	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)
25	Ревницький Іван	24 1893	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	04.04. 1917	У військово-польовому шпиталі (нині с. Штанел, община Комен, на заході Словенії)	На місцевому військовому цвинтарі
26	Руснак Іван	21 1896	рядо- вий	85-й піхот. полк	20.03. 1917	На Румунському фронті, в бою біля г. Магура Касінулуї (1167 м) (Західні Карпати, Румунія)	На полі бою
27	Сенчелла Янош	19 1896	рядо- вий	85-й піхот. полк	20.11. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Розтоки (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Лосятин (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)
28	Сойма Антон	34 1881	рядо- вий	85-й піхот. полк	01.07. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Підліски (нині Жидачівського р-ну Львівської обл.)	На полі бою
29	Сойма Василь	21 1896	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	21.09. 1917	У військово-польовому шпиталі (нині с. Великі Дол, община Сежана, Словенія)	На місцевому військовому цвинтарі
30	Сойма-Русинко Михайло	43 1875	рядо- вий	85-й піхот. полк	27.01. 1918	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військ. цвинтарі у м. Балашдьярмат
31	Соломінка Павло	23 1892	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	26.08. 1915	У російському полоні, в таборі військовополонених, біля м. Алчевськ (нині Донецька обл., Україна)	На табірному цвинтарі
32	Трейтл Йозеф	28 1887	капрал	85-й піхот. полк	09.12. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
33	Цубера Антонін	35 1881	рядовий	85-й піхот. полк	05. 1916	У російському полоні, на сахарному заводі в Харківській губернії	На місцевому цвинтарі
34	Цубера Дмитро	22 1893	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	27.04. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині м. Свалява Закарпатської обл.)	На місцевому римокатолицькому цвинтарі
35	Цубера Ігнац	50 1868	рядовий	85-й піхот. полк	31.03. 1918	У військово-польовому шпиталі (нині с. Кодроіпо, провінція Удіне, півн.-східна Італія)	На сільському цвинтарі
36	Цубера Микола	23 1893	рядовий	66-й піхот. полк	30.07. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Порохова (нині Бучацького р-ну Тернопільської обл.)	На військовому цвинтарі біля села
37	Чузо Іван	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	22.06. 1916	У військовому шпиталі м. Сейкешфегервар (Угорщина)	На цвинтарі м. Сейкешфегервар
38	Штерн Михайло	30 1887	рядовий	85-й піхот. полк	29.10. 1917	У будинку військових інвалідів (нині м. Банська Бистриця, Словаччина)	На цвинтарі військових інвалідів у м. Банська Бистриця

с. Дулово (Dulfalva)

1	Вайвод Тіводар	19 1898	рядовий	32-й гонв. піхот. полк	19.08. 1917	У військово-польовому шпиталі в с. Скопо (нині община Сежана, Словенія)	На місцевому військовому цвинтарі
2	Вайда Іван	25 1889	рядовий	66-й піхот. полк	11.11. 1914	На Сербському фронті, в бою біля м. Пецка (на заході Сербії)	На полі бою
3	Гарбуц Василь	22 1894	рядовий	85-й піхот. полк	15.12. 1916	У військово-польовому шпиталі (нині с. Вовковатиця Бродівського р-ну Львівської обл.)	На сільському цвинтарі с. Заболотці Бродівського р-ну Львівської обл.
4	Данч Юрій	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	20.05. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Тамановичі (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
5	Ілько Іван	32 1886	рядовий	85-й піхот. полк	16.06. 1918	На Італійському фронті, в бою при форсуванні р. Піаве (на півночі Італії)	У братській могилі на полі бою
6	Ковешлігеті Василь	28 1888	єфрейтор	66-й піхот. полк	12.10. 1916	На фронті Ізонцо, в с. Локвіца (нині община Мірен-Костанєвіца, Словенія)	На сільському цвинтарі

Продовження Мαρтирологυ

1	2	3	4	5	6	7	8
7	Майор Дьордь	22 1895	рядо- вий	85-й піхот. полк	13.07 1917	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Буда- пешті
8	Мідяник Василь	28 1889	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	21.04 1917	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Буда- пешті
9	Молнар Василь	21 1896	рядо- вий	85-й піхот. полк	13.09. 1917	На Російському фронті, в бою	У братській могилі на полі бою
10	Франі Петер	21 1896	рядо- вий	85-й піхот. полк	13.06. 1917	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі “Kőbánya” в Будапешті
11	Чока Микола	23 1891	рядо- вий	85-й піхот. полк	11.11. 1914	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військовому цвин- тарі у м. Балашдьярмат

с. Калину (Alsókálinalva)

1	Бецум Петро	22 1894	рядо- вий	66-й піхот. полк	15.09. 1916	На фронті Ізонцо, в бою на г. Крн (2244 м) в Юлій- ських Альпах (нині на заході Словенії)	На військовому цвин- тарі в с. Уканц (нині община Бохінь, Словенія)
2	Бойчук Федір	32 1886	рядо- вий	11-й гонв. піхот. полк	09. 1918	У м. Саранда (на півдні Албанії)	У м. Саранда
3	Гокс Арон	20 1895	рядо- вий	60-й піхот. полк	16.10. 1915	У місцевій лікарні (нині м. Нові Сад, адмін. центр автономного краю Воє- водино, Сербія)	На місцевому цвин- тарі
4	Дьолог Василь	21 1895	капрал	85-й піхот. полк	10.10. 1916	У військово-польовому шпиталі с. Куряни (нині Бережанського р-ну Тернопільської обл.)	На місцевому вій- ськовому цвинтарі
5	Кац Герш	23 1892	рядо- вий	85-й піхот. полк	20.12. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Розтоки (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Лосятин (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)
6	Когут Михайло	25 1892	рядо- вий	85-й піхот. полк	14.03. 1917	На Російському фронті, в дивізійній санітарній колоні в м. Бережани (нині Тернопільської обл.)	На військовому цвин- тарі у м. Бережани
7	Крегул Петро	 1892	рядо- вий	85-й піхот. полк	30.07. 1916	На Російському фронті, в бою в с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
8	Кустрьо Юрій	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	22.03. 1918	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі "Kisasszony" в Егері
9	Куцин Василь	29 1887	рядовий	85-й піхот. полк	25.04. 1916	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військовому цвинтарі у м. Балашдьярмат
10	Магей Микола	28 1886	єфрейтор	85-й піхот. полк	22.11. 1914	У військовому шпиталі м. Краків (Польща)	На цвинтарі Кракова
11	Меклеш Петро	37 1881	рядовий	85-й піхот. полк	24.10. 1918	У військово-польовому шпиталі м. Груж (нині пригород м. Дубровнік, Хорватія)	На гарнізонному цвинтарі
12	Міхальчич Михайло	25 1889	рядовий	85-й піхот. полк	29.11. 1914	На Сербському фронті, в бою біля м. Ба (нині Колубарський округ, Сербія)	На полі бою
13	Немеш Іван	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	19.04. 1917	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі "Kisasszony" в Егері
14	Сойма Іван	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	15.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
15	Черевка Іван	33 1881	рядовий	85-й піхот. полк	29.11. 1914	На Сербському фронті, в бою біля м. Ба (нині Колубарський округ, Сербія)	На полі бою

с. Колодне (Darva)

1	Немеш Василь	30 1887	рядовий	66-й піхот. полк	30.10. 1917	У військово-польовому шпиталі (нині с. Бача при Модрею, община Толмін, Словенія)	На місцевому військовому цвинтарі
2	Немеш Микола	26 1889	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	13.05. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині с. Волосянка Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл.)	На сільському цвинтарі

с. Красна (Tarackraszna)

1	Гріцан Микола	20 1897	рядовий	85-й піхот. полк	14-16. 05. 1917	На фронті Ізонцо, в бою на г. Св. Катерини 307 м (нині біля м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
---	----------------------	------------	---------	------------------------	-----------------------	---	--

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
2	Носа Антон	35 1880	рядовий	85-й піхот. полк	26.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Борщовичі (нині Пустомитівського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
3	Славіта Олекса	39 1879	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	31.07. 1918	У лікувальній установі для інвалідів (нині м. Ружомберк, Словаччина)	На цвинтарі біля бараків установи
4	Сойма Василь	20 1897	рядовий	85-й піхот. полк	19.01. 1917	На Російському фронті, в бою в с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
5	Сойма Дмитро	36 1882	сержант	85-й піхот. полк	25.03. 1918	У російському полоні, в евакуаційній лікарні м. Орел (Росія)	На місцевому цвинтарі
6	Сойман Микола	18 1899	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	27.12. 1917	У військово-польовому шпиталі (нині м. Сан Стіно ді Лівенза, регіон Венето, північна Італія)	На місцевому цвинтарі

с. Крува (Nagykirva)

1	Бучок Іван	27 1887	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	31.12. 1914	У військово-польовому шпиталі (нині с. Божецин Бжеського повіту Малопольського воєводства, Польща)	На місцевому військовому цвинтарі
2	Вакі Василь	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	19.07. 1917	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері
3	Вакі Іван	28 1887	кап-рал	85-й піхот. полк	11.03. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Рабе (нині Ліського повіту Підкарпатського воєводства, Польща)	Біля сільського костелу
4	Давидович Абрагам	25 1887	рядовий	85-й піхот. полк	30.11. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Розтоки (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Лосятин (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)
5	Дубровський Василь	31 1885	рядовий	66-й піхот. полк	24.01. 1916	В домі військових інвалідів м. Банська Бистриця (Словаччина)	На спеціальному цвинтарі військових інвалідів
6	Енгельман Абрагам	23 1894	рядовий	85-й піхот. полк	18.01. 1917	На Російському фронті, біля с. Заболотці (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На сільському цвинтарі

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
7	Мейгеш Юрій	30 1884	капрал	66-й піхот. полк	14.10. 1914	На Російському фронті, біля с. Лукова (нині Біл- горайського повіту Люблінського воєвод- ства, Польща)	На полі бою
8	Палінкаш Василь	23 1891	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	22.10. 1914	На Російському фронті, на дивізійному медич- ному пункті (нині с. Би- бло Старосамбірського р-ну Львівської обл.)	На сільському цвин- тарі
9	Пилип Василь	30 1887	капрал	85-й піхот. полк	14-16. 05. 1917	На фронті Ізонцо, в бою на г. Св. Катерини, 307 м (нині біля м. Нова-Гори- ця, Словенія)	На військовому цвин- тарі у с. Кромберк (нині пригород м. Но- ва-Гориця, Словенія)
10	Сауляк Іван	27 1887	капрал	85-й піхот. полк	22.09. 1914	На Сербському фронті, в бою на г. Ягодня (нині г. Мачков Камен, 923 м, на заході Сербії)	У братській могилі на вершині гори

с. Кричово (Kricsfalva)

1	Крічфалуші Василь	25 1892	рядо- вий	32-й пол. єгер. бат-н	18.02. 1917	У військовому шпиталі (нині м. Пряшів, Словач- чина)	На міському римо-ка- толицькому цвинтарі
2	Крічфалуші Василь	21 1895	рядо- вий	85-й піхот. полк	18.09. 1916	На Російському фронті, в бою у с. Славна (нині Зборівського р-ну Тер- нопільської обл.)	На сільському цвин- тарі
3	Крічфалуші Михайло	22 1896	рядо- вий	85-й піхот. полк	22.04. 1918	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Буда- пешті
4	Крічфалуші Степан	41 1875	кап- рал	85-й піхот. полк	07.04. 1916	На дивізійному мед. пункті у м. Почаїв (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)	На місцевому цвин- тарі
5	Лазарчук Іван	22 1893	рядо- вий	66-й піхот. полк	15.01. 1915	У військовому шпиталі м. Мезоковежд (Угор- щина)	На військовому цвин- тарі м. Мезоковежд (Угорщина)
6	Немеш Василь	27 1891	рядо- вий	85-й піхот. полк	17.06. 1918	На Італійському фронті, в бою на г. Кол Бонато (нині на півночі Італії)	У братській могилі на полі бою
7	Рішко Михайло	28 1887	рядо- вий	85-й піхот. полк	13.07. 1915	У військово-польовому шпиталі м. Хирів (нині Старосамбірського р-ну Львівської обл.)	На місцевому вій- ськовому цвинтарі
8	Рішко Михайло	29 1887	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	07.02. 1916	У військово-польовому шпиталі (нині с. Остро- жець Млинівського р-ну Рівненської обл.)	На сільському цвин- тарі

Продовження Мαρτιρολογу

1	2	3	4	5	6	7	8
9	Стойка Василь	26 1891	рядовий	85-й піхот. полк	04.04. 1917	У будинку військових інвалідів (нині м. Банська Бистриця, Словаччина)	На цвинтарі військових інвалідів м. Банська Бистриця
10	Стойка Ференц	23 1893	рядовий	85-й піхот. полк	03.07. 1916	У військовому шпиталі м. Кітсі (федеральна земля Бургенланд, Австрія)	На міському цивільному цвинтарі

с. Лопухів (Bruzstura)

1	Бодня Степан	28 1888	рядовий	66-й піхот. полк	18.06. 1916	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)
2	Бодня Федір	28 1890	рядовий	85-й піхот. полк	10.02. 1918	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військовому цвинтарі м. Балашдьярмат
3	Бодуга Іван	25 1892	рядовий	66-й піхот. полк	26.10. 1917	На фронті Ізонцо, в с. Пушно (нині община Нова-Гориця, Словенія)	На сільському цвинтарі
4	Брюхович Іван	26 1888	ефрейтор	85-й піхот. полк	12.09. 1914	У військовому шпиталі (нині м. Левоча, Пряшівський край, Словаччина)	На міському цвинтарі
5	Веприк Іван	23 1892	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	01. 1915	На Російському фронті, в бою біля м. Гуменне (нині Східна Словаччина)	На полі бою
6	Гандела Дмитро	25 1890	рядовий	66-й піхот. полк	28.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Планіна Слеме (1448 м) в Юлійських Альпах (нині на заході Словенії)	У братській могилі на горі
7	Звеняк Іван	22 1894	рядовий	85-й піхот. полк	21.01. 1916	У військово-польовому шпиталі (нині с. Бохінська Бістриця, общ. Бохінь, Словенія)	На місцевому військовому цвинтарі
8	Клейн Михайло	29 1887	рядовий	85-й піхот. полк	12.08. 1916	У військовому шпиталі м. Бріксен (нині регіон Больцано, північна Італія)	На місцевому військовому цвинтарі
9	Костяк Петро	1888	рядовий	85-й піхот. полк	19.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Волче (нині община Толмін, Словенія)	У братській могилі на полі бою
10	Кужук Іван	21 1894	рядовий	66-й піхот. полк	05.07. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Цельє, регіон Штирія, Словенія)	На міському цвинтарі

1	2	3	4	5	6	7	8
11	Попович Галас	23 1891	еф-рейтор	85-й піхот. полк	29.11. 1914	На Сербському фронті, в бою біля м. Ба (нині Колубарський округ, Сербія)	На полі бою
12	Попович Микола	23 1891	рядовий	85-й піхот. полк	11. 1914	На Сербському фронті, в бою біля с. Драгоєвац (нині регіон м. Владімірці, Сербія)	На полі бою
13	Шафар Дмитро	28 1887	рядовий	66-й піхот. полк	02.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Водір Верх (1053 м) в Юлійських Альпах (нині на заході Словенії)	У братській могилі на полі бою

с. Нересниця (Nyéresháza)

1	Гасинець Василь	27 1888	сержант	85-й піхот. полк	17.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою у с. Волче (нині община Толмін, Словенія)	У братській могилі на полі бою
2	Дикун Василь	26 1889	рядовий	85-й піхот. полк	23.05. 1915	На Російському фронті, в бою за висоту Гай, 299 м (нині у Мостиському р-ні Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
3	Заяць Іван	36 1882	рядовий	не вказано	12.12. 1918	У військовому шпиталі м. Ліпнік (нині Чехія)	На місцевому військовому цвинтарі
4	Корсак Ціріл	30 1885	рядовий	85-й піхот. полк	06.10. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині м. Громнік Тарновського повіту Малопольського воєводства, Польща)	На місцевому цвинтарі
5	Кошілка Іван	24 1892	рядовий	85-й піхот. полк	30.09. 1916	На Російському фронті, в бою в с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
6	Кошілка Іван	25 1891	рядовий	85-й піхот. полк	24.11. 1916	На Російському фронті, в бою в с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
7	Крічка Петро	32 1885	рядовий	85-й піхот. полк	05.05. 1917	У військовому шпиталі (нині м. Перемишль Підкарпатського воєводства, Польща)	На цвинтарі "Tatarenhugel" м. Перемишль
8	Лавришинець Михайло	27 1887	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	19.10. 1914	У військовому шпиталі (нині м. Ярослав Підкарпатського воєводства, Польща)	На місцевому військовому цвинтарі

Продовження Мαρτιρολογу

1	2	3	4	5	6	7	8
9	Лучка Іван	27 1891	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	23.08. 1918	У військовому шпиталі (нині м. Кошице, Словаччина)	На міському центральному кладовищі м. Кошице
10	Михайльо Андрій	35 1880	рядо- вий	85-й піхот. полк	28.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Борщовичі (нині Пустомитівського р-ну Львів. обл.)	У братській могилі на полі бою
11	Цік Маркуш	29 1888	рядо- вий	85-й піхот. полк	09.03. 1917	У військовому шпиталі м. Львів	На єврейському цвинтарі м. Львів
12	Шпілька Михайло	41 1875	рядо- вий	85-й піхот. полк	23.08. 1916	У військово-польовому шпиталі (нині с. Вовковатиця Бродівського р-ну Львівської обл.)	На сільському цвинтарі с. Заболотці Бродівського р-ну Львівської обл.

с. Нижня Апша (Alsóapsa)

1	Біче Ласло	24 1893	рядо- вий	85-й піхот. полк	22.08. 1917.	У будинку військових інвалідів (нині м. Банська Бистриця, Словаччина)	На міському цвинтарі військових інвалідів
2	Божа Георг	32 1883	рядо- вий	85-й піхот. полк	19.05. 1915.	На Російському фронті, в бою за с. Лутков (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
3	Борка Василь	23 1892	рядо- вий	85-й піхот. полк	13.07. 1915.	У військово-польовому шпиталі (нині с. Задвір'я Жешувського повіту Підкарпатського воєводства, Польща)	Біля місцевої залізничної станції
4	Борка Георг	22 1806	рядо- вий	85-й піхот. полк	29.04. 1918.	На Російському фронті, у військовій частині (нині м. Словенске Нове Место, округ Требішов, Східна Словаччина)	На місцевому кладовищі
5	Борка Георг	31 1884	рядо- вий	85-й піхот. полк	16.05. 1915.	На Російському фронті, в бою за с. Лутков (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
6	Борка Іван	22 1893	рядо- вий	85-й піхот. полк	5.03. 1915.	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бешадах (Західні. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині Лисий Верх, у Ліському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
7	Борка Михайло	32 1885	рядо- вий	66-й піхот. полк	31.10. 1917	На Італійському фронті, на г. Монте ді Рагогна у північно-східній Італії	На військовому цвинтарі (біля комуни Рагогна, регіон Фріулі-Венеція Удіне)

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
8	Варга Михайло	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	03. 1915	На Російському фронті в бою на г. Манілова (810 м у Польських Бещадах (Західні Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпатського воєводства, Польща)
9	Вейг Йосип	33 1883	рядовий	85-й піхот. полк	22.06. 1916	На Російському фронті, в бою біля м. Броди (нині Львівської обл.)	На полі бою
10	Влад Іллеш	22 1813	рядовий	85-й піхот. полк	18.01. 1915	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військовому цвинтарі у м. Балашдьярмат
11	Дан Василь	26 1890	рядовий	85-й піхот. полк	24.04. 1916	У російському полоні, в лазареті табору військовополонених "Золотая Орда" (Туркестан)	На табірному цвинтарі (нині територія Узбекистану, 100 км південніше м. Ташкент)
12	Дан Теодор	не вказано	рядовий	85-й піхот. полк	20.10. 1914.	У військ. шпиталі (нині м. Мукачево Закарпатської обл.)	На холерному цвинтарі у Підгорянах (нині мікрор-н Мукачева)
13	Дан Юрій	24 1890	рядовий	85-й піхот. полк	12.09. 1914.	у військовому шпиталі (нині м. Кошице, Словаччина)	На цивільному кладовищі м. Кошице
14	Зубач Іллейш	1887	рядовий	5-й піхот. полк	не вказано	У військовому шпиталі м. Дюла (Угорщина)	На цвинтарі м. Дюла (Угорщина)
15	Йодов Василь	26 1891	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	27.08. 1917	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
16	Змикало Михайло	24 1890	рядовий	85-й піхот. полк	15.12. 1914	У цивільній міській лікарні м. Дебрецен (Угорщина)	На католицькому цвинтарі м. Дебрецен
17	Змикало Юрій	23	рядовий	85-й піхот. полк	17.06. 1917	У військовому шпиталі (нині м. Лученець, Словаччина)	На міському кладовищі
18	Зубач Михайло	26 1890	рядовий	85-й піхот. полк	14.06. 1916	В італійському полоні, в шпиталі на острові Асінара (Сардинія)	У братській могилі на острові Асінара
19	Йовді Микола	41 1877	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	18.10. 1918	У військовому шпиталі (нині м. Лученець Словаччина)	На місцевому військовому цвинтарі
20	Ковач Василь	26 1891	рядовий	85-й піхот. полк	25.10. 1916.	На дивізійному мед. пункті, на фронті Ізонцо	На шпитальному кладовищі (нині біля с. Осек, община Нова-Гориця, Словенія)

Продовження Мαρτιρολογу

1	2	3	4	5	6	7	8
21	Ковач Георг	24 1893	рядовий	85-й піхот. полк	19.06. 1917.	У військовому шпиталі (нині м. Кошице, Словаччина)	На цивільному кладовищі м. Кошице
22	Ковач Микола	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	25.10. 1916.	У будинку військ. інвалідів (нині м. Банська Бистриця, Словаччина)	На міському цвинтарі військових інвалідів
23	Лакатош Іллеш	34 1881	рядовий	85-й піхот. полк	23.05. 1915.	У військово-польовому шпиталі (нині м. Рогозно, Великопольське воєводство, північно-зах. Польща)	На місцевому військовому цвинтарі
24	Лебович Арон	25 1892	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	30.08. 1917	У військово-польовому шпиталі (нині с. Буково, регіон Горішка, Словенія)	На місцевому військовому цвинтарі
25	Лебович Самуель	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	09.08. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Богадковце (нині Підгаєцького р-ну Тернопільської обл.)	У братській могилі на полі бою
26	Маєр Сімеон	35 1883	рядовий, артилерист	20-й гір. арт. полк	03.02. 1918	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
27	Марина Василь	30 1888	капітал	85-й піхот. полк	22.06. 1917.	У військовому шпиталі м. Мішкольц (Угорщина)	На кладовищі Героїв м. Мішкольц
28	Марина Георг	21 1805	рядовий	85-й піхот. полк	10.07. 1916.	У військовому шпиталі (нині м. Лученець, Словаччина)	На міському кладовищі
29	Марина Юрій	31 1886	рядовий	85-й піхот. полк	15.03. 1917.	У шпиталі Черв. Хреста (нині м. Пряшів, Словаччина)	На міському римо-католицькому цвинтарі
30	Мігаль Георг	22 1892	рядовий	85-й піхот. полк	16.10. 1914.	У військовому шпиталі м. Балашдямат (Угорщина)	На військовому цвинтарі у м. Балашдямат
31	Опріш Василь	24 1893	капітал	85-й піхот. полк	05.05. 1917.	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі “Kóványa” в Будапешті
32	Опріш Василь	35 1879	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	06.12. 1914	На Сербському фронті, в бою біля м. Шабац (на заході Сербії, на березі р. Сава)	У братській могилі на полі бою
33	Опріш Іван	28 1887	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	06. 1915	У російському полоні, в таборі військовополонених у м. Самарканд (нині Узбекистан)	На табірному цвинтарі

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
34	Опріш Іллеш	45 1871	рядовий	85-й піхот. полк	15.11. 1916.	У м. Гімельберг, земля Карінтія, Австрія	Не вказано
35	Опріш Михайло	23 1895	рядовий	85-й піхот. полк	26.05. 1918.	У військ. шпиталі (нині м. Банська Бистриця, Словаччина)	На міському цивільному цвинтарі
36	Попович Юрій	34 1884	рядовий	85-й піхот. полк	04.04. 1918	У військовому шпиталі м. Капошвар (Угорщина)	На цвинтарі м. Капошвар (Угорщина)
37	Паскі Юрій	35 1882	рядовий	85-й піхот. полк	08.09. 1917.	Біля с. Велке Злівце (нині округ Велькі Кртиш, Банська Бистриця, Словаччина)	На сільському цвинтарі
38	Тітуц Деметер	32 1884	рядовий	85-й піхот. полк	23.08. 1916.	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
39	Чендель (Чендей) Михайло	26 1891	рядовий	85-й піхот. полк	17.02. 1917.	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
40	Чіжмар Георг	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	3.12. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)
41	Шелевер Іван	32 1883	рядовий	85-й піхот. полк	11.01. 1915.	На Російському фронті, в с. Гіралтовце (нині округ Свіднік, Словаччина)	На сільському цвинтарі
42	Шелевер Михайло	22 1896	рядовий	85-й піхот. полк	23.03. 1918.	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військовому цвинтарі у м. Балашдьярмат
43	Шобей Іван	20 1898	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	17.06. 1918	На Італійському фронті, в бою біля м. Тревизо (регіон Венето, північно-східна Італія)	На цвинтарі біля костелу в с. Рустігне (муніципалітет Тревизо)

с. Німецька Мокра (Német Mokra)

1	Кенігсбергер Франц	28	рядовий	85-й піхот. полк	13.01. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Мукачево Закарпатської обл.)	На міському військовому цвинтарі
2	Урбан Ференц	17 1898	рядовий	85-й піхот. полк	09.03. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині м. Сніна Пряшівського краю, Словаччина)	У м. Сніна

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

с. Новобарово (Újbárd)

1	Лена Юрій	31 1886	рядо- вий	29-й пол. єгер. бат.	06.02. 1917	У с. Новобарово Тячів- ського р-ну Закарпат- ської обл.	На сільському цвин- тарі
2	Шваля Іван	1889	рядо- вий	85-й піхот. полк	Не вказано	Не вказано	Не вказано
3	Шваля Юрій	28 1888	сер- жант	85-й піхот. полк	08.03. 1916	На фронті Ізонцо, в бою на г. Воділ Верх (1053 м) в Юлійських Альпах (нині на заході Словенії)	У братській могилі на полі бою
4	Шутман Людвіг	28 1887	єф- рей- тор	85-й піхот. полк	17.05. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Лутков (нині Мостиського р-ну Львів- ської обл.)	У братській могилі на полі бою

с. Новоселиця (Tarasújfalu)

1	Драгун Василь	19 1897	рядо- вий	85-й піхот. полк	24.08. 1916	У військово-польовому шпиталі в м. Перджине- Вальсугана (провінція Тренто, на півночі Італії)	На місцевому вій- ськовому цвинтарі
2	Кавські Янош	24 1890	рядо- вий	85-й піхот. полк	20.11. 1914	На Російському фронті, в бою біля с. Красієнец біля Кракова, Польща)	На полі бою
3	Кубинець Михайло	21 1896	рядо- вий	85-й піхот. полк	01.04. 1917	На Російському фронті, біля с. Баранівка (нині Бережанського р-ну, Тернопільської обл.)	На місцевому вій- ськовому цвинтарі
4	Кубинець Федір	24 1890	рядо- вий	85-й піхот. полк	11.09. 1914	На Російському фронті, біля с. Грабіна (нині Бох- нянського повіту Мало- польського воєводства, Польща)	На полі бою
5	Маєр Шендерович Давид	29 1888	рядо- вий	85-й піхот. полк	06.04. 1917	В інфекційному шпиталі (нині м. Кошице, Східна Словаччина)	На центральному кладовищі м. Кошице
6	Павлиши- нець Василь	34 1881	рядо- вий	66-й піхот. полк	26.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)
7	Павлиши- нець Василь	22 1893	рядо- вий	66-й піхот. полк	05.12. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)

1	2	3	4	5	6	7	8
8	Пелех Іван	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	17.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
9	Токар Василь	25 1890	рядовий	85-й піхот. полк	30.08. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Топорів (нині Буського р-ну Львів. обл.)	У братській могилі на полі бою
10	Токар Василь	23 1891	рядовий	85-й піхот. полк	2-10. 10. 1914	В інфекційній лікарні м. Санок (нині Підкарпатського воєводства, Польща)	На міському греко-католицькому цвинтарі
11	Токар Іван	34 1881	рядовий	85-й піхот. полк	29.12. 1915	На дивізійному мед. пункті у м. Почаїв (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)	На місцевому цвинтарі
12	Томишинець Василь	28	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	02.05. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині с. Лавочне Сколівського р-ну Львівської обл.)	На місцевому цвинтарі
13	Тяско Василь	28 1888	рядовий	85-й піхот. полк	07.03. 1916	На фронті Ізонцо, в бою біля м. Ново Место (Словенія)	На полі бою
14	Тяско Василь	28 1888	рядовий	85-й піхот. полк	1916	На Італійському фронті, в бою (нині територія федеративної землі Карінтія, Австрія)	На полі бою
15	Тяско Василь	19 1897	рядовий	85-й піхот. полк	19.06. 1916	На Італійському фронті, в бою біля гори Сетте Комуні (1818 м) в Італійських Альпах	На полі бою
16	Тяско Іван	20 1897	кавалерист, рядовий	6-й гусар. кавал. полк	10.06. 1917	В інфекційному шпиталі (нині м. Кошице, Східна Словаччина)	На центральному кладовищі м. Кошице
17	Тяско Степан	27 1887	рядовий	85-й піхот. полк	22.10. 1914	У військово-польовому шпиталі в м. Ланьцут (нині Підкарпатського воєводства, Польща)	На міському цвинтарі м. Ланьцут (Польща)
18	Тяско Ференц	37 1880	рядовий	85-й піхот. полк	09.02. 1917	У військовому шпиталі м. Шопронь (Угорщина)	На військовому цвинтарі у м. Шопронь

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

с. Округла (Kerekhegy)

1	Імре Габріел	29 1888	кап- рал	85-й піхот. полк	10.09. 1917	На фронті Ізонцо, у диві- зійній санітарній колоні (нині с. Осек, община Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвин- тарі с. Осек (община Нова-Гориця, Сло- венія)
2	Кугар Карой	36 1882	рядо- вий	85-й піхот. полк	26.10. 1918	У військово-польовому шпиталі м. Фельтре (нині регіон Венето, пів- нічна Італія)	На міському цвинтарі
3	Пантлик Ігнац	24 1892	рядо- вий	85-й піхот. полк	27.08. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
4	Шнеп Янош	19 1896	рядо- вий	85-й піхот. полк	29.12. 1915	На дивізійному мед. пункті у м. Почаїв (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)	На місцевому цвин- тарі

с. Руське Поле (Úrmező)

1	Гергелаба Ілько	29 1887	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	12. 1916	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері
2	Клованич Григорій	29 1886	рядо- вий	85-й піхот. полк	31.01. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Орадеа, Руму- нія)	На місцевому цвин- тарі
3	Лебович Давид	28 1887	рядо- вий	85-й піхот. полк	25.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлій- ських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)
4	Лемак Микола	25 1889	рядо- вий	66-й піхот. полк	13.11. 1914	На Сербському фронті, в бою біля с. Отава (нині округ Крупань, Сербія)	На полі бою
5	Лозан Микола	24 1890	рядо- вий	66-й піхот. полк	03.12. 1914	На Сербському фронті, в бою у с. Брезна (нині округ Горні Мілановац, Сербія)	На полі бою
6	Меланчук Василь	не вка- зано	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	20.03. 1917	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері
7	Немеш Микола	46 1872	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	07.11. 1918	У цивільній лікарні (нині м. Комарно, на півдні Словаччини)	На міському римо-ка- толицькому цвинтарі

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
8	Салі Дьордь	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	07.07. 1917	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі "Kisasszony" в Егері
9	Санинець Василь	28 1888	рядовий	85-й піхот. полк	03.10. 1916	На Російському фронті, у дивізійній санітарній колоні у м. Бережани (нині Тернопільська обл.)	На місцевому цвинтарі
10	Цанинець Іван	25 1889	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	09. 1914	На Російському фронті, в бою біля с. Репинне (нині Міжгірського р-ну Закарпатської обл.)	На полі бою
11	Чангар Іван	33 1884	рядовий	85-й піхот. полк	13.02. 1917	На фронті Ізонцо, у м. Айдовщина, на заході Словенії	На місцевому військовому цвинтарі
12	Янkelович Абрагам	37 1878	рядовий	85-й піхот. полк	30.06. 1915	На Російському фронті, в бою у с. Підліски (нині Жидачівського р-ну Львівської обл.)	У с. Підліски на сільському цвинтарі

с. Соловину (Aknaszlatina, Faluszlatina)

1	Адлер Мор	24 1894	рядовий	85-й піхот. полк	19.04. 1918	На Італійському фронті, в бою на г. Кол-Капріле (1288 м) в Італійських Альпах	На полі бою
2	Беля Юрій	19 1896	капрал	85-й піхот. полк	10. 1916	На Російському фронті, в бою у м. Бережани (нині Тернопільської обл.)	На полі бою
3	Ботізар Іллеш	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	13.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою у с. Волче (нині община Толмін, Словенія)	У братській могилі на місці бою
4	Бочкай Деметер	32 1882	рядовий	85-й піхот. полк	28.08. 1914	На Російському фронті, в бою за с. Павловка (нині Томашовського повіту Люблінського воєводства Польщі)	У братській могилі на полі бою
5	Візел Соломон	30 1885	рядовий	85-й піхот. полк	15.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Гуділог (нині община Мірен-Костанєвіца, Словенія)	На полі бою
6	Гьорьог Йоган	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	20.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Лиському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
7	Дан Василь	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	08.08. 1916	У військовому шпиталі м. Краків (Польща)	На цвинтарі Кракова

Demeter
 Příjmení a jméno *Галаса*
 Hodnost a pluk *vaj. bijv. pes. pol. n. 85.*
 Datum a místo narození *1892. Száldobos, Máramaros, Maďarsko*
 (polit. okres, země)
 Příslušnost *LIV. tab.*
 (polit. okres, země)
 Datum a místo úmrtí *17. 3. 1915. na výši "Manilová" severo-vých. od Lubne, Ličko, Háliv*
 (polit. okres, země)
 Datum pohřbu *17. 3. 1915. na výši "Manilová"*
 Označení hřbitova a místo (polit. okres, země)
 Oddělení, číslo hrobu
 Opsáno podle *mate. bijv. pes. pol. n. 85. ul. n. LIV. Košice.*
 Úmrtí kniha: tom., fol. *tom. 2., fol. 89.*
 Tiskárna MNO. — 1163-36.

Карточка з Центрального військового державного архіву (м. Прага) рядового 85-го піхотного полка Галаса Дмитра (23 роки) із с. Стеблівка (нині Хустського району Закарпатської області). Загинув у березні 2015 р. на Російському фронті, в бою за гору Манілова (810 м) у Польських Бещадах, біля с. Яблонкі (нині Ліського повіту Підкарпатського воєводства, південно-східна Польща), де і похований у братській могилі.

Johann

Příjmení a jméno *Husztli*

Hodnost a pluk *voj. dom. h'jv. pěš. pl. č. 85*

Datum a místo narození *1896*
(polit. okres, země) *Huszt, Máramaros, Maďarsko*

Příslušnost *-*
(polit. okres, země)

Datum a místo úmrtí *9/III. 1916*
(polit. okres, země) *v boji Ponikowica, Brody, Halič*

Datum pohřbu *9/III. 1916*

Označení hřbitova a místo *Ponikawica*
(polit. okres, země)

Oddělení, číslo hrobu *-*

Opsáno podle *mat. h'jv. pěš. pl. č. 85 plošně u zvl. Kosiče*

Úmrtí kniha: tom., fol. *tom. IV fol. 32.*

Tiskárna MNO. — 1163-36.

Карточка рядового 85-го піхотного полка Густі Івана (20 років) із м. Хуст (нині райцентр Закарпатської області). Загинув 9 серпня 1916 р. на Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського району Львівської області). Був похований на полковому військовому цвинтарі біля с. Висоцько (нині Бродівського району Львівської області).

Nikolaus

Příjmení a jméno *Zelinski*

Hodnost a pluk *vojín, býv. prap. pol.
misl. čís. 32.*

Datum a místo narození *1872, Raхів,
(polit. okres, země) Монастир, Угорь.*

Příslušnost *—*

Datum a místo úmrtí *18. 6. 1916 na bojiště
(polit. okres, země) u Sokolow-u, okr.
Буцацьк, Галич.*

Datum pohřbu *19. 6. 1916*

Označení hřbitova a místo *u Sokolow-u.*
(polit. okres, země)

Oddělení, číslo hrobu *0.*

Opsáno podle *mate. býv. prap. pol.
misl. čís. 32, ul. u
L. F. V. Košice.*

Úmrtí kniha: tom., fol. *tom. I., fol. 109.*

Tiskárna MNO. — 1163-36.

Карточка рядового 32-го польового єгерського батальйону Зелінського Миколи (42 роки) з м. Рахів (нині райцентр Закарпатської області). Загинув 18 червня 1916 р. на Російському фронті, в бою біля с. Соколів (нині Буцацького району Тернопільської області), де і похований.

Stefan

Příjmení a jméno *Čopcej*

Hodnost a pluk *des. bjt. pěš. pl. č. 66*

Datum a místo narození *1887*
(polit. okres, země) *Košelymerő, Máramaros*
Moudárslo

Příslušnost *-*
(polit. okres, země)

Datum a místo úmrtí *11/XI. 1914*
(polit. okres, země) *na bojišti Hóke Brežak,*
Srbsko

Datum pohřbu *12/XI. 1914*

Označení hřbitova a místo *Hóke Brežak*
(polit. okres, země) *Pecka, Srbsko*

Oddělení, číslo hrobu *-*

Opsáno podle *matr. bjt. pěš. pl. č. 192*
66 uložene' u ZVV. Košice

Úmrtí kniha: tom., fol. *tom. I. fol. 192*

Tiskárna MNO. — 1163-36.

Карточка сержанта 66-го піхотного полка Чопея Степана (27 років) із с. Кошельово (нині Хустського району Закарпатської області). Загинув 11 листопада 1914 р. на Сербському фронті, в бою на горі Брежак (біля м. Пецька, на заході Сербії), де і похований у братській могилі.

Johann

Příjmení a jméno *Riško*
 Hodnost a pluk *svob. bjv. pěš. pl. č. 85*
 Datum a místo narození *1889*
(polit. okres, země) *Kővesliget, Karamaros, Maďarsko*
 Příslušnost *—*
(polit. okres, země)
 Datum a místo úmrtí *9/XII. 1915*
(polit. okres, země) *v boji Merli Vrch, Primori*
 Datum pohřbu *9/XII. 1915*
 Označení hřbitova a místo *Merli Vrch*
(polit. okres, země)
 Oddělení, číslo hrobu *—*
 Opsáno podle *matr. bjv. pěš. pl. č. 85*
uložené u 2. V. Košice
 Úmrtí kniha: tom., fol. *Tom. I. fol. 47.*
 Tiskárna MNO. — 1163-36.

Карточка єфрейтора 85-го піхотного полка Рішка Івана (26 років) із с. Драгово (нині Хустського району Закарпатської області). Загинув 9 грудня 1915 р. на фронті Ізонцо, в бою на горі Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах (нині на заході Словенії, біля м. Толмін), де і похований у братській могилі.

Nikolaus

Příjmení a jméno *Čobej*

 Hodnost a pluk *voj. náč. bjv. pěš. pl. č. 85*

 Datum a místo narození *1883*
 (polit. okres, země) *Talaborfalva, Maramaros,*
Maďarsko

 Příslušnost *—*
 (polit. okres, země)
 Datum a místo úmrtí *6/XI. 1916*
 (polit. okres, země) *St. Katarina, Pettau,*
Stýrsko

 Datum pohřbu *6/XI. 1916*

 Označení hřbitova a místo *voj. hřbitov*
 (polit. okres, země) *Kromberg, Pettau & Pölla.*
Rakousko

 Oddělení, číslo hrobu *—*

 Opsáno podle *mat. bjv. pěš. pl. č. 85*
uložené u ZVV. Košice

 Úmrtí kniha: tom., fol. *Tom. II* fol. *12.*

 Tiskárna MNO. — 1163-36.

Карточка рядового 85-го піхотного полка Чобєя Миколи (33 роки) із
 с. Терєбля (нині Тячівського району Закарпатської області).
 Загинув 6 листопада 1916 р. на фронті Ізонцо, в бою на горі Святої
 Катєрини, 307 м (нині біля м. Нова-Гориця, Словєнія). Похований
 на військовому цвинтарі Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця).

Příjmení a jméno **KELEMEN Michal**
 Hodnost a pluk **vojín býv.p.pl.č.85**
 Datum a místo narození **1895, Hust,**
 (polit. okres, země) **Podkarpatská Rus**
 Příslušnost **táž**
 (polit. okres, země)
 Datum a místo úmrtí **10/8.1918 na Monte**
 (polit. okres, země) **Mielonsk na italském bo-**
jišti
 Datum pohřbu **11.8.1918 při obci Mar-**
 Označení hřbitova a místo **cessina v Italii**
 (polit. okres, země)
 Oddělení, číslo hrobu **-**
 Opsáno podle **matriky býv.p.pl.č.85,**
uložené u ZVV. Košice,
 Úmrtní kniha: tom., fol. **tom.IV., fol.71.**
 Tiskárna MNO. — 1163-36.

Карточка рядового 85-го піхотного полка Келемена Михайла (23 роки) із м. Хуст (нині райцентр Закарпатської області). Загинув 10 серпня 1918 р. на Італійському фронті, в бою на горі Монте Міелоне в Італійських Альпах. Похований біля м. Мальчезіне (провінція Верона, регіон Венеція, на березі озера Гарда).

Josef

Příjmení a jméno *Román*

Hodnost a pluk *vojín*
voj. řes. pl. čís. 85

Datum a místo narození *1896*
(polit. okres, země) *Velký Lečkov, Podhor. Rus.*

Příslušnost *tivž.*
(polit. okres, země)

Datum a místo úmrtí *15. / VII. 1918*
(polit. okres, země) *při Monte Grappa*
o Itálii

Datum pohřbu *15. / VII. 1918*

Označení hřbitova a místo *tamtěž*
(polit. okres, země)

Oddělení, číslo hrobu *†*

Opsáno podle *Matriky voj. řes. pl. čís. 85*
ulož. u L. G. F. Mošice

Úmrtí kniha: tom., fol. *tom. IV., fol. 95.*

Tiskárna MNO. — 1163-36.

Карточка рядового 85-го піхотного полка Романа Йосипа (22 роки) із м. Виноградів (нині райцентр Закарпатської області). Загинув 15 липня 1918 р. на Італійському фронті, в бою біля гори Монте-Граппа (1778 м) в Італійських Альпах. Похований на меморіальному військовому кладовищі на вершині гори Монте-Граппа (регіон Венето, північно-східна Італія).

Продовження Мαρτιρολογу

1	2	3	4	5	6	7	8
8	Долежал Олександр	22 1893	рядо- вий	85-й піхот. полк	20.11. 1914	На Сербському фронті, в бою у с. Ердовик (нині округ Шид, Сербія)	На полі бою
9	Ермень Карарой	26 1891	сер- жант	85-й піхот. полк	30.08. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гори- ця, Словенія)	На військовому цвин- тарі с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Го- риця, Словенія)
10	Зеленчук Юрій	25 1893	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	25.10. 1918	У військовому шпиталі м. Шаторальяуйгей (Угорщина)	На місцевому цвин- тарі
11	Ілліч Андрій	22 1892	сер- жант	85-й піхот. полк	21.11. 1914	На Російському фронті, в бою біля м. Краків (Польща)	На полі бою
12	Ісак Герман	22 1895	рядо- вий	85-й піхот. полк	25.08. 1917	У військово-польовому шпиталі (нині с. Цеста, община Нова-Гориця, Словенія)	На місцевому римо- католицькому цвин- тарі
13	Ісакович Хайм	25 1892	рядо- вий	85-й піхот. полк	22.04. 1917	На Російському фронті, в бою біля с. Заболотці (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На полі бою
14	Кауфман Бенедікт	27 1889	рядо- вий	85-й піхот. полк	02.02. 1916	У військовому шпиталі біля м. Крань (нині Сло- венія)	На військовому цвинтарі с. Рупа (нині пригород м. Крань, Словенія)
15	Кереші Олександр	23 1892	кап- рал, ар- тиле- рист	15-й полк по- льової артил.	31.12. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Зарваниця (нині Тербовлянського р-ну Тернопільської обл.)	На полі бою
16	Ковач Альберт	22 1892	рядо- вий	85-й піхот. полк	29.10. 1914	У військовому шпиталі м. Тешин, Мораво-Сі- лезького краю, Чехія)	У братській могилі в м. Тешин
17	Кравал Йозеф	31 1885	рядо- вий	85-й піхот. полк	17.05. 1916	У російському полоні, у м. Іркутськ (Сибір, Росія)	На табірному цвин- тарі
18	Лайовіц Гейза	28 1887	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	19.05. 1915	На Російському фронті, в бою біля м. Ярослав (нині Підкарпатського воеводства, Польща)	На полі бою
19	Мацула Іван	18 1899	рядо- вий	85-й піхот. полк	28.08. 1917	У військово-польовому шпиталі (нині с. Ожидів, Буського р-ну Львів- ської обл.)	На сільському цвин- тарі
20	Мік Василь	20 1897	рядо- вий	85-й піхот. полк	14.02. 1917	На фронті Ізонцо, в м. Айдовщина, на заході Словенії	На місцевому вій- ськовому цвинтарі

1	2	3	4	5	6	7	8
21	Молдован Моріц	27 1890	рядо- вий	66-й піхот. полк	15.10. 1917	На фронті Ізонцо, у військовому таборі, біля м. Толмін (нині на заході Словенії)	На військовому цвинтарі біля табору
22	Опріш Василь	36 1882	кап- рал	85-й піхот. полк	10.07. 1918	У військово-польовому шпиталі в м. Грігно на півночі Італії (регіон Трентіно)	На міському цвинтарі
23	Орос Емеріх	26 1888	не вказано	85-й піхот. полк	27.11. 1914	У лікарні Св. Лазара в м. Краків (Польща)	У м. Краків
24	Орос Юрій	34 1883	кап- рал	85-й піхот. полк	17.02. 1917	У військовому шпиталі біля м. Кітсі (федеральна земля Бургенланд, Австрія)	На міському цвинтарі
25	Пешті Йосип	22 1894	рядо- вий	85-й піхот. полк	12.03. 1916	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Добердо (нині провінція Горіція, північно-східна Італія)	На полі бою
26	Праді Михайло	21 1894	рядо- вий	85-й піхот. полк	18.05. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Лутков (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
27	Ровжа Петер	30 1884	рядо- вий	85-й піхот. полк	28.11. 1914	На Сербському фронті, в бою біля с. Палежніца (нині Колубарський округ, Сербія)	На полі бою
28	Рошован Штефан	28	рядо- вий	85-й піхот. полк	05.04. 1915	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військ. цвинтарі у м. Балашдьярмат
29	Тарацкезі Пийтер	31 1885	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	31.03. 1916	У військово-польовому шпиталі (нині с. Горянско, община Комен на заході Словенії)	На місцевому військовому цвинтарі
30	Томаш Степан	20 1896	рядо- вий	85-й піхот. полк	02.11. 1916	У військовому шпиталі (нині м. Ужгород Закарпатської обл.)	Біля шпиталю, на військовому кладовищі № 2 (біля залізничного вокзалу м. Ужгород)
31	Томаш Степан	23 1893	рядо- вий	103-й піхот. полк	02.11. 1916	В інфекційному шпиталі (нині м. Ужгород Закарпатської обл.)	Біля шпиталю на епідем. цвинтарі (біля залізничного вокзалу м. Ужгород)
32	Шларку Габріел	25 1891	рядо- вий	85-й піхот. полк	16.06. 1916	На Російському фронті, біля м. Рогатин (нині Івано-Франківська обл.)	На полі бою
33	Шлоймович Золтан	20 1899	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	21.06. 1918	На Італійському фронті, в бою біля м. Нервезаделла-Баталья (регіон Венето, північно-східна Італія)	Тіло залишилося в окопах через інтенсивний вогонь противника

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
34	Шпак Іван	20 1895	рядовий	85-й піхот. полк	17.04. 1918	У військово-польовому шпиталі біля м. Стакчин (нині округ Сніна, Словаччина)	На військовому цвинтарі с. Стакчин
35	Штерцл Йозеф	42 1876	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	22.10. 1918	В Італійському полоні, в цивільній лікарні у м. Рим (Італія)	На громадському цвинтарі у м. Рим
36	Штремпел Янош	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	31.05. 1917	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері
37	Ціпле Василь	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	15.02. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Лиському повіті Підкарпатського воєводства, Польща)

с. Тарасівка (Tereseľpatak)

1	Бердар Федір	20 1897	рядовий	85-й піхот. полк	21.09. 1917	На Російському фронті, в санітарній колонії дивізії біля с. Лосяч (нині Борщівського р-ну Тернопільської обл.)	На місцевому цвинтарі
2	Декет Микола	22 1892	рядовий	85-й піхот. полк	05.11. 1914	У військово-польовому шпиталі у м. Зворнік (Боснія і Герцеговина)	На місцевому військовому цвинтарі
3	Кус Іван	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	20.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Збоїща (нині мікрорайон м. Львів)	На полі бою
4	Кус Михайло	36 1879	рядовий	85-й піхот. полк	28.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Борщовичі (нині Пустомитівського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
5	Мацола Іван	26 1889	рядовий	85-й піхот. полк	04.12. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Любляна, столиця Словенії)	На кладовищі Святого Хреста у Любляні
6	Маркус Микола	33 1881	рядовий	66-й піхот. полк	05.10. 1914	На Сербському фронті, в бою на г. Караула, 357 м (нині Боснія і Герцеговина)	На полі бою
7	Маркус Михайло	32 1883	рядовий	66-й піхот. полк	04.09. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Синьків (нині Заліщицького р-ну Тернопільської обл.)	У братській могилі на полі бою

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
8	Олексій Михайло	28 1887	рядовий	85-й піхот. полк	28.03. 1915	На фронті Ізонцо, біля с. Сан Мартіно дель Карсо (нині провінція Горіція, північно-східна Італія)	На полі бою
9	Сасин Михайло	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	01.03. 1917	У інфекційному шпиталі (нині м. Кошице, Східна Словаччина)	На центральному кладовищі м. Кошице
10	Фіцай Павло	не вказано	рядовий	85-й піхот. полк	12.04. 1918	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військовому цвинтарі у м. Балашдьярмат

с. Теребля (Talaborfalu)

1	Антал Юрій	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	26.11. 1915	У військовому шпиталі м. Відень (Австрія)	На центральному кладовищі Відня
2	Бенчук Іван	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	18.02. 1915	На Російському фронті, у м. Томашов (нині Люблінського воєводства, Польща)	На міському римо-католицькому цвинтарі
3	Білич Василь	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	28.08. 1915	На Російському фронті, у с. Завалів (нині Підгаєцького р-ну Тернопільської обл.)	На місцевому цвинтарі
4	Білич Василь	28 1888	рядовий	85-й піхот. полк	26.09. 1916	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військовому цвинтарі у м. Балашдьярмат
5	Єшкович Йосип	20 1893	рядовий	85-й піхот. полк	21.05. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Корничі (нині Самбірського р-ну Львівської обл.)	На полі бою
6	Залікович (Зелікович) Золтан	24 1893	капрал	85-й піхот. полк	15.01. 1917	У шпиталі Червоного Хреста (нині м. Братислава, Словаччина)	На єврейському цвинтарі м. Братислава (Словаччина)
7	Кулі Василь	24 1892	рядовий	85-й піхот. полк	20.03. 1916	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі "Köbánya" в Будапешті
8	Кулі Василь	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	15.08. 1916	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Вртойба (нині община Шемпетер-Вртойба, Словенія)	На полі бою
9	Куні Ласло	24 1892	рядовий	85-й піхот. полк	20.03. 1916	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
10	Куцин Іван	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	23.01. 1918	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі "Kisasszony" в Егері

Продовження Мαρτιρολογу

1	2	3	4	5	6	7	8
11	Ласло Антал	29	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	02.12. 1914	У військовому шпиталі в м. Рума (нині автономний округ Воєводини, Сербія)	На місцевому цвинтарі
12	Левко Юрій	20 1898	рядовий	85-й піхот. полк	27.06. 1918	У військовому шпиталі (нині м. Яблонне в Под'єштаді, Ліберецький р-н, Чехія)	На шпитальному військовому цвинтарі (нині с. Марквартіце)
13	Молнар Михайло	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	26.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Борщовичі (нині Пустомитівського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
14	Попович Іван	32 1883	рядовий	85-й піхот. полк	23.08. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Тадані (нині Кам'янка-Бузького р-ну Львівської обл.)	На полі бою
15	Салей (Салай) Михайло	28 1887	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	18.05. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Мукачево Закарпатської обл.)	На військовому цвинтарі м. Мукачево
16	Салей (Салай) Юрій	28 1888	рядовий	66-й піхот. полк	25.08. 1916	На фронті Ізонцо, в бою на г. Печінка (291 м) (нині община Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі в м. Костанєвіца на Красу (Словенія)
17	Худан Василь	28 1888	єфрейтор	85-й піхот. полк	30.09. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
18	Худан Михайло	36 1879	рядовий	85-й піхот. полк	02.07. 1915	У військовому шпиталі м. Львів	На Австрійському військовому цвинтарі (на території Личаківського цвинтаря Львова)
19	Чобей Микола	33 1883	рядовий	85-й піхот. полк	06.11. 1916	На фронті Ізонцо, в бою на г. Св. Катерини 307 м (нині біля м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
20	Чопик Микола	18 1900	рядовий	85-й піхот. полк	2-3. 11. 1918	В італійському полоні, у м. Тренто (північна Італія)	Не вказано
21	Ципкало Дмитро	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	21.04. 1915	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

с. Терезва (Taracköz)

1	Беркович Берко	28 1887	рядовий	85-й піхот. полк	29.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою у с. Волче (нині община Толмін, Словенія)	У братській могилі на місці бою
2	Біціг Михайло	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	21.04. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Сніна, східна Словаччина)	На місцевому цвинтарі
3	Гасинець Іван	33 1885	артилерист рядовий	27-й полк пол. артил.	17.09. 1918	На Італійському фронті, в санітарній колонії дивізії в м. Цісмон-дель-Граппа (на півночі Італії)	На міському цвинтарі
4	Грицан Михайло	32 1882	рядовий	85-й піхот. полк	20.11. 1914	На Сербському фронті, в бою на г. Ягодня (нині г. Мачков Камен, 923 м, на заході Сербії)	У братській могилі на вершині гори
5	Грицан Юрій	18 1900	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	28.04. 1918	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі "Kisasszony" в Егері
6	Гудак Іван	23 1893	рядовий	66-й піхот. полк	31.07. 1916	На Російському фронті, біля с. Порохова (нині Бучацького р-ну Тернопільської обл.)	На полі бою
7	Гудак Михайло	22 1893	рядовий	66-й піхот. полк	07.03. 1915	В інфекційній лікарні м. Моровіч (нині автономний край Воєводина, Сербія)	На цвинтарі у м. Моровіч
8	Гускі Іван	30 1885	рядовий	85-й піхот. полк	30.03. 1915	У військовому шпиталі в м. Баня Лука (нині Боснія і Герцеговина)	У м. Баня Лука
9	Декум Микола	19 1898	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	27.02. 1917	На Російському фронті, на перев'язочному пункті у с. Верхи (нині Камінь-Каширський р-н Волинської обл.)	На місцевому військовому цвинтарі
10	Дикун Іван	28 1887	рядовий	66-й піхот. полк	25.03. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Тарасилів (нині Тлумацького р-ну Івано-Франківської обл.)	На сільському цвинтарі
11	Дикун Іван	35 1881	рядовий	85-й піхот. полк	01.08. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)

Продовження Мαρτιρολογу

1	2	3	4	5	6	7	8
12	Дикун Микола	31 1886	рядо- вий	85-й піхот. полк	03.04. 1917	На Російському фронті, в с. Баранівка (нині Бе- режанського р-ну Тер- нопільської обл.)	На місцевому вій- ськовому цвинтарі
13	Кострога (Костроба) Іван	не вка- зано	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	26.08. 1917	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері
14	Лебович Моїсей	29 1887	рядо- вий	85-й піхот. полк	27.02. 1916	На фронті Ізонцо, в бою на г. Воділ Верх (1053 м) в Юлійський Альпах (нині на заході Словенії)	У братській могилі на полі бою
15	Менько Василь	38 1880	рядо- вий	66-й піхот. полк	31.10. 1918	В інфекційному шпиталі (нині м. Ужгород Закар- патської обл.)	Біля шпиталю, на епідем. цвинтарі (біля залізничного вокзалу м. Ужгород)
16	Мигальчук Михайло	35 1880	рядо- вий	85-й піхот. полк	28.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Борщовичі (нині Пустомитівського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
17	Петровці Іван	36 1881	рядо- вий	85-й піхот. полк	24.04. 1917	У лікувальній установі для інвалідів (нині м. Ру- жомберк, Словаччина)	На цвинтарі біля ба- раків установи
18	Примак Іван	23 1892	рядо- вий	85-й піхот. полк	02. 1915	У сербському полоні, в лікарні м. Скопье (нині Македонія)	У м. Скопье (Маке- донія)
19	Примак Іван	24 1891	рядо- вий	85-й піхот. полк	25.03. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Рабе (нині Ліського повіту Підкар- патського воеводства, Польща)	На полі бою
20	Сендерович Йосип	26 1888	рядо- вий	85-й піхот. полк	02.12. 1914	У лікарні Св. Лазаря у м. Краків (Польща)	На цвинтарі Кракова
21	Юнус Йозеф	25 1890	рядо- вий	85-й піхот. полк	09.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Волче (нині об- щина Толмін, Словенія)	У братській могилі на місці бою

с. Терново (Kökényes)

1	Болдїжар Микола	26 1891	єфрей- тор	85-й піхот. полк	21.02. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гори- ця, Словенія)	На військовому цвин- тарі с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Го- риця, Словенія)
2	Вакі Михайло	27 1890	рядо- вий	85-й піхот. полк	21.02. 1917	На фонті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гори- ця, Словенія)	На військовому цвин- тарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Го- риця, Словенія)
3	Візель Ліпот	43 1873	рядо- вий	1-й гонв. піхот. полк	19.05. 1916	У військово-польовому шпиталі (нині с. Ренче, община Ренче-Вогрско, Словенія)	На місцевому вій- ськовому цвинтарі

1	2	3	4	5	6	7	8
4	Гайнал Іван	34 1881	рядовий	85-й піхот. полк	30.08. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Топорів (нині Буського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
5	Гасинець Іван	18 1899	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	29.08. 1917	У військово-польовому шпиталі (нині м. Постойне, південно-західна Словенія)	На місцевому військовому цвинтарі
6	Жига Іван	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	28.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою у с. Волче (нині община Толмін, Словенія)	У братській могилі на полі бою
7	Костович Василь	19 1897	рядовий	85-й піхот. полк	21.08. 1916	У військово-польовому шпиталі (нині с. Вовковатиця Бродівського р-ну Львівської обл.)	На сільському цвинтарі с. Заболотці Бродівського р-ну Львівської обл.
8	Котик Василь	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	16.10. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Потутори (нині Бережанського р-ну Тернопільської обл.)	В с. Потутори
9	Крегун Василь	20 1897	рядовий	85-й піхот. полк	25.01. 1917	У військовому шпиталі (нині м. Тренчин, Словаччина)	На військовому цвинтарі м. Тренчин
10	Крецул Михайло	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	28.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)
11	Кучерявий Михайло	32 1883	рядовий	11-й гонв. піхот. полк	28.08. 1915	У психіатричній лікарні м. Прага (Чехія)	У військовому цвинтарі-осуарії в Страшніце (район Праги)
12	Лавришин Михайло	20 1895	рядовий	66-й піхот. полк	19.09. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Сату-Маре, повітовий центр, Румунія)	На цвинтарі біля шпиталю
13	Маєр Вішель	29 1887	рядовий	85-й піхот. полк	04.06. 1916	У військово-польовому шпиталі у с. Пергіне Валсугана (регіон Трентіно, північна Італія)	На місцевому військовому цвинтарі
14	Мехайло Михайло	23 1894	рядовий	85-й піхот. полк	19.05. 1917	У лікувальній установі для інвалідів (нині м. Ружомберк, Словаччина)	На цвинтарі біля бараків установи
15	Мікуланич Михайло	29 1888	рядовий	85-й піхот. полк	10.11. 1917	На фронті Ізонцо, в бою на г. Св. Катерини, 307 м (нині біля м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
16	Моравчук Іван	21 1897	рядовий	85-й піхот. полк	05.08. 1918	В інфекційній лікарні м. Мішкольц (Угорщина)	На холерному цвинтарі м. Мішкольц
17	Мошкович Юда	36 1879	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	02.12. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині с. Горянско, община Комен на заході Словенії)	На місцевому військовому цвинтарі

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
18	Орос Василь	19 1899	рядовий	10-й гонв. піхот. полк	10.08. 1918	У військовому шпиталі м. Мішкольц (Угорщина)	На кладовищі Героїв м. Мішкольц (Угорщина)
19	Продан Михайло	22 1897	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	19.04. 1919	В італійському полоні, біля с. Пазіно (провінція Віченца, на півночі Італії)	На місцевому цвинтарі
20	Покорбан Юрій	20 1897	рядовий	85-й піхот. полк	09.03. 1917	У військовому шпиталі (нині м. Бженець, Південноморавський регіон, Чехія)	На місцевому цвинтарі
21	Сабадос Петро	22 1896	рядовий	85-й піхот. полк	13.08. 1918	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
22	Сасин Петро	28 1888	рядовий	85-й піхот. полк	17.09. 1916	На фронті Ізонцо, в м. Айдовщина, на заході Словенії	На місцевому військовому цвинтарі
23	Томчинець Юрій	19 1896	рядовий	29-й пол. єгер. бат.	23.10. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Лопушно (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)	На полі бою
24	Штейн Олекса	25 1890	рядовий	66-й піхот. полк	07.09. 1915	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Добердо (нині регіон Горіція, північно-східна Італія)	У братській могилі на полі бою
25	Штеник Андрій	32 1884	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	15.03. 1916	У військовому шпиталі в м. Єгер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Єгері
26	Шунлавіц Самуїл	41 1875	рядовий	не встановлено	31.12. 1916	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
27	Юнгер Борух	31 1886	рядовий	85-й піхот. полк	24.10. 1917	У військовому шпиталі м. Мішкольц (Угорщина)	На кладовищі Героїв м. Мішкольц
28	Юришинець Михайло	30 1887	рядовий	85-й піхот. полк	13.09. 1917	У лікувальній установі для інвалідів (нині м. Ружомберк, Словаччина)	На цвинтарі біля бараків установи

м. Тячів (Técső)

1	Антал Іван	31 1884	рядовий	85-й піхот. полк	26.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	Братська могила на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)
2	Бенко Дюла	40 1875	рядовий	32-й гонв. піхот. полк	28.10. 1915	У військовому шпиталі м. Комаром (Угорщина)	На цвинтарі м. Комаром (Угорщина)

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
3	Гавка Балінт	19 1896	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	03.03. 1915	У військового шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Буда- пешті
4	Ваня Іван	21 1895	рядо- вий	85-й піхот. полк	11.03. 1916	У військово-польовому шпиталі (нині м. Броди Львівської обл.)	На місцевому цвин- тарі
5	Гомбош Людвіг	32 1883	рядо- вий	85-й піхот. полк	20.05. 1915	На Російському фронті, біля с. Корні (нині Тома- шовського повіту Лю- блінського воєводства, Польща)	На місцевому цвин- тарі
6	Госта Андрій	37 1878	рядо- вий	85-й піхот. полк	03.04. 1915	У м. Тячів (нині Закар- патська обл.)	На місцевому кладо- вищі
7	Дабоці Андраш	26 1891	рядо- вий	85-й піхот. полк	27.11. 1917	На залізничній станції Портсхак (біля м. Кла- генфурт, Австрія)	На місцевому цвин- тарі
8	Кажов Альберт	22 1893	рядо- вий	85-й піхот. полк	19.12. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині м. Коба- рід, на заході Словенії)	На місцевому цвин- тарі
9	Кажов Альберт	34	рядо- вий	не вста- новле- но	08.10. 1914	У військового шпиталі (нині м. Сніна, східна Словаччина)	На місцевому цвин- тарі
10	Кажов Степан	34 1881	рядо- вий	85-й піхот. полк	25.02. 1915	У військового шпиталі (нині с. Кирлибаба, повіт Сучава, Румунія)	На місцевому цвин- тарі
11	Кішфалуді Олександр	21 1898	рядо- вий	85-й піхот. полк	17.05. 1919	У військового шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі "Kóványa" в Будапешті
12	Клейн Еміаш	37 1879	рядо- вий	85-й піхот. полк	31.07. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військового цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
13	Ковш Стефан	29 1886	рядо- вий	85-й піхот. полк	28.05. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Лутков (нині Мостиського р-ну Львів. обл.)	У братській могилі на полі бою
14	Коган Пауль	26 1891	кап- рал	85-й піхот. полк	29.04. 1917	На Російському фронті, біля с. Баранівка (нині Бережанського р-ну, Тернопільської обл.)	На місцевому вій- ськовому цвинтарі
15	Лайош Габріел	21 1893	кап- рал	85-й піхот. полк	28.08. 1914	На Російському фронті, в бою за с. Павловка (нині Томашовського повіту Люблінського воєводства Польщі)	У братській могилі на полі бою

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
16	Лайош Юлій	24 1890	рядовий	85-й піхот. полк	29.11. 1914	На Сербському фронті, в бою біля м. Ба (нині Колубарський округ, Сербія)	На полі бою
17	Ман Георг	31 1884	рядовий	85-й піхот. полк	21.06. 1915	У військово-польовому шпиталі м. Хирів (нині Старосамбірського р-ну Львівської обл.)	На місцевому військовому цвинтарі
18	Мойш Петер	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	21.03. 1915	У військовому шпиталі в м. Мішкольц (Угорщина)	На кладовищі Героїв м. Мішкольц
19	Мункачі Карой	24 1890	капрал	85-й піхот. полк	27.10. 1914	На Російському фронті, у санітарному потязі на станції м. Ланцут (нині Підкарпатського воєводства, Польща)	У м. Ланцут (Підкарпатського воєводства, Польща)
20	Мункачі Юлій	19 1896	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	01.10. 1915	На Російському фронті, в бою	На полі бою
21	Муска Габор	31 1884	рядовий	85-й піхот. полк	01.04. 1915	На залізничному вокзалі (нині м. Кошице, Східна Словаччина)	На центральному кладовищі м. Кошице
22	Мюлбауер Едуард	29 1888	ротмістр	85-й піхот. полк	17.01. 1917	У військовому шпиталі (нині м. Орадеа, Румунія)	У м. Орадеа (Румунія)
23	Нерешміце Ласло	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	24.01. 1916	У військовому шпиталі м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері
24	Петрейч Лайош	24 1893	рядовий, артилерист	6-й гір.-арт. полк	27.06. 1917	У військовому шпиталі м. Нодь Канижа (Угорщина)	На місцевому цвинтарі
25	Пікел Адольф	24 1893	рядовий	11-й гонв. піхот. полк	08.03. 1917	На Румунському фронті, в бою на г. Лапош (1222 м), в Румунських Карпатах	На військовому цвинтарі с. Валя-Узулуй (повіт Харгіта, Румунія)
26	Поп Іван	43 1874	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	18.11. 1917	У військовому шпиталі м. Сейкешфегервар (Угорщина)	На цвинтарі м. Сейкешфегервар (Угорщина)
27	Ровжі Балінт	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	10.06. 1917	У військовому шпиталі м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері
28	Роман Юрій	34 1883	рядовий	32-й пол. єгер. бат.	11.09. 1917	На Російському фронті, в бою біля с. Збриж (нині Чемеровецького р-ну Хмельницької обл.)	На полі бою

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

с. Угля (Uglya)

1	Агоштон Михайло	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	18.12.1914	У військовому шпиталі м. Егер (Угорщина)	На кладовищі "Kisasszony" в Егері
2	Апшай Михайло	22 1895	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	19.06.1917	У російському полоні, в евакуаційній лікарні у м. Тула (Росія)	На військовому цвинтарі м. Тула (Росія)
3	Богдан Василь	21 1897	рядовий	85-й піхот. полк	31.03.1918	У військовому шпиталі (нині м. Левоча, Пряшівський край, Словаччина)	На міському римо-католицькому цвинтарі
4	Гальперин Моїсей	23 1891	рядовий	85-й піхот. полк	12.10.1914	У військ. шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військовому цвинтарі у м. Балашдьярмат
5	Голубка Іван	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	26.03.1917	У військовому шпиталі м. Баден (Австрія)	На місцевому кладовищі м. Баден
6	Голубка Михайло	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	16.02.1915	У військовому шпиталі м. Сараєво (Боснія і Герцеговина)	У м. Сараєво (Боснія і Герцеговина)
7	Данч Степан	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	21.08.1915	У військово-польовому шпиталі (нині с. Штанел, община Комен, на заході Словенії)	На місцевому військовому цвинтарі
8	Желікович Желіг	43 1875	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	18.06.1918	На Італійському фронті, в бою на г. Монтелло (371 м) провінції Тревизо, у північній Італії	На полі бою
9	Іцкович Ліпот	31 1883	рядовий	85-й піхот. полк	31.08.1914	На Російському фронті, в бою за с. Павловка (нині Томашовського повіту Люблінського воєводства, Польща)	У братській могилі на полі бою
10	Крічфалуші Василь	32 1885	рядовий	85-й піхот. полк	12.06.1917	У військовому шпиталі (нині м. Сігету-Мармацієї на півночі Румунії)	У м. Сігету-Мармацієї (Румунія)
11	Крічфалуші Ференц	33 1881	рядовий	85-й піхот. полк	25.11.1914	У військовому шпиталі м. Краків (Польща)	На цвинтарі Кракова
12	Корнута Іван	42 1874	рядовий	85-й піхот. полк	06.10.1916	У військовому шпиталі м. Львів	На Австрійському військовому цвинтарі (на території Личаківського цвинтаря Львова)
13	Немеш Василь	33 1884	рядовий	66-й піхот. полк	28.10.1917	На фронті Ізонцо, в с. Камбрешко (нині община Канал, Словенія)	На місцевому цвинтарі

Продовження Мαρτιρολογу

1	2	3	4	5	6	7	8
14	Немеш Іван	20 1895	рядовий	85-й піхот. полк	07.12. 1915	У військовому шпиталі (нині с. Стрище, община Кидричево, Словенія)	На місцевому військовому цвинтарі
15	Немеш Іван	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	02.08. 1916	На Російському фронті, на залізничній станції с. Красне (нині Буського р-ну Львівської обл.)	На місцевому військовому цвинтарі
16	Немеш Ференц	43 1872	рядовий	9-й гонв. піхот. полк	11.06. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині м. Ярослав Підкарпатського воєводства, Польща)	На місцевому цвинтарі
17	Росоха Ференц	20 1898	рядовий	85-й піхот. полк	02.10. 1918	В інфекційній лікарні м. Мішкольц (Угорщина)	На холерному цвинтарі у м. Мішкольц
18	Савка Ференц	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	20.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещедах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
19	Сендерович Адольф	21 1890	рядовий	85-й піхот. полк	04.07. 1917	На Російському фронті, в санітарній колонії дивізії в с. Лапшин (нині Бережанського р-ну Тернопільської обл.)	На місцевому військовому цвинтарі
20	Стойка Василь	26 1889	рядовий	66-й піхот. полк	12.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Планіна Слеме (1448 м) в Юлійських Альпах (нині Словенія)	На полі бою
21	Стойка Іван	26 1889	рядовий	85-й піхот. полк	18.07. 1915	На Італійському фронті, в бою на г. Кодергоге (2228 м) в Австрійських Альпах	Залишилися тільки речі
22	Стойка Ференц	22 1896	рядовий	85-й піхот. полк	10.05. 1918	У військовому шпиталі (нині м. Нові Сад, адмін. центр Воєводини, Сербія)	На місцевому цвинтарі
23	Углей Михайло	22 1894	рядовий	85-й піхот. полк	07.09. 1916	У військово-польовому шпиталі с. Куряни (нині Бережанського р-ну Тернопільської обл.)	На місцевому військовому цвинтарі
24	Шайшерович Моїсей	31 1884	рядовий	85-й піхот. полк	17.05. 1915	На Російському фронті, на перев'язочному пункті біля с. Лутков (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	На місцевому цвинтарі
25	Шеленка Михайло	25 1890	артилерист, рядовий	15-й полк пол. артил	20.07. 1915	На Російському фронті, на Східній Галичині (нині територія України)	На полі бою

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

с. Усть-Чорна (Királymező)

1	Кухар Ференц	22 1896	артилерист рядовий	5-й гонв. артил. полк	29.04. 1918	У військово-польовому шпиталі с. Остерія дел Терміне (провінція Віченца, північна Італія)	На місцевому цвинтарі
2	Лакатош Карл	25 1890	сержант	85-й піхот. полк	14.07. 1915	На Російському фронті, в санітарній колонії дивізії, в районі м. Кам'янка-Бузька (нині Львівська обл.)	На місцевому цвинтарі
3	Прейнеш-бергер Віктор	19 1896	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	15.01. 1915	У міській лікарні (нині м. Чернівці)	На військовому цвинтарі у Чернівцях
4	Прейнеш-бергер Степан	26 1889	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	21.10. 1915	У цивільній лікарні в м. Чернівці (Україна)	На військовому цвинтарі в м. Чернівці
5	Рейшенбухлер Йозеф	29 1887	рядовий	85-й піхот. полк	26.09. 1916	У військовому шпиталі (нині м. Лученець, Словаччина)	На міському кладовищі
6	Шлеєр Себастьян	23 1894	рядовий	85-й піхот. полк	05.01. 1917	В інфекційному шпиталі (нині Любляна, столиця Словенії).	На цвинтарі у м. Любляна

с. Чумальово (Csománfalva)

1	Бедзір Іван	25 1890	рядовий	66-й піхот. полк	31.07. 1915	У російському полоні, в м. Кустанай (Казахстан)	На табірному цвинтарі
2	Вольвович Вольф	32 1883	рядовий	85-й піхот. полк	19.05. 1915	На Російському фронті в бою за с. Лутков (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
3	Деяк Іван	20 1899	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	15.07. 1918	На Італійському фронті, в бою	На полі бою
4	Драгула Михайло	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	03.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Лиському повіті Підкарпатського воєводства, Польща)
5	Кенейз Михайло	18 1900	рядовий	85-й піхот. полк	05.03. 1918	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військовому цвинтарі у м. Балашдьярмат

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
6	Ковач Іван	36 1882	кап- рал	66-й піхот. полк	18.09. 1918	В італійському полоні, в лікарні м. Палермо	У м. Палермо (Італія)
7	Пінтя Михайло	27 1887	рядо- вий	85-й піхот. полк	04.11. 1914	У військовому шпиталі м. Відень (Австрія)	На центральному кладовищі Відня
8	Продан Іван	21 1893	рядо- вий	85-й піхот. полк	05.10. 1914	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угор- щина)	На військовому цвин- тарі у м. Балашдьярмат
9	Семіган Петро	20 1897	рядо- вий	85-й піхот. полк	06.05. 1917	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
10	Стойка Василь	34 1881	рядо- вий	85-й піхот. полк	18.01. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Пряшів, Словач- чина)	На міському римо-ка- толицькому цвинтарі

с. Широкий Луз (Széleslonka)

1	Гресь Елек	23 1891	рядо- вий	66-й піхот. полк	11.09. 1914	На російському фронті, в м. Рава-Руська (нині Львівської обл.)	У м. Рава-Руська
2	Гресь Іван	27 1888	рядо- вий	85-й піхот. полк	03.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бе- щадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Під- карпатського воєвод- ства, Польща)
3	Гресь Юрій	22 1893	рядо- вий	85-й піхот. полк	12.02. 1915	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угор- щина)	На військовому цвин- тарі у м. Балашдьярмат
4	Дам'янчук Лазар	22 1896	рядо- вий	85-й піхот. полк	16.04. 1918	У військовому шпиталі м. Мезокьовежд (Угор- щина)	На римо-католицько- му цвинтарі м. Мезо- кьовежд
5	Дененчук Ігнат	27 1891	капрал	85-й піхот. полк	15.08. 1918	У військовому шпиталі (нині м. Кошице, Словач- чина)	На центральному кладовищі м. Кошице
6	Дудла Михайло	19 1896	рядо- вий	85-й піхот. полк	11.12. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Розтоки (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Лосятин (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)
7	Мідянюк Андрій	30 1884	рядо- вий	85-й піхот. полк	10.12. 1914	На Російському фронті, в бою біля с. Жакхта (нині Пйотркувського повіту Лодзького воєводства, Польща)	На полі бою

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
8	Покоба Василь	20 1897	рядо- вий	85-й піхот. полк	03.09. 1917	У військово-польовому шпиталі (нині с. Задвір'я Буського р-ну Львівської обл.)	На сільському цвинтарі
9	Танчинець Елек	30 1885	рядо- вий	85-й піхот. полк	02.12 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Розтоки (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Лосятин (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)
10	Танчинець Іван	34 1884	рядо- вий	85-й піхот. полк	09. 1918	На Італійському фронті, у північній Італії	На полі бою
11	Танчинець Павло	27 1888	рядо- вий	85-й піхот. полк	21.03. 1915	У військово-польовому шпиталі м. Хирів (нині Старосамбірського р-ну Львівської обл.)	На місцевому військовому цвинтарі
12	Танчинець Прокоп	23 1894	рядо- вий	85-й піхот. полк	03.03. 1917	У військовому шпиталі м. Шопронь (Угорщина)	На цвинтарі м. Шопронь
13	Томчинець Шимон	23 1894	рядо- вий	85-й піхот. полк	02.04. 1917	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військовому цвинтарі у м. Балашдьярмат
14	Фюлоп Онисько	19 1898	рядо- вий	85-й піхот. полк	25.05. 1917	На фронті Ізонцо, в бою на г. Св. Катерини, 307 м (нині біля Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі с. Локе (нині община Нова-Гориця, Словенія)
15	Шелемба Василь	47 1870	рядо- вий	66-й піхот. полк	23.10. 1917	У військово-польовому шпиталі у м. Ідрія (нині Словенія)	На військовому цвинтарі м. Ідрія (Словенія)
16	Шпілька Федір	35 1879	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	10. 1914	На Сербському фронті, в бою	На полі бою

Хустський район

с. Березово (Berezna)

№	Прізвище та ім'я	Вік та рік народження	Військ. звання	Військова частина	Дата смерті	Обставини та місце загибелі або смерті	Місце поховання
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Адлер Давід	40 1875	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	04. 1915	У військовому шпиталі у м. Оломоуц (нині Чехія)	На центральному кладовищі м. Оломоуц
2	Бабич Іван	23 1892	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	12.02. 1915	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
3	Богоста Юрій	27 1887	рядовий	85-й піхот. полк	31.10. 1914	У військово-польовому шпиталі м. Ярослав (нині Підкарпатського воєводства, Польща)	У м. Ярослав (Польща)
4	Владімер (Владимир) Іван	29 1886	рядовий	невстановлено	17.11. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині с. Бохінська Бістріца, община Бохінь, Словенія)	На місцевому військовому цвинтарі
5	Гавей Деметер	20 1897	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	07.07. 1917	У військовому шпиталі м. Сегед (Угорщина)	На військовому цвинтарі м. Сегед
6	Горчар (Горчак) Михайло	32 1883	рядовий	66-й піхот. полк	03.12. 1915	У військ. шпиталі (нині м. Любляна столиця Словенії)	На міському цвинтарі м. Любляна
7	Гурка Василь	26 1891	рядовий	85-й піхот. полк	23.02. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
8	Егоста Іштван	33 1884	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	04.03. 1917	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
9	Попович Ференц	28 1886	рядовий	66-й піхот. полк	30.10. 1914	У військово-польовому шпиталі (нині с. Нові Нарт, повіт Нішко Підкарпатського воєводства, Польща)	На сільському цвинтарі
10	Сабадощ Юрій	31 1883	рядовий	19-й гонв. піхот. полк	11.12. 1914	У військово-польовому шпиталі у м. Зворнік (нині Боснія і Герцеговина)	На місцевому військовому цвинтарі

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
11	Свистак Іван	21 1894	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	04.02. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині с. Ставне Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл.)	На місцевому цвинтарі
12	Тегза Михайло	28 1889	рядовий	не вказано	17.04. 1917	У військово-польовому шпиталі (нині м. Долина Івано-Франківської обл.)	На місцевому військовому цвинтарі
13	Тегзе Михайло	19 1900	рядовий	85-й піхот. полк	25.07. 1919	В італійському полоні, в пригороді м. Верона (північна Італія)	На місцевому цвинтарі
14	Ткач Павло	23 1893	рядовий	85-й піхот. полк	29.11. 1916	На фронті Ізонцо, в м. Айдовщина, на заході Словенії	На місцевому військовому цвинтарі
15	Тюзейр Ласло	20 1898	рядовий	85-й піхот. полк	28.02. 1918	У військово-польовому шпиталі (нині с. Гура Путнеї, регіон Сучава, Румунія)	На місцевому військовому цвинтарі

с. Бороняво (Husztbaranya)

1	Белей Іллеш	43	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	26.02. 1917	У лікувальній установі для інвалідів (нині м. Ружомберк, Словаччина)	На цвинтарі біля бараків установи
2	Дякун Михайло	19 1898	рядовий	85-й піхот. полк	9-12. 02. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
3	Єрема Габріель	21 1894	рядовий	29-й пол. єгер. батальйон	15.09. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Дунаїв (нині Перемишлянського р-ну Львівської обл.)	На полі бою
4	Ярено Аурелій	23 1895	рядовий	29-й пол. єгер. батальйон	23.09. 1918	У військово-польовому шпиталі (нині с. Подзамце Свентокшицького воєводства, Польща)	Біля шпиталю

с. Велятино (Veléte)

1	Букович Василь	40 1877	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	15.07. 1917	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
2	Гусак Юрій	23 1894	рядовий	85-й піхот. полк	06.10. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Шемпас (нині община Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Осек (нині община Нова-Гориця, Словенія)

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
3	Давидович Зельман	19 1897	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	19.11. 1916	У військово-польовому шпиталі (нині с. Великий Бичків Рахівського р-ну Закарпатської обл.)	На місцевому єврейському цвинтарі
4	Дівинець Михайло	23	рядовий	66-й піхот. полк	05.04. 1915	У військ. шпиталі (нині м. Сігету-Мармаціє Марамурського повіту, на півночі Румунії)	На міському греко-католицькому цвинтарі
5	Еліаш Давид	28 1887	рядовий	85-й піхот. полк	22.05. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині м. Рогозно, Великопольське воєводство, півн.-західна Польща)	На місцевому військовому цвинтарі
6	Жига Іван	28 1889	рядовий	85-й піхот. полк	08.05. 1917	У лікувальній установі для інвалідів (нині м. Ружомберк, Словаччина)	На військовому цвинтарі біля установи
7	Закс Абрахам	29 1885	рядовий	85-й піхот. полк	11.09. 1914	На Російському фронті, в бою біля с. Магерів (нині Жовківського р-ну Львівської обл.)	На полі бою
8	Зельман Давид	33 1882	рядовий	85-й піхот. полк	22.05. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині м. Рогозно, Великопольське воєводство, північно-західна Польща)	На місцевому військовому цвинтарі
9	Лемак Іван	23 1893	рядовий	67-й піхот. полк	31.08. 1916	На Російському фронті, в бою біля м. Броди (нині Львівської обл.)	У лісі, біля поля бою
10	Пука Іван	22 1894	рядовий	85-й піхот. полк	27.12. 1916	Не вказано	Не вказано
11	Тудовші Юрій	39 1876	рядовий	85-й піхот. полк	08.10. 1915	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військ. цвинтарі у м. Балашдьярмат
12	Химинець Іван	30 1886	рядовий	66-й піхот. полк	02.07. 1916	У військовому шпиталі м. Дебрецен (Угорщина)	На цивільному цвинтарі у м. Дебрецен
13	Цифра Михайло	36 1878	рядовий	66-й піхот. полк	20.11. 1914	На Російському фронті (на території сучасної Польщі)	На полі бою
14	Якобишин Іван	32 1885	сержант	85-й піхот. полк	10.02. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)

с. Вишково (Visk)

1	Амбруш Йозеф	23	рядовий	85-й піхот. полк	14.06. 1915	В інфекц. шпиталі (нині м. Кошице, Східна Словаччина)	На центральному кладовищі м. Кошице
---	---------------------	----	---------	------------------	-------------	---	-------------------------------------

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
2	Амбруш Стефан	20 1895	рядовий	85-й піхот. полк	28.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Борщовичі (нині Пустомитівського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
3	Антал Іван	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	22.09. 1916	У будинку військових інвалідів (нині м. Банська Бистриця, Словаччина)	На цвинтарі військ. інвалідів
4	Асталош Павло	32 1883	рядовий	85-й піхот. полк	02.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Верхівці (нині Самбірського р-ну Львівської обл.)	На полі бою
5	Бечке Йозеф	27 1888	рядовий	85-й піхот. полк	04.03. 1915	В інфекційній лікарні м. Рума (нині автономний округ Воєводино, Сербія)	На міському римо-католицькому цвинтарі
6	Бечке Людвиг	19 1899	рядовий	85-й піхот. полк	15.07. 1918	На Італійському фронті, в бою за гору Кол-Мошин (1280 м) в Італійських Альпах	На військ. кладовищі-меморіалі на г. Монте-Граппа (1775 м) у північно-схід. Італії (регіон Венето)
7	Ботош Шандор	19	рядовий	85-й піхот. полк	02.10 1917	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
8	Бура Павло	24 1896	кап-рал	85-й піхот. полк	06. 1917	На фронті Ізонцо, в бою в районі м. Нова-Гориця (нині Словенія)	На полі бою
9	Гейдер Йозеф	23 1894	кап-рал	85-й піхот. полк	18.05. 1917	У військово-польовому шпиталі с. Цеста (нині община Айдовщина, Словенія)	На місцевому римо-католицькому цвинтарі
10	Гейдер Мартін	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	19.05 1915	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
11	Гереш Людвиг	29 1885	сержант-артилерист	18-й полк пол. артилерії	23.10. 1914	У лікарні м. Жешув (нині Підкарпатського воєводства, Польща)	Біля лікарні
12	Годі Емеріх	45 1873	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	22.03. 1918	У домі військових інвалідів в м. Кошице (Словаччина)	На центральному цвинтарі м. Кошице (Словаччина)
13	Гонка Валентин	31 1884	сержант	85-й піхот. полк	26.07. 1915	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Добердо (нині регіон Гориція, півн.-східна Італія)	У братській могилі на полі бою
14	Жиго Карой	40	рядовий	9-й гонв. піхот. полк	29.06. 1915	У військово-польовому шпиталі с. Курники (нині Яворівського р-ну Львівської обл.)	На цвинтарі біля шпиталю

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
15	Ідяртов Йожеф	29 1887	рядо- вий	85-й піхот. полк	23.08 1916	У військовому шпиталі м. Львів	На Австрійському військ. цвинтарі (на території Личаків- ського цвинтаря Львова)
16	Ідяртов Людвиг	19 1897	рядо- вий	85-й піхот. полк	05.08. 1916	У військово-польовому шпиталі (нині с. Вовко- ватиця Бродівського р-ну Львівської обл.)	На сільському цвин- тарі с. Заболотці Бродівського р-ну Львівської обл.
17	Ідяртов Мігай	21 1895	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	04.04. 1916	У російському полоні, в евакуаційному шпиталі № 68	На цвинтарі біля шпи- талю
18	Йовді Йозеф	26 1890	єф- рей- тор	85-й піхот. полк	01.08. 1916	На Російському фронті, в бою в с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бро- дівського р-ну Львів- ської обл.)
19	Йовнаш Людвиг	30 1884	єф- рей- тор	85-й піхот. полк	19.09. 1914	На Сербському фронті, у с. Шанац (нині муніципа- літет Кружевац, Сербія)	На сільському цвин- тарі
20	Йорош Валентин	33 1885	рядо- вий	85-й піхот. полк	24.07. 1918	У військовому шпиталі в м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі “Kőbánya” в Будапешті
21	Калван Шандор	29	рядо- вий	85-й піхот. полк	27.01. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Кошице, Східна Словаччина)	На кладовищі у с. Барца (нині пригород Кошице)
22	Ковач Карл	28 1890	ар- тиле- рист рядо- вий	6-й полк гір- ської арти- лерії	23.09. 1918	У поїзді на станції (нині м. Чаковец, Хорватія)	Біля станції
23	Козичка Емеріх	27 1889	рядо- вий	85-й піхот. полк	03.12. 1916	У військово-польовому шпиталі на Волині	В с. Губин, у костелу (нині Локачинського р-ну Волинської обл.)
24	Кружель Карел	22 1892	рядо- вий	85-й піхот. полк	05.09. 1914	У військ. шпиталі м. Ба- лашдярмат (Угорщина)	На військ. цвинтарі у м. Балашдярмат
25	Кун Йозеф	27 1889	рядо- вий	85-й піхот. полк	06.12. 1916	У с. Акша (біля м. Буда- пешт, Угорщина)	На кладовищі “Kőbánya” в Будапе- шті
26	Мандрик Іван	40 1876	рядо- вий	85-й піхот. полк	28.09. 1916	На Російському фронті, в бою в с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)

1	2	3	4	5	6	7	8
27	Мегеш Валентин	32 1883	рядо- вий	85-й піхот. полк	18.05. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Лутков (нині Мостиського р-ну Львів- ської обл.)	У братській могилі на полі бою
28	Молнар Йозеф	24 1891	рядо- вий	85-й піхот. полк	01.05. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Борсук (719 м), Зах. Карпати (нині територія Снін- ського округу, північно- східна Словаччина)	На полі бою
29	Мункачі Штефан	35 1882	пра- пор- щик	85-й піхот. полк	13.02. 1917	В італійському полоні, у військово-польовому шпиталі	Біля м. Аккуї-Терме (регіон П'ємонт, пів- нічно-західна Італія)
30	Немеш Іллеш	34 1882	рядо- вий	85-й піхот. полк	07.03. 1916	На Італійському фронті, в бою біля с. Трополах (федеративна земля Кар- рінтія, австрійські Альпи)	На сільському цвин- тарі
31	Оролоскі Коломан	23 1893	рядо- вий	85-й піхот. полк	15.06. 1916	На Російському фронті, в бою біля м. Почаїв (нині Тернопільської обл.)	На місцевому цвин- тарі
32	Оролоскі Людвіг	22 1892	рядо- вий	85-й піхот. полк	22.09. 1914	На Сербському фронті, в бою на г. Ягодня (нині г. Мачков Камен, 923 м, на заході Сербії)	У братській могилі на вершині гори
33	Полцер Антонін	23 1895	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	27.06. 1918	На Італійському фронті, у дивізійному шпиталі у м. Конеджано (регіон Венето, північно-східна Італія)	На міському цвинтарі
34	Попович Йосип	25 1893	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	21.06. 1918	На Італійському фронті, в бою у м. Нервеза- делла-Баталья (регіон Венето, північно-східна Італія)	Тіло залишилося в руках противника
35	Сабо Людвіг	30 1884	сер- жант	85-й піхот. полк	28.10. 1914	На Російському фронті, в бою у с. Лази (нині Ярославського повіту Підкарпатського вое- водства, Польща)	На полі бою
36	Секереш Йозеф	24 1891	рядо- вий	85-й піхот. полк	02.06. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Тамановичі (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
37	Токач Георг	29 1888	рядо- вий	32-й пол. егер. баталь- йон	01.07. 1917	На Російському фронті, в бою біля м. Бережани (нині Тернопільської обл.)	На полі бою

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
38	Увегеш Михайло	33 1883	рядовий	67-й піхот. полк	30.06. 1916	У військовому шпиталі м. Львів	На Австрійському військ. цвинтарі (на території Личаківського цвинтаря Львова)
39	Фодор Йозеф	27 1891	рядовий	2-й гонв. піхот. полк	01.07. 1918	У військовому шпиталі (нині територія Словенії)	На військовому цвинтарі
40	Чакої Стефан	25 1889	рядовий	85-й піхот. полк	01.09. 1914	У військово-польовому шпиталі (місце не встановлено)	Біля шпиталю
41	Шток Іштван	18 1898	рядовий	85-й піхот. полк	29.02. 1916	На евакуаційному пункті м. Мішкольц (Угорщина)	Перевезений до рідного села Вишково, де і похований

с. Горінчово (Herincse)

1	Білинич (Білинець) Шимон	24 1893	рядовий	85-й піхот. полк	28.08. 1917	У будинку військових інвалідів (нині м. Банська Бистриця, Словаччина)	На цвинтарі військ. інвалідів м. Банська Бистриця
2	Бонь Матей	20 1898	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	19.06. 1918	На Італійському фронті, в бою у м. Салетто-ді-Піаве (провінція Тревизо, північна Італія)	На полі бою
3	Вароді Михайло	50 1868	рядовий	85-й піхот. полк	29.05. 1918	У військ. шпиталі (нині м. Кошице, Словаччина)	На військовому кладовищі м. Кошице
4	Василинець Андрій	28 1888	рядовий	85-й піхот. полк	03.11. 1916	На фронті Ізонцо, в бою на г. Св. Катерини, 307 м (нині біля м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
5	Гершкович Еліаш	27 1888	рядовий	85-й піхот. полк	23.05. 1915	На Російському фронті, в бою за висоту Гай, 299 м (нині у Мостиському р-ні Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
6	Гершкович Літман	39 1878	рядовий	66-й піхот. полк	27.06. 1917	У військовому шпиталі м. Пейч (Угорщина)	На єврейському цвинтарі м. Пейч (Угорщина)
7	Гречка Ілеш	22 1893	рядовий	66-й піхот. полк	06.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)
8	Доромбей Петро	31 1884	рядовий	66-й піхот. полк	16.04. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Себеш, Трансільванія, Румунія)	На міському греко-католицькому цвинтарі
9	Драгинець Федір	21 1894	рядовий	66-й піхот. полк	18.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)

1	2	3	4	5	6	7	8
10	Заяць Петро	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	04.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
11	Ігнатко Іллеш	26 1889	рядовий	66-й піхот. полк	08.03. 1915	На Російському фронті, біля с. Ропиця Гурна (нині Горлицького повіту Малопольського воєводства, Польща)	На полі бою
12	Ігнатко Мартин	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	13.08. 1916	У військ. шпиталі м. Львів	На Австрійському військ. цвинтарі (на території Личаківського цвинтаря Львова)
13	Калин Василь	36 1882	рядовий	66-й піхот. полк	29.06. 1918	У російському полоні, в м. Камишин Саратовської губернії (Росія)	На холерному цвинтарі у м. Камишин (Росія)
14	Калін Степан	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	11.05. 1917	У військовому шпиталі в м. Егер (Угорщина)	На кладовищі "Kisasszony" в Егері
15	Кміть Йосип	19 1897	рядовий	85-й піхот. полк	03.09. 1916	На Російському фронті, в бою у м. Бережани (нині Тернопільської обл.)	У м. Бережани (Тернопільської обл.)
16	Лемак Габор	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	07.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати).	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
17	Лемак Іллеш	34 1881	рядовий	85-й піхот. полк	07.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Добердо (нині регіон Горіція, півн.-східна Італія)	У братській могилі на полі бою
18	Лемак Михайло	27 1888	рядовий	85-й піхот. полк	20.03. 1915	В бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
19	Лемак Шимон	20 1894	рядовий	85-й піхот. полк	18.10. 1914	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військ. цвинтарі у м. Балашдьярмат
20	Мешкань Іллеш	39 1876	рядовий	11-й гонв. піхот. полк	05.06 1915	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
21	Мехльович Лейб	25 1891	рядовий	85-й піхот. полк	26.08. 1916	У м. Капошвар (Угорщина)	На міському цвинтарі

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
22	Петрецький Андрій	30 1886	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	1916	У російському полоні	Не встановлено
23	Петрецький Петро	20 1896	мол. лейтенант	12-й гонв. піхот. полк	01. 1916	У російському полоні, в м. Казань (Росія)	На табірному цвинтарі
24	Плешинець Георг	19 1898	рядовий	85-й піхот. полк	9-12. 02. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
25	Плешинець Юрій	22 1895	рядовий	85-й піхот. полк	18.06. 1917	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
26	Сугеняк Іван	33 1882	рядовий	66-й піхот. полк	15.03. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Жабокруки (нині Тлумацького р-ну Івано-Франківської обл.)	На місцевому цвинтарі
27	Томишин Михайло	27 1888	рядовий	85-й піхот. полк	31.03. 1915	У військовому шпиталі м. Сейкешфегервар (Угорщина)	На цвинтарі “Szentelek”
28	Томишинець Михайло	29 1886	рядовий	85-й піхот. полк	04.04 1915	У військовому шпиталі м. Сейкешфегервар (Угорщина)	На цвинтарі у м. Сейкешфегервар
29	Фаркаш Якоб	24 1892	рядовий	85-й піхот. полк	19.10 1916	У військовому шпиталі м. Сейкешфегервар (Угорщина)	На цвинтарі у м. Сейкешфегервар
30	Холод Павло	27 1887	рядовий	66-й піхот. полк	03.11. 1914	У військовому шпиталі у м. Краків (Польща)	На цвинтарі Кракова
31	Шимонович Ейсік	43 1873	рядовий	85-й піхот. полк	17.10. 1916	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Солкан (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі в с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
32	Шмілович Йосип	34 1884	рядовий	9-й гонв. піхот. полк	10.05. 1918	У російському полоні, у відділенні для військовополонених місцевої лікарні в м. Красноярськ (Сибір, Росія)	На місцевому військовому цвинтарі (Росія)
33	Яким Михайло	33 1881	рядовий	85-й піхот. полк	29.10. 1914	На Російському фронті, в бою біля ріки Сян (біля м. Кросно Підкарпатського воєводства, Польща)	На полі бою
34	Яким Юрій	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	20.03. 1915	На залізничному вокзалі (нині м. Словенске Нове Место, округ Требішов, Словаччина)	На місцевому цвинтарі

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
35	Ясович Ісак	20 1899	сер-жант	12-й гонв. піхот. полк	21.06. 1918	На Італійському фронті, в бою біля м. Нервеза-делла-Батталья (регіон Венето, північно-східна Італія)	На полі бою

с. Данилово (Husztófalva)

1	Гершкович Людвіг	19 1897	рядо-вий	85-й піхот. полк	31.01. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Розтоки (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Лосятин (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)
2	Дьортеш Елек	31 1883	рядо-вий	66-й піхот. полк	1914	На Російському фронті, біля с. Комарів (нині Сокальського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі
3	Зіфт Іван	20 1894	рядо-вий	32-й пол. егер. батальйон	08.03. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині с. Опо-рець Сколівського р-ну Львівської обл.)	На сільському цвинтарі
4	Муржа Василь	31 1886	рядо-вий	85-й піхот. полк	18.06. 1917	На Російському фронті, біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	У с. Заболотці (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
5	Сейпі Гейза	24 1892	кап-рал	85-й піхот. полк	01.08. 1916	У військовому шпиталі м. Ніредьгаза (Угорщина)	У м. Ніредьгаза (Угорщина)

с. Драгово (Kövesliget)

1	Ворінка Іван	34 1885	рядо-вий	85-й піхот. полк	18.03. 1915	На Російському фронті, у с. Лубне (нині Ліського повіту Підкарпатського воєводства, Польща)	На сільському цвинтарі
2	Єрема Михайло	21 1896	рядо-вий	11-й гонв. піхот. полк	19.03. 1917	На Румунському фронті, біля с. Гура Путнеї (нині регіон Сучава, Румунія)	На місцевому військовому цвинтарі
3	Єрема Ференц	41 1875	рядо-вий	12-й гонв. піхот. полк	22.09. 1916	У військово-польовому шпиталі в районі м. Ковель (нині Волинська обл.)	На місцевому військовому цвинтарі
4	Керета Степан	29 1886	рядо-вий	85-й піхот. полк	28.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)

Продовження Мαρтирологυ

1	2	3	4	5	6	7	8
5	Красили- нець Ференц	21 1897	рядо- вий	85-й піхот. полк	02.07. 1918	На Італійському фронті, в бою біля с. Ламон (нині регіон Венето, пів- нічна Італія)	На полі бою
6	Куричка Василь	27 1888	рядо- вий	85-й піхот. полк	25.10. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Розтоки (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Лосятин (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)
7	Куричка Василь	37 1878	рядо- вий	85-й піхот. полк	04.11. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Розтоки (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Лосятин (нині Кре- менецького р-ну Тер- нопільської обл.)
8	Куричка Михайло	33 1882	рядо- вий	85-й піхот. полк	30.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Борщовичі (нині Пустомитівського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
9	Крічфалуші Микола	34 1884	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	17.09. 1918	У військовому шпиталі (нині м. Сігету-Мармаціє Марамурського повіту, на півночі Румунії)	На міському греко-ка- толицькому цвинтарі
10	Левко Федір	22 1893	візник, рядо- вий	не вка- зано	1915	У військовому шпиталі (нині м. Сігету-Мармаціє Марамурського повіту, на півночі Румунії)	На міському греко-ка- толицькому цвинтарі
11	Лешко Михайло	36 1879	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	08.06. 1915	В російському полоні, у військовому шпиталі м. Харків	На Кирило-Мефодіїв- ському цвинтарі у м. Харків
12	Микита Василь	33 1883	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	02. 1916	У російському полоні, в лікарні м. Курган (Росія)	На місцевому цвин- тарі
13	Мізун Михайло	39 1877	рядо- вий	85-й піхот. полк	30.09. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
14	Надь Янош	30 1886	рядо- вий	85-й піхот. полк	04.10. 1916	У військово-польовому шпиталі с. Куряни (нині Бережанського р-ну Тернопільської обл.)	На місцевому вій- ськовому цвинтарі
15	Олін Ференц	41 1876	рядо- вий	85-й піхот. полк	04.03. 1917	На фронті Ізонцо, в бою у с. Дамбер (нині при- город м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Го- риця, Словенія)

1	2	3	4	5	6	7	8
16	Петрінка Василь	18 1900	рядовий	85-й піхот. полк	04.08. 1918	У військовому шпиталі м. Егер (Угорщина)	На кладовищі "Kisasszony" в м. Егер
17	Пилип Михайло	20 1899	рядовий	85-й піхот. полк	04.07. 1918	У військово-польовому шпиталі біля с. Палманова (нині провінція Удіне, північно-східна Італія)	На місцевому військовому цвинтарі
18	Пішта Штефан	24 1891	рядовий	66-й піхот. полк	19.01. 1915	У військовому шпиталі м. Граніце (нині Оломоуцький край, Чехія)	У м. Граніце (Чехія)
19	Прокоп Іван	21 1894	рядовий	66-й піхот. полк	08.01. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Вінковці, Хорватія)	На міському римо-католицькому цвинтарі
20	Рішко Василь	28 1890	рядовий	85-й піхот. полк	11.08. 1918	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військ. цвинтарі у м. Балашдьярмат
21	Рішко Василь	20 1895	рядовий	66-й піхот. полк	11.06. 1915	В інфекційній лікарні (нині м. Вінковці, Хорватія)	На міському римо-католицькому цвинтарі
22	Рішко Василь	20 1898	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	02.02. 1918	У військово-польовому шпиталі (нині м. Чортя, повіт Караш-Северін, Румунія)	На польовому цвинтарі біля шпиталю
23	Рішко Іван	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	05.02. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Сату-Маре, повітовий центр, Румунія)	На цвинтарі біля шпиталю
24	Рішко Іван	26 1889	єфрейтор	85-й піхот. полк	09.12. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)
25	Рішко Степан	21 1894	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	24.02. 1915	У м. Тренчин (нині Словаччина)	На місцевому цвинтарі
26	Роман Василь	22 1896	рядовий	5-й піхот. полк	02.03. 1918	У військово-польовому шпиталі у м. Фолліна (регіон Тревісо, північна Італія)	На місцевому військовому цвинтарі
27	Роман Іван	25	рядовий	85-й піхот. полк	27.03. 1915	У військовому шпиталі м. Опава (Чехія)	На центральному кладовищі м. Опава (Чехія)
28	Роман Олександр	25 1890	рядовий	85-й піхот. полк	22.02. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині м. Вранов над Топльов, Пряшівський край, північно-східна Словаччина)	На місцевому цвинтарі

Продовження Мαρτιρολογу

1	2	3	4	5	6	7	8
29	Рошко Михайло	27 1888	рядовий	66-й піхот. полк	07.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Добердо (нині регіон Горіція, півн.-східна Італія)	У братській могилі на полі
30	Рошко Михайло	22 1894	рядовий	85-й піхот. полк	21.10. 1916	У російському полоні, у військовому шпиталі в м. Житомир	На місцевому військовому цвинтарі
31	Рошко Степан	39 1879	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	18.10. 1918	У військово-польовому шпиталі в Італії	На військ. цвинтарі біля шпиталю
32	Рошко Іван	34 1881	рядовий	85-й піхот. полк	27.05. 1915	У військово-польовому шпиталі в м. Турка (нині райцентр Львівської обл.)	На місцевому цвинтарі
33	Рошко Федір	28 1888	рядовий	85-й піхот. полк	21.08. 1916	На фронті Ізонцо, на медичному пункті у с. Осек (нині община Нова-Горіція, Словенія)	На військовому цвинтарі с. Осек
34	Руцак Ференц	48 1868	рядовий	85-й піхот. полк	10.12. 1916	В інфекц. шпиталі (нині м. Кошице, Східна Словаччина)	На центральному кладовищі м. Кошице
35	Секереш Степан	28 1887	рядовий	85-й піхот. полк	16.05. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Лутков (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
36	Сітар Петро	39 1877	рядовий	85-й піхот. полк	13.08. 1916	На Російському фронті, в бою (нині територія Львівської обл.)	На полі бою
37	Сітар Степан	30 1885	рядовий	85-й піхот. полк	19.05. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Лутков (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
38	Сітар Юрій	29 1886	рядовий	85-й піхот. полк	16.05. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Лутков (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
39	Фетерья Штефан	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	17.05 1917	У військовому шпиталі м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в м. Егер
40	Черяник Іван	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	18.01 1916	У військовому шпиталі м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в м. Егер
41	Чобак Василь	20 1897	сержант	85-й піхот. полк	16.04. 1917	У військовому шпиталі (нині м. Сомбор, Сербія)	На цвинтарі “Rokestemeto”

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
42	Шкрінбей Михайло	26 1889	рядовий	66-й піхот. полк	01.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Добердо (нині регіон Горіція, півн.-східна Італія)	У братській могилі на полі
43	Юрин (Юрина) Іван	26 1889	рядовий	85-й піхот. полк	25.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Лиському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
44	Янович Антал	22 1895	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	27.05. 1917	У військово-польовому шпиталі (нині с. Дутовле, община Сежана, Словенія)	На місцевому військовому цвинтарі
45	Ярема Михайло	28 1886	рядовий	85-й піхот. полк	02.11. 1914	У військово-польовому шпиталі м. Пшеворськ (нині Ярославського повіту Підкарпатського воєводства, Польща)	На місцевому цвинтарі
46	Ярема Федір	18 1899	рядовий	29-й пол. єгер. батальйон	20.01. 1917	У російському полоні, в евакуаційній лікарні у м. Кострома (Росія)	У м. Кострома (Росія)

с. Золотарево (Ötvösfalva)

1	Бабич Іван	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	03.08. 1917	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі "Kőbánya" в Будапешті
2	Багара Іван	21 1895	рядовий	85-й піхот. полк	22.08. 1916	На фронті Ізонцо, біля м. Блед (нині північно-західна Словенія)	На місцевому військовому цвинтарі
3	Голяк Іван	39 1876	рядовий	85-й піхот. полк	24.12. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)
4	Доганич Андрій	34 1881	рядовий	85-й піхот. полк	07.07. 1915	На російському фронті, в бою	У братській могилі на полі бою
5	Доганич Антон	25 1891	рядовий	85-й піхот. полк	08.01. 1916	В Італійському полоні, у м. Порто-Торрес (на острові Сардинія, Італія)	На цвинтарі військовополонених на острові Асінара (біля Сардинії)
6	Доганич Василь	33 1883	рядовий	85-й піхот. полк	07. 1916	На Російському фронті, в бою біля м. Броди (нині Львівська обл.)	На полі бою
7	Доганич Василь	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	01.02. 1917	На фронті Ізонцо, біля м. Нова-Гориця (Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
8	Доганич Іван	30 1886	рядовий	85-й піхот. полк	30.09. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
9	Доганич Іван	23 1893	рядовий	85-й піхот. полк	15.04. 1916	У військовому шпиталі у м. Папо (Угорщина)	На міському цвинтарі
10	Доганич Юрій	22 1896	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	20.02. 1918	У військово-польовому шпиталі (нині м. Фолліно, регіон Тревісо, північна Італія)	На місцевому військовому цвинтарі
11	Лар Василь	34 1882	рядовий	85-й піхот. полк	09.05. 1916	На Російському фронті, у військово-польовому шпиталі	На цвинтарі біля шпиталю
12	Лар Іван	23 1892	рядовий	66-й піхот. полк	14.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Планіна Слеме (1448 м) в Юлійських Альпах (нині на заході Словенії)	У братській могилі на полі бою
13	Молнар Василь	25 1890	капрал	85-й піхот. полк	01.11. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Лосятин (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)	На місцевому цвинтарі
14	Роман Юрій	24 1892	рядовий	85-й піхот. полк	22.09. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
15	Слава Василь	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	26.05. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Рогозно (нині Яворівського р-ну Львівської обл.)	На полі бою
16	Слава Василь	30 1885	рядовий	85-й піхот. полк	26.05. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Рогозно (нині Яворівського р-ну Львівської обл.)	На місцевому військовому цвинтарі
17	Слава Іван	35 1883	рядовий	85-й піхот. полк	18.09. 1918	Під час перебування на Україні, у військово-польовому шпиталі (нині м. Тирасполь, Придністров'я)	На місцевому цвинтарі
18	Слава Іван	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	17.02. 1918	У військовому шпиталі м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
19	Слава Михайло	34 1883	рядовий	66-й піхот. полк	10.03. 1917	На Російському фронті, біля с. Павлівка (нині Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл.)	У братській могилі на полі бою
20	Турок Василь	23 1894	рядовий	60-й піхот. полк	01.03. 1917	На Російському фронті, в бою біля с. Завій (нині Калуського р-ну Івано-Франківської обл.)	На сільському цвинтарі

с. Іза (Iza)

1	Вакаров Степан	27 1888	рядовий	66-й піхот. полк	01.09. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Синьків (нині Заліщицького р-ну Тернопільської обл.)	У братській могилі на полі бою
2	Вочук (Вовчук) Юрій	22 1893	рядовий	32-й пол. єгер. батальйон	29.05. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Підбереж (нині Болехівського р-ну Івано-Франківської обл.)	У с. Підбереж
3	Вучкан Микола	36 1882	рядовий	85-й піхот. полк	05. 1918	У військовому шпиталі (нині м. Сігету-Мармаціє Марамуреського повіту, на півночі Румунії)	На міському греко-католицькому цвинтарі
4	Гайду Лоренц	30 1884	рядовий	66-й піхот. полк	26.12. 1914	У військовому шпиталі (нині с. Фердинандавац, Хорватія)	На місцевому військовому цвинтарі
5	Галабатушка Афанас	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	02.10 917	У військовому шпиталі м. Егер (Угорщина)	На кладовищі "Kisasszony" в Егері
6	Гатіна Григор	24 1890	рядовий	85-й піхот. полк	30.08. 1914	На Російському фронті, в бою за с. Павловка (нині Томашовського повіту Люблінського воєводства, Польща)	У братській могилі на полі бою
7	Грос Янкель	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	28.02. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Лиському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
8	Ізай Михайло	22 1895	рядовий	85-й піхот. полк	22.07. 1917	На фронті Ізонцо, у м. Айдовщина, на заході Словенії	На місцевому військовому цвинтарі
9	Ізай Петро	33 1882	рядовий	85-й піхот. полк	19.05. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Лутков (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою

Продовження Мαρτιρολογу

1	2	3	4	5	6	7	8
10	Кемень Олександр	34 1882	рядо- вий	85-й піхот. полк	23.11. 1916	У військово-польовому шпиталі (нині с. Ожидів Буського р-ну Львівської обл.)	На сільському цвинтарі
11	Липей Юрій	51 1865	рядо- вий	85-й піхот. полк	10.03. 1916	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військовому цвинтарі м. Балашдьярмат
12	Пасулька Василь	23 1892	рядо- вий	85-й піхот. полк	24.09. 1915	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Горні Лог (нині община Бовец, Словенія)	На військовому цвинтарі Лог под Мангартотом (Словенія)
13	Плешивець Василь	19 1899	рядо- вий	85-й піхот. полк	05.11. 1918	В італійському полоні, у м. Горіція (нині північно-східна Італія)	На місцевому цвинтарі
14	Руцак Михайло	24 1894	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	28.04 1918	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
15	Самош Василь	20 1896	рядо- вий	85-й піхот. полк	26.07. 1916	У військовому шпиталі (нині м. Цельє, регіон Штирія, Словенія)	На місцевому цвинтарі
16	Самош Еліаш	23 1893	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	09. 1916	У військовому шпиталі (нині м. Сігету-Мармаціє Марамурського повіту, на півночі Румунії)	На міському греко-католицькому цвинтарі
17	Цапець Ігнат	38 1878	рядо- вий	85-й піхот. полк	25.07. 1916	На Російському фронті, в бою біля м. Броди (Львівської обл.)	На полі бою
18	Щербан Максим	41 1876	рядо- вий	85-й піхот. полк	9-12. 02. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)

с. Копашнєво (Gernyés)

1	Вовканець Іван	26	рядо- вий	85-й піхот. полк	26.02. 1916	У військово-польовому шпиталі (нині м. Броди Львівської обл.)	На місцевому цвинтарі
2	Деяк Дмитро	25 1890	рядо- вий	85-й піхот. полк	27.10. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Лосятин (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)	На місцевому цвинтарі
3	Коньоші Юрій	26 1890	рядо- вий	66-й піхот. полк	20.07. 1916	На Італійському фронті, у с. Вал Галмарара (провінція Віченца, північна Італія)	На місцевому цвинтарі

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
4	Попадинець Василь	22 1894	рядовий	85-й піхот. полк	16.08. 1916	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Опате Село (нині община Мірен-Костаневіца, Словенія)	У м. Костаневіца на Красу (Словенія)
5	Попадинець Степан	25 1892	кап-рал	85-й піхот. полк	18.04. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
6	Форкевець Іван	28 1889	рядовий	83-й піхот. полк	13.01. 1917	У військовому шпиталі м.Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті

с. Кошельово (Keselymező)

1	Василик Блазіуш	20 1897	рядовий	85-й піхот. полк	21.07. 1917	На Російському фронті в бою у с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військовому цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
2	Гамечка Михайло	38 1877	рядовий	11-й гонв. піхот. полк	19.05. 1915	На Російському фронті, в бою біля м. Ярослав (нині Підкарпатського воєводства, Польща).	На полі бою
3	Двурський Юрій	39 1878	рядовий	11-й гонв. піхот. полк	16.07. 1917	У м. Ташнад (нині Сату-Марський повіт, Румунія)	На міському греко-католицькому цвинтарі
4	Дяпко (Дзябко) Василь	21 1894	рядовий	66-й піхот. полк	22.10. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Планіна Слеме (1448 м) в Юлійських Альпах (нині на заході Словенії)	У братській могилі
5	Здяпкалока Іван	33 1883	рядовий	66-й піхот. полк	02.08. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Велеснів (нині Монастирського р-ну Тернопільської обл.)	На полі бою біля села
6	Калинич Ференц	27 1890	рядовий	85-й піхот. полк	24.09. 1917	В інфекційній лікарні (нині м. Комарно, Словаччина)	На міському римо-католицькому цвинтарі
7	Калинич Юрій	26 1891	рядовий	85-й піхот. полк	24.08. 1917	В інфекційній лікарні (нині м. Комарно, Словаччина)	На міському римо-католицькому цвинтарі
8	Карпинець Іван	18 1899	рядовий	85-й піхот. полк	10. 1917	У військ. шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військ. цвинтарі у м. Балашдьярмат
9	Керестень Василь	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	06.10. 1916	На фронті Ізонцо, в бою (нині община Комен, Словенія)	На полі бою

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
10	Козак Василь	21 1895	рядовий	85-й піхот. полк	15.09. 1916	На фронті Ізонцо, біля м. Костанєвіца на Красу (община Мірен-Костанєвіца, Словенія)	На місцевому цвинтарі
11	Кондраш Василь	22 1894	рядовий	85-й піхот. полк	22.05. 1916	На дивізійному мед. пункті у м. Почаїв (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)	На місцевому цвинтарі
12	Кузьма Василь	40 1878	єфрейтор	85-й піхот. полк	12.06. 1918	У військовому шпиталі (нині м. Жиліна, Словаччина)	На військовому цвинтарі м. Жиліна
13	Кузьма Дмитро	42 1874	рядовий	85-й піхот. полк	14.08. 1916	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Вртойба (нині община Шемпетер-Вртойба, Словенія)	На полі бою
14	Курта Петро	39 1876	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	30.07. 1915	У військовому шпиталі (нині м. Сату-Маре, повітовий центр, Румунія)	На цвинтарі біля шпиталю
15	Лазаревич Амбруш	29 1886	рядовий	85-й піхот. полк	21.03. 1915	На Російському фронті, біля ст. Лупков (нині Підкарпатського воєводства, Польща)	На сільському цвинтарі
16	Нутовіц Йозеф	1882	рядовий	85-й піхот. полк	не вказано	Не вказано	Не вказано
17	Ушерович Лейба	42 1874	рядовий	85-й піхот. полк	02.08. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
18	Чопей Степан	27 1887	сержант	66-й піхот. полк	11.11. 1914	На Сербському фронті, в бою на г. Брежак (біля м. Пецка, на заході Сербії)	На полі бою

с. Крайниково (Mihálka)

1	Лопойда Михайло	28 1886	рядовий	85-й піхот. полк	08.03. 1915	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі “Kőbánya” в Будапешті
2	Орос Василь	26 1890	рядовий	85-й піхот. полк	01.08. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

с. Крива (Tiszakirva)

1	Копас Василь	33 1882	рядовий	66-й піхот. полк	06.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Лютча (нині Стшижовського повіту Підкарпатського воєводства, Польща)	На полі бою
2	Кочіш Дьордь	42 1874	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	10.03. 1916	У військовому шпиталі м. Пейч (Угорщина)	На військовому цвинтарі м. Пейч
3	Лукачка Йосип	36 1880	рядовий	85-й піхот. полк	18.06. 1916	На Італійському фронті, в бою на г. Сетте Комуні (1818 м) в Італійських Альпах	На полі бою
4	Салка Михайло	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	31.05. 1916	У військовому шпиталі м. Егер (Угорщина)	На кладовищі "Kisasszony" в Егері

с. Лупецька Поляна (Lipcsemező)

1	Антоня (Антонь) Іван	20 1897	рядовий	29-й пол. егер. батальйон	25.10. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля г. Файті Гріб (434 м) (нині община Мірен-Костаневіца, Словенія)	Тіло не було знайдено
2	Гофман Сідор	22 1896	рядовий	85-й піхот. полк	17.06. 1918	На Італійському фронті, в бою на г. Кол-Капріле (1288 м) в Італійських Альпах	На г. Кол-Капріле, в одиночній могилі
3	Ільканич Павло	25 1893	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	21.06. 1918	На Італійському фронті, в бою біля м. Нервезаделла-Батталья (регіон Венето, північно-східна Італія)	Тіло не було поховано і залишилося в руках противника
4	Йоймович Моїсей	23 1894	рядовий	85-й піхот. полк	01.01. 1917	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
5	Перець Іван	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	05.09. 1916	У військово-польовому шпиталі с. Куряни (нині Бережанського р-ну Тернопільської обл.)	На місцевому військовому цвинтарі
6	Продан Василь	26 1888	капрал	66-й піхот. полк	22.11. 1914	У військовому шпиталі м. Голлабрунн (Австрія)	На місцевому цвинтарі

Продовження Мαρτιρολογу

1	2	3	4	5	6	7	8
7	Продан Юрій	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	22.02. 1915	У м. Рума (нині автономний округ Воєводини, Сербія)	На міському римо-католицькому цвинтарі

с. Липча (Lipcse)

1	Волошин Михайло	20 1890	рядовий	85-й піхот. полк	18.10. 1916	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
2	Гернеші Василь	31 1886	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	10.06. 1917	На Італійському фронті, біля м. Больцано (північна Італія)	На місцевому цвинтарі
3	Гречак Іван	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	12.02. 1917	У військовому шпиталі м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері
4	Губаль Андрій	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	10.02. 1916	У військовому шпиталі м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері
5	Губаль Степан	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	06.07. 1917	У військовому шпиталі (нині м. Братислава, столиця Словаччини)	На центральному кладовищі Братислави
6	Дубляк Юрій	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	02.04. 1915	В лікарні м. Чеський Штернберк (Чехія)	На міському цвинтарі
7	Крайнік Якоб	33 1885	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	18.08. 1918	У військово-польовому шпиталі м. Сан Віто Тагліаменто (регіон Фріулі-Венеція, північно-східна Італія)	На місцевому військовому цвинтарі
8	Малета Іван	28 1889	рядовий	85-й піхот. полк	22.03. 1917	У військовому шпиталі (нині м. Пряшів, Словаччина)	На міському римо-католицькому цвинтарі
9	Перец Юрій	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	04.02. 1917	На фронті Ізонцо, в с. Прістава (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
10	Сеневич Іван	23 1893	рядовий	11-й гонв. піхот. полк	06.04. 1916	У російському полоні, в лазареті табору для військовополонених “Золота Орда” (Туркестан)	На табірному цвинтарі (нині територія Узбекистану, 100 км південніше м. Ташкент)
11	Ушерович Юрій	51 1866	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	22.03. 1917	У м. Тренчин (Словаччина)	На місцевому цвинтарі

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
12	Фраймович Янкель	26 1890	кап- рал, ар- тиле- рист	15-й полк гір- ської арти- лерії	30.07. 1916	На Російському фронті, в бою біля м. Бучач (нині Тернопільської обл.)	На полі бою

с. Нанково (Husztköz)

1	Гангур Михайло	22 1894	рядо- вий	85-й піхот. полк	31.07. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
2	Данилов- ський Юрій	30 1887	рядо- вий	85-й піхот. полк	09.12 1917	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Буда- пешті
3	Палінчак Дмитро	1892	рядо- вий	83-й піхот. полк	дата смерті не вказ.	У військовому шпиталі м. Дюла (Угорщина)	На цвинтарі м. Дюла (Угорщина)
4	Пацкан Юрій	23 1895	рядо- вий	85-й піхот. полк	11.08. 1918	У військовому шпиталі м. Балашдьярмат (Угор- щина)	На військ. цвинтарі у м. Балашдьярмат
5	Попович Андрій	25 1890	рядо- вий	85-й піхот. полк	03.03. 1915	У військ. шпиталі м. Відень (Австрія)	На центр. кладовищі Відня
6	Фюлоп Янош	21 1896	рядо- вий	85-й піхот. полк	20.04. 1917	На фронті Ізонцо, в бою на г. Св. Катерини, 307 м (нині біля м. Нова-Гори- ця, Словенія)	На військ. цвинтарі у м. Кромберк (нині пригород м. Нова-Го- риця, Словенія)
7	Чулей Дмитро	22 1896	рядо- вий	85-й піхот. полк	06.01. 1918	У військовому шпиталі м. Сейкешфегервар (Угорщина)	На місцевому цвин- тарі
8	Чулей Михайло	40 1877	рядо- вий	85-й піхот. полк	27.12. 1917	У військовому шпиталі (нині м. Кошице, Словач- чина)	На військовому кла- довищі м. Кошице
9	Чулей Михайло	21 1897	рядо- вий	11-й гонв. піхот. полк	12.06. 1918	У м. Фельтре (регіон Венето, північна Італія)	На місцевому вій- ськовому цвинтарі

с. Нижнє Селище (Alsószelistye)

1	Андріца Михайло	23 1891	рядо- вий	85-й піхот. полк	28.11. 1914	На Сербському фронті, в бою біля с. Палежніца (нині Колубарський округ, Сербія)	На полі бою
2	Данчо Дмитро	29 1888	рядо- вий	85-й піхот. полк	05.04. 1917	У російському полоні, в евакуаційній лікарні м. Москва (Росія)	На головному вій- ськовому цвинтарі Москви

Продовження Мαρτιρολογу

1	2	3	4	5	6	7	8
3	Добей Іван	37 1878	рядовий	66-й піхот. полк	21.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Добердо (нині регіон Горіція, півн.-східна Італія)	У братській могилі на полі бою
4	Єрема Дмитро	21 1895	рядовий	85-й піхот. полк	06.02. 1916	У військ. шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військ. цвинтарі у м. Балашдьярмат
5	Іцкович Герш	40 1876	рядовий	85-й піхот. полк	08.10. 1916	На Російському фронті, в с. Олесько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На місцевому цвинтарі
6	Калинич Іван	40 1876	рядовий	85-й піхот. полк	05.08. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
7	Попадинець Петро	23 1894	рядовий	85-й піхот. полк	9-12. 02 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
8	Попадинець Іван	39 1876	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	16.04. 1915	На Російському фронті, в с. Гостовіце (нині округ Сніна Пряшівський край, Словаччина)	На місцевому цвинтарі
9	Пригара Іван	39 1879	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	21.01. 1918	У військовому шпиталі м. Бойо (Угорщина)	На цвинтарі м. Бойо
10	Русанюк Дмитро	30 1887	ротмістр	66-й піхот. полк	19.12. 1917	На Італійському фронті, у м. Вас (провінція Беллуно, північна Італія)	На місцевому цвинтарі
11	Фонт Янош	22 1895	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	04.03. 1917	У військовому шпиталі м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері
12	Шоля Михайло	25 1892	рядовий	85-й піхот. полк	30.08. 1917	На Російському фронті, в бою біля с. Збриж (нині Чемеровецького р-ну Хмельницької обл.)	На полі бою
13	Штефі Дмитро	23 1893	рядовий	66-й піхот. полк	30.08. 1916	На фронті Ізонцо, в бою на г. Печінка, 291 м (нині община Нова-Гориця, Словенія)	У м. Костаневіца на Красу (на заході Словенії)

с. Нижній Бустрий (Alsóbisztra)

1	Вовчок Іван	28 1888	рядовий	85-й піхот. полк	06.10. 1916	На Російському фронті, в с. Олесько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На місцевому цвинтарі
---	--------------------	------------	---------	------------------	----------------	--	-----------------------

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
2	Вочок (Вовчок) Іван	30 1886	рядовий	85-й піхот. полк	17.09. 1916	На фронті Ізонцо, на бригадному медичному пункті у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі у с. Кромберк
3	Вочок (Вовчок) Михайло	40 1876	рядовий	85-й піхот. полк	10.09. 1916	У військовому шпиталі (нині м. Брукнойдорф, федеральна земля Бургенланд, на сході Австрії)	На місцевому цивільному цвинтарі
4	Вочук (Вовчук) Михайло	27 1888	рядовий	85-й піхот. полк	17.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Волче (нині община Толмін, Словенія)	У братській могилі на місці бою
5	Вочук (Вовчук) Федір	30 1886	рядовий	85-й піхот. полк	30.09. 1916	На Російському фронті, в бою біля м. Бережани (нині Тернопільська обл.)	У м. Бережани
6	Кондрич Петро	28 1889	рядовий	66-й піхот. полк	14.10. 1917	У військовому шпиталі (нині м. Чаковец, Хорватія)	На міському цвинтарі
7	Конар Юрій	30 1888	рядовий	85-й піхот. полк	15.06. 1918	На Італійському фронті, в бою біля гори Касера Мігліо (1295 м) в Італійських Альпах	На полі бою
8	Куриця Василь	41 1876	рядовий	85-й піхот. полк	15.06. 1917	У військово-польовому шпиталі (нині с. Вовкватиця Бродівського р-ну Львівської обл.)	На сільському цвинтарі с. Заболотці Бродівського р-ну Львівської обл.)
9	Куриця Василь	20 1899	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	26.03. 1918	У військовому шпиталі м. Відень (Австрія)	На центр. кладовищі Відня (Австрія)
10	Куриця Іван	31 1883	кап-рал	66-й піхот. полк	20.11. 1914	На Російському фронті, в бою біля с. Черніхув (нині Краківського повіту Малопольського воєводства, Польща)	На полі бою
11	Піпаш Юрій	19 1898	рядовий	85-й піхот. полк	15.05. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Дамбер (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі у с. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
12	Попович Василь	31 1887	рядовий	85-й піхот. полк	1918	У військ. шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі "Köbánya" в Будапешті
13	Попович Василь	31 1884	рядовий	66-й піхот. полк	03.01. 1915	У військ. шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі "Köbánya" в Будапешті

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
14	Росоха Іван	23 1894	рядовий	85-й піхот. полк	05. 1917	На Італійському фронті, в бою біля м. Нова-Гориця (нині на заході Словенії)	На полі бою
15	Росоха Юрій	29 1889	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	21.08. 1918	У військовому шпиталі (нині м. Тренчин, Словаччина)	У с. Велка Кубра (нині пригород м. Тренчин, Словаччина)
16	Савинець Петро	28 1886	рядовий	85-й піхот. полк	03.11. 1914	У військ. шпиталі м. Балашдямат (Угорщина)	На військ. цвинтарі у м. Балашдямат
17	Тегза Василь	22 1894	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	15.12. 1916	У військовому шпиталі (нині м. Братислава, Словаччина)	На центральному кладовищі Братислави
18	Тегза Степан	33 1883	рядовий	29-й пол. єгер. батальйон	08.10. 1916	На Російському фронті, в бою у с. Діброва (нині Горохівського р-ну Волинської обл.)	На полі бою
19	Цампока Ференц	26 1888	рядовий	85-й піхот. полк	29.11. 1914	На Сербському фронті, в бою біля м. Ба (нині Колубарський округ, Сербія)	На полі бою
20	Яцканич Якоб	28 1890	капрал	85-й піхот. полк	07. 1918	На Італійському фронті, в бою біля ріки Піаве (на півночі Італії)	Тіло було залишено на полі бою

с. Олександрівка (Ósándorfalva)

1	Білич Василь	22 1892	рядовий	85-й піхот. полк	29.11. 1914	На Сербському фронті, в бою біля м. Ба (нині Колубарський округ, Сербія)	На полі бою
2	Білич Еліаш	29 1887	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	28.08. 1916	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
3	Гарасті Ласло	23 1894	рядовий	85-й піхот. полк	17.11. 1917	У військ. шпиталі м. Львів	На Австрійському військ. цвинтарі (на території Личаківського цвинтаря Львова)
4	Дупіш Микола	45 1872	рядовий	85-й піхот. полк	29.07. 1917	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
5	Кошан Іван	31 1885	рядовий	9-й гонв. піхот. полк	23.11. 1916	На Румунському фронті, біля с. Довжок (нині Новоселицький р-н Чернівецької обл.)	На цвинтарі с. Магала (нині Новоселицький р-н Чернівецької обл.)
6	Кошан Юрій	18 1898	рядовий	34-й піхот. полк	12.12. 1916	На Румунському фронті, в бою у Трансільванії (нині Румунія)	На полі бою
7	Лях Дмитро	19 1899	рядовий	85-й піхот. полк	30.05. 1918	У військовому шпиталі м. Капошвар (Угорщина)	Біля шпиталю
8	Лях Іван	29 1888	рядовий	85-й піхот. полк	25.05. 1917	На фронті Ізонцо, в бою на г. Св. Катерини, 307 м (нині біля м. Нова-Гориця, Словенія)	На військ. цвинтарі у м. Кромберк (нині пригород м. Нова-Гориця, Словенія)
9	Саловка Іван	25 1892	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	04. 1917	У військовому шпиталі (нині територія Румунії)	На місцевому військовому цвинтарі
10	Сливка Юрій	23 1893	рядовий	85-й піхот. полк	30.09. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
11	Чопик Василь	21 1894	рядовий	66-й піхот. полк	28.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)

с. Ракош

1	Оренчак Лайош	19 1896	рядовий	85-й піхот. полк	19.03. 1915	У військовому шпиталі м. Кромеріж (Чехія)	На міському католицькому цвинтарі
---	----------------------	------------	---------	------------------	----------------	---	-----------------------------------

с. Рокосово (Rakosz)

1	Буковецький Михайло	28	рядовий	85-й піхот. полк	05.02. 1915	У військ. шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військ. цвинтарі у м. Балашдьярмат
2	Васовчик Василь	25 1881	рядовий	85-й піхот. полк	28.11. 1914	На Сербському фронті в бою біля м. Ба (нині Колубарський округ, Сербія)	На полі бою
3	Жапка Петро	20 1897	рядовий	не встановлено	30.10. 1917	У військовому шпиталі (нині м. Ужгород, Закарпатська обл.)	На військовому кладовищі № 1 (нині в мікрорайоні "Шахта" м. Ужгород)

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
4	Келеман Василь	32 1882	рядовий	85-й піхот. полк	09.10. 1914	На Російському фронті, в бою біля с. Красне (нині Ряшівського повіту Підкарпатського воєводства, Польща)	На полі бою
5	Келемен Іван	34 1881	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	07. 1915	У військово-польовому шпиталі в м. Ніредьгаза (Угорщина)	На цвинтарі у м. Ніредьгаза
6	Козак Степан	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	08.09. 1915	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Волче (нині община Толмін, Словенія)	У братській могилі на місці бою
7	Максимець Андрій	39 1876	рядовий	85-й піхот. полк	03.12. 1915	На дивізійному мед. пункті у м. Почаїв (нині Кременецького р-ну Тернопільської обл.)	На місцевому цвинтарі
8	Навай Андрій	28 1888	рядовий	85-й піхот. полк	19.08. 1916	У військово-польовому шпиталі (нині с. Бранік, община Нова-Гориця, Словенія)	На місцевому військово-польовому цвинтарі
9	Пап Андрій	30 1884	рядовий	85-й піхот. полк	09.10. 1914	На Російському фронті, в бою біля с. Красне (нині Ряшівського повіту Підкарпатського воєводства, Польща)	На полі бою
10	Ракушинець Михайло	34 1880	рядовий	85-й піхот. полк	29.10. 1914	На Російському фронті, в бою біля с. Лази (нині Ярославського повіту Підкарпатського воєводства, Польща)	На полі бою
11	Рейзнер Хайм	27 1888	рядовий	85-й піхот. полк	30.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Борщовичі (нині Пустомитівського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
12	Тодавчич Ференц	не вказано	цивільний візник	130-та піхот. бригада	03.12. 1914	У військ. шпиталі (нині м. Мукачево Закарпатської обл.)	На військово-польовому цвинтарі м. Мукачево
13	Тодавчич Василь	39 1878	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	13.08. 1917	У військово-польовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
14	Фрідман Ігнац	30 1884	рядовий	85-й піхот. полк	03.12. 1914	У військ. шпиталі м. Відень (Австрія)	На центр. кладовищі Відня

1	2	3	4	5	6	7	8
15	Югас Іван	21 1895	рядовий	29-й егерський бат-н	04.07. 1916	На Російському фронті, на мед. пункті дивізії, біля с. Війниця (нині Володимир-Волинського р-ну Волинської обл.)	На місцевому цвинтарі

с. Сокурниця (Szeklencze)

1	Гечко Андрій	21 1897	рядовий	11-й гонв. піхот. полк	26.08. 1918	У військово-польовому шпиталі м. Плевля (Чорногорія)	На місцевому військовому цвинтарі
2	Гечко Дмитро	33	рядовий	85-й піхот. полк	29.12. 1914	У військовому шпиталі (нині м. Орадеа, Румунія)	У м. Орадеа (Румунія)
3	Гоффман Соломон	21 1897	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	21.06. 1918	На Італійському фронті, в бою біля м. Нервезаделла-Батталья (регіон Венето, північно-східна Італія)	Тіло залишилося в окопах
4	Дейч Антал	29 1887	капрал	66-й піхот. полк	08.09. 1916	На Російському фронті, в районі м. Рогатин (нині Івано-Франківської обл.)	На полі бою
5	Копанський Іван	27 1889	рядовий	85-й піхот. полк	30.01. 1916	У військовому шпиталі м. Шопронь (Угорщина)	На військовому цвинтарі "Sopronbanfálva"
6	Лебович Давид	22 1895	рядовий	85-й піхот. полк	20.09. 1917	У с. Нижнє Селище Хустського р-ну Закарпатської обл.	На місцевому цвинтарі
7	Лебович Шапша	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	08.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпат. воеводства, Польща)
8	Лебовіц Хайм	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	04.09. 1917	На фронті Ізонцо, в бою біля с. Медеаза (нині провінція Трієст, північно-східна Італія)	На військовому цвинтарі біля с. Бре при Коприві (община Сежана, Словенія)
9	Малета Михайло	24 1894	рядовий	85-й піхот. полк	16.06. 1918	На Італійському фронті, в бою на г. Кол-Капріле (1288 м) в Італійських Альпах	У братській могилі на горі
10	Монич Василь	40 1877	рядовий	85-й піхот. полк	01.11. 1917	В інфекц. шпиталі (нині м. Кошице, Східна Словаччина)	На центральному кладовищі м. Кошице

Продовження Мαρтирологυ

1	2	3	4	5	6	7	8
11	Олаг Дезидерій	31 1887	кап-рал	85-й піхот. полк	25.08. 1918	У військ. шпиталі (нині м. Сігету-Мармаціє Марамуреського повіту, на півночі Румунії)	На міському греко-католицькому цвинтарі
12	Пейтер Янош	31 1885	рядовий	66-й піхот. полк	30.12. 1916	У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі в Будапешті
13	Сабадош Василь	32 1882	рядовий	85-й піхот. полк	01.09. 1914	У військово-польовому шпиталі (місце не встановлено)	Не встановлено
14	Савинець Василь	27 1887	рядовий	85-й піхот. полк	02.11. 1914	У військовому шпиталі (нині м. Тарнув Малопольського воєводства, Польща)	На місцевому цвинтарі
15	Удод Юрій	42 1874	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	20.05. 1916	У військово-польовому шпиталі с. Переспа (нині Рожищенський р-н Волинської обл.)	На місцевому військовому цвинтарі
16	Шимон Іван	27 1889	рядовий	66-й піхот. полк	14.10. 1916	На фронті Ізонцо, біля г. Крн (нині на заході Словенії)	На військовому цвинтарі Уканс (нині община Бохінь, Словенія)

с. Стеблівка (Szaldobos)

1	Берец Іван	28 1889	рядовий	85-й піхот. полк	11.07. 1917	На Італійському фронті, у с. Пасубіо (провінція Тренто, північно-східна Італія)	На військовому цвинтарі Малга Бусе (Італія)
2	Галас Дмитро	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	17.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
3	Ігурт Михайло	27 1888	рядовий	66-й піхот. полк	16.08. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Планіна Слеме (1148 м) в Юлійських Альпах (нині на заході Словенії)	У братській могилі на полі бою
4	Калинич Юрій	25 1889	рядовий	85-й піхот. полк	12.10. 1914	На Російському фронті, в бою біля с. Невяров (нині повіт Велічка Малопольського воєводства, Польща)	На полі бою
5	Максим Іван	27 1888	рядовий	85-й піхот. полк	27.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
6	Максим Олекса	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	09.03. 1915	На Російському фронті, в бою на г. Манілова (810 м) у Польських Бещадах (Захід. Карпати)	У братській могилі на г. Манілова (нині г. Лисий Верх у Ліському повіті Підкарпат. воєводства, Польща)
7	Сабашош Петро	33 1882	єфрейтор	66-й піхот. полк	26.11. 1915	На фронті Ізонцо, в бою на г. Мерзлий Верх (1359 м) в Юлійських Альпах	У братській могилі на г. Мерзлий Верх (нині в Західній Словенії, біля м. Толмін)

м. Хусм (Huszt)

1	Абрагамович Лазарь	34 1881	рядовий	85-й піхот. полк	26.06. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Борщовичі (нині Пустомитівського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
2	Акар Йозеф	24 1892	рядовий	85-й піхот. полк	17.06. 1916	У російському полоні, в м. Тамбов (Росія)	На табірному цвинтарі
3	Алексик Іван	25 1892	рядовий	85-й піхот. полк	21.07. 1917	На фронті Ізонцо, біля м. Нова-Гориця (Словенія)	На військовому цвинтарі Локе (община Нова-Гориця, Словенія)
4	Алексик Йосип	22 1893	рядовий	66-й піхот. полк	27.01. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Семехов (нині Тарновського повіту Малопольського воєводства, Польща)	На полі бою
5	Андрюк Юрій	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	29.07. 1915	У військовому шпиталі м. Егер (Угорщина)	На кладовищі "Kisasszony" в Егері
6	Бігарі Йосип	21 1894	рядовий	85-й піхот. полк	03.06. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Тамановичі (нині Мостиського р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
7	Білак Василь	27 1887	рядовий	66-й піхот. полк	09.11. 1914	На Сербському фронті, в бою на г. Рожань (973 м) біля м. Крупань (західна Сербія)	На полі бою
8	Боднар Михайло	44 1874	капрал	12-й гонв. піхот. полк	20.07. 1918	У військ. шпиталі (нині м. Жиліна, Словаччина)	На військовому цвинтарі м. Жиліна
9	Браун Йосип	42 1876	рядовий	85-й піхот. полк	28.02. 1918	У м. Банська Бистриця (Словаччина)	На місцевому цвинтарі

Продовження Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
10	Величко Іван	41 1876	рядовий	85-й піхот. полк	25.07. 1917	На Російському фронті, біля м. Броди (нині Львівська обл.)	На місцевому цвинтарі
11	Вовканець Іван	33 1884	рядовий	15-й пол. егер. батальйон	16.05. 1917	На Італійському фронті, біля м. Роверето (провінція Тренто, північно-східна Італія)	На цвинтарі у м. Роверето (Італія)
12	Герхардт Ян	21 1896	рядовий	85-й піхот. полк	22.11. 1917	У військ. шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі “Kőbánya” в Будапешті
13	Гінсак Василь	22 1896	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	11.02. 1918	У військовому шпиталі м. Нодьканижа (Угорщина)	На цвинтарі у м. Нодьканижа
14	Годош Василь	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	21.12. 1916	У військовому шпиталі у м. Тарнов (південно-східна Польща)	На міському цивільному цвинтарі
15	Грубар Войтех	20 1898	рядовий	85-й піхот. полк	01.06. 1918	У військ. шпиталі м. Будапешт (Угорщина)	На кладовищі “Kőbánya” в Будапешті
16	Густі Іван	20 1896	рядовий	85-й піхот. полк	09.08. 1916	На Російському фронті, в бою біля с. Поніковиця (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Висоцько (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
17	Гуцул Іван	50 1867	рядовий	85-й піхот. полк	25.02. 1917	У військовому шпиталі м. Шомодьготвен (медьє Бараня, Угорщина)	На міському центральному кладовищі
18	Джумурат Іван	39 1877	рядовий	85-й піхот. полк	04.10. 1916	У військово-польовому шпиталі с. Куряни (нині Бережанського р-ну Тернопільської обл.)	На місцевому військовому цвинтарі
19	Добженецькі Бартоломій	20 1896	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	10. 1916	У військовому шпиталі (нині територія Румунії)	На місцевому цвинтарі
20	Драгула Іван	21 1893	рядовий	85-й піхот. полк	27.08. 1914	На Російському фронті, в бою за с. Павловка (нині Томашовського повіту Люблінського воєводства Польщі)	У братській могилі на полі бою
21	Дубач Михайло	не вказано	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	06.03. 1916	У військовому шпиталі м. Егер (Угорщина)	На кладовищі “Kisasszony” в Егері

1	2	3	4	5	6	7	8
22	Дуда Дмитро	24 1891	рядовий	85-й піхот. полк	18.06. 1915	У військово-польовому шпиталі в с. Жолиня (нині Ланцутського повіту Підкарпатського воєводства Польщі)	На місцевому римокатолицькому цвинтарі
23	Іваночко Михайло	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	02.03. 1915	На Російському фронті, на перев'язочному пункті в с. Колоніце (нині Лиського повіту Підкарпатського воєводства, Польща)	На місцевому цвинтарі
24	Ізраель Вілем	21 1897	рядовий	85-й піхот. полк	14.10. 1918	В окружній лікарні (нині м. Трнава, Словаччина)	На військ. цвинтарі м. Трнава
25	Іл'юк Іван	35 1881	рядовий	85-й піхот. полк	11.01. 1916	У військовому шпиталі м. Лінц (Австрія)	На цвинтарі м. Лінц (Австрія)
26	Карпинець Іллеш	25 1891	рядовий	66-й піхот. полк	12.05. 1916	На фронті Ізонцо, в бою на г. Планіна Полог, 766 м (община Толмін, Словенія)	На полі бою
27	Келемен Михайло	23 1895	рядовий	85-й піхот. полк	10.08. 1918	На Італійському фронті, в Італійських Альпах	Біля с. Мальчезина (регіон Венеція, північно-східна Італія)
28	Керіта Василь	не вказано	рядовий	85-й піхот. полк	01.04. 1918	У військовому шпиталі м. Балашдярмат (Угорщина)	На військовому цвинтарі у м. Балашдярмат
29	Клейн Хайм	26 1888	рядовий	85-й піхот. полк	21.09. 1914	Біля м. Вараждин (нині північно-східна Хорватія)	На місцевому цвинтарі
30	Кошинський Антонін	41 1876	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	13.10. 1917	У Румунії	На цвинтарі
31	Кривський Йосип	26 1889	рядовий	85-й піхот. полк	17.03. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Вірава (округ Медзилаборце, Словаччина)	На місцевому військовому цвинтарі
32	Кукуль Микола	21 1898	арле-рист рядовий	20-й гонв. артилер. полк	07.05. 1919	В Італійському полоні, в лікарні м. Лечче (регіон Апулія, південно-східна Італія)	На місцевому цвинтарі

Прощання перед розлукою.

*Коли місцева громада приймає вояків як рідних,
військові труднощі сприймаються легше.*

Фронтові дороги.

Австро-угорські солдати встановлюють мортиру.

Кінь і пес – надійні друзі на війні.

**Австро-угорська армія. Окопний міномет (верхнє фото)
та перископ (нижнє фото).**

Короткі хвилини відпочинку на фронті.

Приготування їжі в польових умовах.

Підрозділ гусарів угорського гонведу на привалі.

Піхотинці та гусар гріються біля вогню.

Дотримання гігієни на фронті – це уже перемога.

У хвилини відпочинку кожний думає про своє...

Фельдпошта. Листи з рідної домівки для солдата на вагу життя.

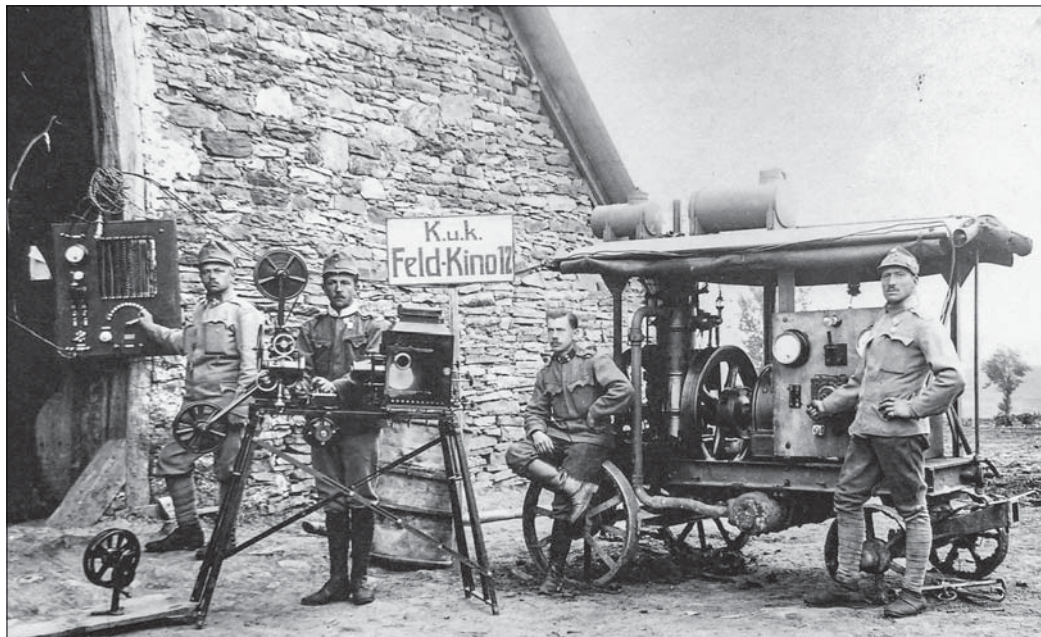
Лист додому.

З музикою на фронті легше переносити військові труднощі.

Солдатський клуб на Італійському фронті.

В австро-угорській армії для вояків функціонували пересувні кінотеатри.

Різдво на фронті. Солдатський бетлем.

Польова електростанція австро-угорської армії.

«Кафе Інтернаціонал». У 1918 р. австро-угорські солдати відчували нові думки.

Продовження Мαρτιρολογу

1	2	3	4	5	6	7	8
33	Курта Юрій	22 1892	єфрейтор	85-й піхот. полк	02.12. 1914	В інфекційній лікарні м. Зворнік (нині Боснія і Герцеговина)	На місцевому військовому цвинтарі
34	Кьостенбаум Вільгельм	25 1889	рядовий	85-й піхот. полк	20.10. 1914	У військ. шпиталі м. Балашдьярмат (Угорщина)	На військ. цвинтарі у м. Балашдьярмат
35	Лар Георг	23 1892	не вказано	85-й піхот. полк	15.09. 1915	У с. Каменіца (нині біля м. Сараєво, Боснія і Герцеговина)	На місцевому цвинтарі
36	Легда Янош	20 1898	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	29.04. 1918	У військово-польовому шпиталі у м. Серравале (регіон Венето, північно-східна Італія)	На місцевому військовому цвинтарі
37	Маргентал Йосип	22 1893	рядовий	85-й піхот. полк	19.08. 1915	На Російському фронті, в бою за с. Тадані (нині Кам'янка-Бузького р-ну Львівської обл.)	У братській могилі на полі бою
38	Мігаль Василь	26 1888	рядовий	85-й піхот. полк	28.08. 1914	На Російському фронті, в бою за с. Павловка (нині Томашовського повіту Люблінського воєводства, Польща)	У братській могилі на полі бою
39	Мушка Михайло	26 1889	рядовий	66-й піхот. полк	01.09. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Синьків (нині Заліщицького р-ну Тернопільської обл.)	У братській могилі на полі бою
40	Мюллер Соломон	41 1874	рядовий	85-й піхот. полк	08.12. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Розтоки (нині Кременецького р-ну Тернопіл. обл.)	На військ. цвинтарі 85-го полка біля с. Лосятин (нині Кременецького р-ну Тернопіл. обл.)
41	Окар Йозеф	23 1892	рядовий	85-й піхот. полк	17.06. 1915	У російському полоні, у м. Петропавловськ (Камчатка, Росія)	На міському цвинтарі
42	Олас Йосип	39 1877	рядовий	85-й піхот. полк	26.02. 1916	На фронті Ізонцо, в бою на г. Воділ Верх (1053 м) в Юлійських Альпах (нині на заході Словенії)	У братській могилі
43	Палкович Федір	40 1876	рядовий	85-й піхот. полк	14.09. 1916	У військово-польовому шпиталі (нині с. Вовковатиця Бродівського р-ну Львівської обл.)	На сільському цвинтарі с. Заболотці Бродівського р-ну Львівської обл.
44	Ракошовик Іван	20 1898	рядовий	12-й гонв. піхот. полк	16.06. 1916	У військовому шпиталі м. Дебрецен (Угорщина)	На кладовищі в Дебрецені

1	2	3	4	5	6	7	8
45	Саловка Василь	21 1896	рядо- вий	85-й піхот. полк	26.06. 1917	У військовому шпиталі м. Пейч (Угорщина)	На центральному кладовищі м. Пейч
46	Сейберт Йозеф	28 1888	сер- жант	85-й піхот. полк	22.08. 1916	У військовому шпиталі (нині м. Левіко, про- вінція Тренто, пів- нічна Італія)	На місцевому вій- ськовому цвинтарі
47	Симканич Юрій	20 1897	рядо- вий	85-й піхот. полк	26.04. 1917	На Російському фронті, в с. Гутице (нині Зо- лочівського р-ну Львів- ської обл.)	На цвинтарі с. Підгір- ці (нині Бродівського р-ну Львівської обл.)
48	Скундзя Михайло	22 1894	рядо- вий	85-й піхот. полк	05.11. 1916	На фронті Ізонцо, в бою на г. Св. Катерини, 307 м (нині біля м. Нова-Гори- ця, Словенія)	На військ. цвинтарі у м. Кромберк (нині пригород м. Нова-Го- риця, Словенія)
49	Сливка Михайло	21 1893	рядо- вий	66-й піхот. полк	19.11. 1914	У військово-польовому шпиталі, у Галичині (нині територія Польщі)	Біля шпиталю
50	Соліч Шимон	23 1892	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	05.10. 1915	<i>У військовому шпиталі м. Будапешт (Угорщина)</i>	<i>На кладовищі в Буда- пешті</i>
51	Торма Іван	21 1894	рядо- вий	85-й піхот. полк	19.08. 1915	У військово-польовому шпиталі (нині с. Штанел, община Комен, на заході Словенії)	На місцевому вій- ськовому цвинтарі
52	Уйвароші Себастьян	26 1889	сер- жант	85-й піхот. полк	03.06. 1915	У військово-польовому шпиталі у м. Хирів (нині Старосамбірського р-ну Львівської обл.)	На місцевому вій- ськовому цвинтарі
53	Урвалек Франтішек	42 1875	кап- рал	10-й гонв. піхот. полк	23.03. 1917	На Румунському фронті, в бою біля г. Модьорош (1372 м) в Західних Кар- патах (нині Трансільва- нія, Румунія)	В долині у гори
54	Фюле Янош	<i>не вка- зано</i>	рядо- вий	12-й гонв. піхот. полк	08.11. 1915	<i>У військовому шпиталі м. Егер (Угорщина)</i>	<i>На кладовищі "Kisasszony" в Егері</i>
55	Хмара Юрій	22 1893	рядо- вий	85-й піхот. полк	06.11. 1915	На Російському фронті, в бою біля с. Семиківці (нині Тербовлянського р-ну Тернопільської обл.)	На полі бою

Закінчення Мартирологу

1	2	3	4	5	6	7	8
56	Чомба Василь	22 1895	рядовий	85-й піхот. полк	29.09. 1917	На фронті Ізонцо, біля с. Вітовле (нині община Нова-Гориця, Словенія)	На військовому цвинтарі с. Осек (нині община Нова-Гориця, Словенія)
57	Шкундра Дмитро	25 1890	рядовий	85-й піхот. полк	26.12. 1915	У військовому шпиталі м. Прага, в районі Кралових Виноградів	У м. Прага (Чехія), на цвинтарі в районі Кралових Виноградів
58	Штефуца Михайло	31 1883	рядовий	85-й піхот. полк	09.10. 1914	На Російському фронті, в бою біля с. Красне (нині Ряшівського повіту Підкарпатського воєводства, Польща)	На полі бою

Алфавітний покажчик прізвищ загиблих солдатів**А**

Абрагамович 318
Агоштон 284
Адам 197, 318
Адлер 247, 264, 289
Акар 318
Алексик 176, 318
Амбруш 291, 292
Ангер 223
Андрашко 185
Андріца 310
Андрухович 232
Андрушевич 229
Андрюк 318
Антал 276, 281, 292
Анталік 187, 198
Антоня (Антонь) 308
Апшай 284
Асталош 292
Ауш 247
Ацбергер 232
Ач 176

Б

Бабенчук 223
Бабич 289, 302
Багара 302
Балаж 195
Баринець 239
Барта 191
Баршаї 247
Баторі 195
Беде 188
Бедей 239
Бедзір 286
Беднарчек 226
Белей 290
Беля 264
Бенко 281
Бенца 242
Бенчук 276
Бергман 217
Бердар 217, 275
Берец 317
Берзан 226
Беркович 245, 278
Бесмак 226
Бецум 251

Бечке 292
Бібен 239
Бігарі 318
Бігулек 232
Бігун 220
Білак 189, 190, 198, 318
Білинич (Білинець) 295
Білич 276, 313
Біловар 184
Біріндя 245
Біров 193
Біроваш 202
Біціг 278
Біче 257
Бобейчук 223
Боброскі 232
Богаш 195
Богдан 284
Богоста 289
Боднар 188, 202, 318
Боднарук 232
Бодня 255
Бодуга 255
Божа 257
Бойчук 217, 223, 251
Бокач 243
Болдіжар 279
Бонкало 226
Бонь 295
Бора 175
Борка 220, 246, 257
Ботізар 264
Ботіч 217
Ботош 292
Бочак 240
Бочкаї 188
Бочкай 264
Бочкор 179, 202
Бравер 179
Брай 247
Брайш 174
Брана 226
Брандіс 202
Браун 179, 191, 318
Бронтелюк 232
Брус 202
Брюхович 255
Будаї 193

Буковецький 314
Букович 290
Бура 292
Бурач 183
Бута 217
Буташ 220
Бучок 253

В

Вадаш 223
Вайвод 250
Вайда 250
Вайнагі 239
Вайс 181
Вайсман 176
Вакаров 304
Вакі 253, 279
Валд 217, 220
Вамош 186, 190, 229
Ваня 282
Варга 179, 220, 258
Вароді 295
Варцаба 193
Василик 306
Василинець 295
Васовчик 314
Ватаман 224
Ваш 197
Ваяї 217
Вейг 246, 258
Веклинець 247
Веклюк 226
Величко 319
Веприк 255
Веран 196
Вербещук 233
Віда 188
Віжолі 183
Візавер 233
Візель 264, 279
Вінтонєк 225
Влад 201, 229, 230, 258
Владімер (Владимир) 289
Вовканець 305, 319
Волос 230
Волошин 233, 309
Вольвович 286
Ворінка 298
Воробок 192
Ворохта 225, 226

Вочок (Вовчок) 311, 312
Вочук (Вовчук) 304, 312
Вурста 220
Вучкан 304

Г

Гаал (Гал) 177
Габор 243
Гавей 289
Гавка 282
Гаврилюк 202
Гавселко 241
Газдик 179, 192
Гайдош 188
Гайду 304
Гайнал 217, 280
Галабатушка 304
Галас 247, 317
Гальперин 284
Гамечка 306
Гамор 221
Гангур 310
Гандела 255
Ганус 195
Ганусинець 198
Гапчук 243
Гарасті 313
Гарбуц 250
Гасинець 256, 278, 280
Гатіна 304
Гаусбергер 241
Гач 191
Гейдер 292
Гергелаба 263
Гере 184
Герег 183
Гереш 292
Герич 245
Гернеші 309
Герхардт 319
Гершкович 295, 298
Геці 239
Гечко 316
Гінсак 319
Глеба 197
Глосер 177
Глуканюк 233
Говарт 177
Годван 227
Годі 292

- Годош 319
Гокс 251
Голденберг 191
Голубка 284
Голяк 302
Гомбош 282
Гонгулич 176
Гонка 292
Гопак 177
Горват 202, 241
Горнюк 225
Горчар (Горчак) 289
Госта 282
Гофманн 184
Гоффман 308, 316
Грац 179
Греба 185
Грен 201
Гренасюк 233
Гресь 287
Гречак 309
Гречинюк 225
Гречка 295
Грига 246
Грицан 278
Грицук 241
Гріцан 252
Громочук 183
Грос 304
Гросманн 177, 233
Грубар 319
Грюнштейн 176
Губаль 309
Гудак 278
Гузо 230
Гурка 289
Гусак 290
Гускі 278
Густі 319
Гуцканюк 217
Гуцул 319
Гушкович 185
Гьорьог 264
- Д**
Дабоці 282
Давидович 253, 291
Дамійчук 227
Дам'янчук 287
Дан 230, 258, 264
Данилко 217
Данилович 186
Данилоський 310
Данку (Данко) 190
Данч 250, 284
Данчо 310
Данюк 227
Даці 178
Даш 243
Двурський 306
Девицький 223
Дедерчук 217
Дейч 316
Декет 247, 248, 275
Декум 278
Демедюк 233
Деміда 243
Денечук 287
Дербак 195
Деяк 286, 305
Джумурат 319
Дикун 245, 256, 278, 279
Димитрян 218
Дирда 221
Дівинець 291
Добей 311
Добженецкі 319
Добош 218
Добша 187
Доганич 302, 303
Доганюк 233
Долежал 273
Домокош 182
Донгі 186
Доромбей 295
Дорчинець 198
Дочинець 241
Драгинець 295
Драгула 286, 319
Драгун 261
Дранкалюк 223
Дрімух 218
Дубач 319
Дубляк 309
Дубровка 191
Дубровський 253
Дувірек 233
Дуда 320

Дудла 287
Думітран 218
Дупіш 313
Дурда 179
Дурунда 248
Дучук 227
Дякун 290
Дякунець 218
Дяпко (Дзябко) 306
Дярматі 189
Дьолог 251
Дьордяй 243
Дьортеш 298

Е

Егоста 289
Егреші 186, 192
Едельштейн 243
Еліаш 291
Енгельман 253
Ерделі 189
Ермень 273
Ерстенюк 227

Є

Єрема 290, 298, 311
Єшкович 276

Ж

Жапка 314
Желікович 284
Живчак 192
Жига 280, 291
Жигар 195
Жиго 292
Жолдич 193

З

Забой 178
Загайда 200
Закс 291
Заяць 256, 296
Звеняк 255
Звіздарюк 233
Здяпкалока 306
Зеленчук 200, 243, 273
Зеленяк 198
Зелікович 276
Зелінський 227, 233
Зельман 291

Зінн 218
Зіфт 298
Змикало 258
Зубач 258

І

Івані 198
Іваночко 320
Ігнат 179
Ігнатко 296
Ігнатюк 234
Ігурт 317
Ідяртов 293
Ізай 304
Ізраель 320
Ілаш 241
Ілліч 273
Іл'юк 320
Іляш 183
Ільканич 308
Ілько 250
Імре 263
Ісак 176, 273
Ісакович 273, 311
Іцкович 284

Й

Йовді 258, 293
Йовнаш 293
Йодов 258
Йоймович 308
Йорош 293
Йосипчук 218

К

Кавські 261
Каган 239
Кадар 194
Кажов 282
Калван 293
Калининець 174
Калинич 306, 311, 317
Калин 296
Канчанський 191
Карабін 234
Карабінюк 234
Каражія 176
Кардош 188, 189
Кароль 177
Карпинець 306, 320

- Касич 192
Катеринюк 227
Катринець 246
Катунка 239
Кауфман 273
Кац 194, 251
Кацерук 234
Кедєш 174
Кейкеш 194
Келеман 315
Келемен 315, 320
Кемень 305
Кенде 185
Кенез 197
Кенейз 286
Кенігсбергер 260
Керестень 306
Керестеші 184
Керета 298
Керечанин 198
Кереші 273
Керіта 320
Кілічук 225
Кірай 191
Кіш 181, 192, 197
Кішфалуді 282
Клейн 255, 282, 320
Клем 244
Клемпотюк 218, 234
Климпуш 234
Клованич 263
Клочурак 234
Клюса 190
Ключкей 243, 247
Кміть 296
Кобаль 176, 224
Кобаснюк 224
Коблюк 202
Коб'юк 202
Ковач 196, 221, 230, 258, 259, 273, 287, 293
Ковешлігеті 250
Ковня 190
Ковш 282
Ковша 182
Коган 282
Когут 251
Козак 307, 315
Козар 179
Козичар 246
Козичка 239, 293
Кокіш 203
Колачук 203
Колбаснюк 234
Конар 312
Кондор 196
Кондраш 307
Кондрич 312
Коньоші 305
Копанський 316
Копас 308
Копинець 199
Копич 218
Копта 175
Копчук 234
Кормош 194
Корнута 284
Корпош 181
Корсак 256
Корчинський 195
Коста 199
Костович 280
Кострога (Костроба) 279
Костя 175
Костяк 255
Котик 280
Котлан 175, 227
Кочіш 189, 308
Кошан 314
Кошинський 320
Кошілка 256
Кошук 225, 235
Кравал 273
Кравчук 218, 224
Крайнік 309
Крапнік 224
Красилинець 299
Крегул 251
Крегун 280
Крецул 280
Кривський 320
Крічка 256
Крічфалуші 254, 284, 299
Кріштон 235
Кружель 293
Крулька 246
Кубинець 241, 261
Кугар 263
Кужук 255
Кузьма 307
Кузьмич 235

Кузьмович 203, 227
Кукуль 320
Кулі 276
Кун 293
Куриця 312
Куричка 299
Курта 307, 333
Кус 275
Кустрьо 252
Кутнич 176
Кухар 286
Куцин 218, 252, 276
Кучарський 235
Кучерявий 280
Кушнір 227
Кьостенбаум 333

Л

Лавришин 243, 280
Лавришинець 256
Лазаревич 307
Лазарчук 254
Лайовіц 273
Лайош 282, 283
Лакатош 221, 259, 286
Лар 303, 333
Ларчук 241
Ласло 197, 277
Ласторечек 227
Лафернюк 235
Лебович 176, 181, 184, 235, 259, 263,
279, 316
Лебовіц 183, 316
Леві 223
Левко 277, 299
Легда 299, 333
Лемак 186, 192, 263, 291, 296
Лена 261
Лендел 186
Леспух 248
Летай 197
Лециський 200
Лешко 175, 299
Липей 305
Липчей 179
Ліхтхайн 178
Лозан 263
Лопойда 307
Лукачка 308

Лукачук 225
Лукей 184
Лупуцек 235
Лучка 244, 257
Любенчук 235
Любка 193
Лях 314

М

Магей 252
Мадар 248
Маді 221
Мадяр 221
Маєр 259, 280
Маєр Шендерович 261
Маєровіц 239
Мазур 243
Майор 251
Максим 317, 318
Максимець 315
Макшай 194
Малета 309, 316
Ман 283
Мандзюк 218
Мандрик 293
Манжук 221
Манзюк 247
Маргентал 333
Маргітич 174
Марина 230, 259
Маріанда 228
Марінка 188
Маркулчек 224
Маркус 275
Маркуш 239, 241
Мартоні 179
Марусек 235
Марушка 186, 187
Маскалюк 236
Маскаль 246
Мацола 246, 275
Мацула 273
Мачек 236
Мачернюк 235
Мачов 193
Мегеш 294
Мезей 248
Мейгеш 254
Мейс 219

Мейсарош 184, 194, 228
Меклеш 252
Меланчук 263
Мелега 246
Менько 279
Метничук 235
Мехайло 280
Мехльович 296
Мешентюк 229
Мешкань 296
Мешко 248
Мигальчук 279
Микита 299
Микуличинський 228
Михайльо 257
Михалюк 224
Мігалєга 190
Мігалі 230
Мігалюк 228
Мігаль 230, 231, 259, 333
Міговк 180
Мідяник 251
Мідянка 248
Мідянка 287
Мізілюк 236
Мізун 299
Мік 273
Мікуланич 280
Мітрук 221
Міттельман 175
Міхальчич 252
Мойш 201, 283
Молдован 274
Молнар 180, 182, 191, 197, 251, 277,
294, 303
Монич 242, 316
Монька 247
Моравчук 280
Мотринєць 248
Мошкович 240, 280
Мудра 176
Муж 219
Мункачі 283, 294
Муржа 298
Муска 283
Мушка 333
Мюлбауер 228, 283
Мюллер 219, 333

Н

Навай 315
Надь 177, 178, 189, 194, 198, 299
Небіла 228
Нейман 228
Немеш 252, 254, 263, 284, 285, 294
Нерешміце 283
Нізов 193
Ніколайчук 203
Нікореску 228
Нірі 177
Новоселицький 236
Носа 248, 249, 253
Нутовіц 307
Нюл 187
Няйкало 228

О

Обербухлер 242
Обриський 221
Окар 333
Олаг 193, 317
Олас 333
Олексій 276
Олефір 225
Олін 299
Онисько 174, 183
Онницький 219
Опаранюк 236
Опріш 221, 259, 260, 277
Оренчак 228, 314
Оролоскі 294
Орос 242, 274, 281, 307
Оросі 182

П

Павелко 203
Павлишинєць 261
Павлюк 221, 223, 242
Павлючук 236
Паладі 182
Палай 188
Палахуцинець 243
Палешник 194
Палінкаш 254
Палінчак 185, 310
Палкович 333
Пантлик 263
Пантьо 182

Пап 198, 315
Папарега (Папарига) 228
Папарушка 203
Парашук 236
Паршинець 240
Паскі 260
Пасулька 305
Пацкан 310
Пацкань 242
Паш 242
Пейтер 317
Пелех 262
Пелешкей 191, 197
Пензеш 195
Перебаньо 245
Перец 308, 309
Перл 201
Петраш 197
Петрашук 236
Петрейч 283
Петрецький 297
Петрінка 300
Петровці 192, 279
Петрук 219
Пешті 274
Пилип 175, 254, 300
Пігулек 236
Пікел 283
Піккел 244, 245
Пінтя 287
Піпаш 236, 312
Пірда 184
Піцур 249
Піцура 203
Пішта 300
Пластунек (Пластуняк) 236
Плешивець 297, 305
Плиска 196, 245
Побуцький 237
Погань 193
Подельський 228
Подольський 249
Пойсу 195
Покоба 288
Покорбан 281
Поланчук 226
Полі 188
Полцер 294
Поляк 184

Полянський 228
Поп 231, 283
Попадець 237
Попадинець 306, 311
Попелян 231
Попович 180, 187, 198, 200, 221, 223, 225,
228, 237, 256, 260, 277, 289, 294, 310, 312
Попша 201, 231
Попюк 237
Поряк 199
Поташ 219
Праді 274
Прейнешбергер 203, 286
Пригара 311
Примак 279
Причиня 189
Прібек 219
Продан 281, 287, 308, 309
Прокоп 300
Пуднер 180
Пука 291
Пукман 221, 222

Р

Рад 219
Рак 245
Ракошовик 333
Ракушинець 180, 315
Ратіснєк 203
Рац 242
Рацин 199
Ребрач 180
Ребрик 174
Ревіцький 249
Рейзман 196
Рейзнер 315
Рейшенбухлер 286
Репарук 237
Ретіжник 204
Рещук 237
Рішко 240, 254, 300
Робак 187
Ровжа 274
Ровжі 283
Розенфельд 240
Роляк 229
Роман 180, 283, 300, 303
Романчук 237
Романюк 204, 237

Росоха 285, 313
Росоштян 222
Роспопа 187
Ротенштейн 180
Рошко 301
Рошнер 180, 193
Рошован 274
Русанюк 311
Русинка 185, 190
Русинко 223
Руснак 222, 249
Русняк 243
Рушчак 301, 305

С

Сабад 222
Сабадош 281, 289, 317, 318
Сабо 182, 294
Сабов 178, 185, 192, 194, 198
Савинець 313, 317
Савка 285
Савчук 219
Сав'юк 229
Сайко 177
Саксон 187
Салабенка 244
Салей (Салай) 277
Салі 182, 264
Салка 242, 308
Саловка 314, 334
Самош 305
Санинець 264
Сара 237
Сарвода 222
Сасин 276, 281
Сауляк 254
Свистак 290
Світлик 185
Сегеді 181
Седлак 229
Сейберт 334
Сейпі 298
Секереш 294, 301
Семак 175
Семен 181
Семіган 287
Сенгу 241
Сендерович 279, 285
Сеневич 309
Сенек 237

Сенчелла 249
Сербан 204
Симканич 334
Синиця 182
Сівак 187
Сігеті 187
Сідей 196
Сіладі 182
Сільваші 196
Сітар 301
Скундзя 334
Слава 303, 304
Славіта 253
Сливка 314, 334
Сойма 222, 249, 252, 253
Сойман 253
Сойма-Русинко 249
Соліч 334
Соломінка 249
Сочка 183
Стан 242, 245
Старк 183
Стойка 255, 285
Сугеняк 297
Сюч 196
Сьоке 178

Т

Талі 181
Тамок 192
Танчинець 288
Тарацкезі 198, 274
Тарді 188
Тарнаї 177
Тафійчук 223, 225
Тегза 290, 313
Тейнуштяк 222
Телтор 204
Темел 224
Тендлер 204
Тері 195
Теша 219
Тивадар 240
Тимко 187
Тимчак 219
Тимша 241
Тігар 190
Тітаніч 240
Тітуц 260
Ткач 194, 222, 290

Тнекан 237
Товт 185, 186
Тодавчич 315
Токар 262
Токач 294
Томаш 274
Томенюк 224
Томишин 297
Томишинець 262, 297
Томчинець 281, 288
Торма 334
Тот 178, 192, 201
Трейтл 249
Тромбоцкі 178
Троян 199
Тудовші 291
Тулайдан 237, 238
Тупиця 174
Турані 198
Турок 304
Тюзеш 175, 290
Тяско 262

У

Увешеш 295
Углей 285
Углей 231
Удварі 178
Удод 317
Уйвароші 334
Уйфалуші 190
Уліч 220
Улман 180
Урбан 260
Урвалек 334
Ушерович 307, 309

Ф

Фанчікі 196
Фаркаш 297
Фегейр 194, 238,
Фелікович 245
Ференц 204
Фетейш 180
Фетерья 301
Фіцай 276
Флорінкуца 196
Фогораші 182
Фодор 229, 295
Фонт 311

Форіч (Форіш) 194
Форші 183, 190
Форкевець 306
Фрайкович 310
Франі 251
Фрід 181, 238
Фрідман 315
Фрідманн 199
Фріцкун 180
Фуделла 185
Фюле 334
Фюлеп 195
Фюлоп 198, 288, 310
Фюрт 222

Х

Хемчук 226
Химинець 175, 291
Хмара 334
Холод 297
Худан 277

Ц

Цампока 313
Цанинець 264
Цапець 305
Цип (Циб) 177
Ципкало 277
Цитровські 242
Цифра 291
Цік 257
Ціпле 201, 275
Цубера 222, 250
Цуперек 238

Ч

Чакої 295
Чангар 264
Чедрегі 178
Чейпеш 190
Чендель (Чендей) 260
Черевка 252
Черяник 301
Чіжмар 260
Чобак 301
Чобей 244, 277
Човка 246
Чока 251
Чолі 204
Чомба 335

Чонка 175, 240, 244
Чопей 307
Чопик 277, 314
Чорба 181
Чузо 250
Чука 197
Чулей 310
Чурі 181
Чурман 188
Чутора 176
Чуфещук 238

Ш

Шандор 178
Шайшевич 285
Шафар 244, 256
Шваля 261
Шварц 179, 185
Шелевер 260
Шелемба 244, 288
Шеленик 184
Шеленка 285
Шемота 200, 204
Шимон 186, 189, 201, 231, 232, 317
Шимоні 184
Шимонович 297
Шимшовіц 240
Шкрінбей 302
Шкундра 335
Шларку 274
Шлеєр 286
Шлоймович 274
Шмерлер 224
Шмілек 200
Шміллар 220
Шмілович 244, 297
Шнабел 238
Шнеп 263
Шобей 260
Шоля 311
Шорбан 204
Шпак 275
Шпан 245
Шпеник 220
Шпілька 257, 288
Шпрінгер 184
Штадлер 204
Штарк 191

Штейн 291
Штейнмец 220
Штеник 281
Штерн 250
Штерця 275
Штефан 202
Штефанюк 229
Штефі 311
Штефуца 335
Шток 295
Штремпел 275
Шуба 191
Шунлавіц 281
Шутман 261
Шушман 224

Щ

Щербан 305

Ю

Югас 187, 316
Юнгер 281
Юнус 279
Юращо 229
Юрин (Юрина) 302
Юришинець 246, 281
Юрович 224

Я

Яканішек 229
Яким 297
Якоб 189
Якобишин 291
Яна 196
Янкелович 264
Янович 302
Янюк 229
Ярема 302
Яремчук 220
Ярено 290
Ясенчук (Ясенчак) 204
Ясінко 245
Ясінський 223
Ясович 297
Яцканич 313
Яцук 220
Яцура 174, 181
Яцюк 226

Список використаних джерел

Баран І.В., Мазур О.Я. Звільнення Галичини від російських військ (1915). – Режим доступу: www.sworld.com.ua

Боевой состав Российской Императорской Армии (1907–1914 гг.). – Режим доступу: rugaruard.ru/forum/index.php/topic,649.0.html

Брусиллов А.А. Воспоминания. Сайт “Военная литература”: militera.lib.ru Издание: Брусиллов А.А. Воспоминания. – М.: Воениздат, 1963. Книга на сайті: <http://militera.lib.ru/memo/russian/brusilov/index.html>

Бураль М., Годованець М. На Великоберезнянщині пройшла експедиція по місцях військових поховань. Карпатська зірка // Закарпаття онлайн. – 11 лютого 2011 р.

Велика війна 1914–1918 рр. і Україна. У двох книгах. – Книга 1: Історичні нариси. – К.: ТОВ “Видавництво “КЛІО””, 2014. – 784 с.

Велика війна 1914–1918 рр. і Україна. У двох книгах. – Книга 2: Мовою документів і свідчень / Редкол.: В. А. Смолій (голова), Г. В. Боряк та ін.; відп. ред. О. П. Реєнт; авт. кол.: Ю. В. Берестень та ін. – К.: ТОВ “Видавництво “КЛІО””, 2015. – 800 с.

Взорванные горы – Альпийская горная война между Австро-Венгрией и Италией. – Режим доступу: p-w-w.org/index.php

Гренджа-Донський В. С. Твори у 2-х томах. Том 2. Сини Верховини / Упорядкування та підготовка текстів З. Гренджі-Донської. – Ужгород: Карпати, 2004. – 464 с.: іл.

Грицкевич А.П. Борьба за Украину. 1917–1921 / А.П. Грицкевич; под науч. ред. А.Е. Тараса. – Минск: Современная школа, 2011. – 528 с.: ил. – (Серия “Неизвестная история”).

Дзюба-Погребняк О. Перша світова війна в літературах південних слов'ян. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА. – 2014. – 496 с.

Довідник з історії України. Том 2 / За редакцією І. Підкови та Р. Шуста. – К.: Генеза, 1995. – 440 с.

Достал Я. Підкарпатська Русь (Закарпаття періоду Чехословацької Республіки: 1919–1938 рр.) / Путівник-довідник / переклад, упоряд., доповн. Юрія Фатули. – Ужгород: Карпати, 2014. – 312 с., іл.

Зайончковский А.М. Первая мировая война. Сайт “Военная литература”: militera.lib.ru Издание: Зайончковский А.М. Первая мировая война. – СПб: Полигон, 2000. – 878 с. Книга на сайті: http://militera.lib.ru/h/zayonchkovsky_1/

Зайцов А.А. Семеновцы в 1914 году. ВИК “Лейб-Гвардии Семеновский полк”. – Режим доступу: www.lgsp.petrobrigada.ru/index.html

Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура / україномовний варіант українсько-угорського видання / Під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець; [Редколег.: Ю. Остапець, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар, С. Черничко; Відп. за вип. М. Токар]. – Ужгород: Поліграфцентр “Ліра”, 2010. – 720 с.

Заплетал Флоріан. Міста і села Закарпаття [Образотворчий матеріал]: фотоальбом / передм. Миколи Мушинки ; упоряд. : Микола Мушинка, Михайло Сирохман. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2016. – 176 с. : іл.

Из истории Карпатской операции 1915 г. Сборник документов. – СПб. : Нестор-История, 2016. – 520 с.

Кац Н.Г. Русская армия в карпатской зимней кампании 1915 г.: неизвестные документы и новые оценки в книге американского историка Г. Тунсталла // Новый исторический вестник. – 2014. – № 40. – С. 163–175.

Кашуба Т. Ужгородське гарнізонне кладовище як камінь спотикання // Закарпаття онлайн. – 21 травня 2013 р.

Клочурак С. ДО ВОЛІ: Спомини / передмова М. Мушинки. – Ужгород: Поліграфцентр “Ліра”, 2009. – 184 с.

Коленковский А. К. Маневренный период первой мировой империалистической войны 1914 г. Сайт “Военная литература”: militera.lib.ru Издание: Коленковский А. Маневренный период первой мировой империалистической войны 1914 г. – М.: Воениздат НКО СССР, 1940. Книга на сайте: http://militera.lib.ru/h/kolenkovsky_ak2/index.html

Литвин В.М. Україна: доба війн і революцій (1914–1920 рр.). – К.: Видавничий дім “Альтернативи”, 2003. – 488 с.

Лозинський А. Українці на службі в австро-угорській армії / А. Лозинський // Всеукр. Наук. Журн. “Мандрівець” (Тернопіль). – 2016. – № 2 (122). – С. 20–24.

Лосев О. Підготовка офіцерів резерву у збройних силах Австро-Угорщини напередодні та в роки Першої світової війни / О. Лосев // The scientific heritage – 2018. – № 21. – Р. 29–32.

Лосев О.С. Офіцери-українці в австро-угорській армії напередодні та в роки Першої світової війни / О.С. Лосев // Військово-історичний вісник. – 2017. – Вип. 3 (25). – С. 5–9.

Лупій Г.В. Львівський історико-культурний музей-заповідник “Личаківський цвинтар”: Путівник / Худож. оформл. Б.Р. Пікулицького; Фотозйомка Б. Любіва, окремі світлини Л. Криси. – Львів: Каменяр, 1996. – 367 с.: іл.

Ой летіла ластовочка понад Марамориш. Старовинні пісні Марамороша / Упор. Д. Гусак, М. Ковтунова. – К.: ТОВ “Лазурит-Поліграф”, 2016. – 136 с.

Оськин М.В. Неизвестные трагедии Первой мировой. Пленные. Дезертиры. Беженцы / М.В. Оськин. – М.: Вече, 2011. – 432 с.: ил. – (Военные тайны XX века).

Слободянюк М. Військовий гарнізон Львова напередодні Першої світової війни / Михайло Слободянюк // Галицька брама. – 2007. – №7–8 (151–152) “Перша світова. Львів”. – С. 7–17.

Стецишин О. Ландскнехти Галицької армії / Центр досліджень визвольного руху. – Львів: Часопис, 2012. – 480 с., іл.

Українці в австро-венгерській армії. 1914–1918. – Режим доступу: <http://ah.milua.org/ukraincy-v-avstro-vengerskoj-armii-1914>.

Устрій австро-угорської армії. – Режим доступу: <http://ah.milua.org/>

Фатула Ю.М. Досвід військово-медичної служби австро-угорської армії у Першій світової війни / Ю.М. Фатула, Д.С. Петнегазі // Науковий вісник Ужгородського університету, серія “Медицина”. – 2015. – Вип. 1 (51). – С. 313–318.

Фатула Ю.М. Полеглих ми так і не поховали... Бойовий шлях 85-го Мараморосько-Угочанського піхотного полка австро-угорської армії. 1914–1918 / Юрій Фатула; передм. М. Вегеша, Й. Кобаля. – Ужгород: ТДВ “Патент”, 2016. – 348 с. : іл., табл., карти.

Чучка П. Прізвища закарпатських українців: Історико-етимологічний словник. – Львів: Світ, 2005. – 704+ XLVIII с.

Яровий В.Г., Черник П.П. Карпатська операція 1914–1915 рр.: аналіз бойових дій та їх впливу на подальший розвиток воєнного мистецтва // Військово-науковий вісник. – 2011. – С. 213–226.

65-os TÁBORI UJSÁG (Полкова газета 65-го піхотного полка австро-угорської армії). – Режим доступу: <http://epa.oszk.hu/html/vgi/kardexlap.phtml?id=2656>

66-os TÁBORI UJSÁG (Полкова газета 66-го піхотного полка австро-угорської армії). – Режим доступу: <http://epa.oszk.hu/02600/02645>

A Felvidék és Kárpátalja hadtörténete 1914–1918. Szerkesztette: Sgardelli Caesar. – Budapest, 1944. – 288 o.

A világháború története 1914–1918 (Tolnai, 8 kötet).

ÁZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ MAGYAR HŐSEINEK ALBUMA. – Режим доступу: www.hungarianarmedforces.com/1vh/

Batin Laurențiu. Maramureșul și maramureșenii în timpul Primului Război Mondial / Laurențiu Batin ; pref.: Alexandru Surdu. – Cluj-Napoca : Grinta, 2014. – 472 p.

Deseő Lajos: A m. kir. szatmári 12. honvéd gyalog ezred, valamint menet- és népfölkelő ezredeinek története. – Budapest, 1931.

Doromby József. Az Uzsoki-hágó megvédése. A Magyar Katona. Szerkesztő Ajtay Endre ny. áll. m. kir. ezredes. – Budapest, 1944. – O. 154–168.

Doromby József. Przemyslért. A Magyar Katona. Szerkesztő Ajtay Endre ny. áll. m. kir. ezredes. – Budapest, 1944. – O. 123–153.

Doromby József. Téli csata a Kárpátokban. A Magyar Katona. Szerkesztő Ajtay Endre ny. áll. m. kir. ezredes. – Budapest, 1944. – O. 101–122.

Dostál Jaroslav. Podkarpatská Rus. Knižnice Klubu československých turistů. – Praha, 1936. – 280 s.

Dupka György. A Nagy Háború emlékezete Kárpátalján 1914–2018. Haditettek, hősök, haditemetők, emlékművek, népemlékezet és ünnepek. Intermix Kiadó. Ungvár – Budapest, 2018.

Elektronická encyklopedie historie. – Режим доступу: ee.valka.cz/pages/hrbitovy-vyber.php

HÁBORUS ALBUM. A világháború történelme képekben. Szerkesztette Tábori Kornél. – Budapest.

Hajdú-Moharos József. Magyar Településtár. – Kárpát-Pannon Kiadó, Budapest, 2000. – 788 o.

Honl Ivan. Užocký prusmyk (Památky na boje 1914–1915). Průvodce po bojištích a vojenských památkách československé Republiky. – Praha, 1935. – 14 s.

Horváth Jakub. Posledná vojna rakúsko-uhorskej monarchie. – Banská Bystrica, 2008. – 215 s.

KARPATSKÝ FRONT 1914/1915. Miloslav Čaplovič – Martin Drobňák – Viktor Szabó - Radoslav Turik (eds.). Vojenský historický ústav Bratislava a Klub vojenskej histórie Beskydy. – Bratislava, 2016.

Klub vojenskej histórie Beskydy Humenne. – Режим доступу: www.kvhbeskydy.sk

Lehoczky Tivadar. Világháborunk. 1914 – 1915. Munkács. – 850 o. Державний архів Закарпатської області.

Mátyás Sándor. A Máramaros-Ugocsa megyei 85-ik gyalogezred története 1914 – 1918. Bp., 1941, Stádium. – 848 o.

Muzej na prostem Mrzli vrh. – Режим доступу: www.potmiru.si

Olejko Andrzej. Karpacka wojna trzech cesarzy. – Wydawnictwo "Carpathia". – 2014. – 563 s.

Petneházy Dezső – Fatula, Jurij: Az Ostrák-Magyar Monarchia hadseregének egészségügyi szolgálata az első világháborúban. (The Health Service of the Austro-Hungarian Army during the World War I.) // Orvostörténeti közlemények. Communicationes de historia artis medicinae. – Budapest, 2016. – № 1–4. – Vol. LXII. – O. 99–107.

Plachý Jirí. Československý hrbítov v Užhorodé / Časopis Společnosti přátel Podkarpatské Rusi. – № 2. – 2011. – Str. 13.

Prvá svetová vojna a Východné Slovensko. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie / Martin Drobňák – Viktor Szabó (eds.) Klub vojenskej histórie Beskydy, Humenné, 2014.

Réti Béla (szerk.): A volt cs. és kir. Lajos Győző főherceg 65. gyalogezred világháborús emlékalbuma (Miskolc, 1938).

Siro Offelli. Le armi e gli equipaggiamenti. Dell'esercito austro-ungarico dal 1914 al 1918. Uniformi – Distintivi – Buffetterie. Gino rossato editore. – 231 p.

Spominska cerkev Sv. Duha v Javorci – Sto let "bazilike miru". Tolminski muzej, 2016. – 135 str.

Suslik Ádám. A hadművelleti területek sajátosságai Bereg és Ung vármegye példáján 1914–1916 között. Doktori (PhD) disszertáció. – Budapest, 2016.

Suslik Ádám. Dicsőség és hadifogság. A munkácsi 11. honvéd gyalogezred az erdélyi és az olasz fronton. MTA Domus Junior Ösztöndíj. – 2012.

Világírodalmi kisenciklopédia. – II.k. – szerk.: Köpeczi Béla, Pók Lajos. – Budapest: Gondolat, 1978. – 836 o.

Vojenský ústřední archiv (Praha). Kartotéka padlých v 1. světové válce. – Режим доступу: <http://www.vuapraha.cz/node/69>

Vrba Jirí. Premysl 1914. Vydalo Signum belli 1914. – Brno, 2013. – 101 s.

Довідка про автора

Фатула Юрій Михайлович – лікар-практик, за спеціальністю хірург, кандидат медичних наук, доцент кафедри хірургічних дисциплін факультету післядипломної освіти Ужгородського національного університету. Народився 1963 року в м. Хуст на Закарпатті, проживає в м. Ужгород. Автор численних медичних наукових статей, навчальних посібників, хірургічних патентів.

Протягом останніх років, паралельно з медичною діяльністю, почав активно вивчати історію свого рідного краю. Результатом цих пошуків стала його перша книга – “Ярослав Достал. Підкарпатська Русь” (видавництво “Карпати”, Ужгород, 2014), яка була презентована на Львівському книжковому форумі та на 21-му міжнародному ярмарку і літературному фестивалі “Світ книги” у Празі (травень 2015 р.), а також стала переможцем обласного конкурсу “Книга – Фест” у номінації “Туризм і рекреація”.

Другим виданням у творчому доробку автора стала книга “Полеглих ми так і не поховали...” (видавництво “Патент”, Ужгород, 2016) – глибоке військово-історичне дослідження маловідомих і недостатньо вивчених сторінок Першої світової війни. В книжці описаний бойовий шлях одного з полків австро-угорської армії, 85-го Мараморосько-Угочанського, який формувався на території сусідніх земель сучасних Угорщини, Румунії та Закарпатської області України. Ця праця стала першою в сучасній українській документальній військово-історичній літературі, в якій подана вичерпна і всебічна інформація про один з військових підрозділів того періоду.

Книга “Ярослав Достал. Європейське коріння” (видавництво “Карпати”, Ужгород, 2016) стала наступним творчим надбанням автора, в якому розкриваються нові яскраві сторінки регіональної історії Закарпатського краю у період Чехословацької республіки 1919–1938 років, що переконливо свідчать про глибокі європейські коріння Срібної Землі. Книга стала одним з переможців загальнодержавної програми “Українська книга – 2016”, що проводиться Державним комітетом телебачення і радіомовлення України.

Нова творча сходинка Юрія Фатули – книга “Неси мамці жалість мою... Закарпатці у Першій світовій війні” – є продовженням дослідження автором теми Великої війни у регіональному вимірі, повертає із тривалого забуття тисячі імен та трагічних доль солдатів, уродженців Срібної Землі.

Усі книги Юрія Фатули є результатом багаторічних архівних та бібліографічних досліджень, безпосереднього виїзду автора на місця подій, творчого спілкування з багатьма краєзнавцями, істориками не лише з України, але й із Словаччини, Чехії, Угорщини, Польщі, Румунії. Книги Юрія Фатули для читачів, кому не байдужа історія рідного краю, кому важливий і дорогий свій родовід.

Науково-популярне видання

ФАТУЛА Юрій Михайлович

“Неси мамці жалість мою...”

Закарпатці у Першій світовій війні

Редактор, коректор *Т. Лазоренко*
Комп'ютерна верстка *Ю. Гандери*
Дизайн обкладинки *О. Кандієв*

Формат 70x100/16. Умовн. друк. арк. 28,38. Обл.-вид. 31,06.
Тираж 300 прим. Зам. № 3П.

Віддруковано у ТДВ «Патент»
88006 м. Ужгород, вул. Гагаріна, 101
Тел.: (0312) 66-07-03; факс: (0312) 66-02-22
e-mail: upatent@gmail.com
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4078 від 31 травня 2011 р.